



కథలు

ఉపాఖ్యానము

హరిచ్చంద్రోపాఖ్యానము



సదాశివ సమారంభం



గురు దక్షిణామూర్తి



గురు వేదవ్యాస మహర్షి



గురు కృష్ణ మహర్షి



గురు నారద మహర్షి



గురు వాల్మీకి మహర్షి



గురు శిక్షపతి

శంకరాచార్య మధ్యమాం



గురు దత్తాత్రేయ



గురు బాలాదేవి



గురు గౌరీమణి



గురు ఆదిశంకరాచార్య



గురు రామానుజాచార్యులు



గురు జ్ఞానేశ్వర్



గురు రామదాస్



గురు కబీర్ దాస్



గురు చైతన్య మహా ప్రభువు



గురు నానక్



గురు రాఘవేంద్ర స్వామి



గురు పరబ్రహ్మేంద్ర స్వామి



యోగి వేమన

అస్మదాచార్య పర్యంతం



గురు తైలీంగ స్వామి



గురు లాహిరి మహాశయి



గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి



గురు వివేకానంద



గురు హాయి బాబా



గురు ఆరబింద్



గురు రమణ మహర్షి



గురు యోగానంద



గురు భక్తవేదాంత ప్రభుపాద



గురు మళయాళస్వామి



గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి



గురు చంద్రశేఖర పరమహార్య

వందే గురుపరంపరాం...



నన్ను “నేను” తెలుసుకోవటానికి

నన్ను “నేను” మార్చుకోవటానికి

“నేను” గా ఉండటానికి

మరియు అత్యుత్తమ జీవన విధానానికి

కావలసిన భక్తి,జ్ఞాన,కర్మ,ధర్మ సమాచారం ఒకేచోట తెలుగులో ఉచితంగా!

సాధారణంగా వేదాంతం తెలుసుకోవాలనే కోరిక వుంటుంది, కాని గ్రంథాలు అందుబాటులో లేవు. ఇంకొకరి దగ్గర గ్రంథాలు వుంటాయి, కాని జిజ్ఞాసువులకి ఎక్కడ ఉన్నవో తెలియదు. అలాగే కొన్ని లైబ్రరీ లో కొన్ని రకాల పుస్తకాలు మాత్రమే లభ్యం అవుతున్నాయి, అంతేగాక విలువైన గ్రంథాలు సరైన సంరక్షణ లేక కనుమరుగైపోతున్నాయి, కనుక మన అందరి కోసం భారత ప్రభుత్వం పురాతన ఆధ్యాత్మిక గ్రంథాలను సంరక్షించే నిమిత్తం ఎంతో శ్రమతో కంప్యూటరీకరణ ద్వారా ఒక చోట చేర్చుతూ ఆన్ లైన్ చేయటం జరిగింది. ఇటువంటి విలువైన జ్ఞాన సంపదను మరింత సులభంగా అందుబాటులోకి తీసుకురావటానికి సాయి రామ్ సేవక బృందం ఉడతా భక్తి గా ఇప్పటివరకే దాదాపు 5000 పుస్తకాలను వివిధ వర్గాలుగా విభజించి PDF(eBOOK) రూపంలో ఆన్ లైన్ లో ఉచితంగా అందించటం జరిగింది. కనుక ప్రతి ఒక్కరు ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోగలరు. ఇందుకు సహాయం అందించిన భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా <http://www.new.dli.ernet.in>), ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్(<https://archive.org>), గూగుల్ వెబ్ సైట్(<https://www.google.co.in>), మైక్రోసాఫ్ట్ వెబ్ సైట్(<http://www.microsoft.com>) కు మేము ఋణపడివున్నాము.అలాగే ఇటువంటి బృహత్తర కార్యక్రమానికి పెద్ద మొత్తం లో గ్రంథాలను అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమునకు కూడా మనం ఋణపడివున్నాము. సాయి రామ్ సేవక బృందం కోరుకొనేది ఒక్కటి, ప్రతి ఇల్లు ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన గ్రంథాలతో నిండిపోవాలన్నదే మా కోరిక.

ఈ గ్రంథాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

- 1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: <http://www.new.dli.ernet.in> లేక <http://www.dli.ernet.in>
- 2) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్: <http://www.sairealattitudemanagement.org>
- 3) సాయి రామ్ గూగుల్ సైట్: <https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement>
- 4) ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్: <https://archive.org/details/SaiRealAttitudeManagement>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞం పై గల సలహాలు,సూచనలకు సేవక బృందాన్ని సంప్రదించుటకు: sairealattitudemgt@gmail.com

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సమాచారం: <https://www.facebook.com/SaiRealAttitudeManagement>

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సంబంధ వీడియోలు: <https://www.youtube.com/user/sairealattitudemgt>

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞంలో ప్రతి ఒక్కరు పాల్గొని, ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొని,మీరు సంతృప్తులైతే మరొక సాధకునికి, జిజ్ఞాసువులకు మార్గం చూపించగలరని ఆశిస్తున్నాము. మీరు చదువుకోవటంలో ఏమైనా ఇబ్బంది కలిగితే సేవక బృందంను సంప్రదించగలరు. ఒకవేళ మా సేవలో ఏమైన పొరపాటు వస్తే మన్నించగలరు.

ఈ గ్రంథపు భారత ప్రభుత్వ డిజిటల్ లైబ్రరీ గుర్తింపు సంఖ్య: 2020120000488

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన ప్రచారార్థం ఉచితంగా eBook రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఈ గ్రంథముపై వ్యాపార,ముద్రణ హక్కులు రచయిత,పబ్లిషర్స్ కి గలవు, కనుక వారిని సంప్రదించగలరని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

SaiRealAttitudeManagement(SAI RAM) - సాయి నిజ వ్యక్తిత్వ నిర్వహణ(సాయి రామ్)

*** సర్వం శ్రీ సాయినాథ పాద సమర్పణమస్తు ***

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

<http://www.new.dli.ernet.in>

Digital Library of India: Inc. X

www.new.dli.ernet.in

Digital Library of India

Hosted by: Indian Institute of Science, Bangalore in co-operation with
CMU, IIT-H, NSF, ERNET and MCIT for the Govt. of India and 21 major participating centres.

Home Vision Mission Goals Benefits Content Selection Current Status People Funding Copyright Policy FAQ RFP

Books Journals
Newspapers
Palm-Leaves (Manuscripts)

Title:

Author:

Year: to

Subject: Any Subject

Language:

Scanning Centre: Any Centre

[Presentations and Report](#)
[Statistics Report](#)
[Status Report](#)
[Feedback](#) | [Suggestions](#) |
[Problems](#) | [Missing links or](#)
[Books](#)

Click [here](#) for PDF collection
DLI MIRROR at IUCAA Data Center PUNE

For the first time in history, the Digital Library of India is digitizing all the significant works of Mankind.

[Click Here to know More about DLI](#) ^{New!}

Books	Journals	Newspapers	Manuscripts
<ul style="list-style-type: none">Rashtrapati BhavanCMU-BooksSanskritTTD TirupathiKerala Sahitya Akademi	<ul style="list-style-type: none">INSA	<ul style="list-style-type: none">Times of IndiaIndian ExpressThe HinduDeccan HeraldEenaduVaartha	<ul style="list-style-type: none">Tamil Heritage FoundationAnnaUniversity ^{New!}

Title Beginning with.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Author's Last Name

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Year

1850-1900	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-------

Subject

Astrophysics	Biology	Chemistry	Education	Law	Mathematics	Mythology	Religion	For more subjects...
--------------	---------	-----------	-----------	-----	-------------	-----------	----------	----------------------

Language

Sanskrit	English	Bengali	Hindi	Kannada	Marathi	Tamil	Telugu	Urdu
----------	---------	---------	-------	---------	---------	-------	--------	------

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

“దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్టమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం” అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని జళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజూ పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్చాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నీ కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన ‘ఇచ్చ’ (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. “నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది” అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖



మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

శ్రీ క స్తు.

హ రి శ్చంద్రోపాఖ్యానము .

శంకరకవి ప్రణేతము.



వావిళ్ల, రామస్వామి శాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారిచే

ప్రకటితము .

చెన్నపురి.

శ్రీరస్తు.

హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము.

ప్రథమాశ్వాసము.

—o—o—o—

శా. శ్రీవాణీవరవాసవాదివిబుధశ్రేణీశిరోరత్నశో

భావిభ్రాజితపాదపంకజాఁ డుమాభామామనోభర్త కా

శీవిశ్వేశ్వరుఁ డిందుశేఖరుఁడు రక్షించు న్మహాపారవి

ద్యావర్ధిష్ణుని బాచయప్రభుని యెల్లామాత్యచూడామణిఁ.

1

చ. జలనిధికన్యక్రొమ్మెఱుఁగుసంతతకాస్తుభవైజయంతికా

విలసితకాంతివాసవునివిల్లుకృపారసధారవృష్టిగా

నెలమి వహించుచుం బొదలుకృష్ణపయోదము ప్రోదిసేయుస

త్ఫలితవిభూతు లిం పెసఁగ బాచయయెల్లనిక్షీర్తిసస్యమున్.

2

శా. నీరేజప్రభవుండు వాక్పతిజగన్నిర్మాణదత్తుండు జం

భారాతిప్రముఖామరార్చితుఁడు వేదార్థప్రబోధక్రియా

పారీణుండు విరించిదానజితదేవత్వారుహుం డైనయీ

డూరెల్లక్షీతిపాలమంత్రిని జిరాయుష్మంతునిం జేయుతఁ.

3

ఉ. అల్లదె మాతులుంగఫల మంచు నవోదయభౌనుమండలం

బల్లనఁ జూపుచుం బృథులహస్తమునం గబళింపఁ గోరువా

గ్వల్లభముఖ్యదేవగణవంద్యపదాబ్జుఁడు కుంజరాననుం

డెల్లనమంత్రిశేఖరున కీప్సితసిద్ధికరుండు గావుతఁ.

4

మ. కరపద్మంబులఁ బుస్తకంబు శుకముం గంజాతము నీ్వణయుం

గర మొప్పం బ్రమదంబుతో నుపనిషద్భుటాపథశ్రేణిహం

సరథం బెక్కి చరించుచంద్రముఖిభౌషాదేవి సర్వజ్ఞఁ జే

యురతీశప్రతిమాసరూపనిధి నీడూరెల్లనామాత్యునిన్.

5

ఉ. నల్లవివేల్పుజోటి రతినాథునికూరిమితల్లి యామినీ

వల్లభుతోడఁబుట్టువు శివాచతురాస్యవధూవయస్య యు

సీ. తనయశోమహిమ గంధర్వభామాహ స్తవల్లకీసంగీతవర్ణనంబు
తనవదాన్యత యర్థిజనమనోరథదానపారీణగీర్వాణపాదపంబు
తనవిలాసంబు దంతావళగామినీదృక్పక్షోరకనిశాధిపమరీచి
తనభుజావిక్రమం బనతారిదుర్మంత్రదండశూకాచ్యుతస్యందనంబు
గాఁగ వెలసినచంద్రశేఖరపదార, విందసేవాకళాలబ్ధవిభవశాలి
మాన్యుఁ డీడూరియెల్లయామాత్యమాళి, యుల్ల మానందమునుబొంద నొక్కనాఁడు.

సీ. అలయుగంధరుసాటి యగునీతికార్యక్రియాధురంధరు లైనయాప్తసచివు
లలపరాశరసూతిఁ దలఁపించువేదశాస్త్రార్థవిద్యాధురీణార్యవితతు
లలబాణు మెరయుకావ్యక్రియావైఖరీసారస్యనిధు లైనసత్కవీంద్రు
లలపురందరసూతి గెలువంగ నూహించువిక్రమక్రమధుర్యవీరభటులు
తప్పరస్త్రీలఁ బోలెడునబ్జముఖులు, కలితసంగీతధౌరేయగాయకులును
మహిమఁ గొలువంగ నిజసభామందిరాంతరమునఁ బేరొలగంబుండి ప్రమదలీల. 18

మ. ననుఁ గౌండిన్యమునీంద్రగోత్రజు సుధాంధస్సింధుకల్లోలతు
ల్యనిరాఘాటవచోధురంధరుని దేవామాత్యసత్పుత్రుఁ బా
వనచారితు శశాంకమాళిపదసేవాలబ్ధసాహిత్యస
ద్ధనుని స్బంధువిధేయు శంకరకవి ద్వాక్షీణ్యపుణ్యాధికుఁ.

19

తే. మమత రావించి యర్హాసనమున నునిచి, తత్పరత మీఱ గంధాక్షతంబు లాది
గాఁగఁ గర్పూరతాంబూలకనకభూష, తాంబూరంబులు దనియ నందంద యొసఁగి.

తే. సప్తసంతానములలో యశస్కరంబు, కృతియె కావున నీవైసరించునట్టి
నిరుపమానహరిశ్చంద్రనృపచరిత్ర, మంకితము సేయు నాపేర ననఘచరిత. 21

వ. అనుటయు నట్లు కాక యని యంగీకరించి సరససంగీతసాహిత్యవిద్యావినోదగోష్ఠీవి
హారుండును వసుంధరాభారభరణదక్షదక్షిణభుజాచక్షుశ్శ్రవోద్యక్షుండును నవార్య
తరచతురశౌర్యహర్యక్షుండును మత్తమరాళగామినీవిశాలనయనచకోరసంపూర్ణపూర్ణ
మాచంద్రుండును భోగదేవేంద్రుండును గపటరిపుదుర్మంత్రజనాఖర్వగర్వపర్వత
కులిశాయమానకౌతేకుండును వనీపకమనోరథార్థదాయకుండును శంభుసేవావిశేష
లబ్ధవిజృంభమాణశాశ్వతైశ్వర్యుండును శాండిల్యముని చక్రవర్తిగోత్రప్రవర్ధనక్రియా
ధుర్యుండును నగు నీడూ రెల్లయామాత్యువంశావతారం బభివర్ణించెద.

శా. కల్యాణాత్మకమూర్తి జృంభితతపోగాంభీర్యధుర్యాత్ము సా
కల్యామ్నా యరహస్యవేది బుధలోకస్తుత్య సంభోజభూ

తుల్లసరోజహర్ష్యములఁ బొల్పెనఁగ నివహరించులత్తీ మా
ఁబల్లనమంత్రి శేఖరునియింట వసించుమనోహరాకృతిన్.

6

. చేటిక లేవఁదూటికి శచీముఖసర్వసుపర్వభామినీ

కోటులు సద్మ మేనుటిలకుంతల కీర్త్యుమేను పుష్ప మే
పాటలఁగంధికేం జీకురభౌరముపై నుడురాట్కిశోరమా
జోటిభవాని చాలఁ గృపఁ జూచును బాచయయెల్లధీమణిన్.

7

తే. అర్క హిమధామ భామ సౌమ్య గురు శుక్ర, తోయజాప్తజరాహుకేతుగ్రహంబు
లెలమి నేకాదశిస్థానఫలము లిత్తు, రెపుడు నీడూరియెల్లమంత్రిశ్వరునకు.

8

వ. అని యిష్టదేవతాప్రార్థనపూర్వకంబు గాఁ గృతీశ్వరున కాశీర్వచనంబులొసంగి.

9

తే. సరవి దీపింప నామ్నాయసరణిఁ దటసి, పాలునీరును బోలె నేర్పటించినట్టి
యనఁకుతరమూర్తి గీర్వాణవనచరిష్ణు, బాద్దరాయణహంసంబుఁ బ్రస్తుతింతు.

10

కా. తారానాథమరీచికాచయకృతోద్యన్నాత్మరంగత్పయః

పారావారవినిర్మలోర్మిపటలీపర్యాయవాజ్మిర్మిత

శ్రీరామాయణకావ్యసృష్టికవితాసిద్ధాంతశుద్ధాంతవి

ద్యారాశీ స్థును వామలూరుభవుఁ జేతఃప్రీతి వర్ణించెదన్.

11

క. ధీరుల బాణమయూరుల, భారవులై వెలయుమాఘభారవుల సుధా
ధారాపాణింధమకవి, తారచనావాసుఁ గాళిదాసుఁ దలంతున్.

12

క. విమలకవిత్రయనిర్మిత, సమధికరసవత్ప్రబంధసాహిత్యకళా
సుమనస్తటినీకల్లో, లములం గ్రడింతు నిష్కళంకప్రతిభన్.

13

ఉ. పైకొనుకాంతుచేదగిలి పల్మఱు భీకరలోభిగేహవ

ర్మికములందుఁ బాయనియమేయమదోద్ధతదుష్కవీంద్రద

ర్వీకరరాజికి నివిధవిశ్రుతకావ్యకళావిశేషదీ

క్షాకుశలార్యతంత్రములు గారుడమంత్రము లెందు నారయన్.

14

చ. వడియును బ్రాసము న్నెదకువాడు ప్రబంధము పూని యేమి చె

ప్పెడి నగుఁబాటగు న్సుకవిబృందముముందట మాటలాడువెం

బడి నవి తమ్ముఁ దామె సులభస్థితితో నుచితస్థలంబులన్

బడిబడి వచ్చి నిల్చి బహుభంగులఁ ద్రోవలఁ జూపకుండినన్.

15

వ. అని సకలసుకవిజననమస్కారంబును గుకవినికరతిరస్కారంబును గావించి యే
మొక్కనవీనప్రబంధం బనుసంధింపం బూనుసమయంబున.

16

చ. వినుతచరిత్ర చిక్కమగుఁ బెద్దనమంత్రికిఁ బ్రాభవాధికుల్
తనయులు సంభవించిరి ముదంబున బాచయదండనాథుఁడున్
మనసిజవాసవాత్మజసమానవిలాసుఁడు ప్రెగడయ్యయున్
వినుతవివేకభూషణుఁడు వీరనయుం జరితార్థు లెంతయున్. 32

వ. అం దగ్రజుండు. 33

సీ. కాంతాజనస్వాంతసంతోషకరరూపహానితలతాంతబాణాసనుండు
సుకవిసందోహసంస్తూయమానాశ్రాంతవిశ్రాణనక్రియావిబుధశాఖి
నిఖిలవిద్యాకళానిరవద్యవైఖరీలీలావివేకనాళీకనూతి
భగ్గకోటిరత్రిమార్గగానధోర్మిచ్చటాసన్నిభస్వచ్ఛక్తిర్తి
బంధుజాతపయోజాతభాస్కరుండు, భూరిగాంభీర్యవినయవిభూషణుండు
ప్రబలె వాణీశవంశవారాశితుహిన, ధాముఁ డీడూరిబాచప్రధానమాళి. 34

ఉ. యాచకలోకరక్షణసమంచితభూరిదయాగుణక్రియా
భేచరు వంశపావను మృగీనయనాజనపంచబాణు వి
ద్యాచతురాస్యు నీశ్వరపదాంబురుహాద్వయచంచరీకముం
బాచయమంత్రిపుంగవుని బ్రస్తుతిఁ జేయుదు రార్యు లెప్పుడున్. 35

క. ప్రెగడనమంత్రియశోరుచి, నగుఁ దుహినాచలముఁబక్షీనాయకకులమున్
నగభిద్దంతావళమును, గగనధునీజలముఁ జంద్రకాంతోపలమున్. 36

చ. మకరపతాకు నాకృతి హిమద్యుతి నిర్మలకాంతి విష్ణుసా
యకునివిభూతిఁ బాండుతనయాగ్రణిధర్మగుణప్రశస్తి హా
టకగిరిధైర్యవృత్తిఁ గపటప్రతిపక్షతమోదినేంద్రు బ
ల్లికురువపెద్దమంత్రిసుతులీల సుతించెద వీరనార్యునిన్. 37

వ. వీరిలోన. 38

చ. అసఘుఁడు మల్లెపూడికొమరాధిపుకూరిమిపుత్తి నద్రినం
దన కెనయైనపద్మనయనం బెదలింగమఁ బెండెకట్లశా
సనుఁ డగుపర్వతయ్యసుతఁ జంద్రముఖిం బినలింగమాంబ నిం
పెనయ వివాహ మయ్యె విభవేంద్రుఁడు బాచయమంత్రి యున్నతిన్. 39

సీ. అవనీసురశ్రేణి కమృతాన్న మొసఁగెడిమెలతల కీయింతి మేలుబంతి
ధవునియానతి యొక్కలవము లంఘింపనిసకియల కీభామ జన్మనీమ
పరమపాలివ్రత్యగరిమంబు నొందెడుతాటంకవతుల కీజోటి మేటి
ధన్యులఁ బుత్త్రరత్నములఁ గాంచినవధూతతుల కీకాంతామతల్లి తల్లి

తుల్యప్రాభవశాలిఁ బంకరుహబంధుస్వచ్ఛతేజస్వి శాం
డిల్యు న్సంయమిచక్రవర్తిఁ దగు వర్ణింపంగ నశ్రాంతమున్.

23.

తే. ఆమునీశ్వరువంశదుగ్ధాంబునిధికిఁ, బూర్ణనీహారకిరణుండై వర్ణనీయ
మహిమ విలసిల్లె లింగనామాత్యవర్యుఁ, డనఘమతిబల్లికురువపురాంకుడగుచు. 24

క. ధర లింగమంత్రితనయులు, సరసులు ప్రెగడనయు గౌరసచివుడును గుణా
భరణుం డమరయ్యయు సు, స్థిరకీర్తుల వెలసి రర్థి చింతామణులై. 25

చ. ప్రెగడనమంత్రి బంధుజనబృందము పేర్కొన నుండిశాసనుం
డగుమతిశాలి వీరసచివాగ్రణిపుత్రకఁ దిప్పమాంచికం
దగుమహిమ నివవాహ మయి ధన్యచరిత్రులఁ గాంచె బుత్తులన్
జగదభివర్ణనీయుల విశాలయశోవిభవాభిరాములన్.

26

నీ. స్వర్ణదీలహరికాసందోహవిమలయశస్కరశ్రీశాలి భాస్కరయ్య
ధారాధరామరత్నోరుహోబ్జారాతివితరణగుణహరి వీరశౌరి
చేతోభవారాతిసేవాధురీణుండు భూతలాధిపమంత్రిపోతవిభుఁడు
సంగీతసాహిత్యచతురవిద్యాకళాలీలాప్రగల్భుండు లింగరాజు
పెద్ద లాననఁ దనరిన పెద్దవిభుఁడు, మహిమ వెలసిరి రాజన్యమాన్యు లగుచుఁ
గల్పతరుపంచకమురీతిఁ గవిజనార్థి, యూధముల కిష్టఫలముల నొసఁగఁ జాలి. 27

వ. వారిలోన. 28

పీ. యాచకదారిద్ర్యహరణకారణగుణశ్రేణి యెవ్వనివిశ్రాణనంబు
శాతోదరీజనచేతోముదాపాదివర్ణితస్ఫూర్తి యెవ్వనిమూర్తి
కపటశాత్రవమంత్రిగర్వపాథోరాశిబాడబం బెవ్వనిబాహుబలము
దిగ్దంతిదంతకాంతిప్రహాసిప్రభావిలసనం బెవ్వనివిమలయశము
దండశూకాధినాథమందాక్షదాయి, రూఢి నెవ్వనిచాటువాక్పాఠశయ్య
యతఁడు పెంపొందు లోకవిఖ్యాతి బల్లి, కురువపెద్దన యనుమంత్రికుంజరుండు.

ఉ. అద్దివిజాధినాయకునియంతటివాఁ డురువైభవంబునన్

గద్దటివైరులం దృణముగాఁగఁ గనుంగొనుశౌర్యరేఖ నే
ప్రొద్దును బాంధవార్థిజనపోషణ మేమఱు డెట్టిధన్యుఁడో
పెద్దన తద్దయుం బ్రబలె విద్వదనీకవనీపకస్తుతిన్.

30

తే. ప్రాజ్ఞుండై కీర్తిగవినట్టి పట్టమెట్ట, పోతనార్యనిపుత్తి సంభోజనేత్రఁ
బరిణయం బయ్యెఁ జిక్కమాంబావధూటి, నింపు సొంపొంద బెద్దమంత్రీశ్వరుండు.

క. వనరాశిఘనగభీరుని, బినరామనమంత్రివర్యఁ జేర్కొనఁగఁ దగుం
దనరాసువేడ్క యాచక, జనరాధాతనయు బాచసచివాత్మజునికొ. 47

క. పర్వతమంత్రిని హిమవ, త్పర్వతఘనధైర్యధుర్య భామాజనదృ
క్పర్వతనూసౌందర్య సు, పర్వతరుత్యాగశీలుఁ బ్రణతి యొనర్తుకొ. 48

క. అం దగ్రజాండు లోకా, నందకరుం దొప్పు నింద్రనందనధనరా
ణ్ణందనలక్ష్మీనందన, సౌందర్యస్ఫూర్తి యెల్లసచివుఁడు ధాత్రికొ. 49

సీ. ఆర్యానుకూలకృత్యంబు శంభునియందుఁ దనయందుఁ గలుగంగఁ దనరినాఁడు
భూరిసుదర్శనస్ఫూర్తి కృష్ణునియందుఁ దనయందుఁ గలుగంగఁ దనరినాఁడు
చతురాననప్రౌఢి జలజాసనునియందుఁ దనయందుఁ గలుగంగఁ దనరినాఁడు
ప్రభులభోగోన్నతి ఫణివల్లభునియందుఁ దనయందుఁ గలుగంగఁ దనరినాఁడు
మతి వితర్కింపఁ గేవలమంత్రిమాత్రుఁ, డే ధనంజయబాహుశౌర్యాధికుండు
సత్యవర్తనుఁ డీడూరికాసనుండు, హితకచోహరి బాచయయెల్లశౌరి. 50

వ. అమృతనిధానంబునకు నిజస్థానంబు. 51

మ. అరవిందాసనవాసవాద్యమగలోకారాధ్యకర్కోటకే
శ్వరకారుణ్యపదాభిరక్షితము భాస్వదీప్తిమదూభసుగో
త్కరనిత్యశ్రుతిపాతనిస్వనముదాత్తశ్రీ నజస్రంబు లి
ద్ధరణిం జేర్కొన నొప్పుఁ గార్కొలను గోదావర్యపాంతంబునకొ. 52

సీ. ప్రాతేయశైలేంద్రబహుశృంగసంగతస్ఫటికోపలప్రభాపటలములకుఁ
జంద్రోదయారంభసంతోషితామృతాంభోనిధానతరంగఘేనములకు
వాసంతసమయగీర్వాణసర్వంసహజాతకాఖాసుమవ్రాతములకు
వారిజాసనవధూవక్షోజపాటీరజంబాలచర్చామచర్చికలకు
విందు లీడూరియెల్లపృథ్వీకళత్ర, దండనాధయశఃకాంతిమండలములు
దిక్సరోజాతలోచనాద్వీర్ణకర్ణ, కోణముక్తాఫలభ్రాజికుండలములు. 53

కా. వేదార్థప్రతిపాదనప్రకటచిద్విద్యాధురీణుండు సా
క్షాదర్థేందుకళావతంసుఁడు సమగ్రప్రాభవాధ్యుండు నై
కేదారేశగురుండు సత్కృపఁ గటాక్షింపంగ వర్ధిల్లు ని
శ్యోదారప్రతిభాగుణాభరణుఁ డీడూరెల్లనార్యుం డిలకొ. 54

కా. చూడం డన్యసుధాంకుబింబవదనాస్తోమంబు దా నెట్టిచో
నాడం జూలఁ డసత్యవాక్యములు గర్వాయత్తుల న్మత్తులం

పుణ్యములప్రోవు గాంభీర్యమునకు నెలవు, మహితసౌభాగ్యగుణముల మందిరంబు
వినుతలావణ్యలక్ష్మికి నునికి యనఁగ, లీల విలసిల్లె బాచయలింగమాంబ॥ 40

చ. పతి తనపాలిదైవ మని భావనసేయుపురంధ్ర బంధుసం
తతులకు సంతతంబును సుధామధురాన్నము లన్నపూర్ణయా
కృతిఁ బరితుష్టిగా నొసఁగు నిం పెసఁగం బినలింగమాంబ కీ
క్షితిఁ బ్రతి సేయ లేరు సరసీరుహలోచన లెన్నిచూచినన్. 41

సీ. అనఘవర్తనుఁడు బాచయమంత్రివర్యుండు హరిణాక్షి పెదలింగమాంబవలన
నిద్ధతేజోనిధి నెల్లయామాత్యుని హేమాద్రిసమధీరు సోమఘనునిఁ
బినలింగమాంబికావనరుహోననయందు రసిక శేఖరుఁ బెదరామవిభునిఁ
బినరామధీమణిఁ బ్రియవచోవైఖరిఁ బ్రతిభాసమగ్రునిఁ బర్వతయ్యఁ
గనియె వారలు వంశమాకందవాటి, కావసంతులు హరిదంతకరటిదంత
తాంతినివహానుకారినితాంతకీర్తి, రుచివిభూషణు లగ్ధార్థిఖచరపతులు. 42

ఉ. రామభుజాబలాఢ్యునిఁ బురందరవైభవధుర్యు బాంధవా
రామవసంతమూర్తి నమరద్రుమపుష్పగళన్మరందధా
రామధురోక్తివైభవధురంధరు నెన్నెద వీరమంత్రి శ్రీ
రామనదండనాయకుని రాజసభాభవనాంతరంబునన్. 43

శా. ఈడూరీకృతసాధురీతికలనాహృద్యాసవధ్యంబు లీ
యీడూ రెల్లనమంత్రిశేఖరువచో హేవాకము ల్లాండవ
క్రీడాకాతుకజృంభమాణఫణిరాక్రేయూరతోటీరగం
గాడోలాయితనిర్మలార్మిపటలీగాఢధ్వనిప్రేధికిన్. 44

సీ. గాంగేయవిస్ఫూర్తి గాంగేయవిస్ఫూర్తి నమరె దేహప్రభావిమలమతులఁ
బంచాననాకృతిఁ బంచాననాకృతిఁ బాలు పొందె శౌర్యవిభూతులందు
నాగేంద్రవైఖరి నాగేంద్రవైఖరి విలసిల్లె బలవచోవిభవములను
హరిజృంభణంబున హరిజృంభణంబునఁ బొదలె లక్ష్మీయోగభోగమహిమ
నతఁడు కరహాట లాట కర్ణాట యవన, కుంత లావంతి నృపసభాభ్యంతరాశ
సుకవిగాయకలోకసంస్తుత్యకీర్తి, నిత్యుఁ డీడూరి సోమనామాత్యమాళి. 45

మ. పెదరామయ్యను బాచమంత్రిసుతు గాంభీర్యాంబుధిం గామినీ
మదనుం బేర్కొన వచ్చు రాజసభల న్మందాకినీచందన
త్రిదశశ్మైరుహతారహారనిభకీర్తిస్ఫూర్తిసంపూర్ణస
ర్వదిశాభాగుని మేరుశైలధృతి గీర్వాణాధిపప్రాభవున్. 46

- క. పాటీరహీరహిమకర, కోటీరతుషారహగోక్షీరమరు
ఘోటకహోటకగర్భవ, ధూటీసమవిమలకీర్తిధుర్యోన్నతికిన్. 65
- క. నిరుపమనృపకార్యధురం, ధరునకు శాండిల్యగోత్రునకు బాచమహీ
వరమంత్రితనూభవునకు, హరిహరయవిభవునకు నెల్లనామాత్యునకున్. 66
- వ. అభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగా నాయొనర్పంగడంగినహరిశ్చంద్రచరిత్రం బనుమహా
ప్రబంధంబునకుఁ గథాక్రమంబెట్టిదనిన. 67
- ఉ. శ్రీతరుణీమనోహరవిరించి సమానమహాతపోధన
వ్రాతనివాసయోగ్య మమరద్రుమతుల్యసమస్తపుణ్యభూ
జాతలతానికేతనవసత్పిక ముఖ్యశకుంత మొంతయున్
ద్వైతవనంబు పొల్చు వసుధారమణిహరినీలభూషణైః. 68
- చ. మదనవిశోధిఁ దాపససమాజము పూజ యొనర్చుదాఁక ప
ట్టదములు పుష్పగుచ్ఛములపై భ్రమరింపవు చంద్రశేఖరున్
ముదమున మజ్జనంబు మునిముఖ్యులు సేయకమున్న హంసము
ల్గదియఁగఁ బోవు తామరకొలంకుల కవ్వినాంతరంబులన్. 69
- సీ. వికసితకుముదారవిందసౌగంధికవిస్ఫురద్వాసనావిలసితంబు
చంచరీకమరాళచక్రవాకక్రౌంచబకసంచయారావభాసురంబు
తీరద్రుసుమగుచ్ఛవారనిర్యన్మకరందసమేతంబురాజితంబు
మత్స్యకచ్ఛపమహామకరాదిజలజంతుసంతానసంచారసలలితంబు
సతతకేలీవనాసక్తసంయమింద్ర, బాలికాకుచకాశ్మీరపంకసురభి
రంగదుల్లాలకల్లాలసంగతంబు, రుచిరమై పొల్చు నొక్కసరోవరంబు. 70
- తే. ఆసరోవరతటమున నమరవిటపి, కరణి నుడివోనిపల్లవోత్కరలతాంత
చయశలాటుఫలాలులఁ జాలివిట్టి, వీఁగునెక్కరసాలపుధ్వీరుహంబు. 71
- శా. ఆమాకందముక్తింద ధర్మజుఁ డరణ్యావాససంశీలుఁ డై
భీమాదుల్నిజసోదరుల్నులువురుం బ్రేమంబుతోఁ గొల్వఁగా
భామారత్నము చేరి ద్రౌపది మహాభక్తి నృజింపంగ నా
నామానీంద్రకథాప్రసంగముల నానందంబుతో నుండఁగన్. 72
- వ. ఆసమయంబున. 73
- శా. గండూషీకృతవేదశాస్త్రనిఖిలగ్రంథార్థసారుండు మా
ర్తాండానూనతనుప్రభాంచితుఁడు సుత్రామాదిగీర్వాణసే

నూడం డెన్నఁడుఁ బూర్ణచంద్రసుమనఃకోదండరూపాధికుం
డీడూరెల్లనమంత్రిఁ బోలఁ గలరే యెవ్వారు నిద్ధారుణిన్.

55

చ. సరసజవాగ్రగణ్యఁడును సత్యవచోరచనాధురీణతా
భరణుఁడు నైనయట్టిఁడును బాచయయెల్లనికీర్తికామినీ
కరతలమల్లికాప్రసవకందుక మంబురుహాభియాతి త
త్పరిమళలోలపట్టుగణపంక్తియై లాంఛన మెన్ని చూచినన్.

56

గీ. సరససారసదినరాజు సత్తిరాజు, లింగయామాత్యపుత్రి నాళీకనేత్ర
రూపగుణశీల నుతభవానీపురంద్ర, నెలమిచరియించె నీడూరియెల్లమంత్రి.

57

సీ. పరమపాతివ్రత్యగరిమ నరుంధతీసంపూర్ణపూర్ణిమాచంద్రవదన
సదమలసత్యభాసావిశేషంబుల రాజీవగర్భమరాళయాన
యపరిమితం బైనయట్టితాలిమికల్మి ధాత్రీసరోజాతపత్రనేత్ర
కాశ్యపైశ్యర్యవిస్తారవిస్ఫూర్తుల సమృతపాథోరాశీయాఁడుబిడ్డ
చాంధవాశ్రితభూసురప్రకరసంత, తాన్నవిశ్రాణనంబున నన్నపూర్ణ
యనఁగ నీడూరియెల్లనార్యనిపురంద్ర, వినుతిఁగాంచె భవాని పావనచరిత్ర.

58

ఉ. భావజరూపవిభ్రమవిభాసితుఁ డెల్లనమంత్రికి నభవా
నీవరవర్ణనీమిణికి నిర్మలకీర్తులు గల్గి రాత్మజుల్
కోవిదవర్ణనీయు లతికోమలమూర్తులు బంధులోకసం
భావనదక్షు లేంతయును బాచనయుం గఱకంతమంత్రియున్.

59

షష్ఠ్యంతములు.

క. ఈద్వగ్విధమహిమాయతి, కాదిత్యాపత్యభేచరాదిత్యగవీ
సాదృశ్యవితరణశ్రీ, మోదితవిబుధేంద్రతతికి ముఖ్యస్థితికిన్.

60

క. ఆరాధితశంభునకును, సారబలాన్వీతఘనభుజాస్తంభునకున్
మారీకృతదంభునకు ద, యారచనాబంధురక్షణారంభునకున్.

61

క. సతతాన్నదానసంర, క్షీతనానాధరణిలోకగీర్వాణునకున్
జతురవచోరచనాతి, ప్రతిభాసుకవిత్యతత్త్వపారీణునకున్.

62

క. గురుచరణయుగళసేవా, గురుతాత్పర్యునకు మంత్రికులవర్యునకున్
గురుతరమతికి న్గారీ, గురుసన్నిభధృతికి వినుతకోవిదతతికిన్.

63

క. మానిజనవంద్యగారీ, జానిపదాంభోజయుగళసదమలసతత
ధ్యానవిలీనస్వచ్ఛమ, నోనాళీకునకు సతతమతలోకునకున్.

64

- క. అని యివ్వభమున నడిగిన, విని మార్కండేయమానివృషభుఁడు కుంతీ
తనయాగ్రజానకు ని ట్లను, ఘనకరుణాపాంగదృగ్వికాసము లడరన్. 82
- క. మనుజేశ నీవు నను వేఁ, డినమాటనుఁ దేటిపడఁగ డెందంబు ముదం
బును బొంద సదుత్తర మగు, విను మొకసృగ్ధీశుకథ వివేకస్ఫురణన్. 83
- సీ. ఆకాశవాహినీ నీ కాశపర్యంతభూసరయూనదీభాసురంబు
పవనభుగ్భామినీపాథోవిహారయోగ్యా నేకపరిభూజితార్ణవంబు
సౌధశృంగవ్యస్త జలజరాగప్రభాపాటలీకృతదిబ్బభస్మలంబు
నికటలీలారామవికచనానావిధప్రసవసౌరభ్యవిభ్రాజితంబు
కరము కొనియాడఁదగు నహంకారవైరి, ధారుణీధరజలదసమీరణంబు
ప్రబలవిభవాకరము వీరభటనికాయ, కేశరిక్షోణిధరము సాకేతపురము. 84
- తే. ముక్తిదము లైనపురమును మూఁడునాల్గు, వానిలోఁ బ్రగణ్య యై వసుధమీఁదఁ
బరఁగుధనదునిపురి కనుప్రాస మగుచు, నఖిలసిద్ధజనారాధ్య యగునయోధ్య. 85
- క. ఆపంకజసంభవునకు, నాపవనభుగీశ్వరునకు నాగుహునకు నె
భూపాల పొగడఁ దరమే, యాపట్టణమహిమ పోడకాంశం బ్రెసన్. 86
- శా. ఆకాశస్పృగనేకభూరిశిఖరవ్యాసక్తవైమానికా
నీకం బప్పురివప్ర మొ మ్మెసఁగు వర్ణింపంగ నిర్మాణలీ
లాకేలీరతిఁ జక్రవాళగిరిఁ బోల న్నేర్పు సంధిల్ల భా
సాకాంతుండు సృజించి నిల్పినమహాశైలంబుచందంబునన్. 87
- శా. సాలస్థూలమనోజ్ఞశృంగఘటితస్వర్ణాధనీలప్రభా
జాలంబు ల్లలయంగ సంబరమునన్ సాంద్రంబుగాఁ బర్వినం
గాళిందీనది హేళిఁ గన్గొనెడివేడ్క న్వచ్చెనో కాక యం
చాలోకింపుచు సంశయింతురు సుధాహారేందుబింబాననల్. 88
- తే. నల్లగలువలు దొగలు కెందామరలును, నీలమణిశుక్తివిద్రుమలీలఁ దనర
శీకరంబులు మాక్తికశ్రీ వహింపఁ, బరఁగు రత్నాకరముఁ బోలెఁ బురముపరిఘ. 89
- ఉ. శ్రీవిలసిల్లునప్పురివిచిత్రపుహర్మ్యతలంబులందుఁ బుం
భావరతిప్రసంగములఁ బల్మఱుఁ జొక్కి శ్రమంబుఁ జెందురా
జీవదళాయతేక్షణలచెక్కులఘుర్మపయఃకణావళు
ల్పావఁగఁ జేయు నభినదిలోపలిమెల్లనిచల్లఁదెమ్మెరల్. 90
- క. సురశిఖరిశిఖరసమవి, స్ఫురదున్న తశృంగఘటితశుంభన్మణికుం
భరుచిపరిపూరితాఖిల, హరిదంతరములు పురంబు హరిహరగృహముల్. 91

వృం డంహఃకరిసింహపోతము ఋషీవ్యూహగ్రగణ్యుండు మా
ర్కండేయుండు ద్వితీయబాలశశిరేఖా శేఖరుం డిమ్ములక.

74

సీ. భసితత్రిపుండ్రాంకఫాలభాగముతోడ రుద్రాక్షమాలికారుచులతోడఁ
బల్లవారుణజటాపటలభారముతోడ నవ్యపలాశదండంబుతోడ
ను త్తమన్యాఘ్రూజినో త్తరీయముతోడ రమణీయదర్భాంశురంబుతోడ
నతినిర్మలస్ఫటికాక్షసూత్రముతోడ ధవళయజ్ఞోపవీతములతోడఁ
బుణ్యకల్లోలవత్సంబుపూర్ణఘనక, మండలువుతోడ వినయసంపదలు పొదలఁ
గదిసి భజియించువరశిష్యగణముతోడ, గరిమ నేతెంచెఁ బాండవాగ్రజానికడకు. 75

సీ. అరుగుదొంచుటయుఁ దా నల్లంత దవ్వలఁ బొడగాంచి యెదురుగాఁ బోయి భక్తి
ననజసమేతుఁ డై యందంద పెక్కువందనము లొనర్చి తోడ్కొనుచు వచ్చి
పావనసలిల్వార్ఘ్యపాచ్యాదివిధులఁ బూజించి కుశాసనాసీనుఁ జేసి
హస్తాబ్జములు మోడ్చి యంతరంగంబునఁ బ్రేమ ముప్పిరి గొన నేమ మడిగి
సమయసముచితమృదువాక్యసరణి వెలయఁ, గోరి సుఖగోష్ఠి నడపుచుఁ గొంతప్రాద్దు
జరపి కుంతీసుతాగ్రణి సంయమింద్రుఁ, బలికె నిట్లని వినయసంపదలు పొదల, 76

శా. అర్కభ్రాజిత తేజకల్మష సమాహంభోజహేమంతదు
స్తర్కాతీతమతిప్రభావసుమనస్సందోహకోటిరసం
పర్కానేకమణిప్రభాళివిలసత్పదాంబుజద్వంద్వ గౌ
మార్కండేయమునీంద్ర శక్యమే భవన్మాహాత్మ్యము తేర్కొనక. 77

క. విమలతపఃపరిపోషిత, కమలాసనకమలనాభకమలారికరీ
ట మహానుభావ నినుఁ బో, ల మహాత్ములు ముజ్జగంబులను లే రరయక. 78

మత్తకోకిల. ఆలపోతును జింకయుక గరళాంకము న్నజచర్మముక
శూలముం జదలేఱుఁ దామరచూలి భూరికపాలముక
ఫాలనేత్రముఁ బూపచంద్రుఁడుఁ బాపపేరును డాపుచుక
హేలమైఁ జరియించుదేవుఁడ వీవు కేవలమానివే. 79

క. ఇత్తాపసపుంగవులకు, మత్తాతవు నీవు గావె ముజ్జగముల మీ
చిత్తముల కెఱుకపడనిన్య, పోత్తమవృత్తములు గలవె యూహింపంగక. 80

శా. కావునఁ దొల్లి మీ రరసి కాంచినయట్టిన్యపాలకోటిలో
నీవసుధాస్థలిం నొలుత నేమటి రాజ్యము కోలుపోయి మో
నావహాలీలఁ గ్రమ్మఱఁ బ్రజాభినుతి న్ధర నేలినట్టిధా
త్రీవరు నాన తీవలయుఁ దేటపడం గృపతో మునీశ్వరా. 81

దామరసంబులఁ దన్మృణాళంబుల హఁసియించు మొగములు హస్తములును
నంబుపీచికలఁ దదావర్తకంబుల నగువళిత్రయములు నాభితతులుఁ
గలువపువ్వులఁ దత్పరాగములగెల్పు, వాలుఁగన్నులుఁదనువులవాసనలును
గలిగి యొప్పుదు రప్పురాంగణములందు, లలితగతు లైనవారవిలాసవతులు. 103

ఉ. పారనితంబినీజనులపయ్యెద లొయ్యనఁ దూటి పీనవ
క్షోరుహలి ప్లసంకుమదకుంకుమచందనపంకవిస్ఫుర
త్సారభము ల్మనోజ్ఞగతి సారెకుఁ గ్రోలి పటీరభూమిభృ
న్మాయత మప్పరి న్మెలఁగు మాంద్యముఁ జల్లఁదనంబుఁ జూపుచున్. 104

౧. ఏతాదృశమహిమంబుల, భూతలమున జనులచేతఁ బాగ జొందినసా
క్షేతమునకు నిధినివహని, కేతనమున కధిపు లమితకీర్తిన్సార్దుల్. 105

ఉ. మానుగ తేపునుం బగలు మాపుఁ బితామహమస్మధద్విష
ద్దానవవైరిమూర్తుల నుదాగగతి నివహించువేల్పు తే
జోనిధి వంశకర్త యయి సూర్యుఁడు మే లొసఁగంగ నిత్యల
క్ష్మీనుతవైభవస్ఫురణఁ జెందినదానకళాధురంధరుల్. 106

సీ. వాసవనిభుఁడు వైవస్వతుండును వికుక్షీయును నిక్షౌకున్మకేశరియును
బాణుండు ననరణ్యపాణ్ధివుండును వైవ్యదుంధుమారులు పరిపంథిజయులు
యువనాశ్వమాంధాతృకువలయేశులు పురుకుత్సాహ్వయుండు కాకుత్స్థవిభుఁడు
నంబరీషుఁడు త్రిశంక్వావనీరమణుండు సారపుణ్యుఁడు హరిశ్చంద్రవిభుఁడు
ప్రణుతిఁ జెందిరి జలజాతబంధువంశ, మాతవనచైత్రు లత్యంతశుభచరిత్రు
లహితజైత్రులు సకలలోకైకమిత్రు, లభివలయితసర్వంసహాధిపతులు. 107

వ. వారలోన. 108

సీ. నిత్యసత్యవ్రతస్తుత్యచారిత్రుఁ డై గౌరీమనోనాధుకరుణ వడసె
సమదశాత్రవలోకజయరమాకాంతుఁ డై రాజనూయమహాభ్వరం బొనర్చె
ధారాధరత్యాగధారేయుఁ డై వనీపకులదారిద్ర్యంబుఁ బాయఁ జేసె
భుజగనాయకతుల్యభూరినోర్దండుఁ డై వసుమతీభరము సర్వము వహించె
నవనిలోఁ బదునాల్గుమహాయుగములు, పూజ్యసామ్రాజ్యపదవివిభూతి నెగ డె
సకలకసుబంతగాళప్రశస్తకీర్తి, చంద్రమూర్తి హరిశ్చంద్రచక్రవర్తి. 109

ఉ. ఏనుగుల స్థాయంబుల మృగేక్షుణల న్మణిభూషణంబులం
గానుక లిచ్చి కొల్తు గతికాతుకలీల నిరంతరంబు నం

- తే. గగనగంగాతరంగిణీకనకకమల, హరణగమనార్థజనకల్పితాతిహృద్య
విమలశశికాంతసోపానవితతులనఁగఁ, బొలుచుఁ గలధౌతగోపురములు పురమున. 92
- తే. దానవారిప్రళస్తి నెంతయును వెలసి, భూరిపద్మాభిరమ్యవిస్ఫురణ గలిగి
ధేనుకాహితమతి వసుదేవసుతుని, బోలు నప్పరిభద్రశుండాలతతులు. 93
- క. నాకస్వామితురంగము, కోకనదప్రియునిరథముగుఱ్ఱంబులు నే
మోకాని యితరతురంగము, లాకటకములోనఁ గలుగుహరులకు నెనయే. 94
- తే. తత్పురస్యందనములయందములు హృదయ, వీధి నిడుకొని మఱి సుమీ విశ్వకర్మ
కమలవనబాంధవునిశతాంగముగుబేరు, పుష్పకంబును సృజియించెఁ బొలుపుదొలఁక. 95
- క. గుణులు శ్రుతిశాస్త్రపారా, యణులు తనూదీప్తివైభవాధరితనభో
మణులు వచశ్శేషమహో, ఫణు లప్పరవరములోనిబ్రాహ్మణు లెల్లన్. 96
- క. చాపాద్యాయుధవిద్యా, నైపుణగాంగేయు లర్థి నవరాధేయు
ల్చాపట్టుదు రాపురమున, భూపకుమారులు భుజావిభూతికుమారుల్. 97
- క. భిక్షాటనుఁ డగుశివుతోఁ, బక్షుంబై నైత్రి నెపుడుఁ బాయం డని యా
యక్షేశ్వరుఁ బ్రహసింపుడు, రక్షీతైశ్వర్యధుర్యు లప్పరివైశ్యుల్. 98
- ఉ. భద్రవిత్తిర్ణిసంపదలఁ బ్రస్తుతిఁ గాంచినయట్టినూత్నక
ల్పద్రులు బాహుసత్వబలభద్రులు సంతతవిప్రభక్తిని
ర్జిదులు సద్గభీరగుణనిర్జితదుగ్ధసముద్రు లార్యతా
త్మద్రులు తత్పురిం గలుగుశూద్రులు ధైర్యసురాద్రు లెన్నఁగన్. 99
- క. చటులరణరంగవీధీ, నటులు మదారాతివీరనవజయలక్ష్మీ
విటులు భయంకరశౌర్యో, దృఢులు పురిం గలుగువీరభటులు దలంపన్. 100
- ఉ. కీరకిశోరభాషలును గేసరిమధ్యములుం బ్రఫుల్లపం
కేరుహపత్రనేత్రములుఁ గెంపుల నీనెడుతియ్యమోవులున్
వారణరాజయావములు పన్నెలు గాని విభూషణావళుల్
పొగవిలాసినీతతికిఁ బల్మలు వన్నెలు గావు చూడఁగన్. 101
- ఉ. క్రొవ్విసగట్టినిబ్బరపుగుబ్బచనుంగవలున్ మృగంబులన్
సవ్యవిశాలలోలనయసంబులుఁ బున్నమచందమామపైఁ
జివ్యకుఁ గాలుద్రవ్య సునుఁజెల్వపుమోములుఁ గల్గి మవ్యపుం
బువ్యలయెత్తు లమ్ముదురు పొందుగ నప్పరిఁ బుష్పలావికల్. 102
- సీ. దాడిమీఫలములఁ దద్బీజవితతుల దట్టించుకుచుములు దంతములును
ధౌరాధరంబులఁ దత్తటిద్వల్లుల నదలించుకురులును నంగములును

క. దేవేంద్రునకు బృహస్పతి, కైవడిఁ దగుమంత్రి యయ్యెఁ గమనీయయాశ
శ్రీవెలయ హరిశ్చంద్ర, త్మౌవరునకు సత్యకీర్తిచాలఁగ హితుఁడై. 120

క. జననియు జనకుండును నై, మనుజేంద్రుఁడు భూప్రజాసమాజంబుల న
త్యనుకంపను బ్రోచుచు నిం, పెనయ మహీచక్ర మెల్ల నేలుచు నుండెన్. 121

వ. తత్కాలంబున. 122

ఉ. శ్రీకరవైభవాధ్యుఁడు హరిత్పతిముఖ్యుఁడు సర్వదేవతా
నీకశిరఃకిరీటమణినిర్మలపాదసరోజాఁ డెరుసా
నేకపవాహనుండు పవనిర్దళితాద్రి శచీకళత్రుఁ డా
నాకమునందు వేడ్క నొకనాఁడు మహామహిమాభిరాముఁ డై. 123

సీ. స్థవిమలచంద్రికాధవళదుకూలాంబరము పొందుగాఁ గట్టి రమణఁ గట్టి
నవరత్న మయభూషణవ్రాతములు గళశ్రవణహస్తాదుల సరవిఁ దాల్చి
మంజులవాసనాపుంజరంజిత మైనచందనంబును దేహమం దలంది
తుమ్మెదగమికి విందులు సేయుమందారసుమదామము మౌళిఁ గుదురుకొల్పి
పుథులచింతామణీభద్రపీఠికాగ్ర, మున హుతాశనసమవర్తిదనుజవరుణ
గంధవాహకుబేరశంకరులు గొలువ, గరిమ విలసిల్లెఁ బేరోలగమున నుండి. 124

వ. నితాంతసంతోషంబుఁ జెంది శతానందనందనుండు కగారవిందాంగులీనఖిశిఖాం
కురంబులఁ గరంబు సంగీతప్రపంచపారంగతుండై విపంచి వాయించుచుం గర్ణపుటం
బులకు నుదీర్ణసౌఖ్యంబు సంపాదింప సత్యంతసంరంభంబున రంభాదినిలింపవధూప
రంపరలు నానావిధమృదంగడిండిమాదిధ్వానానుకారితాళకాహళ వేణుప్రముఖని
స్వనంబులం గలసి చరణసరోజనూపురా రావంబులు చెలంగ సనేకవిధనృత్యవిశేషం
బులు చూపుచు నయ నొత్సవక్రియాకలాపంబులొనర్ప బృందారకసందోహంబులు
సేవాంజలిపుటంబులు ఫాలభాగంబులం గీలించి కైవారంబులు సంఘటింపఁ బ్రియం
బునం గదిసి సుపర్వనితంబినీజనంబులు కరపంకజసంకలితకంకణఝణఝణత్కారం
బులు తోరంబులై విజృంభింపం బూని చామరంబు లిడఁ దదీయకోమలపవమానప్ర
కంపితరోలంబవినీలకుంతలుండై యామఖవంతుండు వసిష్ఠ వామదేవ వ్యాస వాల్మీకి
పులస్త్యగస్త్య జైమిని జాబాలి జమదగ్ని కణ్వ కాశిక కపిల కశ్యప కాండిన్య
శాండిల్య గౌతమాదితపోధనవ్రాతంబులతోఁ గూడి వి నొదగోష్ఠిం దగిలి యున్న
యెడ నమ్మహామునులం జూచి యింద్రుం డిట్లనియె. 125

ఆ. మానులార స్వర్గమర్త్యపాతాళలో, కములయందు మీరు గన్గొననిన్పు
పాలు రెందు లేరు పరికింపఁ గావున, వలయు నడుగ నొక్కపలుకు మిమ్ము. 126

భోనిధివేష్టితక్షితివిభుత్వముఁ జెందినరాజు లెల్ల నా
భానుకులగ్రాణిం గని నభస్తటిసీనిభకీర్తిపుణ్యునిన్. 110

ఉ. కేళి దలిర్ప నాక్షితిపకేసరి బాహుపరాక్రమంబునం
గోలుమసంగి వైరిగజకుంభనిపాటిన మాచరింపఁగా
వ్రాలినముత్యము ల్కదనరంగమునం గనుపట్టువీరల
క్షీలలనాకరగ్రహణసీమ రచించినముగ్గులో యనన్. 111

క. ఆతనిబాహుదండము, వాతాశసరాజసప్తవసుధాధరది
జ్ఞాతంగకమతకిలులకు, నాతతవిశ్రాంతి యొసఁగు నశ్రాంతంబున్. 112

సీ. సమధికబాహుపీతమున సర్వంసహ యాననంబున నమృతాకరుండు
భూరిప్రతాపవిస్ఫురణ హవ్యవహుండు తేజోవిభూతి నంభోజహితుఁడ
నయనారవిందకోణంబుల నిందిర వర్ణితనూనృతవాణి వాణి
ప్రచురవైభవకళాప్రాధి జంభారాతి సౌందర్యరేఖ మత్స్యధ్వజుండు
చారుజవసత్త్వవిస్ఫూర్తి మారుతంబు, రమ్యవితరణసంపత్తి రాజరాజ
సతతమును నుండఁగాఁ దనసర్వదేవ, తామయత్వంబు దెలుపు నాధరణివిభుండు.

మ. కవిదారిద్ర్యమహాంధకార మడఁగెం గల్గె న్నుహృద్బంధుకై
రవకల్హారవరప్రతానములకు స్రమ్యత్వ ముబ్బె నివ్విలా
సవలీనేత్రచకోరికాతతి హరిశ్చంద్రుండు దిక్కుర్జ్వుకీ
ర్తివికాసోజ్వలకాముదీపటలకాంతిం జాల దీపించినన్. 114

తే. శశవిషాణంబు బ్రాహ్మణస్వాపతేయ, హరణబుద్ధి నభిఃపుష్ప మనృతవాక్య
సరణి వివరించి చూడ సద్ధరణిపతికి, హాటకగ్రావసమనిరాఘాటధృతికి. 115

క. ఇంద్రనిభుం డైనహరి, శ్చంద్రమహీరమణుగృహిణి సాధ్వీచుణి ని
స్తంద్రమతి చంద్రమతి యను, చంద్రానన చెప్ప నొప్పు శచికిం బ్రతియై. 116

క. ఆజంపతులకు నొక్కత, నూజుండు శశిబింబనిభమనోహరతనువి
భ్రాజితుఁడు లోహితాస్యఁడు, భూజనమతిభాజనైకపుణ్యం డగయన్. 117

చ. గిరిసుతయుం బినాకియును గేకిపవాహనుచేత లక్ష్మీయన్
సరసిజనాభుండుం గుసుమసాయకుచేతఁ బులోమజాపురం
దరులు జయంతుచేతఁ బ్రమదంబును జెందినరీతి ధారుణీ
శ్వరుండును సాధ్వీయుం గని రవారితసౌఖ్యము లోహితాస్యచేన్. 118

క. పతిహితమతి గలసచివ, ప్రతతులలో మునుపు ధరణిఁ బ్రణుతింపఁగ ను
న్నతిఁ గన్న మంత్రరత్నము, కృతపుణ్యుండు గలఁడు సత్యకీర్తి యనంగన్. 119

వ. అనుటయు నవంధ్యకోపాటోపంబున నరుంధతీమనోహరుం డిట్లనియె. 156

క. మతిఁ బరికింపఁగ నాత్మ, స్తుతియును బరనిందయును విశుద్ధాత్ములు దా
మతికలుష ముండ్రు తగ ద, దుభిత మొదవఁగ నన్ను నేనె పొగడుకొనంగఁ.

తే. పంకరుహబాంధవుండును బాఁపటేఁడు, కలశజాతుండు నెఱుంగంగఁ గమలనూతి
మనతపశ్శక్తితారతమ్యంబు లెల్ల, నిశ్చయింపఁడె యెంతయు నేర్పు మెఱసి. 158

తే. ఆర్యుఁ డడిగినపలుకుల కాక్షణంబ, యుచితభంగుల నెసఁగుఁ బ్రత్యుత్తరంబు
నెట్టుకొని నీవు నాతోడ వట్టిజగడ, మునకు నేటికిఁ బూనెదు మూఢవృత్తి. 159

ఉ. చంద్రకళావతంసుఁడు భుజంగమభర్తయు నైన నాహరి
శ్చంద్రనరేంద్రప్రాభవము సన్నుతి చేయఁగ శక్తులే శర
చ్చంద్రపురందరద్విరదచందనకుందమరాశమల్లికా
చంద్రమృగేంద్రులఁ గెలువఁ జాలుఁ దదీయయశోవిలాసముల్. 160

శా. సత్యశ్రీనిధి రాజమాత్రుఁడె హరిశ్చంద్రుం డహంకారవ
త్ప్రత్యర్థిక్షీతిపాలనైన్యతిమిరప్రాభాతమిత్రాయమా
నాత్యంతోగ్రభుజాకృపాణజనితోద్యత్కిర్తిగంగానదీ
నిత్యక్షాళితసర్వలోకదురితానీకుండు వీక్షింపఁగఁ. 161

క. పరిహాసమునకు నైనను, మరి కలలో నైనఁ గాక మఱపున నైనఁ
ధరణిపయి హరిశ్చంద్రుఁడు, హరహర పరికింప నన్యత మాడెడువాఁడె. 162

మ. మదిరాపానసమంబుగాఁ దలఁచు నమ్మార్తాండవంశోత్తముం
డు దయాంభోనిధి పల్కి. బొంకుటలు దుష్టుం గూడి వర్తించుటల్
తుదిఁ జండాలునితోడిసఁగతిగఁ జేతోవీధి భావించు స
ర్వదిగంతస్ఫుటకీర్తి మూలధనమై వర్తించు నత్యున్నతిఁ. 163

క. పరశాతోదరులు సహా, దరులుం దల్లులును భూతదయ యెల్లపుడుం
గర ముల్లసిల్లుమిత్రుఁడు, వరధర్మము దలఁచి చూడ వర్మ మతనికిఁ. 164

తే. అంతకంతకు రోషంబు లలమఁ బ్రియము, దక్కి నీ పైక్కటియన నేనుక్కటియన
వట్టిమాటల నిటు జాలిఁ బెట్ట నేల, వినుము కౌశిక యొకపల్కు విశదముగను.

సీ. అపరదిక్తటమునఁ దపనుండు పొడిచిన గాంగేయశైలంబు గ్రుంగఁబడిన
సారిది నంభోనిధు ల్బుష్కిభవించినఁ దమ్మిచూలివరంబు దప్పి చనిన
జంభారిదంభోళిసరణి వమ్మైనను ధరణిమండలము దిద్దిరఁ దిరిగిన
హవ్యవాహనుఁడు శైత్యంబు వహించిన బ్రహ్మాండభౌండంబు పటియలయిన

మాన్యునిగాఁ దలంచియె సమస్తసుపర్వతతు ల్విసంగఁ 21

ర్జన్యుసభాంతరంబునను సారెకు నింద యొనర్చె దెంతయున్.

147

ఉ. కొంచక నీవు గర్వమునఁ గ్రూరతయుం బొదలంగ మించి నిం

దించినయంతమాత్రముననే తదనూనయశోగుణప్రభా

వాంచితనిత్యసత్యమహిమాధిక ధైర్యగభీరశౌర్యముల్

కొంచెము లయ్యెనే యకట కోపమె కాని యెఱుంగ వేమియున్.

148

తే. ఆహరిశ్చంద్రసార్వభౌమాగ్రగణ్యుఁ, దొడరి చూపించెదవు విన దోష మనుచుఁ

గర్జపుటములఁ బాణిపంకరుహయుగముఁ, జేర్చి శివశివ యనియె వసిష్ఠమాని.

149

క. అప్పుడు విశ్వామిత్రుఁడు, ముప్పిరి గొనునట్టికోపమునఁ గన్గొనలన్

నిప్పులు రాలఁగ నమ్మునిఁ, దప్పక వీక్షించి పలికె దారుణభంగిన్.

150

ఉ. ఏటికి నోవసిస్థ తగ దీక్రియ సారెకు వట్టివాదము

ల్మాటికి మాటికిం బెనఁచి మచ్చరికంబున నాడ నీకు నా

హాటకగర్భవిష్ణుకుసుమాయుధవైరులతోడ నైనఁ దా

నోటమీఁ బొందునే కలహ మొందినఁ గౌశికుఁ డెట్టివేళలన్.

151

సీ. ఒకనృపాధముని మదోన్మత్తుఁ జంచలు సనృతభాషాశీలు సధికజడునిఁ

బూని యెంతోమేటిఁబోలె బేర్కొనియెదె మాటికి నాతోడ మచ్చరమున

లవమాత్రమైన నాయవనిపాలునియందుఁ బొడమనిసూనృతస్ఫురణ మిగులఁ

బ్రకటించి పుచ్చకాయకుఁ జేవఁ దెచ్చుచుఁ గీర్తించెదవు వందిక్రియఁ జెలంగి

నీవ కాని హరిశ్చంద్రు నే నెఱుంగనె, యాతఁ డేయూరు సత్యవాక్యప్రశస్త

గరిమ యేయూరు నీమాట గట్టిపెట్టు, వాక్పరిశ్రాంతిఁ బొందంగ వలదు నీకు.

సీ. ఎవ్వఁడు వింధ్యాచలేంద్రంబుగర్వంబు సర్వంబు నడఁచె నిర్జరులు మెచ్చ

నెవ్వఁడు సక్రోధహేతువీక్షణ నింద్రునొడ లెల్లఁ గన్నులైయుండఁ జేసె

నెవ్వఁడు వేదంబు లేర్పాటు గావించి యన్నియుఁ గ్రమమొప్పు నచ్చుకట్టె

నెవ్వఁడు హైమవతీశుతో నెదిరించి గర్వించి యటకాలఁ గన్నుఁజూపె

నట్టికుంభజ గౌతమ వ్యాస భృగువు, లుండ బ్రహ్మభవించి యఖండగరిమఁ

దనరు నే నుండ వెండియుఁ దక్కినట్టి, యిమ్మునీశ్వరు లుండ నీ కేల పెనఁగ. 153

క. ఈమానులకంటెను నీ, వేమిట నధికుండ వరయ నెఱింగింపుము ను

త్రామునితోడను మునుకొని, యేమిటి కాడితివి గర్వ మిటులుం దగునే.

154

తే. వేయునేటికిఁ బార్వతీవిభునియాస, గరుడగంధర్వయక్షరాక్షససుపర్వ

దందశూకావలులలోన మందునకును, నూనృతాలాపనియతు లెచ్చోట లేరు.

155

సంధ్యాద్యనుష్ఠానసత్క్రియ లోపికార్చి కటి నారచీరలు కట్టు టుడిగి
బోడినై జన్నిదంబులు త్రేంచి పోవైచి యపవిత్ర మగుబూది నలది మేన
వారుణీపూర్ణమనుజకపాలపాణి, నగుచు ఖరవాహనుండ నై యామృదిశకు
నభిముఖంబుగ గమనింతు నఖిలజనులు, రోసి తొలగంగ భీభత్సరూపమునను.

వ. అని యిన్విధంబున నవ్వసిష్ఠమునిశ్రేష్ఠుండు పలుకునిష్ఠురప్రతిజ్ఞావచనంబులు విని
రెండవకుసుమకోదండవైరి యగునక్కొశికుండు నాసికాపుటంబు లదర మహా
త్కటక్రోధమానసుం డై యధర్మారంభవర్జితం బగుసుధర్మామధ్యంబున లేచి నిలు
చుండి పురందరాదిబృందారకబృందంబులు తాపసజనసందోహంబులునుదీయప్రతిజ్ఞ
వినుం డని ప్రచండరవంబున నిట్లనియె.

177

తే. చలము దళముగ నాహరిశ్చంద్రుఁ జేరి, భూరికోపాగ్ని కింధనంబుగ నెనర్చి
పెక్కుమాయలు పన్ని గాంభీర్యధైర్య, హీనుఁ గావించి బొంకింతుఁ బూనియేను.

సీ. బొంకింపలేకున్న భుజగకంకణుఁగూర్చి యనిలజలాహారి నగుచుఁ దొల్లి
హిమవన్నగంబున నమితహాయనములు తపము చేసినసుకృతంబులొన
నర్థాంశ మొసఁగి లోకైకవిఖ్యాతిగాఁ దగఁ జతుర్దశమహాయుగము లవనిఁ
బూజ్యసామ్రాజ్యవిస్ఫూర్తులఁ బొందించి తదనంతరంబ యీత్రదివమునను
రమణబదునాల్గుమన్వంతరములదాఁక, నముచినూదను నర్థాసనంబునందు
నీరజారాతికోటీరనీరజాక్ష, నీరజాసను లెఱుంగంగ నిలుపువాఁడ.

179

వ. అని యిన్విధంబున నమ్మునికుంజరంబు లన్యోన్యభీకరక్రోధాతిరేకంబులం బ్రతిజ్ఞలు
పలుకుటయు.

180

ఉ. కుంభిని ద్విరం దిరిగెఁ గుమ్మరిసారెవిధంబున ద్విశా
కుంభులు మ్రొగ్గె మేరుగిరి గ్రుంగె విరించి మతిం జలించె వి
శ్వంభరుఁ డెంతయు న్నెదరె సాగరము ల్లలగంగఁ బాఠె సం
స్తంభితతేజఁ డయ్యె రవి తారలు రాలె మహాద్భుతంబుగన్.

181

తే. తలలువేయును ముడిచెఁ బృథాకువిభుఁడు, మాన కదరంగఁ జొచ్చె నంబరతలంబు
దిక్కులన్నియు నొక్కట ప్రక్కలయ్యెఁ, బెల్లు బలిమందిరంబు ఘూర్ణిలఁదొడఁగె.

వ. అప్పుడు సునాసీగుండు ప్రకంపితశరీగుండును విన్యస్తభయచేతసుండును విస్రస్త
హస్తశతకోటియు నై పేలోలగంబు చాలించె బృందారకబృందంబులు డెందంబుల
నమందంబు లగు భయంబులం బొంది వికలతం బెగడు గుడుచుచు నొక్కరుండు
చనినతెరువునఁ గదిసి వేఱొక్కరుండు చనక నలుదిక్కులకుంబటవందొడంగిరి ముని
జనంబు లన్యోన్యముఖావలోకనంబులు నేయుచు నాహాకారంబులు చెలంగ జటా

- నాహరిశ్చంద్రమనుజేంద్రుఁ డనృత మాడఁ, డనిన నమ్మునివరునిశ్చయార్థమునకుఁ
గనలి వెండియు నిట్లనుఁ గౌశికుండు, ఘనతరాంగారములు కన్నుఁగవను వెడల.
తే. బాపురే నీదుపలుకుల కీపురంద, రాదిబృందారకులును సంయములు మెచ్చి
రింకఁ జాలింపు మలసితి వెంతసేపు, వాక్పరిశ్రాంతిఁ బొందంగ వచ్చునీకు. 167
- క. పలుమలు నీరీతి వృథా, కలహంబుల కేమిఫలము గలిగెడు నీమా
టలు మేము విశ్వసింపము, తెలియంగా వలయు వానిదృఢసూనృతముల్. 168
- ఉ. ఏవిధి నైనఁ జాట్టుకొని యే జలపట్టి త్రిశంకుపట్టి నా
నావిధలీలలం గపటనాటకము ల్పచరించి ధైర్యల
క్షీవిభవంబు మాపి చలచిత్తునిఁ జేసి యసత్యవాక్యముల్
కేవలదుర్మనీషుఁ బలికించినఁ బన్నిద మేమి చెప్పమా. 169
- ఉ. ఎంతకుఁ జాలి నిల్చెద వహీనత నా కెదిరించి నీవు నీ
పంతము చూపుమా ధరణిపాలునిపాలికిఁ బోయి యీతెఱుం
గంతయుఁ జెప్పి ధైర్యమహిమాన్వితుఁ జేయుము నా నరుంధతీ
కాంతుఁడు నవ్వి యిట్లనియె గాధితనూజానితోడఁ గ్రోధి యై. 170
- ఆ. ఇపుడు నాకుఁ జేయనేటికి నామహీ, కాంతు నధికధైర్యవంతుఁగా నొ
నర్చినాఁడు మున్ను నాశీకగర్భుండు, మాటులేనిధృతి హిమాద్రి యతఁడు. 171
- క. కప్పురము పుట్టుతోడనె, యొప్పుగుపరిమళముఁ గూడ నుదయించినయా
చొప్పున నతఁడు జనించిన, యప్పుడె సత్యవ్రతంబు నంకుర మయ్యెన్. 172
- తే. ఆనరేంద్రునిసత్య మే నరసిచూడ, కనిమిషాధిపుతోడ నే నాడ నింత
తెడఁగునే నీకు నిట్లుగర్వించి నన్ను, జనునె యెకసక్కెములు నుల్లసములుఁబలుక.
- ఉ. నీవును నిన్నుఁ బోలెడుమునిప్రవరు ల్బదివేలు గూడి మా
యావనరాశి మంచి హృదయంబు గలంచి మహోగ్రదుఃఖిసం
భావితుఁగాఁగఁ జేసినను భావములో నణుమాత్ర మైన నా
భూవరవంశవర్ధనుఁడు బొంకమి కెంతటి కైనఁ జాలెదన్. 174
- మ. తనసామ్రాజ్యము వాసిసం గులవధూత్తంసంబు వర్జించినం
దనయుం డీల్గిన హీనకృత్యములచేత స్తుర్దశం బొందినన్
వనటం గుందిన నానరేంద్రుఁడు మనోవాక్కాయకర్మంబులం
దనృతం బాడిన నాప్రతిజ్ఞ విను విశ్వామిత్ర చిత్రంబుగన్. 175
- సీ. పలుమాలు నను నీవు పరిహాస మొనరింప మేటివిప్రత్వంబు వీటిఁబుచ్చి
తిపమును జపమంత్రతంత్రము ల్దిగనాడి వేదకాస్త్రాభ్యాసవిధులు విడిచి

తే. బ్రహ్మహోదను సహమించి ప్రాథవమున, మించి ప్రతిస్పష్టి చేసి బ్రహ్మీధవించి
విమలతరక్షీర్తి గాంచినవేదమూర్తి, వగుచుఁ బొగ డొందితివి తాపసాగ్రగణ్య.

ఉ. కాశికమానివగ్య కడఁక న్నను ధన్యునిఁ జేయఁ గోరి వేం
చేసితి రేఁ గృతార్థమతిఁ జెందితి సాంగమహాధ్వరక్రియా
కౌశలపుణ్యసంపదలు గాంచితి మించితి రాజకోటిలో
వాసికి నెక్కితిం దగినవాంఛిత మెయ్యెది వేఁడుఁ డిచ్చెదన్. 196

వ. అనిన విశ్వంధరాకళత్రునను విశ్వామిత్రుం డిట్లనియె. 197

క. నరవరరూపముఁ దాల్చిన, పురుహూతమహీరుహమవు పురుడింపఁగ నీ
సరి లేరు వనధిపరివృత, ధరణీచక్రంబులో వదాన్యులు ధన్యుల్. 198

క. వేలుపుటావును గుమ్మెడు, పా లడిగెడురీతి ధరణిసాల యశశ్శీ
లోల యొకయల్పదానము, వాలాయము గాఁగ నడుగ వచ్చితి నిన్నున్. 199

వ. అది యెయ్యది యనిన. 200

క. సితకరమౌళికఁ బ్రియముగఁ, గ్రతు పైక్కటి యాచరింపఁ గడఁగితి నీ వా
క్రతుతంత్రము సాంగంబుగ, హితమతి నీడేర్ప వలయు నినకులతిలకా. 201

క. జనుడు కరి నెక్కి దేహం, బనయము నిక్కించి రత్న మంబరమునకై
చన విడిచినంతప్రోవిడు, ధన మిచ్చిన నధ్వరము యథావిధి నడచున్. 202

వ. అనుటయు నారాజన్యం డతిధన్యుండనైతి నన్ను మీ రడిగినవి త్తంబు చిత్తంబు రం
జిల్లఁ ద్వరితంబ యిచ్చెదఁ గొనుం డనిన నగ్గాధినందనుండు శిరఃకంపంబు చేసి మహా
శ్చర్యంబును బొంది యాహా యిష్టుహాభావుని యనూనదానప్రభౌవం బింత యొప్పు
నే యని వక్కాణించుచు నమ్మహీవల్లభున కిట్లనియె. 203

తే. ఊఁగినాయక నీమనశ్శుద్ధిఁ దెలియ, వలసి యడిగితఁ గాక నీవంటిదాత
నిండువేడ్కఁ బ్రసన్నుడై యుండ మాకు, నిట్టిసమయంబులను ధనం బేమిబ్రాఁతి.

తే. చాల నక్కట యొదవినవేళ వచ్చి, పుచ్చుకొనియెద నుంచు నీ విచ్చువిత্ত
మింక మాటుత్తరంబు నీ వేమి పల్కి, నను సదాశివునాన భూనాథతిలక. 205

వ. నీకుం జిరాయుర్ని రామయంబులు నభిరామక్షేమంబు లగుఁ బోయి వచ్చెద నని
యచ్చోట ముహూర్తమాత్రంబునుం దడయక నిజాశ్రమంబునకుం జనియె నంత
నమ్మహీవల్లభుండు నుల్లంబునఁ బెల్లు వితర్కించి. 206

తే వి త్త మిప్పుడు గొని చన్నఁ జిత్తమున వి, చారదూరుడనై కడు సమ్మదమున
నుండఁగాఁ గల్గు నప్పు పైనునిచె నతఁడు, క్రోధమతి నెట్టితటి వేఁడునోధనంబు,

భారంబులు వీడి నేలదాకం దూలి యాడ నొండొరులఁ గడవ నాలస్యంబు
దక్కి పదంపడి వసిష్ఠకౌశికులభౌషణరోషపావకవిస్ఫులింగంబు లభంగంబులై చ
తుర్దశభువనంబులకు దుర్దాంతతాపంబు నాపాదించు నని యుగ్గడింపుచు దిగ్గన
నిజాశ్రమంబులకుం జనిరి వసిష్ఠకౌశికులు సంతరంగంబులఁ గోపంబులు గాఁపురం
బుండఁ దమతమవివాసంబులకుం బోయి రంత. 183

చ. ప్రసవితకింశుకప్రముఖపాదపజాలము పాంథలోకమా

నసపరితాపకారణము సందితకోకిలకీరశారికా

భసలము చందనాచలనభస్వదుదారము వచ్చెఁ జైత్ర మ

య్యసమశరప్రతాపము మహాభ్యుదయంబును బొందుచుండఁగన్. 184

వ. ఇట్టిచైత్రారంభంబున.

185

తే. మహితబహుయజ్ఞదీప్తాసమర్థుఁ డైన, యాహరిశ్చంద్రసరపతి సాంగనియతి

వెలయ నొకయజ్ఞ మొనరించి విప్రతతికి, భూరిదాసంబు వెట్టె నవారితముగ. 186

వ. పెట్టుటయుఁ దత్సందేశంబు విని యానందించి కపటకృత్యనిత్యతానిపుణుం డగు

నగ్గాధినందనుండు. 187

క. నాతలఁపున కనుకూలం, బై తనరఁగ మిషము గల్గె నానూనృతవా

క్వాతుర్యహరిశ్చంద్ర, డ్మాతలపతికడకు నిపుడ చనియెద వేగన్. 188

తే. చని ప్రియంబున నాశీర్వచనము లొసఁగి, ప్రీతి వుట్టించి యజ్ఞంబుపేరు చెప్పి

యగణితం బైనస్వాపతేయంబు వేడి, తివిరి బొంకింతు మదిలోనిధృతి గలంచి.

వ. అని కృతనిశ్చయుం డై.

190

ఉ. బుధ్యరవిందనూతి మునిపుంగవుఁ డప్పడ యేగె దేవతా

రాధ్యకు గర్వవత్సకలరాక్షసవల్లభకైతవక్రియా

సాధ్యకు నిర్జరీజనలసత్తనమధ్యకు సర్వవస్తుసా

న్నిధ్య కయోధ్యకు నిమిలనీరమహాసరయూప్రబోధ్యకున్. 191

191

వ. చని యప్పురంబుఁ గనుంగొని ప్రవేశించి రాజమందిరద్వారంబు చేరి మహావైభవం

బునఁ బేరొలగం బున్న హరిశ్చంద్రనరేంద్రుం గనుంగొనుటయు నతం డత్యంతసం

భ్రమంబున నెదుర్కొని వినయపూర్వకంబుగా నమస్కారంబు లొనర్చి. 192

తే. విమలమతి నర్మ్యపాద్యాదివిఘ్నలఁ బూజ, లొసఁగి యహ్వాసనంబుపై నునిచి కేలుఁ

దామరలు మాళిఁ జేర్చి ముదంబు పొదల, మునిశిఖామణి యిచ్చుదీపనలు గాంచి.

క. దురితాంధకారనవభా, స్కరబింబ కృపావిధేయ గాధేయ మహా

ఫరమతపోధన నీసరి, పరికింపఁగ లేదు మునులు ప్రాభవచరితా.

194

క. క్షీలి సకలసస్యవతియై, యతిసాంద్రంబుగ ఫలించు నపమృత్యువు లె
ట్టితటిం బ్రభవింపవు కడు, హితముగ నెల మూడువాన లెలమిం గురియున్.

చ. చిరతరదేవతాగృహవిశేషమహోత్సవకృత్యము ల్పరం
పరలుగ సాఁగు నెల్లపుడుఁ బల్లవపుష్పశలాటుసత్ఫలం
త్కరములఁ బొంబుఁ బాదపనికాయము లింకవు నిర్మలాంబువుల్
సరసుఁడ నేఱులం బిదుకుఁ జాలఁగ గోవులు దుగ్ధపూరముల్. 215

సీ. ఇట్లు వర్తింపంగ నిష్పాదు కొన్నాళ్లగోలె భరింపంగఁ గొలఁది గాక
బ్రహ్మకై నను గణింపఁగ రాని పెక్కువ స్నైలమెకంబులును బుల్లులును నేల
యీనినయట్లు కోటానకోటులు గూడి దారుణతరని నాదములు చెలఁగఁ
జెలువులు తోఁటలు చేలు గాలువలును నే పెల్లఁ దూలఁగ రూపు మాపి
యాలమందలఁ గొందలం బందఁ జేసి, జనపదంబుల మనుజులఁ జంపుచుండఁ
గదల మెదలంగ శంకించి కాఁపురములు, విడిచి వచ్చితి మోపృథివీకళత్ర. 216

క. ఈమృగబాధలు మాన్పి ద, యామతి మముఁ బ్రోవ వలయు హాహాలాగ్ని
స్తోమభయ ముడిపి యనురులఁ, బ్రేమ స్రక్షించినట్టిమృదునిపథమునన్. 217

చ. అని నఁ గృపారసంబు హృదయాంబురుహంబున సంజనింప న
య్యినకులరత్న మిట్లను మహీప్రజ నేఁ దనియంగఁ జూడ మీ
కసయము నింతమాత్రమునకై భయ మందుచు నుండ నేల యీ
ఘనమృగభీతి మాన్పెద సుఖస్థితి మీ కొడఁగూడునట్లుగన్. 218

వ. అనియభయప్రదానం బొసంగి యమ్మహీప్రజాసందోహంబుల వీడ్కొలిపె సంత.

ఉ. పంకజగర్భసీమ మధుపంబులు వృక్షములందుఁ బక్షులుం
బంకరుహాక్షులందు రతిభర్తయుఁ జేరి వసింప నొప్పె న
ప్పంకరుహాక్షుఁ డెత్తగిరిపై గడుమందము లైసరశ్ములన్
మంకెనపుప్పుగు త్తిక్రియ మండలమంతయుఁ గెంపు లీనఁగన్. 220

చ. తరుణవయస్కుఁ డైనహిమధామనిమీఁద మనంబు నిల్పి యం
బరసతి దన్ను వృద్ధనుచు మానఁ దలంచినఁ జాల సిగ్గునం
ద్వరితగతి న్మునింగినవిధంబునఁ బశ్చిమవార్ధిఁ గ్రుంకె భా
స్కరుఁడు గుముద్వతీతతి సగంగ వికాసకళామిషంబునన్. 221

క. అనుపమ తేజోనిధి యగు, చిననాథునిమహిమ రాశిదేరినచందం
బున సాంధ్యరాగధీధితి, గనుపట్టె నవీనకింశుకప్రసవరుచిన్. 222

- క. వనరుహగర్భన కైనను, వనరుహలోచనున కైన వనరుహరిపుజూ
టున కైనఁ దరము గా ద, మృనివరుకోపాగ్ని కెదిరి మొన కట్టంగఁ. 208
- వ. అని మనంబునం దలంచుచు నిరంతరపరిపాలితమహీమండలుండై యుండె నంత న
క్కడ నితాంతకపటక్రియార్థారేయుం డగునగ్గాధేయుండు వెండియు నెక్కకప
టమతంబు విచారించి యతత్వరితంబున. 209
- క. నూతనజవసత్వంబుల, నూతనతనువర్ణములను నూతనగతులఁ
నూతనభంగుల నెప్పెడి, కైతవమ్మగఖగచయంబుఁ గల్పించె నృపా. 210
- క. ఇ ట్లనల్పకుహనాచాతుర్యంబునం గల్పించి పంచిన నమ్మగఖగవ్రాతంబులు గణ
నాతీతంబులై యెక్కడఁ జూచినం దామయై యుక్కుమిగిలి యొక్క మొగిం బిక్క
టిల్లి పెక్కుదెఱంగుల నత్యంతభయంకరకృత్యంబులం జెలంగి ఫలితంబు లగు కల
మాదిసస్యంబులు మేసి పడఁద్రోసి మట్టి మల్లాడియు నారామంబుల నిక్షుదండంబు
లు ఖండంబులు గావించియుఁ గదళీతరుషండంబులు విదళించియు మల్లికామాధవీ
ద్రాక్షాదిలతావితానంబులు త్రెంచియుఁ గొమ్ములఁ గోరాడి తటాకంబులు పటాపం
చలు గావించియుఁ గ్రమ్మి యందంద కెందమ్మికొలంకులఁ గలంచి కాటియ పెట్టియు
గోష్ఠంబుల గోవత్సనికాయంబుల నపాయంబు నొందించుచు జనపదంబుల మను
ష్యులం బొదివి చదిపియు బహువిధంబులఁ గోలాహలంబు సేయుటయు హాలహాల
విషజ్వాలంబులచేత దేవదానవానీకంబులుంబోలె ననేకంబులు మహీప్రజాసంఘంబు
లహీనభయంబుల మొఱ లిడుచుం జలి హరిశ్చంద్రనరేంద్రునిఁ గనుంగొని సర్వాంగ
సంగతోర్విమండలంబు లగుదండప్రణామంబు లాచరించి మస్తకస్యస్తహస్తారవిం
దులై యిట్లనిరి. 211
- సీ. సదయుండవై నేటితుదదాఁక మము నీవు పెంపుదీపింపఁ బాలింపుచుండ
నీరీతిబాధల నెన్నఁడు పొందక నీచల్లదనమున నిండువేడ్కఁ
దల్లిదండ్రులయొద్దితనయులగతి నాకుమఱుఁగుపిందెలరీతి నెఱి వహించి
భవనంబులను వెండి వైడియుఁ దడఁబడ గుఱితేనిపాడియుఁ గూడు గలిగి
క్రీడవై నెండకన్నును నీడకన్ను, నెఱుఁగ కన్నలఁ దమ్ముల హితుల సుతులఁ
గూడి సుఖ మున్న వారము కోర్కు లొదవ, సత్యసల్లాప యోహరిశ్చంద్రభూప.
- ఉ. జారులుఁ జోరులు నిర్విమలసత్యవిదూరులుఁ గ్రూరులు స్తురా
చారులు లేరు యాచకులు సాధుల బాధ లొనర్చుభీకరా
కారులు లేరు లేరు మఱికల్మషచిత్తులు మత్తులు ధరి
శ్రీరమణాగ్రగణ్య వివరింప భవత్పరిపాలితావనిఁ. 213

కాంతు లుడివోయె గృహదీపకళికలెల్లఁ, జక్రదంపతు లలరె నిర్వక్రలీల
నంబుజంబులు విరిసి గోలంబములకు, విందులొనరించెఁ బ్రాభాతవేశయందు. 283

మ. ధరణీనిర్జరరాజి మ్రొక్క శతపత్రంబు ల్విజృంభించి ష
ట్పురణశ్రేణుల కెల్ల నామెతలు పెట్టిం జక్రవాకావళుల్
పరమానందముఁ బొంద బింబరుచి బింబశ్రీ విడంబింప నం
బరరత్నం బుదయించె జంభరిపుహర్యస్వర్ణకుంభాకృతిక. 284

వ. అనిన విని కాంతేయాగ్రజాం డటమిఁదివృత్తాంతం బెఱింగింపు మనుటయు. 285

మ. అమరానోకహదాన దానవవిపక్షాస్త్రాంఘ్రిసేనాకళా
కమనీయస్థిరభావ భావభవరాకాచంద్రనీకాశకా
శమరాశప్రతిమాననిర్మలయశస్సౌభాగ్యభాగ్యప్రభా
వమురారాతిసమాన మానవిభవవ్యాపారపాథోనిధి. 286

క మందారదానగుణ సం, క్రందనసమవర్తివరుణకాబేరదిశా
సౌందర్యయువతివిలసిత, చందనచర్చయమానసదమలక్ష్మీర్తి. 287

పంచచామరము. వసుంధరాధరేంద్రఙ్గార్య వారిజాననామనో
జ సర్వభూతలేశమాన్యచారువర్తనా నటత్
ప్రసూనబాణవైరిమాళిభాగవిస్ఫురత్సుప
ర్వసింధువీచిజాలతుల్యవాగ్వినిర్భరార్భటి. 288

గద్యము. ఇది శ్రీమదాపస్తంబసూత్రపవిత్ర కాండిన్యమునిచక్రవర్తిగోత్ర సకల
సుకవిజనానీకమిత్ర దేచనామాత్యకుమార వినయవివే విద్యాలం
కార శంకరకవినామధేయప్రణీతం బయినహరిశ్చంద్రో
పాఖ్యానం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ
బ్రథమాశ్వాసము.

- క. హేలాగతి విరహులపై, నూలి న్రతివల్లభుఁడు ప్రయోగించుమహా
నీలోత్పలశరజాలము, పోలికఁ దిమిరంబు దిశలఁ బారిఁబారిఁ బర్వెన్. 223
- క. మృగనాభీపరిపూరిత, నగభిన్మణిపేటికరణి నలిసభవాండం
బు గనుంగొనఁ గనుపట్టెను, మిగులఁ దమస్సముదయంబు మెండుకొనంగన్. 224
- తే. యామినీచంద్రవదన వియత్సరేంద్ర, నీలమణిపాత్రలోపల నించినట్టి
విమలఘనసారశకలసంఘము లనంగఁ, బ్రబలె నక్షత్రవితతు లంబరమునఁబడు. 225
- వ. అంత. 226
- ఉ. శంకరమాభిధూషణము సారసమిత్రునితోడిజోడు మీ
నాంకుని మేసమామ కలశాంబుధికురిమిపట్టి యామినీ
పంకరుహాయతాక్షిప్రియభర్త వియద్గృహమధ్యదీప మే
ణాంకుఁడు గాన నయ్యె నుదయాద్రిపయిం దిమిరేభసింహమై. 227
- క. నిండారుకశల హిమకర, మండల మొప్పారె సయనమహ మొదవఁగ నా
ఖండలదిక్సతిమాక్తిక, కుండల మన విమలకాంతి కొమరు దలిర్పన్. 228
- కా. కాశాకాశధునీతరంగచయనీకాశద్యుతి న్దట్టమై
కాసెం గొముది చక్కఁగా సకలదిగ్భాగంబుల న్మన్మథుం
డేసెం బాంధజనవ్రజంబులపయిన్ జృంభించి లీలాధను
ర్వైశారద్యము నివ్వటిల్లఁ బ్రసవాస్త్రశ్రేణులం బెల్లుగన్. 229
- ఉ. వారణ లేక యొక్కమొగి వాంఛలు దీరఁగ సాంద్రచంద్రికా
పారణ నేయుచుం బొదలెఁ బాయనివేడ్కఁ జకోరవారముల్
కైరవబాంధవోపలనికాయము లోలి స్రవించె నేలులై
జారులు చోరులుం గడువిచారము నొందిరి పొంగె వారిధుల్. 230
- వ. ఆసమయంబున హరిశ్చంద్రధరణీనల్లభుండు తత్కాలోచితకృత్యంబులు నిర్వర్తించి
నిద్రింపం దొడంగె నంత. 231
- తే. కాముకేళిపరిశ్రాంతిఁ గన్ను మోడ్చి, వేడ్క నిద్రించువిటవిటీవితతి బెదరఁ
గుక్కుటంబులు కుక్కురొకో యటంచుఁ, గూయఁజొచ్చెఁ గఠోరనిర్ఘోషణముల.
- నీ. చంద్రుఁ డద్దపుబిళ్ళచందానఁ బశ్చిమదిశ నిల్చెఁ గాంతి మందీభవించి
యొక్కటాక్కటి చిక్కఁ జుక్క లాకసమున నాడకాడకుఁ గడునల్పరుచుల
విటవిటీతతులపై విపమాయుధుఁడు రోష మెడలి బాణాసన మెక్కు డించె
వనముల సింధుజీవనములఁ జెలరేఁగెఁ గలయంగ బహుపక్షికలకలములు

సీ. వ్యాఘ్రంబు నైనను శీఘ్రంబ తరమిడి పొడిచెద మీఁటెలఁ బూపు చెడక
శరభంబు నైనను సరభసంబున డాసి పదము లెన్నిదియుఁ ద్రుంచెదము పొదివి
సింగంబు నైనను భంగంబు నొందించి జీవంబుతోన తెచ్చెదము పట్టి
భేరుండమును నైన నోరెండ నీయక నలి చేసెదము చాల బలిమి వేలయ
సాహసంబున మత్తగజంబు నైనఁ, గెరలి తొండంబు తెగ నటికెదము దేవ
నేఁడు చూడుము మావేట నేర్పు లెల్ల, ననుచుఁ బంతంబు లొకకొండతాడిరపుడు.

మ. తలచుట్టకొ జడచొల్పియంబులును నీల్లటీలుఁ జేకట్టుదం
డలు వాకట్టులు ముప్పిడు ల్మొకముల న్డాకొల్పువశ్యంపుమం
దులునుం జోపుడుఁగోలలుం గులుచచేదుడ్లు సమగ్రంబులై
చెలువార నభటకోటి వచ్చె మృగయాశ్చంగార మేపారఁగన్. 8

వ. ఇవిధంబున నపరిమితకిరాతవ్రాతంబులు సముద్భటిభటానీకంబులుఁ జనుదేర న
మానవాధీశ్వరుండు దానును మృగయావిహారసముచితశ్చంగారవేషం బంగీకరించి
పుత్త్రక శత్రుమాత్యసమేతుండై. 9

చ. ధనదునిపుష్పకంబునకుఁ దా నెనవచ్చునటంచు లోకముల్
వినుతి యొనర్పఁ బొల్పెనఁగి విద్రుమమాక్తికవజ్రనీలకాం
చనమయము న్సువేగహయసంఘటితంబును నైనతేరు సాం
పొనఁగ నెక్కి మిక్కిలిసముత్సుకతం బురబాహ్యసీమలన్. 10

క. మాతలిఁ దలఁపింపం గల, నూతుఁడు దనరథము గడపుచో బహుగతులం
జాతుర్యంబులు చూపఁగ, నాతని నేర్పులకుఁ జాల హర్షము పొదలన్. 11

వ. కాబేరదిశాముఖుండై కొంతదవ్వు చని యంతట. 12

మ. కనియె న్భూతలనాథుఁ డాటవికరాకాచంద్రబింబాసనా
జననిత్యోచితపుండరీకగవయస్తంబేరమాభేటమున్
ఘనశృంగాటము సర్మదోర్మిపటలీగర్జదిశాపేటమున్
వినుతానేకనికుంజకూటము మహావింధ్యాటవీవాటమున్. 13

ఉ. మారుతపూర్ణకీచకసమాజరవంబులు సర్మదాసదీ
నీరజభృంగగానమ్మదునిస్వనవైఖరితోడఁగూడి యిం
పారఁగ నధ్వనీననివహంబులకున్ శ్రవణోత్సవక్రియా
గౌరవము ల్లుటించు నొడికంబుగ వింధ్యవనాంతరంబులన్. 14

వ. వెండియుఁ బుండరీక శుండాల గవయ గండభేరుండ కంఠీరవ సారంగ భూదార
భల్లూక లులాయప్రముఖనిఖిలమృగనికాయభయంక రానూనధ్వానబధిరితకమబంత

హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

- క. శ్రీలలితలోచనాబ్జవి, శాలయాశోరుచినికాయసదమలసుమనః
పాశీసంవాసితది, గాబ్బలాధమ్మిల్ల మంత్రబాచయయెల్లా. 1
- వ. అకర్ణింపుము పాండవాగ్రజానకు మార్కండేయుం డిట్లనియె నట్లు భౌనుమంతుండు
ప్రథమసానుమంతఃబునం గనుపట్టుటయు సటమున్న మేల్కని యవ్వసుంధరావల్ల
భుండు సంధ్యాద్యనుష్ఠానంబులు నిర్వర్తించి మృగయావిహారంబునం జనువాడై
పురంబునం జాటం బంచిన. 2
- తే. దేటమాణిక్య ముపకారి వెండిగుండు, వాయువేగంబు వెటిపుచ్చకాయ గరుడఁ
డడవిపోతులరాజు చిత్రాంగి బొండు, మల్లె యన నొప్పు పెక్కునానుములవాని. 3
- మ. బలుకోట ల్తనుమధ్యము ల్మహాదురోభాగంబులుం బెద్దమా
తులునుం గల్గి మృగేంద్రడింభములకుం దుల్యంబు లైనట్టి జా
గిలపుంగుక్కల హేమశృంఖలముల న్నీలించి కోటానకో
టుల వేగం గొనివచ్చి రాటవికు లాటోపంబు వాటిల్లగన్. 4
- చ. గొలుసులఁ బట్టి లుబ్ధకు లకుంతితశక్తిఁ గుదించి నిల్పఁగా
బలువిడి నంఘ్రుల న్భయలు పల్మఱుఁ ద్రవ్వచు వీకమై సభ
స్థలిఁ గబళింపఁ బాటెడువిధంబున మోరలు మీఁది కెత్తి కు
క్కలు ఘనభౌంక్రియాధ్వనుల గాఢతరోద్ధతి నించె దిక్కులన్. 5
- సీ. కఱకు లైనట్టిజాంబాటు వెండ్రుకలు నిర్లు గవియుమేనులు కెంపుఁగన్నఁగవయుఁ
గుఱుచజేవుఱుబొట్లు కురువిందపూసపేరులు నొంటియట్టచెప్పలును గలిగి
వలలును బెట్టుక్రోవులుఁ బెద్దయురులును దెరలును బోనులు దీమములును
వసులు గసులు పోగువాఱు వెండ్రుకత్రాళ్లు బలువిండ్లు నమ్ములు బల్లెములును
బందివాటులు నీఁటెలు బట్టెసములుఁ, బంట్రుకోలలు నాదిగా బహువిధముల
సాధనమ్ములు ధరియించి శబరపతులు, వచ్చి రాభేటకక్రియావ్యసనరతులు. 6

- క. చమరీవాలములు గురం, గమదము గజదంతములును గరికిటిసంజా
తము లగు ముక్తాఫలములు, నమితంబుగఁ దెచ్చియిచ్చి రతివినయమునన్. 25
- వ. ఇచ్చిన నవి యన్నియుం గైకొని ప్రియంబునం జంద్రమతికి సమర్పించి యవ్వేట
కాటులకుఁ బసదనం బొసంగి యబ్బిసరుహోత్తకులుండు సరసవివేకరతుండు నత్యంత
హితుండును నగునత్యక్తీర్తిం గనుంగొని. 26
- తే. అనఘవర్తన విను మృగయావిహార, కారణంబున దూర మేతేర వలసె
మనకు నీరాక సఫలమామృగ మొకటి, తెలియఁ జెప్పెద సమ్మదస్థితి ఘటిల్ల. 27
- లయగ్రాహి. అల్లదె సదాగతినట్లహరి దైత్యరిపుభల్లమకుటప్రసవల్లరిసముద్య
త్ఫుల్లకుము దాబ్జనవహల్లకవసద్రభమర ముల్లమునఁ గౌతుకము వెల్లిగొనఁ గన్నుల్
చల్లగఁ బయోధిప్రియవల్లభఁ గనుంగొనుము కొల్లలుగ ముక్తిరమ నెల్లపుడు మజ్జ
త్సల్లలితచిత్తులకుఁ బెల్లొసఁగు జహ్ను మునితల్లజసుతోరుతటినల్లచదలేటిన్. 28
- శా. తత్తీరంబున నిష్ఠమై దప ముదా తప్రీతిఁ గావించుభా
స్వత్తేజోరమణీయు నంబురుహభూసంకాశు నంహఃపయో
భృతీవ్రశ్వసనుం బ్రసన్నగుణగంభీరు న్వసిష్ఠ న్దయా
యత్తస్వాంతు నరుంధతీవిభు సపర్యాకాంతుఁ జూడం దగున్. 29
- క. అని నృపతి దండనాథుని, యనుమతమున నరిగి కాంచె ననురాగము నె
మ్మనమునఁ బెసఁగొనుచుండఁగ, ననుపమము వసిష్ఠమానియాశ్రమ మెదురన్. 30
- వ. కనితత్ప్రదేశంబున. 31
- మహాస్థ. వరరుద్రాక్షప్రభూషావ్రజరుచిరతను న్వాన్యఘ్రుచక్రోత్తరీయుం
బరమధ్వానాంతరంగప్రణిహితశివునిన్ బద్ధపద్మాసనస్థున్
గరవిన్యస్తాక్ష దాముంగనదరుణజటాకల్పు భస్మాంగరాగున్
జిరకాలోపార్జితాతిస్థిరవిపులతపశ్చీగరిష్ఠ న్వసిష్ఠున్. 32
- వ. కనుంగొని ప్రముదితస్వాంతుండై యమ్మహీకాంతుండు నిజకిరీటకోటిసంఘటితహరి
నీలరోలంబంబులు తదీయచరణారవిందంబులఁజొంబింప సర్వాంగాలింగితమహీమం
డలుండై దండప్రణామంబు లాచరించి కరకమలంబులు మొగిడ్చినం గనుంగొని య
మ్మనివల్లభుం డిట్లనియె. 33
- చ. అపగతబుద్ధి నింత మృగయావ్యసనంబునఁ గేలి సల్పఁగా
నృపులకు నీతి గాదు భరణీశ్వర భార్యయు నీవు భీకరా
తపసమయంబున నృహువిధంబులదుష్టమృగంబు లున్నయి
వ్వపిఁబములం జరించుట నివేకమె యాత్మఁ దలంచి చూచినన్, 34

దంతావళకర్ణకుహరాంతరాళంబును దింత్రినీతమాలతాళవటకుటజకపితౌశ్వశ్థకోవి
దారసిందువారమందారపిచుమందచందనమాకందమాతులుంగలవంగజంబుజంబీరవకు
ళ క్రముకపనసదరీమధూకమాధవీకింశుకశింశుపాశోకాదినానావిధపాదపశాఖాశి
ఖావిహారమాణ మయూరకోకిలకీరశారికాకలవింకకపోతఖంజరీటకాకఘూకాద్యనే
కశకుంతసంతతిప్రబలనినాదమేదుగంబునునై యరుణగభస్తికిరణపరంపరలకుఁ బ్రవే
శింపఁ దరంబుగాక కరంబు సాంద్రంబయి యిసుకచల్లినం గ్రింద రాలక యిరులు
గవియుచుం బసరుడాలువింధ్యవసుంధరాధరపరిసరారణ్యంబు దటిసి మృగంబులు
మెలంగుపట్టరసి ముల్లుతారువేయించి ప్రోగు వారించివలలును దెరలు నెత్తించి
బోనులు దీమంబులు మెడ్డించి.

15

మ. ఘనబాణాసన మెక్కువెట్టి పటుదోర్గర్వం బఖర్వంబుగా
వనధిధ్వాసముకంటె మించుగుణనిస్వానంబు గావించి యు
బ్బున నేనెన్ననభీకరాశుగతతు ల్పంఖానుపుంఖంబుగా
వనజాతాప్తకులగ్రగణ్యుఁడు మృగవ్రాతంబులం గూలఁగన్.

16

వ. ఇవ్విధంబున నత్యంతభయంకరంబు లగుశరంబులం బఱపినం గరంబు భీతిల్లి యెల్ల
మృగంబులు తల్లడిల్లి పెల్లొఱఁగె నట్టియెడ.

17

తే. మేదినీనాథశరహతమృగసమూహ, ఘనకశేబరజనితరక్తప్రవాహ
వితతి ప్రవహించె గైరికక్షీతిధరేంద్ర, సానుసంభూతనిర్మరచయముఁబోలె.

18

క. అంతట మృగయాకేలి ని, రంతరపరితృప్తి మొంది యవనీశుఁడతి
శ్రాంతుండై సెలవిచ్చినఁ, బంతమునఁ గిరాతపతులు భటసంతతులున్.

19

క. ఉరువడిఁ బెల్లార్చుచుఁ గే, సరిశాబకసదృశరూపజవసత్వభయం
కరము లగువేటకుక్కల, బరివిడిచిన నవివధించె బహుమృగతతులన్.

20

వ. తదనంతరంబ వారును బదచిహ్నంబులవెంబడిం జని నికుంజంబులు దూటి పొంచి
యున్న మెకంబులం ద్రుంచియు విశాలంబు లగుజాలంబులం బడంజోఁపి తగుల్పిట్టిచి
కొనియు దీమంబుల నొడ్డి యేమటుపాటునం బొదివియుఁ దనివిసనక మఱియును.

తే. సాశువము గిడ్డు లగుడు వేసడము కురుజు, బాజు జలకట్టె జాలియ వైల యణుజు
నోరణంబునునాదిగాఁ బేరువడిన, వేటడేగల గిటికొన విడిచి కడిమి.

22

తే. గ్రద్దయును గాకి కౌంజును గక్కెరయును, గూబపార్వంబుబెగ్గురు కొక్కెరయును
గొంగ లావుక యాడేలు గువ్వ వెలిచ, పొట్టిపిట్టయు ననఁగల్గుపులుఁగుగముల.

23

క. తూలించి విపిన మెల్లను, గాలించి తదస్రవారిఁ గ్రవ్యచయంబుల్
జేలించి తనిసి వేటలు, చాలించి నరేశ్వరునకు సమ్మద మొదవన్.

24

వల్లభునాజ్ఞ నూతుఁ డనివార్యగతిం దగదోలె వాయువే.
గోల్లసితాశ్వయు క్త మయి యొప్పుగునయ్యరదంబుఁ జయ్యనన్.

46

వ. ఇవ్విధంబున రథంబు లోలించి మహీనాయకుండు డాయం బోవుటయు నమ్మాయా
కురంగంబు నిరాయాసంబున.

47

సీ. బంధనం బెడలి భూభాగంబుఁ జేరి యిచ్చాలీల విహరించు గాలియిట్టి
కుందేటితోఁ బొత్తు గూడక వచ్చిన యుడురాజబింబంబునడిమియిట్టి
వీరభద్రునికృప వెండియు నుదూభత మైనదక్షమఖంబులోనియిట్టి
కుధరనందన వేడికొన విసర్జించినచేతో భవారాతిచేతియిట్టి
ననుకరించుచు మిగులఁ బెం పగ్గలింప, మంచిమురువును బరువును మదము ముదము
పొదలఁ గనుఁగొనువారి కింపులు ఘట్టిల్ల, నల్లనల్లన నడయా డె నభినవముగ.

48

సీ. చేయొక కుప్పించి చివ్వున దాఁటుచుఁ గొమ్ములచే బయల్చిమ్ముగొనుచు
బిత్తరంబులుగాఁగఁ బేరెము ల్వాటుచు మరిగిసకైవడి మలసికొనుచుఁ
గనవుపోచలు కసిగాట్లుగాఁ గొలుకుచు వివృతాస్యమున జాఱ విడుచుకొనుచు
రిక్కురిక్కునఁ దోక ద్రిప్పి జాడించుచు ఖరపుటంబులఁ దల గోకుకొనుచు
నిగిడిపాటుచు సంతంత నిలువఁబడుచు, నొడలికంఠూతికై చెట్ల నొరసికొనుచు
నుదరి యొక్కెడ మిన్న క బెదరిపడుచుఁ, గువలయేశ్వరు నెలయించికొనుచు నరిగ.

వ. ఇట్లరిగి విశ్వామిత్రునియాశ్రమంబు ప్రవేశించి మొఱంగి చనం జూచుదానితెఱం
గఱింగి రోషించి కనుంగవఁ గెంపు జనియింప నాత్రిశంకుసందనుండు విశంకటభు
జాబలంబున శరాసనం బెక్కువెట్టి మార్వీరవం బొనర్చి దర్వీకరభీకరం బగు శరంబు
దొడఁగి తెగనిండం దిగిచి దృష్టిముష్టిధౌరేయుండై యేయుటయు సయ్యేటునం దూ
లక వాతూలజవంబున నక్కురంగంబు కాశికుసమ్ముఖంబునకుం జని యదృశ్యంబయ్యె
విశ్వంభరావల్లభుండు నాయిట్టిపసలంబడి వెట్టితనంబున నవ్వనంబెల్లం ద్రిమ్మరినవాఁ
డు గావున నితాంతనిబిడాతపాక్రాంతుండును తుత్పిపాసావంతుండును నై యమం
దశ్రమంబును బొంది శీతలజలాన్వేషణాభిలాషియై చనిచని ముందట.

50

సీ. మందారజంబీరమాతులుంగలవంగ కేతకీచంపకకింకుకముల
మాకందచందసమాలూరఖర్జూరకోవిదారమధూకకురువకముల
జంబూవటాశ్వత్థనింబనీపకపిత్థతాలతమాలహింతాలములను
దింత్రిణీపాటలతిలకామలక దేవదారుపున్నాగకర్పూరములను
మఱియుఁ దక్కినపావనత్మారుహముల, బహువిధంబులపూఁదీఁగెపందిరులను
ప్రబలి విలసిల్లుకాశికాశ్రమముఁ గాంచె, నుల్ల మలరంగ మేదినివల్లభుండు.

51

- క. సప్తాపాయధురీణత, సప్తవ్యసనములు వదలి సదమలబుద్ధి
సప్తాంగరక్షణుండయి, సప్తాశ్వకులేంద్ర మెలంగ జను సరపతిన్. 35
- క. మునిజనవినుతం బగున, మృనువంశంబున జనించి మఱవం దగునే
మనుజేశ నీతిమార్గము, విను నీతిజ్ఞునకు రాజ్యవిభవము పొదలున్. 36
- తే. ఇచట నాలస్య ముడిగి నీ విపుడు పురికి, బొమ్మ వేగంబ యింకొక్కబుద్ధివినుము
మఱచి తప్పియుఁ గౌశికమానియాశ్ర, మంబుపొంతకుఁ బోవకు మనుజనాథ. 37
- క. పుడమిం గ్రోధుల కానతి, వడిఁ బెట్టినవాఁ డతండు పరికింపంగాఁ
గడుఁ గుటిలవర్తనుం డె, న్నడు నాతనిపేరికూర నంజకుము నృపా. 38
- క. పరరంద్రాన్వేషియు ని, పూరచరితుఁడు సరయ గాధిసుతుఁ డతనివనం
బరుణాంశువంశ మఱి వై, తెరువైనను వలదు చొరఁగ ధీరవిచారా. 39
- క. అని యుపదేశించి వీడ్కొల్పుటయు నావృత్తాంతం బంతయుం దెలిసి విశ్వామి
త్రుండు హరిశ్చంద్రమహీకళత్రుని దనయాశ్రమంబునకు రప్పించునుపాయం బంత
రంగంబునం జింతించి యనల్పకపటకౌశలంబున నెక్కమాయామృగంబును గల్పిం
చిన నదియును. 40
- సీ. నవఘోసరుచి నవృధవళాననంబును నల్లఁగల్వల గెల్చునయసములును
బద్మరాగప్రభం బగటుకర్ణంబులు కాంచనదీధితి మించుతనువు
మాక్తికకాంతుల మఱపించుచాఱలు తుహినంబుతోడుత దొరయుకడుపు
మరకతదీప్తులఁ బురుడించుఖురములు పవనంబుఁ దలఁకించుపటుజవంబు
గలిగి లీలావిహారంబు కారణముగ, నవనిఁ జరియించుపంకరుహరియంక
మృగముగతినుండుటయుసంయమిశ్వరుండు, దానిఁగన్గెనికడు సమ్మదంబుఁబొంది.
- వ. హరిశ్చంద్రధరిత్రీవల్లభు నల్లన నెలయించి మదీయాశ్రమంబునకుం దెమ్మని పంచిన.
- క. తనతనుకాంతులు దిక్కుల, మునుకొని యెల్లెడలఁ బర్వ మురియుచుఁ జని యా
ఘనచిత్రమృగము చయ్యనఁ, బనివడి భూవరునిదృష్టిపథమున నిల్చెన్. 41
- చ. నిలిచిన భానువంశజుఁడు నివ్వెఱఁగంది తదీయవిభ్రమం
బులు పలుమాఱు చూచుచు సపూర్వమృగం బిది దీనిమేను బి
ట్టలయ రయంబునం దఱిమి యల్లనఁ బ్రాణముతోనఁ బట్టి ని
ర్మలమతి యైనలోహితకుమారున కిచ్చెదఁ గేలి సల్పఁగన్. 42
- వ. అని సారథిం గనుంగొని. 43
- ఉ. అల్లదె పైఁడియిట్టి ముద మారఁగఁ జూడుము దానిఁగూడ నీ
వెల్లవిధంబుల న్రథ మహీనజవంబునఁ దోలుమన్న భూ

- ఉ. చెప్పిన మేదిసిరమణశేఖరుఁ డుల్లమునందు నెంతయున్
ముప్పిరిగొన్న భీతి మునిమఖ్యుఁడు గౌశికుఁ డేమి సేయునో
యప్పరమేశుఁడే యెఱుఁగు నంతయు నిక్కడఁ బాసి వేగ నే
చొప్పునఁ బోద మింక మనసుద్ది యెఱుంగక యుండ నాతఁడున్. 61
- క. ఎక్కడిహేమకురంగం, బెక్కడిమృగయావిహార మెక్కడివిపిసం
బిక్కడి కేటికి వచ్చితి, మక్కట మిక్కిలిప్రమాద మయ్యె న్మనకున్. 62
- తే. నవవిరించి యరుంధతీనాయకుండు, మఱచి తప్పియు గాధికుమారువనము
చొరకు మీవని చెప్పె విశుద్ధబుద్ధి, గోరి నామీఁదివాత్సల్యగుణము పొదల. 63
- క. ఇచ్చోటఁ దడయ వలవదు, చెచ్చెరఁ బురి కేగు మనుచుఁ జెప్పిన నేలా
వచ్చితిని మృగమువెంబడి, వచ్చునె విధి గడవ నెంతవాసల కైనన్. 46
- తే. ఏమి చేయువార మెక్కడి కేగుద, మేది కార్యచింత యింక మనకు
మిగులమోసమయ్యె మృగయావిహారైక, కారణమున నేమి గాఁగఁ గలదొ. 65
- ఉ. ఆమునిసార్వభౌమునిదృగంతము లించుక జేపురించినన్
హేమగిరీంద్ర మైన ధృతి నేపటి బిట్టు చలించు మ్రొగ్గు ది
క్సామజయూధ మైన నుడుసంఘము లైనను రాలు నానుధా
ధామది నేకు లైనఁ గడుఁ దల్లడ మందుదు రేమి చెప్పఁగన్. 66
- తే. శర్వరీశకళామాళిగర్వ మైన, నడఁచుకౌశికమానికే ననఁగ నెంత
యబ్ధి లంఘింప నోపినయలఘుబాహు, బలున కతిదుష్కరమె చాటిపడియ దాట.
- చ. మలయజైత్రయొక్కములు మానసము ల్విలయోష్ణభౌనుమం
డలకిరణాతితీక్ష్ణములు నాలుక లెప్పుడు మానికోటికిం
దలఁప ననుగ్రహించినఁ బితామహుఁ జేయుదు రల్పు నైనఁ బే
రలుక వహించి రేని కడునల్పుని జేయుదు రప్పితామహున్. 68
- ఉ. ఇప్పుడ పోయి యమ్మనికులేశ్వరుఁ డల్లకమున్నె చేరి వా
తప్పక సంస్తుతించుచుఁ బదంబులకుం బ్రణమిల్లి యుండమో
చప్పుడు సేయె కీక్షణము సత్విరవృత్తిఁ దొలంగి పోదమో
యిప్పటి కేదికార్య మది యిద్ధమతిం దగు నాచరింపఁగన్. 69
- వ. అని విచారడోలాందోళితమానసుండై యున్న యమ్మానవేంద్రునిం గనుంగొని యమా
త్యశేఖరుం డగుసత్యకీర్తి విశుద్ధబుద్ధిక్రియాపాటవంబు దేట పడ వినయాలాపంబుల
నిట్లనియె. 70

తే. మాసవాధిశ యాపుణ్యకాననమునఁ, దోయదశ్యామమునిహోమధూమవితతి
యంబరంబున నభినవం బైన నల్ల, పట్టుజగజంపు గొడుగువిభ్రమము నొసఁగు. 52

ఉ. పంకజనూతికైసఁ దలఁపం గడు నద్భుత మావహిల్ల నే
తాంకకులాగ్రగణ్య విను మాగమశాస్త్రపురాణము ల్నిరా
తంకమునం బఠించు నెడఁ దాపసపుత్రులకుం గవు ల్లోగిన్
వంకలు దీర్చి చెప్పు గౌరవంకలుఁ జిల్కలు నవ్వనంబునన్. 53

సీ. కడుఁ బ్రీతిఁ జన్నిచ్చుఁబడిఁ దప్పి తిరిగెడులేడిపిల్లలకు బాలెంతపులులు
కంతీరవంబులు గంధసింధురములతోడ మాటికిఁ జెఱలాడుచుండుఁ
జిట్టెల్కగములతోఁ జెలుములు వాటించుఁ బ్రియమున బావురుఁబిల్లిగములు
నీలకంఠంబులు లాలనం బొదవఁ బాటించుఁ గుంభీనసడింభకములఁ
గొండగొట్టియపిండును గోఁతిగమియు, మంతనము లుండుఁ బొరపొచ్చె మింతలేక
సాశువంబులుఁ బతులుఁ గేళి సల్పు, గాధిపుత్రుతపోవనవీధియందు. 54

క. ఇట్టివిచిత్రంబులకుఁ బాత్రం బగు నవ్విశ్వామిత్రుతపోవనక్షేత్రంబు నిరీక్షించి తద
భ్యంతరంబున. 55

సీ. సంఘల్లహల్లకజలజాతమకరందపానలోలాళినీ గానరవము
వీచిడోలాకేళిపై శాంతవిలసితచక్ర వాకమరాళ సముదయంబు
సతతకేళీస క్తసంయమిబాలికాస్తనకుంకుమారణస్వచ్ఛజలము
ప్రవిమలశశికాంతపాషాణకల్పితసోపానమాగ్గసంశోభితంబు
పవనకంపితతీరభూభాగవిటపి, పుష్పగుచ్ఛపరాగవిభూషితంబు
మకరకచ్ఛపజలజంతునికరయుతము, భూవిభుఁడు గాంచె నొక్కసహోవరంబు. 56

తే. కాంచి మానవనాథుఁ డంగనయు సుతుఁడు, దాను దత్తీరభూమి రథంబు డిగ్గి
దండనాథుఁడు కరము కైదండ రెయిసఁగ, సరసి దటిసి వినిర్మలజలముఁ గ్రోలి. 57

వ. కృతావగాహనం దై తత్సమిప్రపదేశంబునఁ బ్రదీపించు పుష్పితమాధవీలతామంట
పాంతరంబునఁ గిసలయతల్పంబునఁ జంద్రమతీసతీలలామంబుమృదూరుపీఠం బుప
ధానంబుగా శయనించి బాలరసాలపల్లవప్రకల్పితతాళవృంతంబున శీతలమందవా
తూలంబు సోకఁ గదిసి విసర దండనాయకువదనారవిందం బవలోకించి. 58

క. సదమలబహుపుష్పలతా, సదనవసద్భసలగాన యుంకారములన్
ముద మొదవించుచు నున్నది, యిది యేమునియాశ్రమంబొ యెఱుఁగఁగవలయున్.

తే. అనుచుఁ బలుకుచునుండంగ నచటి కపుడు, కుశసమిత్పర్ణఫలములఁ గోయ నొక్క
ఋషికుమారుండు వచ్చి మహీశుతోడఁ, జెప్పె నిది కాశికునివనక్షేత్ర మనుచు.

దుర్వారమదభూరిగర్వాంధపరిపంధిబాహుబలారణ్యపావకుడవు
సప్తపారావారసంవేష్టితక్షమాచక్రసంగతావిచక్షణుడవు
నిత్యసత్యవ్రతస్తుత్యనిరుపమాన, సారగంభీరవాచావిశారదుడవు
ప్రబలధైర్యసుపర్వ పర్వతమ వీవు, భ్రాంతిబాందంగదగునె నీ కింతలోన. 81

క. అని తనభ్రమఁ దెలిపెడుసతిఁ, గని దుస్స్వప్నంబు గంటిఁ గమలానన నే
వినిపింతుఁడత్ప్రకారము, విను మీవని తెలియ ధరణివిభుఁ డిట్లనియెన్.

సీ. మణిమయం బగుసభామంటపంబున వైభవోన్నతి నేఁ గొలు వున్న వేశ
రోషారుణేక్షుడై రుచిరార్కతేజుండు ధరణీసురుం డొక్కడగుగుదెంచి
యదలించి ధరణిపై నస్మక్కిరీటంబు పడ దన్ని మఱి తలఁ బట్టి తిగిచి
కరము నిర్దయవృత్తిఁ బురమువెల్వడఁదోల బహువిధాపత్వరంపరలఁ జెంది
యీశ్వరానుగ్రహంబున నేచి పిదపఁ, బూజ్యసామ్రాజ్యవైభవస్ఫురణఁ గంటి
సనుచు దుస్స్వప్నపద్ధతి మనుజవిభుఁడు, సర్వమును జంద్రమతితోడ సరవిఁ జెప్పె.

ఉ. చెప్పిన నంతయు నివ్వని కుశేశయలోచన కాతుకంబు పె
ల్లొప్పమి నెంతయు న్భయము నెందియు నొందనియట్టు లాత్మలోఁ
గుప్పలు గొన్న ధైర్యమునఁ గొంకక భూరివివేకశక్తి వా
తప్పకపల్కెఁ జేరి వసుధావసుతోడఁ బ్రయోక్తివైఖరిన్. 84

క. ఏతన్మాత్రంబున కో, భూతలపురుహూత యింత పాలుపటి మదిలో
భీతిల్ల నేల చెప్పెదఁ, గొతుక మొదవంగ వినుఁడు కలతెఱఁ గెల్లన్. 85

చ. అలుక జనించి వచ్చినధరామరవద్యుఁడు గాధిపుత్రుఁ డు
జ్వలచుకుటంబు దన్నుటలు చయ్యన రాజ్యవిభూతిఁ బాయుటల్
పలుమఱుఁ దన్నిమి త్తమునఁ బ్రాప్తము లౌను బహుప్రయాసముల్
గలుగు శశాంకమాళికృపఁ గ్రమ్మఱ రాజ్యరమావిశేషముల్. 86

వ. అని చంద్రమతి హరిశ్చంద్రమనస్తాపంబుమాన్పి యూటడించుచుండె నంత నచ్చట.

క. కోపంబున వెండియుఁ గప, టోపాయం బొకటి యాత్మ నూహించుచు మా
యాపారీణత మీఱఁగఁ, దాపసవద్యుండు గాధితనయుఁడు వేగన్. 88

క. మాతంగకుంభకుచములు, మాతంగకకోపమానమహితోరువులున్
మాతంగయానములు గల, మాతంగవధూయుగంబు మహిమ సృజించెన్. 89

క. అన్న లినాక్షులవాలుం, గన్నుల కెదిరింప లేనికతమునఁ గాదే
పన్నిసభయమున బేడిస, లెన్నఁడు జలదుర్గభూము లేమఱ వెఱచున్. 90

- క. ఓకమలాప్తకులాగ్రణి, మీకేటికి నింతచింత మిన్నక వినుఁ డె
స్తోకమతిని వివరంబుగ, నాకుం దెలిసినతెఱంగున నివ్వనిపింతుకొ. 71
- శా. భూపగ్రామణి వర్ధికల్పక మహాంభోరాశిగాంభీర్యరే
ఖాపారీణుఁడ వద్రిధీరుఁడవు లోకస్తుత్యసత్యవ్రతా
లాపశ్రీవిభవోజ్జ్వలుండ విది యేలా చింత తర్కించినకొ
నీపై నల్లెడువారలుం గలరె యోనిత్యవ్రతాపోదయా. 72
- వ. అదియునుం గాక. 73
- తే. శత్రుమిత్రత్వములు రెండు సమముగాఁగఁ, జూచి నిండాప్రశంసల స్రుక్కఁబడక
యుబ్బునొందక యడవుల నొంటిఁ దిరుగు, మానులకు నేల నృపులతోమచ్చరంబు. 74
- చ. జనవవర నీకుఁ గౌశికుదేస న్భయ మేటికి నింత యాత్మలో
నునుపఁగ నామునిప్రవరుఁ డుల్లమునం గృప పిక్కటిల్ల మీ
జనకుఁ ద్రిశంకుభూవరు విశంకటశౌర్యుని బొందితోడనే
యనుపఁడె దేవతాపురికి నారసి చూడ మహాద్భుతంబుగకొ. 75
- క. విశ్వామిత్రునిమీఁద న, విశ్వాసం బేల నీకు వివరింపంగా
విశ్వార్థదాయకుండవు, విశ్వంభరఁ గలుగుమానివితతుల కెల్లకొ. 76
- తే. సారవర్తన యీదుర్విచారతమము, వరవివేకకళాదివాకరునిచేత
నడఁచి యొక్కింతసేపు సౌఖ్యాన్వితముగ, నిద్రఁ బొందుము నిరపాయముద్రఁ జెంది.
- వ. అని పల్కుప్రధానాగ్రగణ్యసమగ్రమనీషావిశేషభాషణంబు లాకర్ణించి యమ్మహీ
కాంతుండు చింతావివర్జితస్వాంతుండై సంతాపం బుడిగి నేత్రకమలంబులు ముకు
ళించి ముహూర్తమాత్రంబు నిద్రించి వాక్రువ్వ నాకర్ణింపఁ దరంబుగానిభయంకరం
బగుదుస్స్వప్నంబుం గాంచి బిట్టు మిట్టిపడి కలవరించుచు ధైర్యం బవలంబింపలేక
నలుదిక్కులు చూచుచు బాష్పజలపూరితనేత్రుండును బ్రకంపితగాత్రుండును నై
యొండెఱుంగక యున్న యన్న రేంద్రుం గనుంగొని చంద్రమతి యతిత్వరితంబునః.
- క. కంజాయల నీనెడుకర, కంజంబునఁ గంకణములు ఘలుఘలు మన భూ
మింజయునివెన్ను చఱచుచు, నంజక భ్రమ యెల్లఁ దెలిపె నతిశయధృతియై. 79
- తే. ఘటితనిర్మలభూరిముక్తాఫలప్ర, కాండసౌభాగ్యనిర్జితగగనసింధు
కంకణం బైననిజహస్తకంకణంబు, కడఁక నూడిచి రక్షగా బడిసివైచి. 80
- నీ. ప్రాణేశ యేమరుపాటఁ బూర్వం బిట్లు బిట్లు మేల్కొని యేల మిట్టిపడెదు
శరణాగతారాతిజనపాలభయహరణాతిదతుఁడవు సమగ్రమతివి

క. చండాలిక లసమాయుధ, శుండాలిక లూరువిజితసురుచిరకదలీ

కాండాలిక లమృతాకర, ఖండాలిక లానృపాలుఁ గనుగొని వేడ్కఁ. 99

వ. అనుపమానవినయపూర్వకంబుగాఁ బ్రణామంబు లొనర్చి కరకమలంబులు మొగిడ్చి

మ. జయ మార్తాండకులావతంస విమతఙ్మనాథనానాచమూ

చయపాథోనిధికుంభసంభవ సమస్తద్వీపవిస్యస్తభూ

రియశస్తంభ విజృంభమాణమతి వర్ణింప న్నమర్థుండె య

వ్యయమై యొప్పుభవన్మహామహిమ నవ్వాతాశనాధీశుఁడుకఁ. 101

ఉ. నీరమణీయవైభవము నిర్జరవల్లభు గెల్పు నీమహా

దారత పారిజాతవసుధారుహముం బ్రహసించు నీశుభా

కారము చంద్రమండలముఁ గైకొనకుండు నటించు మాటికికఁ

సూరిజను ల్ను తింప నినుఁ జూడఁగ వచ్చితి మయ్య వేడుకకఁ. 102

గీ. విపులధవళాతపత్రితవిమలకీర్తి, మండలుండెవు మహితలాఖండలుండెవు

నిన్నుఁ గనుఁగొనఁగంటిమి నృపవరేణ్య, మత్పురాకృతపుణ్యకర్మములకతన. 103

క. వీణెలు వాయింపంగఁ బ్ర, వీణత్వము గలదు మాకు వినిపించెద మ

క్షీణతరగానవిద్యల, జాణలు గాణలును మెచ్చి సంస్తుతి సేయకఁ. 104

వ. అని తదీయహృదయానుకూలభావం బెఱింగి యాలీలావతులు గంధర్వనితంబవతుల

కుం బ్రతిబింబంబులై యత్యంతవిడంబంబున. 105

సీ. వీణెలగవుసెన ల్వెడలించి చెఱఁగుల మెఱుఁగురాఁ గాయలమీఁదుఁ దుడిచి

కుచకుంభముల మోపికొని తానములకును జక్కఁగా బవడంపుసారె లొత్తి

శ్రుతి గూడఁ దంత్రులు సుడిగోళ్ళ మీఁటుచు జీవాళిఁ బుట్టించి చెలఁగురత్న

కంకణధ్వనులతోఁ గరపల్లవాంగుళు లల్లార్చుచును నేర్పు లెల్ల మెఱసి

మొనసి శ్రుతు లేడు ముయ్యేడు మూర్ఛనలును, గలుగుముప్పదిరెండురాగములవాని

మిత్రముల శుద్ధసారంగ మేళనముల, మంద్రమధ్యమతారకమానసరణి. 106

శా. గాణ ల్మెచ్చఁగఁ బాడి రింపు దొలకంగఁ దాళమానంబులకఁ

క్షోణీనాథజయాంక సంకలితము ల్పూశాదిగీతావళుల్

వాణీపాణిసరోరుహంగుళినఖవ్యాపారలీలారణ

ద్వీణాసంచితపంచమక్వణక శావిఖ్యాతకంఠధ్వనికఁ. 107

తే. ఆ నవీనవిశేషగానామృతమునఁ, బొదలి యెంతయు నాశ్చర్య మొదవ నపుడు

వల్లకీదండములఁ బుట్టెఁ బల్లవములు, హారమణిపంక్తి కరఁగి నీరయి స్రవించె. 108

చ. శివశివ యావిలాసినులచిక్కనిచక్కనిగుబ్బచన్నులున్
 ధవళమరీచిబింబము నదల్పుమొగంబులుఁ గెంపుమోవులుం
 గువలయకాంతిసంపదలకుం గుదు రైనవెడందకన్నులున్
 యువజనధైర్యమూలముల నెక్కటఁ బెల్లగిలంగఁ జేయవే.

91

సీ. కొదమతేఱులఁ దెచ్చి విదియచందురుఁ దెచ్చి విషమాస్త్రసింగిణివిండ్లఁ దెచ్చి
 కలువపూవులఁ దెచ్చి ఘనచంపకముఁ దెచ్చి దాడిమీబీజసంతతులఁ దెచ్చి
 జలజరాగముఁ దెచ్చి శఘ్నశిఖరఁ దెచ్చి ధవళతాంబూలపత్రములఁ దెచ్చి
 శంఖంబుఁ దెచ్చి బిసంబులఁ దెచ్చి నిర్భరశాతకుంభకుంభములఁ దెచ్చి
 పుష్కరోర్ముల నావర్తపులినములను, గదళికాస్తంభముల శాలిగర్భములను
 జిగురులను దెచ్చి కాని సృజింపరాదు, కమలజాన కైన నాహంసగామినులను. 92

క. ఆనీలవేణులకుఁ గల, గానకళానైపుణంబు గంధర్వసరో
 జానసలకు లే దింతయు, వీనులపండువులు సేయు విశదస్వరముల్.

93

క. చండాలత్వము దక్కఁగ, నెం డేమియు వెలితి లేనియొప్పులకుప్పల్
 గుండలిపతియును జాలఁ డ, ఖండమతిం దద్విలాసగరిమ నుతింపన్.

94

వ. ఇవ్విధంబునం గనుపట్టు చండాలబాలికాయుగళంబు సృజియించి మానిశుండాలం
 డా నీలవేణుల కిట్లనియె.

95

సీ. పాటించి వినుఁడు నాపలుకులు దెలియంగ గంధసింధుర రాజగమనలార
 బిత్తరివన్నెలు పెట్టి మీ రెంతయు నెసపరిబాగులఁ బొసఁగ సరిగి
 జలజాప్తకులవార్ధిచంద్రు హరిశ్చంద్రు సదృశికిదర్శించి సంస్తుతించి
 సంగీతవిద్యాప్రసంగము ల్పచరించి మృదుమనురో క్తిసంపదలు నెఱపి
 వివిధలాస్యక్రియాకళావిధులుచూపి, చేరి సంతోషితస్వాంతుఁ జేసి యతని
 నడుగరానిపదార్థంబు లడిగి ధైర్య, హీనుఁ గావించి బొంకించి యేగుదెండు.

96

వ. అనుటయు వల్లె యని యప్పల్లవాధర లమ్మునివల్లభునకుం బ్రణమిల్లి వీడ్కొని
 సముల్లాసంబున.

97

సీ. చైతన్య మొందినశాతమన్యవశిలానికుయంబసాలభంజిక లనంగ
 సంపూర్ణపూర్ణిమాచంద్రాస్యలై సంచరించునీలోత్పలశ్రీ లనంగ
 జంగమత్వముఁ గాంచి సౌభాగ్యవిస్ఫూర్తినుతిఁ గన్న తాపింఛలతిక లనఁగఁ
 బొలుపు దీపింపంగఁ బ్రోఁది గావించినమకరకేతినునిధేనుక లనంగఁ
 బదతులాకోటినినదసంపదలఁ గదిసి, గిలుకుమఁజైలచప్పుళ్ళు గులుకరింపఁ
 గలికిరాయంచకొదమలగతులసొబగు, నేలునొసపరినడకల నేగుదెంచి.

98

- తే. దర్శనస్పర్శనములకుఁ దగరు మీరు, మీకుఁ గౌఁగిలి యిమ్మని మెలఁతలార
పలుక నాలుక లె ట్లాడె భయములేక, తెలియ మీజాతియెంతబుద్ధియును నంత.
- క. చూచిన మీయం దిప్పుడు, యాచకముద్రావిశేష మణుమాత్రంబుకొ
దోచదు మీ రెక్కడిమా, యాచండాలాంగనలొ మహాద్భుత మరయకొ. 119
- క. ఆయతకారుణ్యంబున, నీయపరాధంబులను సహించితి నిక న
న్యాయోక్తు లేమి పల్కినఁ, గోయుదు నాలుకలు మిమ్ముఁ గొంకకనలుకకొ. 120
- చ. అనుటయు నాసరోరుహదళాక్షు లొకింతయు శంక లేక యు
బ్బిన మదగర్వము ల్పాదల భూపతి డగ్గటి పెక్కుభంగులం
గనుఁగవ లార్చుచు నివిధకామవికారవిధానకృత్యము
ల్లొనకొని చూపుచు న్మఱియుఁ గోరి యకారణహాస్యలీలలకొ. 121
- సీ. పారిఁబారిఁ గింజల్కపుంజంబు లెగయఁ గేళీసతోజాతము బ్రిప్పికొనుచుఁ
గడకంటిచూపుల బెడఁగొందువీనుల తొడవు లొయ్యనఁ జక్కఁద్రోచికొనుచు
దోర్మూలరోచులు ద్రుళ్లుగింతలు వెట్టఁ దివుటమైఁ దులుములు దిద్దుకొనుచు
నొసపరి బాగుగా నొసలఁ గన్తురికాతిలకంబు లొయ్యనఁదీర్చికొనుచు
వలుదనునుగుబ్బచనుదోయి వెలికిఁదోఁప, జలుగువలిపంపుఁబయ్యెదచెఱఁగు లొత్తి
పొసఁగ లేఁజెమ టారంగ విసరికొనుచు, మసలు చుండిరి శృంగారమహిమ చెలఁగ.
- క. ముద్దులు గురియుచు మురియుచు, నిద్దపుటద్దములలోన నీడలయొప్పుల్
పెద్దయుఁ జూచుచుఁ బైకొని, గద్దటితనమున విలాసకళలు దొలంకకొ. 123
- ఉ. విందులుగాఁగఁ గర్ణపుటవీధులకుం బిక నాదలక్ష్యేకిం
బొందులుగాఁగఁ బల్లవికపుంగవమోదకళాభివృద్ధికికొ
మందులుగాఁగఁ జొక్కుచును మందమనోహరవిభ్రమంబులం
జిందులువాఱుచుం జిగురుచేతులఁ దాళము లొత్తి యాడుచుకొ. 124
- తే. ధరణిపతి డాసి నరపాల తమకుఁ దామ, తివిరి మోహించి వచ్చినయువతిజనుల
రతులఁ దేల్పక పూని తిరస్కరించు, టరసి చూచినఁ గారాదు పురుషులకును. 125
- ఉ. తావున మమ్ముఁ బ్రేమమునఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి రతిప్రసంగలీ
లావిభవంబున న్బహుకళానిపుణత్వము మీఱ నస్యధా
భావము లుజ్జగించి నిరపాయసుఖస్థితిఁ బొందు రూపరే
ఖావిధుబింబ మన్మథునిగర్వము సర్వముఁ బాయునట్లుగకొ. 126
- క. అంభోజముకుళసమకుచ, కుంభంబులు రాయిడింపఁ గోరిక లలరకొ
బుంభావరతుల నినుఁ గడు, సంభావించెదము మాకుఁ జన వీవలయుకొ. 127

వ. ఇవ్విధంబునఁ బాడిన నవ్వెలివాడచేడియలనిరుపమానగానవి శేషంబులకుఁ బరితోషం
బు నొంది హరిశ్చంద్రధరిత్రీవల్లభుం డుల్లంబున సంతసిల్లి వారల కనేకమణిమయా
భరణంబులు కురంగమదకర్పూరకాశ్మీరగంధసారతుషారనీరాదిసౌరభద్రవ్యంబులు
బ్రీయం బెసంగ నొసంగి వీడ్కొలుపుటయుఁ జూచి మందహాసంబు చేసి యగ్గో
సంగిపడంతు లమ్మహీకాంతున కిట్లనిరి. 109

తే. ఈపదార్థంబు లేల ధాత్రీశ మాకు, వివిధభావజ్ఞమతకళావేది వీవు
బడలితిమి చాల నిబిడాతపంబుచేత, నీసితచ్ఛత్ర మొసఁగి మన్నింప వలయు. 110

చ. ధరణితలేశ నీగొడుగు దక్కఁగఁ దక్కినవస్తువు ల్పరం
పరలుగ నెవ్వి యిచ్చినను బర్వినతాపము పాయ నేర్చునే
పొరిఁబొరిఁ గాయునెండఁ గడుఁ బొక్కె శరీరము వేడ్క మాయెడం
గరుణ నహింపఁగాఁదగు నఖండితదానకళాధురీణతఁ. 111

క. అనుటయు నామాలెతలం, గనుఁగొని యుత్సాహ ముడిగి ఘనకోపముతో
మనుజాధీశ్వరుఁ డిట్లనుఁ, గనుఁగ్రేవలయందుఁ గెంపు గడలుకొనంగఁ. 112

క. పుడమిపయిఁ దొల్లి యీగతి, నడిగినయాచకులు గలరె యనుచితమతి మీ
యెడఁదల నిబ్బరికింపక, గొడు గడుగుట యెట్లు కండ్రొవ్వున నన్నుఁ. 113

క. ప్రేమంబున యాచకులకుఁ, గామితవస్తువుల మొసఁగుకాలమునందుఁ
భూమీకుల కిడ రానివి, చామరయుగళంబు గొడుగుఁ జర్చింపగఁ. 114

చ. కడు నభిలాష మీర లడుగంగఁ దలంచినచామరంబులుఁ
గొడుగును దక్కఁ దక్కినవి గోరుఁడు వస్తువు లెవ్వియైన నే
నెడపక యిత్తు నావుడు నహీనకుతూహల ముప్పతిల్ల న
ప్పడఁతులు సల్కి రిట్లనుచు భానుకులోద్భవుతోడఁ జయ్యనఁ. 115

ఉ. శీతలవస్తుసంతతులచేత నడంపఁగ వచ్చుఁ గొంత యీ
యాతపతాపభేదము ధరాధిప మన్మథబాణఘాతసం
జాతవియోగతాపమునఁ జాలఁ గృశత్వము నొందుమమ్మ స
త్కృతుకలీల నీబిగువుఁగొఁగిటఁ జేర్పు రతిప్రసంగతిఁ. 116

వ. అనుటయుం గర్ణపుటంబులం గరంబులు చేర్చి యవ్విమలచరిత్రుండు శివస్మరణంబు
చేసి ప్రచండరోషంబునం జండాలబాలికలం జూచి మీర లర్థిముద్రాధారిణు లని
తిరస్కారంబు నేయ నేరక యూరకున్న నింగితం బెటుంగక మదిరాపానవికారం
బున శరీరవిస్మృతిం బొంది విప్రలాపంబులు పల్కెద రని వెండియు నిట్లనియె.

- నెక్కడిమాలెత లేతెంచి రీతాపసాశ్రమభూముల కనుచితంబు
చండాలబాలికాజనముల కిటువంటిచక్కదనం బెట్లు సంభవించె
విశ్వసింపంగఁ దగునె వివేకులకును, భూమిపాలక యిది గాధిపుత్రుకపట
కృత్య మింతయుఁ గాకున్న నిట్టియద్భుతములు గలుగంగ నేర్చునే తలఁచిచూడఁ
క. అపుడు వసిష్ఠమహాముని, విపులకృపాగరిమ బుద్ధి విలసిల్లంగా
నుపదేశించినపలుకులు, నృపవర తార్కాణమయ్యె నిపు డిచ్ఛోటన్. 137
- వ. అని పలుకుచుండ నమ్మాతంగకురంగలోచన లక్కడఁ దలంగి చని. 138
- సీ. మురువేది వాడినమోముఁదామరలును గడునొప్పిపొందినకాయములును
గొప్పలు వీడి చిక్కులుపడ్డకురులును వీతరాగము లైనవాతెఱులును
జఘనమండలమున జాతినచీరలు ఘన రక్తసంసిక్త కంచుకములు
కరఁగినయంగరాగములును మిగుల ఖండము లైనకర్ణతాటంకములును
బాష్పధారలఁ దోఁగినపయ్యెదలును, ప్రీతి ముక్తాఫలంబులు రాలుసరులు
కలసి నాదంబు లెడలినకంఠములును, గలిగి యత్యంతదైన్యంబు క్రందుకొనఁగ. 139
- క. త్రిజగత్పవిత్రు నవపం, కజనేత్రుఁ దపోవిశిష్టగాత్రు సముద్య
న్నిజతనుతేజోవైభవ, విజితప్రాభాతమిత్రు విశ్వామిత్రున్. 140
- చ. కని మునిచంద్ర యీధరణికాంతుఁడు ముమ్మ మహాగ్రకోపియై
కినుక మనంబులో మిగులఁ గీల్కొనఁ దొత్తుల మొత్తుకైవడిం
గొనకొని మొత్తై సమ్మెటలఁ గొంకక నిర్దయవృత్తిఁ జేసి మొ
త్తినఁ గడునొచ్చి వచ్చితిమి దిక్కు దలంపఁగ నీవు నావుడున్. 141
- శా. ఏమేమీ మిము భూవరాధముఁడు దా నెంతే నహంకారియై
భీమస్ఫూర్తిఁ గళాభిఘాతములచే బిట్టల్క నెప్పించె నే
యేమాడ్కి స్థరియించువాడొ యింక నూహింపంగఁ గల్పొంతవే
శామృత్యుంజయఫాలనేత్రశిఖిలీలం బర్వమతోక్తపమున్. 142
- వ. అని త్రిపురాసురవీరులపయిఁ గవియుఫాలలోచనుండునుం బోలె నాభీలరోషా
వేశంబునం గరకమలాక్షమాలిక నేలం బడవైచి కనత్కపిలాంగారశంక నంకురింపం
జేయుదృగంతంబు లంతకంతకుం గెంపు లీనుచుండ సమీపవాసు లగుతాపసజనం
బులమనంబులు తల్లడిల్లఁ బ్రచండదండంబు కేలం బూని జటాభారంబు దూలి యా
డఁ గటిమండలంబున వల్కలాంబరంబులు వీడం బండ్లు గొఱుకుచుఁ బదంబులు దా
టించుచుఁ జనుదెంచునవ్విశ్వామిత్రుం గనుంగొని హరిశ్చంద్రుండు మృగేంద్రంబుఁ
గనుంగొనినకరికలభంబుచందంబున నత్యంతభయంబును బొంది. 143

- తే. మానవాధీశ యీలతామందిరంబు, రమ్యమైయున్నదిచ్చోటు రతివిహార
యోగ్య మీరీతిఁ దడయంగ నుచితమగునె, రమ్మవిరహానలమున కోర్వంగ లేము.
- వ. అని యివ్విధంబునం బ్రేలుచు వాలుఁగంటులు మహిపాలుకేలు కేలం గీలింప నుద్యో
గించుటయు నాతీలావతులతలం పెటేంగి నిలింపపతిప్రతిమానుం డగునబ్బనుకు
లాభరణంబు తాలిమిం దొఱఁగి యమ్మాలెతలమదం బుడిపెద నని దర్శికరభీకరతర
కళాఘాతంబులం గాయంబులు జర్జరీభూతంబులు సేయం దొడంగినం గనుంగొని
యమాత్యపుంగవుం డగు సత్యకీర్తి కదియం జనుదెంచి కరసరోజంబు వట్టి సమ్మెటం
దొలంగం దిగిచి పో వైచి మనంబునం గారుణ్యంబు పూరించి నిలిచి. 129
- మ. జననాథోత్తమ యాదువాండ్రపయి నీచందంబుగా నుగ్రతం
గినియం బాడియె శిక్ష కర్హులె వితర్కింప న్నరోజేక్షణల్
విను మీ వల్లిన దుర్మదోద్ధతమహావిద్యేషిరాజన్యనై
న్యనికాయంబులమీఁదఁ గాకఁ దగునే యన్యప్రదేశంబులన్. 130
- క. త్రిదశేంద్రసదృశ నీ వీ, సుదతుల వారింపఁ బూనుచొప్పు దలంపన్
మదనాగ మరఁటికొదమల, విదళింపఁగఁ బూనునట్టివిధమై యుండున్. 131
- సీ. ఈవెలందుకలపయ్యెద లభియాతి భూమితలాధీశులకేతనములె
యీపంకజాక్షులయెలవంకబామ లహంకారవద్వైరులకార్ముకములె
యీకీరవాణులకోక స్తనంబులు మత్తారిగిరిదుర్గనుండలములె
యీరాజముఖులమృదూరుదండంబులు కపటవిద్యేషులకరికరములె
యీపడంతులకడకంటిచూపు లహిత, మనుజనాయకసునిశితమార్గణములె
వీరిఁ గోపింపఁ దగునె యుర్వీకశత్ర, కృప దలిర్పఁగఁ జూచి రక్షింపవలయు. 132
- మ. వల దీరోషము మానుఁడి తగదు నావాక్యంబు లాలింపుఁ డ
ర్థులఁ బ్రత్యర్థులరీతిఁ జూచిన మహాదోషంబు ప్రాపించు ను
జ్వలకీర్తిశ్వర యాచకప్రకటరక్షాదక్ష యీవేళకున్
వలయు న్మామక శేముషీపథమున న్వర్తింప శాంతస్థితిన్. 133
- తే. అనుచు హితబుద్ధి నుడివి ప్రియంబుమీఱ, శాంతుఁగావించి మరలింఁచెనచివుడెధిపు
నంకుశంబున నూఁదినయంత భద్ర, దంతి మరలించునట్టిచందము దలిర్ప. 134
- క. తదనంతరంబ ప్రియము, స్పదమలవాగ్వృత్తి వెలయఁ జంద్రమతియుఁ బె
ల్లాదవెడుమతిసైపుణమున, హృదయేశ్వరుమోము జూచి యిట్లనిపలికెన్. 135
- సీ. ఎన్నఁ దైనను వింటిమే మహితలమునఁ గనకసారంగంబు గల దనంగ
నాయిట్టివెంబడి నడియాస నిచ్చోటి కేగుదెంచితిమి విహీనబుద్ధి

- క. మాయాశ్రమసారంగముఁ, బాయక వెనువెంటఁ దగిలి బడలించుడు గ
ర్వాయ త్తచి త్తమదమున, న్యాయంబౌ నీకు మద్వనంబు చొరంగన్. 153
- చ. అలరులు రాల్చుచుం దలిరుటాకులు ద్రుంచుచుఁ బక్వ మైనస
త్ఫలములు గోయుచు నివిధపాదపశాఖలు పట్టి యూఁచి ప
క్షులఁ బెదరంగఁ దోలుచు విశుద్ధసరోవరవారిపూరముల్
గలఁచుచు గాసి నేయుపలుగామల మాన్పవు నీదుభృత్యులన్. 154
- వ. అదియునుం గాక. 155
- మ. మరి నా పెంపుడుకూఁతులై వెలయునీమాతంగవామాక్షులం
గరిణీయానలఁ బల్లవాధరల రాకాచంద్రబింబాస్యలన్
సరసాలాపక శావిలాసవిధుల స్సంగీతచాతుర్యలం
గరుణాహీనతఁ బట్టి సమ్మెటల నల్కం గొట్టఁగాఁ బాడియే. 156
- తే. ఆశ నర్థింప వచ్చినయట్టివారి, కీప్సితార్థంబు లిచ్చుట యెల్ల మాని
నెట్టుకొని బిట్టు వాపోవఁ గొట్టు పెట్టు, రాజ్యమదమున నన్నుఁ దిరస్కరించి.
- క. వికసితశరీషకోరక, సుకుమాగశరీరసారశోభాన్వితలన్
మొకమాట మింత గలుగక, యకటా మోదంగఁ జేతు లాడెనె నీకున్. 158
- ఉ. మామకరోషవహ్ని పలుమాటును నుబ్బఁ దొడంగఁ బేర్చి నీ
వేమెయి నింక నాయెదుర నెక్కడి కేగెదు దుర్మదాంధ యా
హ్లామవతీమనోరమణుఁ డడ్డము నిల్చిన నిల్చు సందియం
బేమియు లేదు పూని నిను నిప్పుడె ప్రాభవహీనుఁ జేసెదన్. 159
- వ. అనిన నమ్మహీపతి సంవర్తసమయసమవర్తియుం బోలె మహోగ్రమూర్తియైయున్న
యమ్మునిచక్రవర్తిం గనుంగొవి తదీయతనుప్రభాపటలంబు మిటుమిట్లుగొలుప భయ
భ్రాంతుండై యేమియుం బలుక నేరక నివ్వెఱపడి యూరకయున్న నాభూమింజ
యుం జేరి మనస్తాపంబు మాన్పి హిఁతోపదేశంబు చేయం దలంచి నిత్యసత్యవివేక
వర్తి యగుసత్యకీర్తి యిట్లనియె. 160
- సీ. మనుజేశ నీవు మాధునిరీతి నిట్లేల మిన్నక భ్రమఁ బొంది యున్నవాడ
వాపద ప్రాపించునప్పుడు ధైర్యంబు విడువక మిగుల వివేకబుద్ధిఁ
దెలివిమై మెలఁగంగవలయు మానుషమున దైవిక మటమోదఁ దప్ప దెఱుదుఁ
గావున నిహ్మానికంతరవముఁ జేరి ప్రార్థింపు మే నపరాధి ననుచుఁ
గాలకూటవిషాగ్నులఁ గడచు నితని, భీషణం బైనదుర్వారరోషవహ్ని
యితనిపే ర్విన్నఁ దలఁకుదు రేమిచెప్ప, హరివిరించిపురందరాద్యమరు లైన. 161

ఉ. మనసామ్రాజ్యవిభూతు లెల్ల నీక నిహ్మానీంద్రుచే జాల నా
శనముం బొందకయుండునే యని మనస్తాపంబు దీపింప నె
య్యన భార్యయుతుడై యెదుర్కొనుచు సాష్టాంగంబు దండంబు పె
ట్టినఁ గోపంబునఁ దన్నె భూరమణుకోటిరంబు బీరంబునన్.

144

ఉ. తన్ని న మానసాబ్జమున కైర్య మొకింతయు జాట నీక య
త్యన్న తభ క్తితో వినయ ముబ్బంగ వెండియు మ్రొక్కి తెల్విమై
నన్నరనాథపుంగవుడు హస్తసరోజయుగంబు మోడ్చి యు
ద్యన్న వభానుతేజః డగుతాపసకుంజరుఁ జూచి యిట్లనున్.

145

చ. అసఘచరిత్ర మీమృదుపదాబ్జము మామకరత్నయుక్తకాం
చనమకుటంబుతో నొరసి చాలఁగ నెప్పి వహించె నే నొన
ర్చినయపరాధ మేది యిటు నేయఁగ నానతి యిండు నావుడున్
మునికులముఖ్యుఁ డిట్లనియె మో మరుణాంబుజకాంతి నీనఁగన్.

146

శా. ఓరీ రాజకులాధమా నృపులు లేరో వేట రారో మద
క్రూరాభీలమృగాదులం దునుమరో ఘోరాటవు లేవు మా
యారామంబుఁ గలంచి జంతుతతి మాయంజేసి యస్మత్కుమా
రీరత్నంబులు వేడ వచ్చినను వారి న్మోడిసా వేమిరా.

147

క. ఒకపాద మనఁగ నేటికి, సకలాంగంబులును నెచ్చె సాహసవృత్తిన్
మొక మోడక నీచేసిన, సకుటిలకృత్యములు మాకుఁ జర్చింపంగన్.

148

క. ధరణీశ చంకదుడ్డును, శరణార్థియు ననెడుమాట సరివచ్చె మునీ
శ్వరబాధక మగునీదు, శ్చరితము పరికింప మిగులసాహసి వరయన్.

149

చ. ఇలఁ గలరాజు లెల్ల భజియింప మహోన్నతిఁ జక్రవర్తివై
యలరుట యెల్లఁ దాపసజనాశ్రమభూముల కెగ్గునేతకే
తులువ భవద్వివేక మతిదుర్నయ మారయ నివ్విధంబునన్
మెలఁగఁగ నీకు నెవ్వఁడు సమిద్ధమతిన్ నెల విచ్చెఁ జెప్పమా.

150

ఆ. అసిమిలోని దొకటి యమ్మెడి దొక్కటి, నీచరిత్ర మెల్ల నేడు తెలియ
వచ్చెమాకుఁ గపటవర్తనుడవు నీవు, చేరి నిన్ను విశ్వసింపఁ జనునె.

151

చ. నృపతులు తొంటివారలు విజృంభణలీలఁ జమాసమేతులై
విపినముల నిన్వనోదగతి వేటమెయిం జరియించుచుండరే
తపసులయాశ్రమంబులకుఁ దద్దయు నీవలె నిష్ఠరక్రియం
గృప హృదయంబులో వదలి ఓడు దలంపరు గాక యెన్నఁడున్.

152

తే. నీవు చేసినదోషంబు నీక యుండె, దీర్ఘరోషంబు మాకు సాధింప నేల
మొగమునం దున్న నీదైన్యముద్రఁ జూచి, కరుణ జనియించెఁ గాంచితి ధరణీనాథ.
క. ఘనుడ వగుకతన నీచే, సినదుండగములు సహించి చేపట్టితి నే
మనుజేశ యింక నాచె, ప్పినవాక్యం బొకటి నేయు ప్రియము దలిర్పె. 173

ఉ. ఊణితలేశ నాయసుఁగుఁగూతుల వర్ణన నేయ నెప్పన
ప్పాణసిపువ్వుబోడులను బల్లవపాణులఁ జారునైకత
శ్రోణులఁ గీరవాణుల మరున్మణివేణుల సర్వలోకక
ల్యాణుల నీకు నిచ్చెదఁ బ్రియంబున వారిఁ బరిగ్రహింపుమా. 174

క. నాపలు కుల్లంఘింపక, భూపాలక వారిఁ బ్రీతి భోగినులనుగా
జేపట్టి మమత నేలినఁ, గాపట్యము లేక నిన్నుఁ గాచెద నెపుడు. 175

తే. సూర్యకులవర్య నీమస్థస్సైర్య మెఱుఁగ, వలసి యూరకఁ బలికినపలుకు గాదు
మాకు నానంద మొదవ నమ్మానవతుల, నాదరక్రియఁ దగఁ బెండ్లియాడ వలయు.

వ. అని యివ్విధంబునం బలుకునమ్మునీంద్రువాక్యంబు లమ్మలై కర్ణపుటంబులకు నసహ్యం
బు లగుటయు సమ్మహివల్లభుం డుల్లంబునఁ దల్లడిల్లి డిల్లపడి యెల్లవిధంబులఁ గ
పటకృత్యంబులు గల్పించి యక్కల్లరి తపసిచేయునుపద్రవంబులాపాదింపక నిన్నె
లవు దొలంగి పోవనీయం డేఁ గాంచినదుస్స్వప్న ఫలంబు మిన్నకఁ దొలంగునే యని
కాశికునిం గనుంగొని. 177

తే. క్షుత్రియత్వంబు వజ్జించి సంయమింద్ర, తగునె నాకిప్పు డీమాలెతల వరింప
నంటఁగా రానియన్వయం బకటయెట్లు, తెలియ కీమాట మీ రానతిచ్చితి రిటు.

సీ. అనిన విశ్వామిత్రుఁ డవనీకశత్రునిఁ గినుక జనింప వీక్షించి పలికె
వివరించి చూడ భూవిభులకుఁ దప్పవు ఘనతరనిరయదుఃఖములు ధరణి
నాథ రాజ్యాంతాని నరకాణి యని పల్కు-సలలితస్త్పతివాక్యసరణి వినవె
కావున నాయాజ్ఞ నీవెలివాడలేఁజిగురాకుబోడులఁ దగ వరించి
పూజ్యసామ్రాజ్యసౌఖ్యసంభోగమహిమ, చెందుటయ బుద్ధి దీనికిఁ జింత యేల
నెమ్మిఁ బరలోకసౌఖ్యంబు సమ్మి నేఁడు, దొరకులాభంబువిడుచు వేదదులునుగలఁడె.

ఉ. నేరవు సౌఖ్య మొంద ధరణీప యజీర్ణముఁ బొందునంచు నా
హారము మాని పెల్లొదవునాఁకటిచేఁ గృశమై చరించుటల్
సారవివేకమే తలఁపఁ జయ్యన నీయెలదీఁగబోడులన్
గౌరవలీలఁ గైకొనుము కాదు సుమీ మఱి సంశయింపఁగన్. 180

- క. త్రాసుపయిఁ దూఁచి చూచిన, వాసుకికంకణుని కెత్తువచ్చు నితం డో
వాసరవల్లభవంశజ, యీసంయమిఁ బోలఁ గలరె యెవ్వోఁ దపసుల్. 162
- మ. కరుణాపాంగనిరీక్షణస్ఫురణ నీ గాధేయుఁ డొక్కింత యా
దరవృత్తిం గనుఁగొన్న యంతటన మోదం బారఁ గల్యాణముల్
దొరకున్ మానవలోక సంతతికి నస్తోకప్రభావుండు భూ
వర యీపుణ్యుడ యగ్రగణ్యుఁ డరయ న్వాచంయమశ్రేణికిన్. 163
- ఉ. నావుడుఁ దెల్విఁ బొంది నరనాథశిఖామణి ప్రేమ హస్తరా
జీవయుగంబు మోడ్చి మునిశేఖరుఁ గన్గొని యోమహాత్మ నన్
గావఁ గదయ్య నావలనఁ గల్గిన నేరము లెల్ల మాటికిన్
భావములోఁ దలంపక యపారకృపారసమానసుండవై. 164
- క. మీకినుక కెదిరి నిల్వఁగ, నాకుఁ దరం బగునె త్రిభువనస్తుత శశిరే
ఖాకల్ప శేషతల్పులు, నాకంపము నెంది భయము నందుదు రనినన్. 165
- తే. తనయుఁ డజ్ఞానియై చేయుతప్పు లెల్లఁ, గన్నతండ్రికి లోఁగొని కరుణఁ గావఁ
జనదె యిటు తూఁటికూరకుఁ జంద్రహాస, మెత్తుదురె యేల నామీఁద నింతకినుక.
- తే. మూఢమతిఁ జెంది యపరాధములు గడంగి, నే నెసర్చితిఁ జాల నజ్ఞాని నగుచు
వానినన్నిటి లోఁగొని వత్సలత న, నుగ్రహింపుము మానిజనాగ్రగణ్య. 167
- శా. మీకోషం బనుశేషపన్నగము నామీఁద న్వడి న్నాఁగ నో
కారుణ్యాత్మక నే మహాభయమునం గంపించుచున్నాఁడ సన్
జేర న్రమ్మని నమ్మఁ బల్కి తలవైఁ జే చేర్చి యూగార్చి నా
నేరంబు ల్పొదయంబులో నిడక మన్నింపం గదే మొక్కెదన్. 168
- తే. పూని శరణంబు వేఁడెడువాని నెట్టి, దుష్టకాత్రపు నైన నూశిష్టవర్య
యెగ్గు లెన్నక మతిభయం బెల్లనుడిపి, ప్రోచుటయ యుత్తమంబు కారుణ్యమతిని.
- తే. తాపసోత్తమ నీదుచి త్తంబు నాదు, భాగ్య మింద్రాదిదేవతాప్రణుతిఁ గన్న
నిన్ను శరణంబు వేఁడెద నీశ్వముంపు, పాలముంపుము వేయును బల్కనేల. 170
- వ. అని హరిశ్చంద్రుండు సుతసతీసమేతుండై మహీతలంబునఁ జాగిలి దండప్రణామం
బు లతిప్రేమం గావించి లేవక దీనభాషణంబుల నన్యధా శరణం నా స్తిత్వమేవశరణం
మమ యనుచుఁ బ్రార్థింపఁ గొంతసేపునకు నమ్మునిదంతావళం బొక్కింతదయ నిజ
స్వాంతంబునం గీలుకొల్పి శాంతభావంబు వహించుచు నారాజశేఖరుమహానుభా
వంబు మదిలో మెచ్చుచు నతనిశిరంబు కరంబున నెత్తి లే లెమ్మని యిట్లనియె.

- సీ. ఇనవంశ మున్ను నీవిచ్చెద నని పల్కి జాతి నాడఁగ నీకుఁ జనునె యిపుడు
మిన్నకఁ జన నియ్య నిన్ను మిథ్యాలాపశీలతారతుఁగాఁగఁ జేసికాని
మృషలు పల్కితి నాస్తిమీ రేగుఁ డనినను బోయెద మాటలు వేయు నేల
యని పల్కుచుండంగ నావేశఁ జంద్రమతీకాంత భూకాంతుదిక్కు చూచి
తపసి గావించుకపటకృత్యంబులనెడి, యురులఁ దగిలితిమిఁక నేలయొందుతలఁపు
లేమి పలుకంగఁ జూచిన భూమిరమణ, బొంకు దొరయనిధైర్యంబు పూనవలయు.
- క. మీ రిఁక నేమియుఁ బలుకక, ధారుణియంతయును గాధితనయున కిచటన్
ధారాపూర్వకముగ నని, వారితమతి దాన మిండు వసుధాధీశా. 192
- క. మితభౌషణుండు సంభృత, వితతార్థచయుండు సగుట వివరింపఁగ నూ
నృతసంపదయును వితరణ, చతురతయును గోరి కాడె సజ్జనుఁ డెందున్. 193
- చ. మును ధర యేలి చన్ననృపముఖ్యు లనేకులు చర్చ చేసినన్
జనవర వారిలోన విలసన్మతిపారగు లెవ్వ రైన సొం
పునఁ దమవెంట మంటిమొస మోపఁగఁ జాలినయంతమేరయుం
గొని చనిరే ధరాతలము కొంకకుమీ యిల దాన మిచ్చుచోన్. 194
- క. భూమితల మెల్ల మాయా, వామనవటుమూర్తి యైనవనజాక్షునకుం
బ్రేమంబున బలి యొసఁగడె, యామరతరువితరణక్రియాదీపితుఁ డై. 195
- ఉ. ధీనిధి యైనవిప్రున కతిప్రియలీల ధరితి యొక్కడన్
జేనెడుమేర యిచ్చినఁ బ్రసిద్ధయశస్థితి వాఁడు పూని యం
భోనిధివేష్టితక్షితి విభుత్వము మీఱఁగఁ దాన యేలు భూ
దానముఁ బోల లేవు మఱిదానము లెవ్వియు మానవేశ్వరా. 196
- క. దశదానంబులలోపల, విశదాధికమహిమ నొప్పు వేల్పులలోనం
బశుపతిగతి భూదానము, వశమే తత్ఫలము తెలిసి వర్ణింపంగన్. 197
- క. వసుధేశ పాత్రదానం, బొసఁగంగ గలిగె మీకు సుర్వీచక్రం
బసదృశవితరణమహిమం, బెసఁగంగ ధారఁబోయుఁ డెలమి దలిర్పన్. 198
- వ. అని నిజహృదయానుకూలంబును నఖిలభువనభరితయశోమూలంబును నిత్యసత్యాలవా
లంబునుగాఁ బలుకునన్నీలవేణివాక్యంబు లాకర్ణించి యమ్మహీకాంతుండు సంతో
షితస్వాంతుండై. 199
- క. ఆహా యీసతిపిహిత, వ్యాహారము లెంతయొప్పె ననుకూలవరా
శోహాలు గలిగినఁ బతులకు, నూహింప నలభ్యవస్తు వొకటియుఁ గలదే. 200
- క. తనచేయుధర్మమునకును, మనమున వే టొందుతలఁపు మాని ప్రమోదం
బొసఁగూడ మెలఁగ నేర్చిన, తనుమధ్యయె పానిపాలిదైవం బరయన్. 201

తే. పసిడిమేడలలోనఁ బూఁబొన్నలందుఁ, బొసఁగ నీయిందువదనలఁ బొంది తేని
బొందితోడనె జంభారిపురికి ననుతు, ననఘవర్తనుఁ డగుభవజ్జనకునట్టి. 181

తే. అనిన మనుజేంద్రుఁ డిట్లను మునివరేణ్య, మత్కులాచార మెడలి యామానవతులఁ
గూడి యుండుట వివరింప నోడ విడిచి, వదరు పట్టిసయట్లపో త్రిదశవంద్య. 182

తే. కులము దిగఁదాఁచి యీమాతెతల వరించి, కాంచుగీర్వాణలోకసౌఖ్యంబు లొల్లఁ
బంతమున రాజ్య మైన వర్జింతుఁ గాని, చలముకొని యెన్ని చెప్పినఁ గులము విడువ.

సీ. అనిన భూవర యట్ల యగుఁగాక నీ కింకఁ దిరుగనాడిన మహాదేవు నాన
నీసర్వరాజ్యంబు నేటితో వర్జించి తడయక మా కిమ్ము ధార వోసి
సామ్రాజ్యసంభోగసౌఖ్యంబు మాకోర్కి నీకారణంబున నేడు దొరకె
గరిమఁ దోరణములఁ గట్టి నంతేవాసిజనులఁ బంప వలయు సంతసమున
వసుధ ప్రజలకుఁ దగనానవాలుగాఁగ, నెలమి నీయంగుళీయక మిచ్చి పనుపు
మాయురైశ్వర్యపుత్రపాత్రాభివృద్ధిఁ, బొందు మాచంద్రతారకస్ఫురణ వెలయ. 184

వ. అనుటయు నవ్విశ్వామిత్రునకు విశ్వంభరాకళత్రుం డిట్లనియె. 185

మ. తగ మీయానతి సేయుకంటెను బ్రశస్తంబైనపుణ్యంబు లీ
జగతిం గల్గునె నాకు బంధురతపస్సామ్రాజ్యసింహాసనం
బు గురుప్రాభవలీల నెక్కి మిగులం బొల్పొంది బ్రహ్మర్షివై
దిగధీశస్తుతకీర్తి గాంచినమహాతేజస్వి వీ వారయన్. 186

క. మీకోర్కి సలుపఁ గలుగుట, శ్రీకరబహుపుణ్యగణ్యాచిరతరలక్ష్యన్
జేకొనుటగాదె మునివర, యాకల్పముగాన నేఁ గృతార్థుఁడ నైతిన్. 187

ఉ. శ్రీలు దలర్చుచుండ మునిశేఖర మొన్నటిదాఁక మున్నుమీ
రేలినభూమి గాదె యిది యిమ్ముని నన్నననేల క్రమ్మటం
బాలన మాచరింప మతిఁ బాయక వాంఛ జనించెనేని భా
షాలనామమోరమణసన్నిభ గైకొనుఁ డెల్లరాజ్యమున్. 188

తే. తెల్లముగ మన్మనశ్శుద్ధిఁ దెలి ఁ గోరి, పలికెదరుగాక మీకేమిబ్రాతె యస్థి
రంబు లైనట్టియీమహారాజ్యసుఖము, లనిన ధరణీశుఁ జూచి యమ్మునివరుండు.

మ. సెలవింబాటఁగ నవ్వచుం బలికె నాక్షేపించి యీనేర్పుమా
టటు మాముందట సాఁగిరావు పెఱచోటంగాని భూపాల రా
జులలోన న్నిను సత్యవాఙ్మయతుఁ డంచుం జెప్పఁగా ముజ్జగం
బులయందు నిద్రించుచుండు మప్పలుకు దాఁ బొంకయ్యె నీపట్టునన్, 19

హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము.

తృతీయాశ్వాసము.

- క. శ్రీమహనీయప్రాభవ, హేమాచలరాజధైర్య హితబంధుజన
స్తోమామరధాత్రీరుహ, భామాజనపుష్పభల్ల బాచయయెల్లా. 1
- వ. ఆకర్ణింపు మప్పాండవాగ్రజునకు మార్గంఁడేయుం డిట్లనియె. 2
- క. ఆపగిదిం గొనియాడి మ, హీపతి వీడ్కొనుచు మునికులేశ్వరుఁ డరిగెన్
భూపాలకమణియు నయో, ధ్యాపురమున కేగి సముచితస్థితి నుండెన్. 3
- ఉ. ఆమఱునాఁడు కౌశికమహామునియుం గృతకాల్యకృత్యుడై
ప్రేమ దలిర్ప శిష్యజనబృందము గొల్వ వసుంధరాధిప
గ్రామణి పూని బొంక సమకట్టునుపాయము నాత్మలోపలన్
వేమఱు నుగ్గడించుచును వేడ్క నయోధ్యకు వచ్చెఁ జెచ్చెరన్. 4
- సీ. వచ్చి సర్వంసహావరుఁ గాంచి దీవింప నత్యంతభయకంపితాంగుఁ డగుచు
గద్దియ డిగ్గి భూకాంతుండు సాష్టాంగదండప్రణామంబు తగ నెనర్చి
మణికుంభపూర్ణనిర్మలజలంబుల నర్ఘ్యపాద్యాదు లిడి మధుపర్క మొసఁగి
సకలవైభవముల సామ్రాజ్యసింహాసనాసీనుఁ గావించి యాక్షణంబ
సచివసామంతకింకరజనులఁ బ్రజల, వేగ రావించి వారితో విశదవాక్య
సరణిఁ గౌశికునకు మహీచక్ర మెల్ల, ధారవోసినమార్గ మంతయును జెప్పి. 5
- క. లోకముల కెల్ల నేలిక, యీకౌశికమానివర్యుఁ డీతనిపదనా
శీకములు గొల్చి యుండుఁడు, ప్రాకటతాత్పర్యవిసయభక్తులు పొదలన్. 6
- తే. సుతసతీయుక్తముగ నేను ధృతి దలిర్ప, విపినభూముల కేగెద వేడ్క ననిన
నధికళోకార్తులై వార లవనిభర్త, నడుగుఁదమ్ముల కెరఁగి యిట్లనిరి బెదరి. 7
- ఉ. సల్లలితప్రతాప ఘనసత్యవచోరచనాకలాప మీ
చల్లఁదనంబునం బ్రదికి సమ్మద మొందఁగ నేటిదాఁక నే

వ. అని పలికి తూర్ణంబుగ సువర్ణకలశంబులఁ బావనజలంబులు దెప్పించి దేవబ్రాహ్మణ
క్షేత్రంబులు దక్కఁ దక్కినధాత్రీతలంబు సర్వంబును నుమామహేశ్వరప్రీతిగా
మీకు సమర్పించితి నని యేర్పడం బ్రియపూర్వకంబుగాఁ గౌశికునకు ధారవోసె
నయ్యవసరంబున. 202

సీ. సారసౌరభముల సకలదిక్కులయందుఁ గురిసెను మందారకుసుమవృష్టి
దివి నాదితేయవాదిత్రనిర్ఘోషము ల్లర్ణసౌఖ్యంబులుగాఁగఁ బ్రబలె
గంధర్వగానముఖ్యక్రియాసహితంబు లప్పరోన్మత్తంబు లతిశయిల్లె
నింక సరుంధతీహృదయేఘఁడె జయించు నని నభోవాణివాక్యములు చెలఁగె
నపుడు గాధిసుతుండు ధరాధినాథుఁ, జిత్తసమ్మద మొదవ నాశీర్వదించి
వినుతిఁ గావించె దుగ్ధాబ్ధివీచికాస, మాసవాచాపరంపరామహిమ వెలయ. 203

వ. అనిన విని కాంతేయాగ్రజుం డట మీఁదివృత్తాంతం బెఱింగింపు మనుటయు. 204

మ. కరహాటాంధ్రకళింగవంగరమణీకందర్ప పాంచాలబ
ర్బరహంసీగమనాలతాంతశర సౌరాష్ట్రాంగకాంభోజఘూ
ర్జరసౌవీరవిదర్భకోసలపయోజాతాననాదర్పకా
కురుకాశ్మీరమరాటలాటవిలసత్కోకస్తనీమన్మథా. 205

క. మందరపర్వతధీర పు, రందరవిభవాభిరామ రతిరమణకన
త్సుందరకైలాసశర, త్కంధరసంకాశ విమలకమనీయయశా. 206

సగ్విణీ. లింగమాంబాసుతా లేలిహానైకపా
దాంగదధ్యానలీనాత్మ గాంగేయగ
ర్భాంగనానర్తకీహారిజిహ్వస్థలీ
రంగ సారంగద్భ్రగాజిమీనధ్వజా. 207

గద్యము. ఇది శ్రీమదాపస్తంబసూత్రపవిత్ర కాండిన్యమునిచక్రవర్తిగోత్ర సకల
సుకవిజనానీకమిత్ర దేచనామాత్యకుమార వినయవివే విద్యాలం
కార శంకరకవినామధేయప్రణీతం బయినహరిశ్చంద్రో

పాఖ్యానం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ

ద్వితీయాశ్వాసము.

మావిత్త మియక పోవంగఁ జూచెద విది వివేకములోనిదే తలంప
ధరణీశ మఱచినఁ దలఁపింప వలదే యన్యద్రవ్యమునకు దురాశ యేల
ఋణము దీర్పక యుండుట గుణము కాదు, మంచివారికి మది వివేకించి చూడ
నందులోపల మిగుల బ్రాహ్మణులసొమ్ము, నపహరించినఁ బ్రాపించు నత్యఘంబు 17
క. భూవల్లభ మును ధరణీ, దేవున కొడఁబడినస్వాపతేయము పిదపన్
వేవేగ నీక యంకిలి, గావించినఁ దలఁపరానికలుషము లొదవున్. 18

తే. ఎఱుంగ కొదవించె నేనియు నినకులేశ, విప్రదత్తాపహరణ ముర్వీశ్వరునకుఁ
జాలఁ గల్గెష మొదవు సంశయము లేదు, మఱచి సర్పంబుఁ బట్టినఁ గఱవ కున్నె.
చ. అనిన నృపాలుఁ డమ్మునికులగ్రాణి పల్కెడుక్రూరవాక్యముల్
విని కర ముల్కి యాత్మఁగడువేదన నొందుచు నోమహాత్మ మ
ద్వనతరరాజ్యసంపదలు దాచక సర్వము నీకు నిచ్చితిన్
దనివి వహింప కిట్టుఁ దగునా యపరాధము లెన్నమాటికిన్. 20

చ. ఉడుపతిమాళిమూర్తి వని యొండుదలంపులు మానిభక్తి
యడుగులు గొల్చి కీర్తిమహిమాధ్యుడ నయ్యెద నంచు నున్న నా
యెడ హృదయంబులోఁ గృప వహించి తపోధనవర్య సారెకుం
బెడదలు చుట్టి యప్పుఁ బయిఁ బెట్టక యింతటఁ దృప్తిఁ బొందుమి. 21

వ. అనిన బాలకురంగంబు నాలోకించు నాభీలశార్దూలంబునుంబోలెనమ్మునిశార్దూలంబు
రోషాకారంబు వహించి హుమ్మని యదలించి యిట్లనియె. 22

తే. నెయ్యమునఁ దొల్లి నీవు మా కియ్యకొనిన, ధనము వేడిన నిట్లాడఁ దగునె నీకు
సత్యవాచాధురీణత జరపె దేని, విత్తమంతయుఁ దెచ్చి వేవేగ నిమ్ము. 23

క. ఇలఁ బూర్వద్రవ్యమునకు, సెలవుగ నిచ్చితివె నిజము చెప్పుము నీమా
టలు నేటిదాక నన్వతం, బులు పొరయవు నేఁ డిదేల బొంకఁగ నీకున్. 24

చ. అనుటయు మేదినీరమణుఁ డామునివర్యుతలం పెఱింగి నె
చ్చనమున ధైర్యసంపదలు మాటికిఁ బాదుకొనంగఁ జేరి వం
దన మొనరించి యోమునిజనస్తుత యిప్పుడు జోకఁజేసి మీ
ధన మొసఁగంగ లేనిపరితాపమునన్ మిము నిట్లు పల్కితిన్. 25

క. సంశయ మేటికి నోముని, వంశాగ్రణి యిచ్చెదన్ భవద్విత్తము నేఁ
ద్రింశద్వాసరముల కహి, మాంతుడు చంద్రుండు సాక్షి యట్లీకున్నన్. 26

సీ. కొంచక మము విక్రయించి యైనను మీధనంబుఁ గైకొనుడు సర్వంబు ననిన
నట్లకా కని మానవాధీశు వీడ్కొని యరిగి సత్వరగతి మరలి వచ్చి

- మెల్లనునోరధంబులు నహీనతఁ గల్గఁగ సౌఖ్యవృత్తిమైఁ
దల్లిమఱుంగుబిడ్డలవిధంబున నుంటిమి యేపు చూపుచున్. 8
- క. దారుణశార్దూలమునకు, సారంగము లట్ల మము విచారింపక యీ
క్రూరునకు నప్పగింపఁగ, నేరూపున బుద్ధి పుట్టెఁ గృప వదలి నృపా. 9
- సీ. రుచిరామ్రపల్లవారుణజటాపటలంబొ పాలుపొందుభసితత్రిపుండ్రకంబొ
లాలితరుద్రాక్షమాలికాజాలంబొ హరిసారంగచర్మాంబరంబొ
సురుచిరస్ఫటికాక్షనూత్రవితానంబొ మండితదండకమండలువులొ
మహనీయజపహోమమంత్రతంత్రంబులొ తరుణదర్భాంకురస్తబకచయమొ
తపమొ సంతతమౌనముద్రావ్రతంబొ, కందమూలంబులొ వ్రతోపకరణచయమొ
యడవులనె పాయకుండుసంయముల కేల, వ్ధసుమతీనాథసామ్రాజ్యవైభవములు. 10
- అ. ఇతనిచిత్తవృత్తి నెఱిగి మే మేరీతిఁ, గొలుచువార మధికకోపి యితఁడు
మిహిరకులవరేణ్య మీ వెంటఁ దోడ్కొని, యరుగ వలయు మమ్ముఁ గరుణ ననిన. 11
- ఉ. తోయజగర్భతోడఁ దులఁదూఁగఁగ నెప్పెడఁపుణ్యమూర్తిగా
ధేయుఁడు మీర లీతనియుదీర్ణమహత్వ మెఱుంగ లేరు గాం
గేయవసుంధరాధరము గెంటిన గెంటు నమర్త్యసన్నతా
మేయతపఃప్రభావమున మిక్కిలిమేటి మునీంద్రకోటిలోన్. 12
- తే. బ్రతుకవలసినఁ బ్రతికూలభౌష లుడిగి, నాదునుడివిననుడువున సడవుఁ డనుచు
నుచితభంగుల వారల నూఱడించి, మనుజనాథుండు మునిశిఖామణికిఁ మొక్కి. 13
- చ. వినయముతోడ భూప్రజలు వేయివిధంబుల సేవ సేయఁగా
మునికులముఖ్య వైభవసమున్నతి రాజ్యము సేయుఁ డింక నేఁ
జనియెద నన్న లేసగవు సారెకు నాననపంకజంబునన్
జననము నొంద నిట్లనియె సంయమివర్యుఁ డవాగ్యవైఖరిన్. 14
- చ. ఇలకు నధీశ్వరత్వము వహించిననాకు ధరించు టొప్పుఁ గా
నలబడి నేగుమి కివి యనర్హములేటికిఁ చాల్చు నిండు ని
ర్మలమతి నంచు నాత్మ ననుమానము లేక తదీయరత్నభూ
షలు నిఖిలంబు కైకొనియెఁ జయ్యన నిర్దయచి త్తవృత్తియై. 15
- తే. కైకొనినఁ చాల్మీచెలఁగ భూకాంతుఁ డపుడు, సుతసతీయుక్తుడై గాధినూనుపొద
పద్మయుగళికి మఱియును భక్తిమొక్కి, పురము వెల్వడి యల్లన నరుగునెడను.
సీ. త్వరితంబ నృపుఁ గూడఁ బఱతెంచి యల్లన నలుకజనింప సంయమివరేణ్యుఁ
డలనాఁడు నిను మేము యజ్ఞార్థ మడిగినధనము నీయొద్దనే యునిచినార

చ. మునివరుడుం ది నేశకులముఖ్యునినిర్మలచిత్త శుద్ధికిన్

మనమున బాపురే యనుచు మస్తక మూచుచుఁ దా నయోధ్యకుం

జని సయమార్గశీలతఁ బ్రజాపరిపాలన మాచరింప స

జ్ఞననుతు సత్యకీర్తిఁ బ్రియసంగతితో నియమించి చయ్యనన్.

85

వ. పురంబు వెడలి యదృశ్యాకారుండై ధారుణీశ్వరువెనువెంటఁ దగిలి చనుచు నతం
డరుగుతెరువున నతిదుర్గమంబుగా భీషణసామాణకంటకానేకవల్మీకతరుపుంజంబులు
నిర్మించియు నెట్టుకొని తీవ్రాతపంబు గాయునట్లుగా నుష్ణకిరణునిఁ గట్టడచేసియు
వాపీకూపతటాకపద్మాకరతరంగిణీహ్రదవాతంబులు శుష్కిభూతంబులు గావించి
యు దుస్తరక్షుధాతురత్వంబును జెంది వన్యంబు లగుఫలంబులు గొని భక్షింపంబో
యిన నత్యంతతిక్తంబుగాఁ జేసియు నిరంతరభయంకరంబులుగా దుష్టమృగసము
త్కరంబులఁ గల్పించియు నిర్దయస్వాంతుండై బహువిధంబు లగునంతరాయంబు
లొనర్చుచుండె నయ్యవసరంబున.

86

సీ. వదలి క్రొమ్మడిపీడి వాడి మాల్యంబులు వేమాలు మూపుపై వ్రేలియాడ

నీరము ల్దూలుచో నెడలేమి నుత్తరీయాంచలములు కంటకావృతముగ

ఘనతరాతపముచేఁ గందినమైదీఁగ నవిరళఘర్మబిందువులు బొడమ

సోనలై సాంజనాశ్రుజలపూరంబులు పాలిండ్లపై దిగి పాలుచుండ

నందనునిఁ జంక నిడుకొని నడచినడచి, యలసి యడు గొకయామడై యరుగుదెంచు

చంద్రమతిఁజూచి యాహరిశ్చంద్రనృపతి, యుల్లమునఁ జింత యెంతయు నుప్పతిల్ల.

సీ. భాసురమణిమయప్రాసాదనిశ్శేణు లెక్కంగ నొప దీయిందువదన

కోమలశశికాంతకుట్టిమస్థలములు మెట్టంగ నొప దీమెటుఁగుఁబోడి

మందిరారామసీమాసమీపంబుల విహరింప నోప దీవిద్రుమోషి

పోషితనవక్షీరపోతంబుఁ గెంగేల ధరియింప నొప దీహరిణసయన

నగము లేరీతి నాఠోహణంబుఁ జేసి, మొనసి యేమాడ్కి గమనించి మొరపనేల

భయదకాంతారభూము లెబ్బంగిఁ దఱిసి, కొడుకునేచందమున నెత్తుకొనియువచ్చె.

సీ. తుమ్మెదగమి గెల్చుధమ్మిల్లబంధంబు చెదరి శుంతలములు చిక్కువడియె

శశిబింబకాంతికి సదనమై కనుపట్టువదనపద్మము వసివాల్లువాడె

క్రొక్కారుమెటుఁగుఁ గైకొననితనూవల్లి నిబిడాతపంబుచే సొబగు దూతె

కెందమ్మిపూవుల గెలువంగనూహించుమ్మదుసాదతలములు మిగులఁ బొక్కె

పచ్చిపగడంపుఁగెంజాయ పగటుమోవి, పగిలి బీటలు వాఱ విభ్రమము దటేగె

తరళనేత్రకు నానిమిత్తమున నకట, యవిరళం బైనయాయాస మావహిల్లె.

89

యుర్వీశ పాడమె నా కొకవిచారము సముపార్జితం బగువిత్త మనుదినంబు
నన్నపానముల కై నీవు వెచ్చంబుఁ జేసిన నెంతయు మోస మరయ
ననుచుఁ దనశిష్యవితతిలో నధికకోపి, వివిధమాయాప్రకారప్రవీణబుద్ధిఁ
బరుషభాషణు నిర్దయు భయదచరితుఁ, గతినచిత్తుని శతుని నక్షత్రకునిని. 27

వ. కనుంగొని కదియం బిలిచి తదీయకర్ణంబునఁ గొన్ని కపటక్రియావిశేషంబు లుపదేశించి నీ వీన్యపకుంజరు వెనువెంటం జని యాయానెలవులం గూడంబడినధనంబు సర్వంబును వ్యయంబు సేయ నీయక ప్రియంబు దక్కి రయంబునం గైకొనుచు రేలునుం బగళ్లునుం బాయక నిరంతరపథపరిశ్రాంతులం గుందించియు త్సుత్పిపాసా పరవశత్వంబు నొందించియుఁ దాల్మి దూలించియు దైన్యంబు గీలించియు గాంభీర్యంబు వదలించియు ఘనతరక్రోధంబున నదలించియుఁ ద్రింశద్వాసరంబులకు నిరవశేషంబుగ నితం డొడంబడినధనంబుఁ దెమ్మని నియమించి యమ్మహిపాలునాలోకించి.

తే. ఇతని మీ వెంటఁ దోడ్కొని యేగి భక్తి, గొసలుసాగంగ ననుఁ గనుంగొనిసయట్ల కనుఁగొనందగు నాయాసమునకు నోర్వ, లేడు సౌఖ్యంబు జరపుడీ నేడుమొదలు.

మ. అని నక్షత్రకు నప్పగించి నృపముఖ్యా నిన్ను మదూభమిలో ఘనదైన్యంబున నూళ్ళవెంట నడుగంగా నీను నీ వేవిధం బున మావిత్తము బోకఁజేసెదవు నేర్పు ల్మీఱఁ దద్భంగి యల్లన నొక్కింత యెఱుంగఁ జెప్పఁ దగు నీలాగు ల్నిరీక్షించెదన్ 80

ఉ. ఊరక దీనతం బొరయ కోధరణీశ్వర యింక నైన నా కూరిమికూతులం గమలకోరకవిస్ఫురణాపహాసివ త్కోరుహభారసంచలితసూక్ష్మతమోదరల న్వరించి విస్తారవిశేష రాజ్యరమ సర్వము నిచ్చెదఁ బూను నావుడున్. 81

మ. వనజాతాసన ధీనిధి వినుఁడు దేవబ్రాహ్మణక్షేత్రముల్ పనిలే వేమియు మాకు మున్నె వివరింపం దత్ప్రదేశంబులన్ ధన మార్జించి రయంబ మీఱుణము సత్యసూక్తిమై దీర్చెదన్ ననుఁ బల్కాఱును మిన్న కేమిటికి సంతాపంబుఁ బొందింపఁగన్. 82

తే. దయ మనంబునఁ దలఁపక తలఁచి తలఁచి, వట్టికుచ్చితములు పన్ని వలదు మమ్ము వెతలఁ బెట్టఁగఁ దెగి సాఁగి వెడలనిండు, కినుక చాలింపుఁ డేను మీకింకరుండ. 83
క. అని కాశికు నొడఁబడఁ జె, ప్పి సరేశ్వరుఁ డగిగె నాత్మఁ బెనఁగొనుచైర్యం బున మఱి యేమియుఁ బలుకక, వనితాసుతసహితుఁ డగుచు వనభూములకున్. 84

చ. అనవుడు నట్లకాక యని యమ్మనుజేంద్రుడు నెమ్మనంబునకొ
మునినుతరక్షణప్రవణముఖ్యకృపావిభవంబు మాటికిం
జెనఁగొన నీటికందువ యభీష్టమతి న్వేదకం దలంచి కా
ననతరువీధులం గలయ నాలుగుదిక్కులు చూచుచున్నెడకొ.

49

వ. వెనువెంటం దగిలి యదృశ్యాకారుండై చనుదెంచువిశ్వామిత్రుం డత్యంతకోపా
టోపంబున నమ్మహీపతికినంతరాయంబు లాపాదించునుపాయంబు నిజస్వాంతంబునఁ
జింతించి దంతఘాతకుం డను నొక్కనిశాటునిఁ దనమాయాపాటవంబునం గల్పించి
యాన క్తంచరున కిట్లనియె.

50

తే. తపనుఁ డపరాధిఁ గ్రుంకునంతకుఁ ద్రిశంకు, సుతుని మాయలఁ బెట్టి యిచ్చోట నిల్చి
దారుణం బైనయల్లబేతాళవటము, క్రింద వసియింపఁ బనుపు మీరేయి నతని.

51

ఉ. హాలహాలానలప్రతిముఁ డవ్వట భూజమునందు నున్న బే
తాళుఁ డఖర్వగర్వమున దైవతకోటుల నైనఁ బట్టి యా
భీలగతి న్వధించు నని పేర్కొన మర్త్యుల నేమి చెప్ప శా
ర్దులము జింకలం బొదివి త్రుంచువిధంబునఁ ద్రుంచు నుగ్రతకొ.

52

వ. కావున నీప్రయోజనంబు సమకూర్పు మనుటయు మహాప్రసాదం బని యాక్షణంబ.

53

సీ. రమ్యభూతిత్రిపుండ్రము లలాటంబున మహితరుద్రాక్ష దామంబు లఱుత
విమలసారంగచర్మము కటీరంబునఁ బాటలఘునజటాపటలి మాళి
సురుచిరస్ఫటికాక్షసూత్రంబు కరమునఁ గరుణదర్శింకురతతులు వ్రేల్ల
నవకంపుఁ దామ్రకుండలములు వీనులఁ బొందుగా నుదరబంధంబు నడుమఁ
జెలువు దీపింప భానుమండలముతోడఁ, దనతనూదీ ప్తివితతి మంతనము లాడఁ
గపటవృద్ధతపోధనాకారుఁ డగుచుఁ, మానవాధీశుఁ డరు దెంచుమార్గమునను.

54

వ. మనోహరతపోవేదికాగ్రంబున వ్యాఘ్రుచర్తాసనాసీనుండును సమీపవిన్యస్తదండక
మండలుండును ముకుళీకృతనేత్రకమలుండును మిథ్యానియమజపధ్యానతత్పరుం
డును నైయుండుటయు మార్గవశంబున వచ్చి కనుంగొని యమ్మహీవరపుంగవుండు
నతనినిక్రంపుమానిగాఁ దలంచి వినయపూర్వకంబుగా నమస్కారం బొనర్చి
కోరకితకరసరోరుహుండై యిట్లనియె.

55

చ. విలయకృశానుతుల్య మగువేడిమి నీనిబిడాతపంబు మి
క్కిలి తపియింపఁ జేయ నతిభేదము నొందె శరీర మెల్ల మీ
లలితకృపావలోకనముల న్ననుఁ గన్గొని నామనంబు శీ
తలముగఁ జేసి వత్సలతఁ దద్దయుఁ బ్రీతి ననుగ్రహింపరే.

56

వ. అని చింతాక్రాంతుండై కాంతారత్నంబు నూటడించుచుఁ గరాంబుజంబు నవలం
బంబుగా నొసంగి నిజభుజాపీఠంబునం గుమారుని నిడుకొని ధైర్యం బణుమాత్రం
బును జెడరనీకఁ జనుచుండె నంత. 40

తే. దీనగతి లేనిబడలికఁ దెచ్చుకొనుచుఁ, గపటవర్తనుఁ దైసనక్షత్రకుండు
బెట్టు నిట్టూర్పుఁ బుచ్చుచు మిట్టబిట్టు, నేలగుర్చుండఁబడి మహీపాలుఁ జూచి.

చ. అలసితి నింక నొక్కయడుగైనను నే సడువంగ నోప మైఁ
గలయఁగ ఘర్మబిందువులు గ్రస్తైఁ బదంబులఁ బొక్కు లుబ్బె శీ
తలసవిధక్షమారుహావితానమునీడకు నన్నుఁ జేర్పు భూ
తలపతిముఖ్య దేహమున దాహభరంబు జనించె నెంతయున్. 42

తే. నీకు మత్స్యజారక్షావివేక మాత్మ, సంభవించినయేని విశ్వంభరేశ
మేటిజవమున నరిగి యెచ్చోట నైన, విమలజలములు దప్పికి వెదకి తెమ్ము. 43

సీ. అనిన మహీకాంతుఁ డత్యంతదుర్వారచింతాపరంపరాక్రాంతుఁ డగుచు
జనపదం బైన గోష్ఠం బైన నెక్కటి వెదకి చేరక యుండ విఘ్న మయ్యె
మునికుమారకుఁ డింక మూరెడుమేరయు నడవలే ననుచు నట్టడవిలోనఁ
గదలక నున్నాఁడు గడు ప్రమాదము పుట్టె పథపరిశ్రాంతి యెబ్బంగి నణఁగుఁ
బైతరువుకానిఁగాఁగ నీబ్రహ్మచారి, నేలఁ దోడనె పం పెమునీంద్రుఁ డకట
యేమి ప్రాపించునో యింక నీశ్వరాజ్ఞఁ గడవ వచ్చునె యెంతటిఘనున కైన. 44

క. అని తల్లడించుచుండఁగ, నినకులనల్లభునిఁ జూచి యిట్లను హృదయం
బునఁ దాల్మికలిమి పైడమఁగ, వినయోక్తులఁ జంద్రమతి వివేకస్ఫురణన్. 45

మ. నిరవద్యస్థిరసూన్యతోక్తిరచనానిర్నిద్ర ధాత్రీతలే
శ్వర సక్షత్రకుఁ డెంతయుం బడలెఁ దీవ్రం బైనయెండం దనూ
స్ఫురణం బెల్ల నడంగె నింక నడవం బ్రోద్దేమియున్ లేదు భా
స్కరబింబం బపరాభికిం జనియెఁ గంజాయ ల్విడంబింపఁగన్. 46

తే. మునికుమారుండు డస్సిన మోస మరయఁ, బెంపు దూలంగ నిక నడిపింప రాదు
పుత్రకుని నైన విడిచి నక్షత్రకునిన, యెలమి రక్షింపవలయు నేఁ డిచట నిలిచి. 47

ఉ. శీతలనిర్మలాంబుకణసేచనకృత్యము లాచరించి ధా
త్రీతలనాథ యాకటికిఁ దియ్యనిపండ్లను బెట్టి పల్లవ
వ్రాతవినిర్మితవ్యజనవాయువు లల్లన సోక ధీరతా
నీవీతమతి న్భజించి తగ వీతపరిశ్రముఁ జేయు డీతనిన్. 48

సీ. విను మిచ్చటికిఁ గూతవేటుదూరంబునఁ గల దొక్కప్రదము నిర్మలజలంబు
తత్తీరభూమి విస్తారశాఖలచేత విలసిల్లు నొకవటోర్వీరుహంబు
పుత్రకళత్రనక్షత్రకసహితుఁడవై యల్ల నల్లన నచటి కరిగి
మార్గపరిశ్రాంతి మానునట్లుగఁ బయఃపాసం బొనర్చి యాపాదపంబు
క్రింద వసియింపు మీరాత్రి నృపవరేణ్య, యచటు దక్కఁగ నీకు నన్యప్రదేశ
మిరవు గాదని చెప్పి యదృశ్యుఁ డయ్యెఁ, గపటసంయమి యైనన క్తంచరుండు. 65

క. ఆయెడ నానాపక్షిని, కాయములు కిశోరయుతముగా మేఁతలకుం
బోయినవి మరలివచ్చి కు, లాయంబులు చేరె గలకలధ్వను లెసఁగె. 66

క. మనుజుపతి పొందుదుఃఖము, గనుఁగొనఁగాలేక చనినకైవడిఁ జనియెం
దనకిరణనికర మొయ్యె, య్యన మణుపుచుఁ దపనబింబ మపరాంబుధికి. 67

సీ. కంధరపటలసంకాశంబు లగుసంధకారము ల్తోరణగట్టై దిశల
వ్యోమసీమం బెల్లఁ దామెయై తారకస్తోమము ల్నిండి తోడ్తోనఁ బాదలె
విరహాగ్ని శిఖలచే వేఁగి రథాంగపరంపర ల్మిగుల దుఃఖింపఁ దొడఁగె
భీకరానేకవల్మీకరంధ్రంబులు వెడలి చరించె దర్శికరములు
పెల్లుర్నిల్లివిరావము ల్విక్కటిల్లె, మిగులఁ దఱచుగ ఘూకము ల్మొలఁగియాడె
నిబిడముగ శాకినీధాకినీపిశాచ, భూతభేతాశసంచారములు చెలంగె. 68

వ. ఇట్టిభయంకరనిశాసమయంబున నమ్మహారమణుం డొక్కపటతపోధనుండు చెప్పిన
వటవిటపిచక్కటికిం జన సమకట్టి పట్టిం దనభుజంబునం బెట్టుకొని నక్షత్రకుని వీఁపు
నం గదియించి చంద్రమతిం బెట్టఁ బట్టుకొని నిజభుజాదండమహోగ్రమండలాగ్ర
ప్రభాపటలవిరళీకృతదుర్గమమాగ్ధాంధకారుండై చనిచని. 69

తే. మత్స్యకచ్ఛపభీకరమకరనికర, సంకులంబును వన్యేభసలిలపాన
గళగళధ్వానపూర్ణదిక్పథము నైన, ప్రదముఁ గన్గొనె దనదుకట్టెదుర నృపతీ.
మానిని. తోరములై వికసించినకైరవతోయరుహంబులు పట్పదయుం
కారములుం బహుళంబుగఁబర్వెడుక్రౌంచరథాంగబకవ్రజసం
చారములు న్నటసాలరసాలకుచందనభూజవితానలస
త్తీరములుం గడుసొంపు దలిర్ప నుతింపఁదగున్ ప్రద ముజ్జ్వలమై. 71

వ. ఇవ్విధంబున నున్నప్రదంబుం గనుంగొని. 72

సీ. తత్తీరభూమి నందఱ నిల్పి వారికి సలిలపానక్రియాసౌఖ్య మొసఁగి
తానును బ్రక్షాళితశరీరుఁ డగుచు సాయంకాలవిధులు చయ్యనమొనర్చి

- ఉ. ఓఋషివర్య దుష్టమృగయూథసమన్వితనిర్మనుష్యకాం
తారములందు దుర్గమపథంబులఁ ద్రిమృతి మత్పరాకృతో
దారవిశేషపుణ్యముకతంబునఁ దావకపాదపద్మముల్
చేరఁగఁ గంటి నెక్కదరిఁ జేరితి ధన్యుడ నైతి నావుడున్. 57
- తే. పెద్దయును బ్రౌద్ధునకు నేత్రబిసరుహములు, విచ్చి భూసంజ్ఞఁ జేసి భూనిభునిదిక్కుఁ
జూచి మాయాపరిజ్ఞానసురుచిరోక్తి, మహిమ నిట్లెనుఁ బ్రత్యక్షమౌనికరణి. 58
- క. ఎంతయు బడలితివి పథ, శ్రాంతి మహికాంత పెంపు సడలి భవద్వృ
త్తాంతం బంతయుఁ దెలిసితి, మంతర్వీక్షణకళాహహత్వమువలనన్. 59
- సీ. సాంద్రకీర్తిప్రథఁ జక్రవర్తిత్వంబు గనినహరిశ్చంద్రమనుజపతివి
నీవు ప్రదాతవై నిఖిలరాజ్యము నెక్కతాపసవరునకు ధారపోసి
యతనికి మున్ను మఖార్థ మిచ్చెద నని పలికినవి త్తంబు పడయఁ గోరి
పురము వెల్వడి సతీపుత్రయుక్తుండవై వారణాసీపురి కరుగుచుండ
ధనమునకుఁ గాఁగ నీమీఁదఁ దపసియాజ్ఞఁ, బైతరువు వచ్చి మునితనూభవుఁడునొచ్చి
ఘనపిపాసాతురుం డైనఁ గాంచి బెగడి, వచ్చితివి నీరు వెదక భూవరలలామ. 60
- వ. అనుటయు నత్యాశ్చర్యంబును బొంది హరిశ్చంద్రుం డతనికిఁ బునఃపునఃప్రణామం
బు లాచరించి మహాత్మా నీచరణారవిందంబులు నేవించి నక్షత్రకరక్షణార్థంబు భవ.
దీయాశ్రమంబున నేఁడు విశ్రమించెద నని మఱియు నిట్లనియె. 61
- ఉ. ఈవనవీధుల న్నెదకి యేను జలంబులఁ దెచ్చునంతకున్
జీవము నిల్ప నొపఁ డలసెన్ మునిపుత్రుఁడు దప్పిఁ జెంది తే
జోవిజితార్క నా కపయశోదురితంబులు రాకయుండ మీ
పావనకుండికాజల మపారకృపారతిఁ బోయఁగాఁ దగున్. 62
- చ. అనవుడు మందహాసమున నక్కపటాత్ముఁడు భూమిపాలుతో
ననియె దినేంద్రవంశజ రహస్యమున న్మునివృత్తి పూని కా
ననముల నున్న మానెలవున న్వసియింపఁగరాదు మీకు నె
మ్మనమున మా కపాయ మగు మానినులం గనుఁగొన్న డాసినన్. 63
- ఋ. సలిలం బల్పము మత్కమండలువులో సర్వంసహాధీశ త
జ్జలపానంబున మానినందనున కేచందంబునం దీఁటెడిన్
దలమై పర్వినదప్పి యప్పులుకు దాఁ దర్కించినం బుద్ధి యే
తెలియంబెన్నెద నీటికందువ మనోదేశంబు మోదింపఁగన్. 64

వ. ఇంతకాలంబునకు నిచ్చోట మనుష్యసంచారంబు కలిగెనని పరస్పరాహ్వనసంభ్ర
మంబులు భయంకరహుంకృతిధ్వానంబులు సనూనంబులై దిశలఁ జెలంగ నమ్మాన
వేంద్రునిఁ గదిసి పొదివిన. 83

తే. శంక యొక్కింతయును లేక పంకజాస్త, కులవరేణ్యుండు తదూభతకోటి నెల్ల
డగ్గఱక్కయుండఁ దఱిమి గాఢప్రతాప, వైభవంబున నెంతయు వాఁడిమెఱసి. 84

క. ఈయధమపిశాచంబులఁ, బాయక వధియించు టేమిప్రాభవ మని తా
గోయుచు భుజగేంద్రమహా, గ్రాయతకాక్షేయకమున నభూభతములన్. 85

వ. తూర్ణంబ కర్ణనాసికాచ్ఛేదంబు గావించుటయు నత్యంతభేదంబును బొంది నిజా
ధీశ్వరుం డగుబేతాళునకు నన్నియుఁ దెలియ విన్నవించుటయు నతండును భీషణ
గోషావేశంబున. 86

శా. ఎట్టెట్టా మిము నెక్కమానవుండు దా నెంతేనహంకారియై
బిట్టల్కం దెగి యింతచేసెనె కడున్ బీభత్సరూపంబుగాఁ
గట్టా యేగతి నింక వాఁడు నిలువంగ నేర్చు నాముందటన్
జట్ట ల్చీఁతదఁ బొట్ట వ్రచ్చెద భుజాశౌర్యం బవార్యంబుగన్. 87

ఉ. వెట్టితనంబు గాక యరవిందజా కై నను జేరరానినా
మట్టికెలంకున న్మనుజమాత్రునకు న్నిలువంగ వచ్చు నే
యిట్టికి నుండ శక్య మగునే వివరింప సివంగిచెంగటన్
జాట్టెదఁ దత్తనూపలలతోఁగితధారలు పొట్ట నిండఁగన్. 88

శా. ఇందాశూలికి నైన విచ్చలవిడిన్ హేలం జొరన్ రాదు ని
స్సందేహంబుగ నావటంబు నరుఁ డేజాడం బ్రవేశించెనో
యెందు నిమ్మిక్కిలి యదృభతంబు మది నూహింపంగ వంటింటిలోఁ
గుండే లొచ్చిచ్చినచంద మయ్యె నిది పెక్కు ల్కాట లింకేటికిన్. 89

వ. అని భయంకరాటోపంబునం బేర్చి నెల్లార్చుచు భూతప్రేతపిశాచశాకినీడాకినీసం
భూతంబులు గణనాతీతంబులై నేవింపం బెంపుమిగిలి. 90

సీ. పరుసనిజాంజాటుపల్ల వెంద్రుకలజొంపము మారుతయునఁ గంపంబు నొంద
నిలయ మేఘాకృతిఁ దలఁపింపఁగాఁ జేయు నెడలిపైఁ జీకటి ముడివడంగఁ
జంద్రనిష్ఠులకంటె వేంద్రంబు లైనట్టికన్నులఁ గోపొగ్ని కణము లురులఁ
బ్రేవులు నరములుఁ బెనఁచినతలకాయపేరులు గళమునఁ బెనఁగొనంగ
నుడుగ కందంద త్రావుచో నురముమీఁద, వఱదలై క్రొత్తనెత్తురు గిటిగొనంగఁ
గక్షముల నున్న కుణపంబుఁ గఱచికఱచి, పలకబళంబు మెసఁగుచు భయదభంగి.

మధురంబు లైననిర్మలజలంబులు గ్రోలి యధ్వపరిశ్రాంతి నపనయించి
 ధైర్యవివేక గాంభీర్యముల్ హృదయారవిందంబులోపల సందడింప
 మానినందనునకుఁ జంద్రమతికి లోహి, తాస్యనకు నిద్రపోవ నర్హస్థలంబు
 వెదకఁదగునని యెయ్యన వదన మెత్తి, కోరి నలుదిక్కులను గనుంగొనెడితటిని.

ఉ. ఓలి ననేక ఘూకనివహోగ్రరవంబులుఁ గోటరాంతరా
 భీలభుజంగపూత్కృతులుఁ బెల్లుగ నొక్కటఁ బిక్కటిల్లి భూ
 తాళికి నాలయం బయి పురారికినైన భయంబుఁ జేయుబే
 తాళవటంబుఁ గాంచె వసుధాతలనాధుఁడు వీతభీతియై. 74

క. బహువిధశాఖాపటలీ, పిహితాఖిలది క్షటంబు బేతాళవటం
 బహిమకరకిరణసముదయ, విహారదుర్గమజటంబు వీక్షించెఁ దగఁ. 75

వ. ఇట్టిదారుణబహుపాన్మహీరుహంబు నిరీక్షించి యవ్వసుంధరాధ్యక్షుండు. 76

తే. కడఁగి సాహస మొదవ శంకావిహీన, మానసుం డయి చేరి యామ్రానిక్రింద
 లేతకసవున శయ్యఁ గల్పించుటయును, సారిది నక్షత్రకుం డందు సుప్తుఁ డయ్యె.

చ. ధరణితలేశుడేవియును దత్పదపద్మసమీపభూస్థలిం
 బూరిఁబూరిఁ గ్రమ్ముదుఃఖమునఁ బుత్రుఁడుఁ దానును నంకుకాంచలా
 స్తరణమునందు హస్త ముపధానముగా నెనరించి వెండి దు
 స్తర మగునాఁకటం బడలి దైవము నూలుచు సుప్తిఁ బొందినఁ. 78

మ. అపు డాచందనగంధి గంధకరిణీయానం గురంగాక్షి వం
 శపవిత్ర న్నవపల్లవాధరపుట న్సంపూర్ణచంద్రాసనం
 జపలావణ్యపమానదేహాలతికఁ జాయ న్విలోకించి యా
 నృపవంశాధరణంబు మాససములో నెంతేవిచారంబునఁ. 79

తే. అధిక మైనపథశ్రాంతి నాద మఱచి, సుప్తి నొందెడువీరి కిచ్చోట దుష్ట
 మృగపిశాచభయం బంకురింపకుండఁ, గావఁదగు నాకు జాగరూకత్వమునను.

చ. అని తలపోసి భాస్కరకులాగ్రణి యుగ్రకృపాణపాణియై
 యనిమిషవంద్యుఁ జంద్రధరు నార్తజనావనదక్షు శంకరుఁ
 మనమున నిల్పి నీవ గతి మా కని పల్కుచు నాల్గుదిక్కులుం
 గనుంగొనుచుండె నెచ్చరికగల్గి తలంకక వీతనిద్రుడై. 81

అ. అంత నర్థరాత్ర మగుటయు నవ్వటో, ర్వీరుహంబునందు విడువకుండు
 భయదవికృతభూతచయము లూడలవెంట, నవనిభాగముగకు నవతరించి. 82

వ. ఆసమయంబున మఱియును జలపట్టి యగ్గాధిపట్టి దయావిహీనస్వాంతుండై దుష్కరంబు లగు పుష్కలావర్తపయోధరచయంబుల భయంకరంబుగా వర్షంబు గురియనియమించిన.

102

సీ. ఘుమఘుమాత్కారనిర్ఘోషభీషణఘనస్తోమసంఛాదితవ్యోమతలము
సంవర్తమృత్యుదంష్ట్రాద్యుతిప్రతిమానశంపాపరంపరాసంవృతంబు
కులసాసేమద్దుహాకులమహాధ్వని హేతుపటుదీర్ఘనిర్ఘాతపాతపటల
మాశామదావళహస్తనీకాశవాఘూరధారాసిక్తభూతలంబు
తీవ్రతిమిరచ్ఛటాసక్తదిక్తటంబు, పృథులవర్షోపలానీకభీకరంబు
ఘనతరాభీలదుర్దమకర్దమంబు, కురిసె వర్షంబు ధరఁ గుండఁ గూల్చినట్లు.

103

క. వేళ్లకుఁ బెదపెదమ్రాఁకులు, పెల్లగిలం గొమ్మ లెల్లఁ బెళ్లపెళ్ల విలుఁగన్
బల్లిదపుగాడ్పు లేడును, బెల్లుగఁ జెలరేఁగి వీచె భీకరభంగిన్.

104

ఉ. ఆసమయంబున న్నరవరాగ్రణి తా వటబీజమాత్రమున్
వేసట లేక ధైర్యము వివేకము సత్యవచోవిలాసముం
బాసటమై మనోగతిని బాదుకొనంగ విపన్నరక్షకున్
వాసుకీకంకణు న్మదనవైరి నుమారమణుం దలంచుచున్.

105

తే. వానఁ దడియుచు గిజగిజ వణఁకుచున్న, సుతసతీమానిపుత్రులఁ జూచి వగచి
తొడలపై నిడుకొని వారిదుఃఖ ముడుగ, నూటడించుచుదలఁకకనుండుటయును..

క. నూర్యకులభర్తహృదయ, స్థైర్యంబున కాత్మ గాధితనయుఁడు కడునా
శ్చైర్యమునుఁ బొంది యీనృప, వర్యునిఁ బోలంగఁ గలరె వసుధాధీశుల్.

107

తే. తగిలి నాచేయుకపటకృత్యముల నొగిలి, చిక్కఁ డయ్యె వృధాశ్రాంతిఁ జెందియకట
వెడఁగనై యాయరుంధతీవిభునితోడఁ, గలహ మేలనొనర్చితిఁ దెలియ కేను.

108

మ. పురుహూతాదిసుపర్వులున్ మునిజనంబు లీభితిఁ బొందంగ నే
దురహంకారము రాజసంబుఁ జలముం దోడ్తోన యుబ్బంగ గు
ష్కరసంధావచనంబు లేమిటికి మాతృర్యంబునం బల్కితిం
జిరకాలార్జిత మైనమత్తపము సంక్షీణంబు గానుండునే.

109

క. మానుగఁ గార్యాకార్యము, లూనిన మదిఁ దెలిసి యాడ కొగిఁ బెద్దలతోఁ
దా నూరక కలహమునకుఁ, బూనెడునాఁ డపజయంబుఁ బొందకయున్నే.

110

తే. ఇంక నిస్సంశయంబుగ ఋషివరేణ్యుఁ, డగువసిష్ఠప్రతిజ్ఞాక్రియానిరూఢి
నెఱయు నీరేడుభువనవర్ణితముగాఁగ, సనుచుఁ దనుఁదాన నిందించుకొనుచునుండె.

వ. అంత,

112

- తే. కాలసర్పంబుతోడుత మేల మాడఁ, జాలుశాతత్రిశూలంబుఁ గేలఁ బూని
ప్రబలహుంకారఁ ఘోషంబు ప్రళయసమయ, మేఘగర్జాధ్వనులకు నామేడితముగ.
- వ. దీర్ఘ నిర్ఘాతపాతనిష్ఠుగచరణఘట్టనక్రియావిహ్వలీభూతపాతాళుండై యేతెంచునబ్బే
తాళునిం గనుంగొని నిర్భయహృదయాంతరాళుండై భూపాలుం డస్తమితసమస్త
విరోధీవరూధినీజాలం బగుకరవాలంబు జళిపించుచు. 93
- తే. అభిముఖంబుగఁ గొంతద వ్వరిగి వాని, కడ్డమై నిల్చి యితిరాక యరుగు మోరి
నిగిడి యరుగక వచ్చిన నీడుప్రాణ, వాయువులఁ గ్రోలు నాదుకాక్షేయకాహి. 94
- క. నావుడు నబ్బేతాళుఁడు, భూవల్లభమోముఁ జూచి పొరిఁబొరి ఘనరో
షావేశం బొదవఁగఁ గనుఁ, గ్రేవలఁ గడు నిప్పు లురులఁ గెరలుచుఁ బలికెన్. 95
- సీ. ఎవ్వఁడ వీవు నా కెదిరి భాషించెడు శంక యింతయు లేక సాహసమునఁ
బులియున్న పొదరిల్లు లలి జింక చొచ్చినగతిఁ జొచ్చితి మదీయగహనభూమి
నెక్కడి కేగెద వింక నామందర మ్రింగెద నహి కప్ప మ్రింగుకరణి
గీర్వాణగంధర్వకిన్నరపన్నగయక్షరాక్షసముఖ్యులైన నన్నుఁ
జెనక వెఱతురు నీ విట్లు చెనక సగునె, నాదువిహరించుమట్టిక్రిందనె వసించి
తివిరి తద్రక్షకుల భూతనివహములను, భంగపఱిచితి నామిత్రబాంధవులను. 96
- క. శంకరుఁ డడ్డము వచ్చినఁ, గొంకక వారించి నాదుక్రోధాగ్నికి ని
శ్శంక నినుఁ బట్టికొని యే, యంకిలియును లేక వేల్తు నాజ్యాహుతిగన్. 97
- చ. అని భయదాట్టహాసములు నార్పులు బొబ్బలు హుంకృతిధ్వనుల్
గొనకొని పర్వ గర్వము నకుంతితశౌర్యము నుప్పతిల్ల ను
బ్బున నిజకింకరోగ్రబహుభూతచయంబులతోడఁ గూడి య
య్యినకులవల్లభుం బొదువ నిట్లని పల్కె నృపాలుఁ డల్కతోన్. 98
- క. ఏనెక్కడ నీ వెక్కడ, మానవసామాన్యుఁ డనుచు మదమున నెఱుంగం
గానేరక ననుఁ బొదివెద, హీనమతిం దొలఁగి యరుగు మెందుల కైసన్. 99
- వ. అని పల్కినయమ్మహీవరునిపైఁ గవిసి. 100
- సీ. కినుకమై శూలంబుఁ గేల నంకించి వైచిసఁ గలంగక దానిఁ దునిమె నృపతి
మఱియును నతఁ డొక్కమాను పెఱికి భానువంశజానురము తీవ్రముగఁ గొట్టె
దద్ధాతఁ గదలక ధరణీదుహముతోడఁ వానిహస్తము మహిజాని సఱికె
నందుచేఁ గుందియు నతఁడు రెండవచేతఁ దఱచుగాఁ బాషాణతతులు పఱపె
నాశిలాతతు లన్నియుఁ బాసిపోవ, బెడిద మగువాఁడియడిదంబు బెట్టుత్రిప్పి
చేరి ఖండించె నానృపశేఖరుండు, చాలభీకర మైసబేతాళుశిరము. 101

- సీ. హరిణలోచన మన కగునపాయమునకుఁ జింతింప నాత్మ నొక్కింత యైనఁ
దాపసాత్మజునకుఁ బ్రాపించుచున్న ప్రమాదంబునకుఁ జాలభేద మొదవుఁ
గావున మొండుమాగ్గంబు లన్నియు మాని చయ్యన నేఁ బ్రవేశం బొనర్ప
హవ్యవాహనుఁడు మత్స్యాణాహుతుల సంతసిల్లి మీయెడ దయ నేయుఁ బిదప
ననుచు హృత్పంకజంబున నఖిలభక్త, గణవశంకరుఁ డైనశంకరుని నిలిపి
యతిభయంకర మైనకారగ్ని కెదురు, చనియెఁ దెగువ హరిశ్చంద్రజనవరుండు. 123
- వ. ఇవిధంబునం జనుజీవితేశ్వరుఁ గనుంగొని శోకవ్యాకులతమతి యయ్య నమంద
ధైర్యవతియై చంద్రమతి యిట్లనియె. 124
- తే. ప్రాణనాయక ధైర్యంబు పాయఁబెట్టి, యివిధంబున నానతి యయ్యఁ దగునె
నిమిష మైనను నినుఁ బాసి నిల్వఁ జాల, నేన జొచ్చెద నీవహ్నిలోన మున్ను. 125
- ఉ. ఇందుకు నేమియుం బలుక కీచన వీడగు నాకు నావుడుం
గుంది ది నేంద్రవంశజుఁడు కోమలి కిట్లను నొమ్మగాక్షి యో
చందనగంధి యోమతివిశారద నీ కిటువంటితెంపు నే
యందగు నే మదీయహృదయంబు గలంగఁ గురంగలోచనా. 126
- వ. అని యశ్రుధారాపూరిత నేత్రుండై యున్న యవ్వహికశత్రునకుం జంద్రమతి వందనం
బొనర్చి కగారవిందంబులు మొగిడ్చి 127
- సీ. ఇనవంశవర్య నామనవి చేకొనఁదగు నింక నేమియు నానతియ్య వలవ
దటిమి యేతెంచుదవానలం బీక్షించి యనయంబుఁ దలఁకెడుమునికుమారు
ప్రాణంబు గాచునుపాయంబు చింతింపుఁ డంతరంగంబున సతిరయంబ
యాతండు బ్రదికిన నపకీర్తి రాకుండ నుండంగఁ గల్గు భూమండలేశ
తడయఁ జనదింక నదెవచ్చెదారుణాగ్ని, నన్నుఁబనుపుఁడుధృతినిల్పిమున్న యనుచు
మాటికిని వేడుకొనఁగ నమ్మన్ను తేఁడు, దీర్ఘనిశ్వాసపవనంబు దీటుకొనఁగ. 128
- వ. శిరంబు వంచుకొని కరంబు విచారంబున నేమియుం బలుక నేరక యూరకుండుట
యు నది యంగీకారంబుగాఁ గైకొని యక్కురంగనయన హరిశ్చంద్రునకుఁ బ్రద
క్షీణపూర్వకంబుగాఁ బునఃపునఃప్రణామం బొనర్చి యాలస్యంబు దక్కి యాభీల
దావానలజ్వాలాజాలంబులకుఁ దూలక యభిముఖురాలైచనుచుండ దనవెంటంగూడి
తొలంగక తోడునీడయుంబోలె నేతెంచుచు నేనునుం జనుదెంచెదఁ గొనిపొమ్మని
పోరుపెట్టుదుఁగరంబులఁగొంగుఁబట్టితివియుననుంగుఁబట్టిని లోహితాస్యునిఁ గనుం
గొనిమోహితీరేకంబునన నేకవిధంబుల లాలనంబొనర్చుచు సమగ్రవిచారంబునఁ గుమా
ర యుమారమణు కారుణ్యంబున దావపావకంబుశమియింపంజేసి తూర్ణంబుచనుదెం
చెదఁ బూర్ణచంద్రప్రసన్నవదన నాయన్న మీయన్న యున్నయెడన నావచ్చునంత

ఉ. సారెకుఁ గూయఁ జొచ్చెఁ బరుషధ్వనిఁ గుక్కుటరాజి మాక్కిక
శ్రీరుచి వేగుఁజుక్క పాడిచెం దలచూపె ననూరురేఖ కా
సారతరంగిణీవిటపిసంతతిఁ బర్వె శకుంతనాదముల్
దూరము లయ్యెఁ జీకటులు దూరుపు దెల్వవహించె వేకువన్. 113

క. అరవిందవనం బిందిం, దిరముల కామెతలు పెట్టి దిననాథుఁడు ప్రా
గ్ధరణీధరశిఖరంబున, సరుణచ్చవిఁ బాలించె జనుల కలిముద మొదవన్. 114

తే. నూర్యఁ డుదయింపన్మపతియచ్చోటువాసి, యరిగిముందఱనొక సరోవరముఁ గాంచి
యందు సంధ్యాదినిత్యకృత్యములు దీర్చి, తాల్మికల్మి మనోవీధిఁ దళుకు లాత్త.

క. నానాతటినీతతులును, గాననములుఁ బర్వతములు గ్రామములు మహా
స్థానీయంబులు గడచి య, హీనగతిం జనుచునుండ నింతటిలోనన్. 11

వ. విశ్వామిత్రుండు వైశ్వానరుం బ్రియంబున నాకర్షించి యతనితో నిట్లనియె. 117

మ. వసుధాధ్రంబుల నైన నీదుభయదజ్వాలావళిం జేర్చి యే
ర్చుసమర్థత్వము గల్గునీ కితరులం బోద్యంబాకో మర్త్యులం
బసఁ దూలించుట నీప్రభావము నుతింపన్ శక్యమే యేరికిం
బ్రసవాస్తుం బొరిగొంటి వీవ పురజిత్ఫాలోగ్రనేత్రాకృతిన్. 118

క. తవిలి హరిశ్చంద్రమహీ, ధవుఁ డరిగెడు మార్గభూమిఁ దావకక్షీలా
నివహంబులచే నెంతయు, నవరోధ మొనర్పవలయు నత్యుగ్రముగన్. 119

వ. అనుటయు నట్ల కాక యని యక్కరువలిచుట్టంబు మహీవల్లభుం డరుగుతెరువునఁ
బ్రబలి యత్యంతదుర్గమంబుగా నిర్గళమారుతప్రచలితమహీరుహాన్యోన్యసంఘ
ర్షణంబులవలనఁ బ్రచండగతిం బ్రభవించి యెండి గాలిన కారాకుప్రోవుతండంబు
లఁ దవిలి రవులుకొని భుగభుగాయమానంబులై పెల్లెగయుచు నిబిడాంధకారిత
న్యోమంబు లగుధూమంబులును జిటచిటాయమానంబులై యభంగురంబు లగు వి
స్ఫులింగంబులును ధగధగాయమానంబులై మింటి నంటు నెఱుమంటలును బెరిగి
యొక్కమొగిం బిక్కటిల్లి చనుదెంచునద్దవానలంబు వీక్షించి మాసవాధీశ్వరుండు
మనంబున దురపిల్లుచుఁ జింతాక్రాంతుండై నిజకాంతామణిం గనుంగొని. 120

క. భీకర్షమై యెటుఁ జూచిన, నొకాంత తరింపరానిహుతభుక్తీలా
నీకము కడుఁ బ్రబలెను నా, భీకాసనువ్రాతఁ గడవ లే రెవ్వారున్. 121

తే. తరళలోచన కాశికాపురముఁ జేరి, ఋషిశిఖామణి కాశికుఋణముఁ దీర్చి
నిత్యసత్యవచఃకీర్తి నెగడకుండ, నిచట నంకిలియయ్యె నింకేమి యనఁగ. 122

వ. అని సముచితసంభాషణవిశేషంబుల నవ్విశ్వంభరావల్లభుండు దనప్రాణేశ్వరిం బ్ర
శంసించి యాదరించె నాసమయంబునఁ ద్రిభువనైకదేశికుం డగుకౌశికుండు తదీయ
ప్రకారంబు విలొకించి విస్మయం బంది కల్పాంతవహ్నియుంబోని యసల్పంబైన
యద్దావపావకంబునం బ్రేలి తూలక యప్పల్లవాధర వల్లభుండునుం దానునుం దొ
ల్లింటియట్లు మహానందంబును బొంది నందనోపలాలనంబు నేయుచుఁ దేనోవిశేషం
బశేషంబై యుండ దీపించుచున్నయది యని వెండియు. 139

తే. లోలలోచన మిసిమింతురాలు గాక, వహ్నికీలలలో నిట్లు వన్నె చెడక
యున్న దిదిచాలచిత్ర మోహోతలంప, వినియుఁగనియు నెఱుంగమివ్వధము నెచట.

క. మామక నిశ్చలభూరిత, పోమహిమల మించి మిగులఁ బాలుపొందెనె యీ
భామినిపాతివ్రత్య, శ్రీమహితగభీరగుణవిశేషము లరయన్. 141

క. విపదంధకారపటలీ, తపనమయూఖములు పతిహితక్రియ లెపుడుం
జపలాక్షి కవియ చాలవె, యపరిమితాభీష్టఫలచయంబుల నొసఁగన్. 142

క. కావునఁ బాతివ్రత్యక, శావిభముచేత నీవిలాసిని ధృతిమై
దావానలకీలావళి, నేవంతయుఁ బొంద కలరె నెలమి దొలంకన్. 143

ఉ. ఇంక నుపాయ మేది గల దీకమలాప్తకులావతంసమున్
బొంకఁగఁ జేయ హేమగిరిఁ బోలెడుధీరత యంకురింప నే
యంకిలిఁ బొంద కెట్టిభయదాపద లైనను నిస్తరించుచున్
శంక వహింప కుండెడిని జంద్రమతీసతికారణంబునన్. 144

వ. అని డోలాందోళితమానసుండై యమ్మనిపుంగవుండు వెండియుఁ గడంగి యంతరం
గంబునఁ జలంబు దలంబుగా నెక్కించి నిజాకారంబు దక్కినవారల కేరికి గోచ
రంబు గాకయుండ నక్షత్రకుం గదిసి యాలింగనాదిసంభావనంబులఁ బ్రీతునిఁ గా
వించి వాత్సల్యంబున నిట్లనియె. 145

తే. వాసి కెక్కిననాశిష్యవరులలోన, మిగులమాన్యునిగా నిన్నుఁ మెలఁపినాడ
నాకుఁ బ్రత్యుపకార మొనర్చువేళ, యిదియచూ నీకుఁ బరికింప నిద్ధచరిత. 146

ఉ. నీకపటక్రియామహిమ నేర్పు దలిర్పఁగ జోకఁ జేసి య
స్తోకవివేకభూరమణుతోడుతఁ గూడి చరింపకుండ నీ
కోకకుచాశిరోమణి నకుంతితబుద్ధి నశేష ధీరతా
శ్రీకమనీయభర్తృహిత శీలనుతం బెడవాపు చయ్యనన్. 147

వ. అని బోధించి గాధినందనుండు తిరోధానంబు నొందెఁ దదనంతరంబు. 148

తే. చంద్రమతిఁ జూచి పలికె నక్షత్రకుండు, తెఱవ భవదీయవిమలపతివ్రతాప్ర
భావ మభినుతి నేయంగఁ బద్మజానకు, నహికులాధీశ్వరున కైన నలవిగాదు. 149

- కుఁ గదలక యిచ్చోటన యుండుమీ యని కుస్తరించి తదేకనిష్ఠాపరత్వంబున. 129
- తే. నియమ మొప్పంగఁ బుట్టంబు నెఱికఁ గట్టి, ప్రాణవల్లభు నిజమనఃపద్మపీఠి
నునిచి ధైర్యంబు దళుకొత్త నుత్పలాక్షి, కృష్ణవర్మకు భక్తిమైఁ గేలు మొగిచి. 130
- సీ. పరమపావనతేజ పావక సదయాత్మ హరిణాంకమాళిపర్యాయకాయ
యనఘ పాతివ్రత్యమున మనోవాక్కాయకర్మవిస్ఫూర్తిచే ధర్మనిరతిఁ
బూని చరించితి నేని మత్ప్రణేశ్వరుండు నూన్పతవచోరూఢి మెఱసి
భూనుతకీర్తివిభూతిశోభితుఁ డేని శీతకరాకృతి మానిశిష్యునకును
విశదవాత్సల్యమున మున్ను కుశల మొసఁగి, పిదపఁ గౌశికుముణము సంప్రీతిఁ దీర్పఁ
గూడునట్లుగఁ బెనిమిటిఁ గొడుకుఁ గరుణ, నరసి రక్షింపవయ్య జోహారు నీకు. 131
- క. అని పనికి యరుణసరసిజ, వనముఁ బ్రవేశించునంచవడువున ధైర్యం
బును భూరివివేకంబును, మనమునఁ బెనఁగొనఁగఁ జంద్రమతి శిఖిఁ దఱిసెన్. 132
- వ. ఇట్లు తఱిసి తదీయమధ్యంబునఁ బుష్పితాశోకవనాంతరంబునఁ గీరకిశోరంబునుం
బోలెఁ జరమసంధ్యారాగంబులోపలఁ దరుణతుషారమయూఖరేఖయుంబోలె నిలిచి
యెలమిం జెలఁగియుండుటయు నాతన్వంగిపాతివ్రత్యశీలతపోవిశేషంబులకుఁ బగ
మాశ్చర్యంబును బొంది పురందరాదిబృందారకసందోహంబు లమందానందకందళిత
హృదయారవిందంబులం గ్రందుకొని యందంద తొరఁగుకరుణారసంబులఁ దొప్ప
దోఁగి యిందిందిరంబులకు విందు లొనర్పం జాలు మకగందబిందుబృందంబులు చింద
నితాంతలతాంతవర్షంబులు గురియించి రయ్యవనరంబున. 133
- తే. భీకరజ్వాల లొయ్యనఁ బెం పుడుగఁ గ, డింది నిష్పలగములవేడిమి శమింప
ధూమ మంతయు నుడివోవఁ దోడుపడిన, గాలి యుడుగంగవనవహ్ని జాలమడఁగె. 134
- తే. ఈవిధంబున దావాగ్నియెల్ల నణఁగి, పోవుటయుఁ జాల నద్భుత మావహిల్ల
నెలఁమిఁ జెక్కుచెమర్ప కాయగురుబోడి, మందహాసవికాసంబు కందళింప. 135
- క. తొల్లింటియట్ల వచ్చి స, ముల్లసితప్రీతి సుతుని ముద్దాడుచు భూ
వల్లభునకు భక్తిం బ్రణ, మిల్లిన నాన్పపుడు పల్కె మెఱుఁగుంబోడిన్. 136
- ఉ. ఓవనితాశిరోమణి పయోరుహలోచన నీసుశీలతా
శ్రీవిసుతప్రభావమునఁజేసి మహాద్భుత మావహిల్లఁ గా
నీవనపావకం బడఁగె నెల్లభుభంబులు గల్లు నింక నీ
పావనవర్తనంబు కడుఁ బ్రస్తుతి కెక్కె ధరాతలంబునన్. 137
- తే. రాజముఖి నాకు నపకీర్తి రాకయుండ, నీవ ప్రోచితి వీసంయమింద్రతనయుఁ
గాన నారసి చూడ నీ కారణమున, మానిధన మిచ్చి సత్యంబుఁ బూసఁ గల్లు.

తే. ఇంతవట్టును నిశ్చయం బిగురుఁబోడి, నాకుఁ జూడంగ నదిగాన నాదుపల్కు

నమ్మి యేతెమ్ము గ్రమ్మఱ నందనుండు, నీవు సాకేతపురికి రాజీవనయన. 159

వ. అనిన నయ్యిందువదన మందస్మితసుందరవదనార విందయై కర్ణపుటంబులం గరకమలం
బులు చేర్చి హరస్మరణంబు సేయుచు నమ్మునితనూజుం గనుంగొని యస్తోకవివేక
విశేషభాషాకాశలం బొదవ నిట్లనియె. 160

క. సతి కిహేపరసౌఖ్యముఁకు, బతియె నిదానంబు చూపె పగికింపంగా

బతి నెడఁబాసి చరించెడు, సతికిన్ వృథ గావె సకలసౌభాగ్యములున్. 161

ఉ. కోరిక లెల్లఁ జాల నొడఁగూర్చుప్రియుం బెడఁబాసిస్ట్రీపం

కేరుహపత్రలోచనకుఁ గీరము వైరము హార మెంతయున్

భారము మంచికప్పురపుఁబల్కులు ముల్కులు పచ్చవెచ్చ శృం

గారవనాంతరాశశశికాంతపువేదులు నూదు లారయన్. 162

క. ఓమునిరాజతనూభవ, సోముని నెడఁబాసియున్నఁ జూడం దగునే

యామిని యట్ల తలంపఁగ, భామినియును బ్రాణనాథుఁ బాసినవేశన్. 163

శా. వాలుంగంటికి నింటియాతఁడు మనోవాంఛాప్రదానక్రియా

హేలాలోలుఁడు నీలవేణికిఁ బ్రియుం డేప్రాద్దు నొప్పారుర

త్నాలంకారము కాంతకున్ మగఁడు నిత్యానందసంపాది యిం

కేలా వేయును జెప్ప నేడ్గడయుఁ బ్రాణేశుండ తన్వంగికిన్. 164

ఉ. కావున నిత్యసత్యగుణగణ్యుఁడు పుణ్యుఁ డితండు భర్తయున్

దైవము గామితార్థఫలదాతయు నాకుఁ దలంచి చూడ నీ

భావజమూర్తివైభవునిఁ బాసి చరింపఁగ నెట్లు నేర్తు నే

నోవటువర్య యాయనుచిత్తోక్తులు పల్కుఁగ నీకు ధర్మమే. 165

క. గాధితనూజునిమాయాం, భోధిన్ మద్భర్త యేల మునిఁగెడి గిరిక

న్యాధవునేవాద్రోణిక, సాధనముగ నిస్తరించు సంశయ మేలా. 166

తే. ఇంద్రసన్నిభుఁ డగుహరిశ్చంద్రవిభుని, ఛైర్యగాంభీర్యశౌర్యసుష్టైర్యవైభ

వంబు లెఱుంగక విప్రలాపంబు లురక, పలుకునున్నాడ వోవెట్టిబ్రహ్మచారి. 167

సీ. అపరపద్మాసనుం డగుకౌశికుండును నీవును నింద్రాదిదేవతలును

మేలుమేలని చాల మెచ్చి నుతింప నిశ్చలుఁడు హరిశ్చంద్రచక్రవర్తి

యార్తరక్షణశాలి వార్త కెక్కినమేటి మాగ్తాండకులకర్త మర్దితారి

నిత్యసత్యస్ఫూర్తి నిర్మలతరకీర్తిఁ బ్రబలిహిమాద్రిజాభర్తకరుణఁ

బడసి క్రమ్ముఁ బాలించుఁ బ్రాభవమున, వక్ర మేమియు లేక భూచక్ర మెల్ల

ననిన నిదియంతయును నిక్క మనుచు మ్రోసె, మిగులనద్భుత మొదవంగగనవాణి.

- క. తామరసభవునిసతియుఁ బు, లోమజయు నరుంధతియును లోపాముద్రా
భామయు ననసూయయుఁ గా, కీమహిలో నీకు నెవ్వ రీడు పురంద్రుల్. 150
- ఉ. ఎట్టివపం బాసచ్చెనొ నుహిం బరమేశుఁడు మెచ్చునట్లుగా
నెట్టివిశేషదానము లహీనతఁ జేసెను యెట్టితీర్థముల్
మెట్టెనొ పుణ్యశీలమున మించి జగన్నుతిఁ గాంచినట్టిని
సృష్టిపుడేవిఁగాఁ బడసె భానుకులోత్తముఁ డంబుజాననా. 151
- క. భీకరదావాగ్నిశిఖా, నీకముపా ల్పడకయుండ నిరుపమకరుణం
జేకొని ననుఁ బ్రోచితి కాం, తా కలై న్నీకుఁ బ్రాణదానఫలంబున్. 152
- క. ఇందుకుఁ బ్రత్యుపకారము, పొందుగ నీక నీకు నొకటి పూని యొనర్తుం
జందనగంధి వినందగు, మందేతరబుద్ధిఁ జెంది మద్వచనంబుల్. 153
- నీ. కాశికమానిపుంగవు వేడి యతనిచేఁ గ్రమ్మట సామ్రాజ్యగరిమ వడసి
శీఘ్రంబ మూర్ధాభిషిక్తునిఁ గావించు నీపుత్రు సుజనవన్జితచరిత్రుఁ
దోకొని మరలి సంతోషంబుతో నయోధ్యాపట్టణమునకు నరుగుదెచ్చు
విశ్వసింపు మదీయవిహితోపదేశంబు మృషగాఁ దలంపకు మీననయన
నానుడువు బుద్ధి వినక నమ్మానవేంద్రుఁ, గూడి వెనువెంటఁ దిరుగఁగఁ గోరె దేని
జలజనేత్ర బహుప్రయాసముల నొంది, తిరుగుచుండంగవలయు దిగ్దేశములను. 154
- చ. కలఁగక దావపావకశిఖానివహంబు లణంచినట్లు యో
నెలఁత యణంప శక్య మగునే మదనాహితఫాలలోచనా
నలమునకంటె నుగ్రత ఘనంబయి హోటకగర్భకైటభా
రులఁ దలఁకించుఁగౌశికునిరోషహుతాశనవిస్ఫులింగముల్. 155
- తే. అదియునుంగాక యోకురంగాయతాక్షి, నేఁడు మొదలుగ నింక నెన్నికకు వాస
రములు పది చిక్కె సంయమిప్రవరుతోడ, నవనిభర్త గుఱించినయట్టిమితియు.
- చ. మునిఋణ మేగతిన్ మొదలు ముట్టఁగఁ దీర్చెద రొక్కచిన్నమున్
జనపతిచేత లేదు జలజాతదళాయతనేత్ర యెవ్విధం
బున సమకూడెడిన్ మితికి బొంకఁగ నేరఁ దొకింతయైన నీ
పెనిమిటి యిట్టిశీలమునఁ బృథ్విఁ జరింపఁగఁ బోల దేరికిన్. 156
- చ. అలుక జనింపఁ గౌశికమహాముని యేమటిపాట భీమభం
గులఁ జనుదెంచి మాధనము గొబ్బునఁ దెమ్మని యానఁ బెట్టినం
గలఁగుచు నేయుపాయమును గానక నిన్నును నీతనూజాఁ గొం
దలమున విక్రయించు వసుధాధవుఁ డెవ్వరి కైనఁ జెచ్చెరన్. 157
- 158

హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము.

చతుర్థాశ్వాసము.

- క. శ్రీచారుసదన పదనే, వాచరణనితాంతనియమహాద్వి తనీహా
రాచలకన్యావల్లభ, బాచయయెల్లప్రధాన బంధునిధానా. 1
- వ. ఆకర్ణింపు మప్పాండవాగ్రజునకు మార్కండేయుం డిట్లనియె నట్లు హరిశ్చంద్రుండు కాశికాపురంబుఁ గనుంగొని తదీయపరిసరంబున. 2
- ఉ. రంగదనేకనిర్మలతరంగఁ బ్రఫుల్లసరోరుహభ్రమ
దభ్రంగఁ దటద్వయీప్రబలదీపితపుష్పలతాకుడుంగఁ బూ
తాంగఁ జరద్రధాంగకలహంసముఖాంబుపతంగ జాహ్నువీ
గంగఁ బ్రియాతిరేకమునఁ గన్గెనియెం బ్రమదాంతరంగుడై. 3
- ఉ. వారిధిక్ూర్మిరాణి రతివల్లభవైరికిరీటభాగమం
దాగలతాంతమాలిక జనంబులపాలిటివేల్పుటావు ధా
త్రీరమణీకుచాగ్రతటదీపితమాక్తికహారవల్లి భా
గీరథి చెప్ప నొప్పెసఁగఁ గిల్బిషభూజకుతారధాగయై. 4
- వ. ఇతైఱంగునం బొల్చుచున్నయత్తరంగిణిం గనుంగొని నమస్కరించి. 5
- శా. తల్లీ మిన్నక నిన్ను నాడినజనుల్ తా రర్థిఁ గైవల్యభా
స్వల్లక్ష్మీం దగఁ బట్టుగొందు రనినన్ వాంఛించి ప్రేమంబు సం
ధిల్ల నిన్ గొనియాడువారి కరుదే నిర్వాణసౌభాగ్యముల్
కల్లోలాపహృతాఘపంక త్రిజగత్కల్యాణి భాగీరథీ. 6
- తే. జాహ్నువీ నీదుజలములు సదమలములు, లఘువులును శీతలములుఁ దలంపఁ గ్రుంకు
లిడినవారికి నల్ల నొ మెడలు దలలు, జడలు గట్టు లలాటంబు లుడుకు నరుదు. 7
- వ. అని ప్రశంసించుచుం గదిసి భక్తితాత్పర్యవిసయసంభ్రమంబులు మనంబునం బెనం
గొనుచుండ సుతసతీసమేతంబుగాఁ గృతస్నానండై పరమధ్యానపూర్వకంబుగా

వ. అంత నమ్మహీకాంతుం డమ్ముద్దియఁ గనుంగొని యిద్దినంబు మనకు నిచ్చోట నాల
స్యంబు నేయం బనికాదు పురోభాగంబుల గవ్యూతిత్రయమాత్రంబునఁ గాత్యాయ
నీకశత్రునివాసంబును గమనీయసంపద్విలాసంబును గలుషలతావితానశితాసియు
నగుకాశీనగరంబు ప్రకాశించుచున్నయది యప్పురంబు ప్రవేశించి కాశికుటుంబ
విమోచనోపాయంబు చింతింప వలయు నని కాంతాసమేతుండై కొంతద వ్వరిగి
ముందట.

169

సీ. బాహ్నా వీనిర్మలజలపరితౌళితబహులోక భీకరపాతకంబు
విశ్వనాథకిరీటవిధుక శాకాముదీసముదయాచ్ఛాదిత సౌధవీధి
కేశవస్వామ్యురోదేశప్రఫుల్లాబ్జవనమాలికాగంధవాసితంబు
కాలభైరవభుజాకలితఘక్కాభీలఘమఘమధ్వనిమహాడంబరంబు
నిండుమతి దుండివిఘ్నే శుఁ దుండుభూమి, యన్న పూర్ణావిశాలాక్షు లాటపట్టు
శ్రీకరం బైనవారణాసీపురంబు, గనియె వేడ్క హరిశ్చంద్రజనవిభుండు.

170

వ. అనిస విని కాంతేయగ్రజాం డటమీఁదివృత్తాంతం బెఱింగింపు మనుటయు.

171

మ. హితచేతోజలజాతసప్తహయ సాహిత్యక్రియాభోజ సం
తతనిర్వక్రపరాక్రమక్రమణమంధగ్రావసంక్షోభిత
ప్రతిపక్షధ్వజనీధవప్రబలగర్వప్రాభవాంభోనిధా
న తనూవిభ్రమచంద్రికావికచకాంతాలోచనేందీవరా.

172

క. శాండిల్యగోత్రవర్ధన, పాండిత్యాభరణ దానపాటవనవమా
ర్తాండతనూభవ విభవా, ఖండల దుర్వారవైరిగర్వాద్రిపవీ.

173

మాలినీవృత్తము. ద్యుమణివిమలతేజా తోయజాక్షీమనోజా
శమితవిమతలోకా సాధురక్షావివేకా
కమలభవకులీనా కల్పవృక్షోపమానా
హిమగిరిసమధైర్యా యెల్లనామాత్యవర్యా.

174

గద్యము. ఇది శ్రీమదాపస్తంబనూత్రపవిత్ర శాండిల్యమునిచక్రవర్తిగోత్ర సకల
సుకవిజనానీకమిత్ర దేచనామాత్యకుమార వినయవివేచిచ్యాలం

కార శంకరకవినామధేయప్రణీతం బయినహరిశ్చంద్రో

పాఖ్యానం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ

ద్వ తీ యా శ్వా స ము.

శా. తాత్పర్యంబున జాహ్నువీజలములం దాసంబు గావించి తా
హృత్పద్మంబున భక్తి నివ్వటిల విశ్వేశు న్మహాదేవునిం
బత్పంకేజనతామరుల గిరిసుతాప్రాణేశుఁ బూజించుసం
విత్పారీణున కబ్బు నెల్లపుడు తన్వీ ముక్తిసామ్రాజ్యముల్. 18

వ. అని కాశికామాహాత్మ్యం బవ్వరారోహణం జెప్పఁచుం జని చని. 19

సీ. కుముదమిత్రోపలగోపురంబులచేత విద్రుమప్రాకారపతతిచేత
మరకతహరినీలమండపంబులచేత బహుశాతకుంభకుంభములచేతఁ
జాల దీపించుముత్యాలముగ్ధులచేతఁ గనుపట్టుపట్టుమేల్కట్టచేతఁ
గమనీయపద్మరాగచ్ఛత్రములచేత వృషరాజకేతనశ్రేణిచేత
మహితకర్పూరధూపధూమములచేత, నవ్యమాణిక్యనీరాజనములచేత
శంఖభేరీమృదంగఘోషములచేత, వెలయు నవ్వీశ్వనాథుడేవళముఁ గాంచె. 20

వ. కాంచి యాసార్వభౌముం డద్దేవతాసార్వభౌమునిం బ్రవిమలభక్తిపూర్వకంబుగా
దర్శించి సాష్టాంగదండప్రణామంబు లనేకంబు లొనర్చి చేదోయి మొగిడ్చి వేదో
క్తప్రకారంబున నిట్లని వినుతింపం దొడంగె. 21

సీ. ఊరాబ్ధిసంభవ త్వేలానలోగ్రకీలావళీనీలకంఠాజిరాయ
పవనాశనాధీశపర్యంకకంకపత్రాస్తమితత్రిపురాసురాయ
మాళీందుచంద్రికాజాలస్ఫురద్దేవనిమ్న గాకైరవేందీవరాయ
పావనాచారసద్భక్తలోకానీకమానసాంభోజాతమధుకరాయ
వసుమతీధరకన్యకావర్తులస్త, నాగ్రకాశ్మీరసురభిదోరంతరాయ
మందిరాయితకైలాసకందరాయ, హస్తీచర్తాంబరాయ తుభ్యంనమోస్తు. 22

క. నాదుమనోభ్రమరము నీ, పాదాబ్జమరందబిందుపాసక్రియలక
మోదం బందఁగఁ జేయుము, కోదండీకృతసువర్ణకుధర మహేశా. 23

చ. అనుచుఁ బ్రియంబు మీఱఁ గొనియాడి ప్రదక్షిణ మాచరించి మ
జ్జననము ధన్యతం బొరసెఁ జంద్రకళాధరు విశ్వనాథుఁ బా
వనమతిఁ గాశికాపురనివాసునిఁ జూడఁగఁ గంటి మంటిఁ జ
య్యనఁ బెడఁబాపఁ గల్గెను భయంకరకిల్బిషసంచయంబులక. 24

వ. అని పల్కుచు నచ్చోటు వాసి. 25

సీ. నీలవర్ణాంగుఁ ద్రిశూలహస్తునిఁ గాలభైరవుఁ జాల సద్భక్తిఁ గొలిచి
యన్నపూర్ణకు విశాలాక్షి కాశ్రితదేవతాధేనువులకు వందన మొనర్చి

మాధ్యాహ్నికక్రియాకలాపంబులు నిర్వర్తించి ముహూర్తమాత్రంబు తదీయనైకత
క్షేత్రంబున వసియించి గమనాయాసంబు దొలంగుటయు నచ్చోటు వాసి వచ్చు
చుం గాశీపుటభేదనప్రభావంబభివర్ణనాపూర్వకంబుగావినిపింపఁదలంచియిట్లనియె.

శా. ఏతత్పట్టణవైభవంబు లమరన్ హేలావతీ ధాతకున్

వాతాశప్రభు తారకాహితులకున్ వర్ణింపఁగా శక్యమే

చేహోజాతభయంకరుండు సుజనక్షేమంకరుం డిచ్చటం

బ్రీతిం గాపుర ముండు శంకరుఁ డుమాబింబాధరాయుక్తుడై

9

క. పంచాస్యమధ్య యిచ్చటఁ, బంచత్వముఁ బొందె నేని పరికింపఁగాఁ

బంచమహాపాతకుఁ డగు, పంచజనుం డైనఁ బంచబాణారియగున్.

10

సీ. త్మాధరంబులు పాఁతు గదలంగ నేవేళ నొలిని సప్తవాయువులు వినరు

ద్వాదశరూపము ల్దాల్చి యుగ్రమయూఖుఁ డేవేళఁబచరించు నెండఁ గరము

దుష్కరంబులుగాఁగ బుష్కలావర్తాభ్రజాల మేవేళ వర్షములు గురియ

భువనంబు లెల్ల నంభోమయంబులుగాఁగ విషరాసు లేవేళ వెల్లివిరియు

జంతునివహంబు లేవేళ సమసి పోవు, నట్టిదుర్దాంతభయదకల్పాంతవేళఁ

బొరయ దాపది నణుమాత్రమును గురంగ, నేత్ర యిక్కాశికాపురక్షేత్ర మరయ.

తే. ప్రసవకోమలి యీపురబాహ్యాసీమఁ, గోరి వసియించుచండాలకులజు నైనఁ

బోలఁ జాలఁడు నిర్జరపాలకుండుఁ, గలవు ధర్మార్థకామమోక్షంబు లిచట.

12

తే. వనజలోచన యుత్తరంబునను నక్షి, ణమునఁ గొనియాడఁ దగువరణయును నసియు

గ్రతుభుగీశ్వరదిశమణికర్ణికయును, బల్చిమంబున దుండియుఁ బ్రణుతిఁ గాంచె.

13

క. వారాణసి వారాణసి, వారాణసి యనుచు భక్తివశుడై నరుఁ డం

భోరుహమిత్రోదయవే, శారంభంబునఁ దలంప నడఁగు నఘంబుల్.

14

తే. వనరుహాసన వందారుజనమనొర, ధార్థదము లైనబహుపుణ్యతీర్థములకు

రాజు శ్రీకాశికానగరంబు సకల, వేదశాస్త్రపురాణార్థవిశ్రుతంబు.

15

క. కమలాయతాక్షి యిన్నగ, రము పంచక్రోశములును రాజీవభవా

ద్యమరసదాసేవ్యంబులు, శమితాఖిలభయదకలుషసముదాయంబుల్.

16

ఉ. పాత్రమహామతీ ప్రతిభ వాయక మర్త్యుఁడు కాశికాపురీ

యాత్రకుఁ బూని భక్తి నయిదాటడుగుల్ గమనించినన్ మృగీ

నేత్ర యతండు గాంచుఁ దగ నిర్జరవల్లభత్వప్రిహేతుయా

గత్రయపుణ్యపూర్వకముగాఁగ విశేషయశోవిలాసముల్.

17

చ. నినుఁ గినియంగఁ జాలు కవనీధవ గాధితనూజామానసం

బున కెడయై లఘుత్వమును బొందఁగ నేటికి నాకు నీవ నె

మ్మనమున బుద్ధియూఁది యొకమార్గముఁ జేసెదవంచు నుంటి మ

న్ననఁ దొలఁగించి నీదొరతనం బుడుపం దడవా తలంపఁగన్.

36

వ. అని యితైఱంగున నక్షత్రక్షండు పలుకునిష్ఠారాలాపంబులు బాణంబులుం బోలె
మనోఘాతంబు నేయుటయు నారాజన్యమాడారత్నంబు వ్రీడాదైన్యంబులు ముఖా
రవిందంబున సందడింప నమందవ్యాకులత్వంబుం బొంది పుత్రుండును గళత్రంబు
నుం దక్కఁ దక్కినపితృం బణుమాత్రంబునుం గల్గమికిఁ జింతాఘనస్వాంతండ్లై
చంద్రమతిం గనుంగొని యేమియుం బలుక నేరక యూగక బెట్టునిట్టూర్పులు నిగు
డ్చుచు నానతశిరస్కుండ్లై యుండుటయు నవ్విధంబు నిరీక్షించి యాపురంద్రీశిరో
మణి యింగితాకారభావజ్ఞతావిశేషగుణధుర్యయు సవినయవివేక గాంభీర్యభాషాచా
తుర్యయు నై జీవితేశ్వరుం గనుంగొని.

37

ఉ. నిండినవేడ్క లోకములు నిత్యము సన్నతి చేయఁ ధారుణీ

మండల మెల్ల నేలినసమగ్రయశోవిభవుండ వీవు మా

ర్తాండకులేశ మూఢునివిధంబున భ్రాంతి వహించి చింతమై

నుండుట పాటిగాదు ధృతి యుల్లమున నిల్వసిల్లఁ జేయుమి.

38

ఉ. మిక్కిలి దీనతం బొరయ మీ కిది యేటికి నేఁడు నెల్లియుం

దక్కువ చూచినన్ మితిదినంబు మహీరమణాగ్రగణ్య యీ

యక్కట కేయపాయమున నైనను విత్తముఁ గూర్చి కీర్తిసాం

పెక్కఁగ మౌనివర్యబుణ మిప్పడ తీర్చుట మంచి దారయన్.

39

తే. మోస మగు నప్ప దీర్పకమున్న యొక్క, గడియ తడ్పవైన మితి సరిగడఁచెనేని

క్షీతితలేశ్వర నిన్ను బొంకింపఁ బూని, కంకణము గట్టుకొన్నాఁడు గాధిపట్టి.

40

చ. పలుమలు మిమ్ము నివ్వఁబువు పాయక యుగ్రతఁ బల్కునిష్ఠురో

త్తులకు నొకింత యైన మది దుఃఖముఁ బొందకుఁ డీతఁ డెన్నిభం

గులఁ గడుమాననీయుఁడు తగు నమ్మన కీతనియాజ్ఞ సేయ నొ

జలజసఖాన్వయాభరణ సత్యవచోవిభవప్రతిష్ఠకై.

41

ఆ. పార్థివేశ యడచి పాలు ద్రావించిన, చంద మీమునీంద్రనందనుండు

కినిసి బుణముదీర్చుమని మిమ్ము మాటికిఁ, బరుషభౌషణములు పలుకు పెల్ల.

42

శా. కూపంబుల్ తగుశోటలుం జెలుపులుం గుల్లున్ ధర నిల్పఁగా

నేపుణ్యం బొనగూడు మర్త్యులకు ధాత్రీశాన్వయగ్రామణీ

సిరిఁ బేరురంబునఁ జేలువాండఁజేర్చినకేశవస్వామికేఁ గేలు మొగిచి
ప్రత్యూహవార్వాహపటలికాగంధ వాహుని దుండివిఘ్నేశు వినుతి చేసి
ప్రమదలీలల లోలార్కుఁ బ్రస్తుతించి, దండపాణికి సాష్టాంగదండ మొసఁగి
రూఢి నాసవభాండేశ్వరుని భజించి, యపగతాఘంబు ముక్తిమండపముఁ గాంచి.

వ. వెండియుఁ గల్లువిశేష దేవతాస్థానంబులు దర్శించి కృతార్థుండ నైతి నని. యొక్కర
మృప్రదేశంబు చేరియున్న నాసచుయంబున నపాంగంబున నంగారకణంబులు రాల
స్పృహలశిరోమణిం గనుంగొని కపటక్రియాదక్షుం డగు నక్షత్రకుం డిట్లనియె. 27

చ. ధరణిప నేడు నెల్లియును దక్కువగా నెలనాళ్ళు నయ్యె నే
నరసితి లెక్కఁ బెట్టి మితి యాయము లే దొకవీస మైన నే
వెరవున నింక మాబుణము వేగమె తీర్చెదొ కాక మిన్న కే
సురిఁగెదవో వివేకగుణశూన్యతఁ బొంది యసత్యవాదివై. 28

క. భూదయిత విసవె యాల, స్యా దమృతం విష మటంచు నార్యజనంబుల్
మేదిని నెల్లెడఁ జెప్పఁ బ్ర, మానము మితి గడచె నేని మానీంద్రునిచే. 29

తే. మనుజనాథ వృథాప్రయోజనమునందుఁ, దెలియనేరక యూరక దిసదినంబుఁ
బ్రొద్దుఁ బుచ్చుచు మాయప్పుసుద్దియెల్ల, మఱచియున్నాడ విది భావ్యమా తలంప.

చ. ఇక మొకమోట మాత్ర నొకయించుక నిల్పకఁ గ్రూరవృత్తిఁ నొ
శికమునిమీఁద నాన యిడి చెచ్చెర నంగడి నడ్డపెట్టి పా
యక బహుబాధలం బొదలునట్లుగఁ జేయక మాధనంబు రా
దకట నృపాల యిట్లు తగవా నను నిష్ఠురఁ జేయ నేటికి. 31

ఉ. ఎంతయు దోష మయ్యె ముని యెప్పుడు వచ్చునె వచ్చినప్పుడే
గొంతయు స్వాపతేయ మిదె కొచ్చుని యియ్యక నున్న కోషిత
స్వాంతుఁ డగున్ మునీశ్వరుఁడు సంశయ మించుక యైనఁ గల్గఁదా
కంతువికోధికిం దరముగా దణఁపంగఁ దదీయకోపము. 32

క. వీతజపహోమనియముడ, నై తిరిగియు నిన్నుఁ గూడి యరకా సయినం
జేలికి వచ్చినయది లే, దీతుదకుం గినుక వైడమ కెట్లుందు మది. 33

క. ఇదె యిచ్చెద నదె యిచ్చెదఁ, బదపదఁ డని యాసఁ జూపి పలుదెఱఁగుల నా
హృదయము నొప్పించితి విక, గుది త్రోసెద నేడు నిన్నుఁ గొంకక యిచట. 34

తే. ఆదనుపదననె కూర్చి మాయప్పు దీర్చి, పొమ్ము నీవన్నఁ బోమె యిపోరు మాని
బడలి జీతము పెట్టనిబంట నగుచు, వెఱచి నా కేల నీవెనువెంటఁ దిరుగ. 35

క. దారసుతాదులమోక్షము, గోరెడువారలకుఁ దగదు కూడఁగ నని వి
స్తారమతి సూరిజనములు, ధీరతఁ దన్మోహలతలఁ ద్రెంపుదు రనఘా.

54

మ. ప్రతికూలోక్తులు పల్కఁగా వలదు భూపాలాగ్రణీ యిత్తటికై
ధృతిఁ జిత్తంబున నిల్పి నిగ్భరితకీర్తిస్ఫూర్తితోఁ గూడి నూ
న్యతవాక్సంపదఁ జొందు భూజనులు వర్ణింపంగ నామిఁదిమో
హతమఃపుంజముఁ బాపు చిన్మయవివేకాదిత్యబింబంబుచేక.

55

వ. అని దండప్రణామంబు లాచరించి కగకమలంబులు మొగుడ్చుటయు నగ్గంధగజగా
మినిం గనుంగొని వసుంధరావల్లభుం డుల్లంబున నొక్కింత ధైర్యం బవలంబించి
యిట్లనియె.

56

తే. ప్రసవకోమలి విను నాఁడు భయద మగుచుఁ, బేర్చుకార్చిచ్చు చొరఁగఁబంపినవిశేష
దోషకారికిఁ గఠినచిత్తునకు నాను, నిష్ప డీతెంపు నేయుట యెంతపెద్ద.

57

శా. ఏణీలోచన నానిమిత్తమున నీ కీపాటు పాటిల్లెనే
క్షోణీనాథులరాణివాసములు చక్షుఃకాతు కాపాదిని
శ్రేణీలాలితహర్మ్యవాటికలలోఁ గ్రీడావిశేంబులకై
బ్రాణేశాన్వితలై నిరంతరసుఖప్రాధిక్ విసౌదింపఁగక.

58

తే. సకలరాజస్యకన్యకాజనము లపుడు, నీకుఁ బరిచర్య చేయుచు నెమ్మిఁ గొలుతు
రుత్పలేక్షణ యిపుడు ని న్నొక్కరునికి, దాసిఁగా విక్రయింపఁగఁజేసె నజాఁడు.

మ. తనుమధ్యక హరినీలవేణి బిసహస్తం బక్వబింబోష్ఠిఁ జం
దనగంధిం బికవాణిఁ బీనకుచఁ గాంతామాళిరత్నంబు నా
కనుసన్న న్మౌలఁగంగ నేర్పుగలరాకాచంద్రబింబాననకై
నినుఁ బాపె నిర్విధి నేటితోఁ గలువకంటి నిర్దయస్వాంతుఁడై.

60

తే. తరుణి నామాట కడుగెఁడు దాఁట వెఱుతు, వతివ నామాససమునఁ బాయక వసెంతు
వింతి నాకన్న పెన్నిధి వెన్నిచూడ, లలస నాపూజ్యసామ్రాజ్యలక్ష్మీ వీవు.

61

సీ. మందిగారామసీమంబులై విలసిల్లు భయదాటవులు పద్మపత్రనయన
కనకహర్మ్యంబులై కనుపట్టు సానుమద్గహ్వరాంతరములు సింహమధ్య
పట్టెమంచముమీఁదిపఱుపులై శోభిల్లుఁ బూరిపానుపులు కర్పూరగంధి
శాల్యాదనంబులై చవులు పుట్టఁగఁజేయు శాకసాకాదులు సదమలాంగి
గరిమ నినుఁగూడి చరియించుకతననాను, నిందుబింబాస్య యిన్నాళ్ల కిపుడు నేఁడు
ఘోగడఁదగునాదుగాజ్యవిభూతులెల్ల, నెరియఁ నెడఁబాసిపోవుట యెఱుక పడియె.

యాపుణ్యంబు రయంబ ప్రాప్త మగు నిత్యస్ఫూర్తిమై సత్యభా
షాపారీణులకు వివేకము మదికొ సందిల్లి నూహించినకొ.

43

ఉ. కావున సత్యవాక్యగుణగౌరవసంపద లేశమాత్రముం

బోవఁగనీక నెంతయుఁ బ్రభుత్వము మీఱఁగ నిత్యకీర్తిహా
రావశులం దిశాజలరుహారిముఖీనుచకుంభపాలికల్

శ్రీవిలసిల్లుచుండఁ గయినేయుము రాజులు సన్నుతింపఁగకొ.

44

తే. అర్థమున కెప్పు డొండుపాయంబు లేదు, వినుము ధీరతతో నను విక్రయించి

తీర్పు సగ మైన నేడు గాధేయుఋణము, కడమకొక్కయు పాయంబుగలుగునెల్లి.

చ. అనవుడు నంతరంగమున నమ్ములు నాటినకంటె దుఃఖము

బి్బిన వెగ డొంది భూవిభుఁడు ప్రేయసిఁ జంద్రమతీసతీమణిం

గనుఁగొని పల్కె నశ్రువులు కన్నులఁ గ్రమ్మఁగఁ బద్మగంధి యి

ట్లనుచితరోషభాషణము లక్కట పల్కఁగ నీకుఁ బాడియే.

46

క. దురితంబు గట్టుకొంటివి, హరహర వినరానియట్టియతిపరుషవచ

స్ఫురదగ్నిశిఖలు నాక, ర్ణరంద్రవిపినములఁ జొనిపి నలినదళాక్షి.

47

చ. ఇలఁ బరికించినం బతుల కెట్టిప్రయాసముఁ బొంది మైనఁ గాం

తలఁ దగుభంగిఁ బ్రోచుటయె ధర్మము లేమల విక్రయించి యో

జలరుహనేత్ర భర్తలకుఁ జన్నె సుఖస్థితిఁ జెంది యుండఁగా

నలిసలవేణు లిందులకు నందులకుం బరభోగహేతువుల్.

48

క. కులశీలరూపగుణములు, గలిగినసతి భార్య యగుచు, గనుసన్నల ని

చ్చలు మెలఁగ నుండుపురుషుని, చెలువము చెలువమ్ము గంధసింధురగమనా.

49

క. సతి నమ్మి బ్రతుకఁ బూనెడు, పతికంటెను దోసకారి పరికింపఁగ నీ

క్షీతిలోన లేడు నావుడు, ధృతి మెఱయఁగ నపుడు సాధ్వి నృపునకు ననియెకొ.

ఉ. అంచితసత్యవాగ్విభవ యాపదఁ జెందిన విత్త మెల్ల వ

ర్జించి కులాంగనం గరుణఁ జేకొనఁగాఁ దగు భార్య నైన న

ర్వంచన విక్రయించి యనివార్యవివేకకళాధురీణతా

భ్యంచితవృత్తి భర్తకు నుపద్రవముం బెడఁబాయఁగాఁ దగుకొ.

51

క. భూవర వివరింపఁగ భా, ర్యావిక్రయపాతకంబు నైనను బాయం

గా వచ్చుఁ గాని మఱి మి, ధ్యావాగ్దోషంబుఁ బాయఁ దర మెవ్వరికికొ.

52

తే. అన్యతభాషణుకంటె దోషాధికుండు, సత్యవాచాన్వితునికంటె నిత్యసుకృతి

వెతకిచూచినఁ బాడమఁ దుర్వీతలేశ, పవనభుజ్మానవామరభువనములను.

53

వ. ఇట్లు వినుతిరించి యతనిపిలుందం జనుడెంచునాత్రైలోక్యసుందరి యగుచంద్రమతిం గనుంగొని.

72

స్తీ. అరుణాబ్జచరణ కాహళజంఘ కదళికాస్తంభోరువు పులినతలనితంబ
యావర్తనాభి పంచాననమధ్య చక్రస్థి బిసహస్త కంబుకంతి
బింబోష్ఠి దాడిమీబీజరదస చారుతిలపుష్పనాస యిందీవరాక్షి
కార్ముకభూయగ కైరవాప్తశకలఫాల పురందరనీలవేణి
మత్తగజయాన చంద్రకామందహాస, ప్రవిమలస్వర్ణకేతికీప్రసవగర్భ
దళతనూవర్ణ పరిపూర్ణధవళకిరణ, వదన యాయింతిచెలువంబు వశమె పొగడ.

73

చ. అని కొనియాడుచుండ వినరయ్య కృపామతిఁ బొరులార స
జ్ఞసనుతకీర్తులార గుణసాగరులార మదీయ మైనవ
ర్తనము సమస్తముం దెలియ దాచకఁజెప్పెద నఁచుఁ బల్కె ని
ట్లని జననాయకాగ్రణి ముఖాంబురుహంబున దైన్య ముబ్బఁగన్.

74

తే. జలజహితవంశజుఁ డనుద్రిశంకుధరణి, జానిసుతుఁడ హరిశ్చంద్రజనవిభుఁడను
ద్రుహిణనిభుఁ డగుగాధిపుత్రునకు ధాత్రి, దాన మిచ్చినవాఁడ నుదారమహిమ.

చ. అనిమిషలోకవర్ణితమహామహిమాస్పదమూర్తియైనయ
మ్మునికులచక్రవర్తి కటిమున్ను మఖార్థము ప్రేమ నిత్తు నే
నని యొడఁబడ్డవిత్తమున కర్థి నుపాయము లేమి నీవధూ
జనమణి నమ్మఁ బూనితి నసత్యముఁ బొంద మనంబు గొల్పమిన్.

75

ఉ. అత్రిసమానులు న్రవిసుధాంశుకులీనులు మన్మథద్విష
న్మిత్రనిభార్థవంతులు నమేయబలాధ్యులు నైనబ్రాహ్మణ
క్షత్రియవైశ్యశూద్రకులసంభవులార మదీయభార్య స
త్పుత్రవతిన్ ధనార్థినయి పోకడఁ బెట్టెద రండు విల్వఁగన్.

76

స్తీ. నిద్దంపునునుమించుటద్దంబుఁ బ్రహసించుచుఖమండలము గలమోహనాంగి
వెలిదమ్మి కేకులవిభ్రమంబులఁగెల్చుకన్నులు గలకలకంతకంతిఁ
బూవుగుత్తులతోడఁ బోరాడ నూపువత్తోజము ల్గలమృగరాజమధ్యఁ
గొదమతుమ్మెదలకుఁ గొద ఘటింపఁగఁజాలు కుంతలంబులు గలగురునితంబుఁ
బచ్చిపగడంపుఁదీఁగకు హెచ్చుఁ జూపు, కెంపువాతెఱఁ గలరాజకీరవాణిఁ
ప్రణుతిఁ గాంచిన నాపాలిభాగ్యలక్ష్మి, విక్రయించెదఁ గొనరయ్య వేగవచ్చి.

77

క. కులసతి నమ్మెడువేదలు, గలఁడే యని పరిహసింపఁగా వలవదు నా
పలుకులు విని ననుఁ గృపతో, వెలయఁగ రక్షింపరయ్య వేడెద మిమ్మున్.

78

- క. ఏకాక్షి నిన్నుఁ బాసినఁ, బ్రాణంబులఁ బాసినట్ల భవదీయగుణా
క్షీణప్రతిభావిభవము, ద్రోణికగా నేఁ దరింపుదున్ విపనబ్ధున్. 63
- వ. అని చింతాపగంఢరాయత్తచిత్తుండై యున్నయానృపోత్తముం గనుంగొని వేండి
యుఁ బ్రచండకోపంబునం దాపసకుమారుం డిట్లనియె. 64
- శా. ఆలస్యం బొనరింప నేటికి నృపాలా తెమ్ముమాసొమ్ము స
త్యాలాపంబులు నిల్పె దేని మతి మోహం బిమ్మొడన్ మానుని
జాలిం బొందెద వాలి నమ్ముటను సంసారంబుపై భ్రాంతినో
యాలాగు ల్మనమెచ్చు గావు తుది ని న్నెంతైనఁ బోనిత్తునే. 65
- క. ఇక్కలువకంటి నమ్మక, దక్కిన వేటొండు గలదె తర్కింపఁగ నీ
యక్కఱకు ధనము గూర్పఁగ, గ్రక్కన నంగడికి రమ్ము కాంతయు నీవున్. 66
- ఉ. పోయిన యంతవట్టునకుఁ బోకడ పెట్టుము శీఘ్రవృత్తిమై
నీయుడురాజబింబముఖి నేటికి నూరక మాటిమాటికన్
మాయలు చేయ నీకు నిది మానవనాయక హేయ మైన గా
ధేయునితోడ నొక్కపటి తెంపున నాడు మసత్యవాక్యముల్. 67
- వ. అని కేలు కేలం గీలించి తివియ నుద్యోగించుటయు నమ్మునికుమారునిఘోరవచనంబు
లకుం గలంగి యయ్యాదిమచక్రవర్తి కులాంగనావిక్రయార్థం బప్పట్టణవిపణిమార్గం
బునకుం జనుదేర నయ్యవసరంబునఁ బౌరజనసమాజంబు లత్యంతసంభ్రమంబునం
జనుదెంచి. 68
- సీ. ఆజానుదీర్ఘ బాహుదండయుగళంబు మేరుసానువుఁ బోలు పేరురంబుఁ
బ్రాభాతజలజాతపత్ర నేత్రంబులుఁ జాలవెడల్పైనఫాలతలము
నాకాశమణిబింబనీకాశ తేజంబుఁ గంబుబిబ్బోకంబు గలగళంబుఁ
బద్మరేఖాన్భూర్తి భాసిల్లుపదములు సింహంబుఁ దలపింపఁ జేయుగతియుఁ
గలిగి యొప్పారి రెండవకైటభారి, మాడ్కి నున్న హరిశ్చంద్రమనుజుభుని
ననిమిషేక్షణముల విలోకన మొనర్చి, యుల్లమున సమ్మదంబులు వెల్లివిరియ. 69
- ఆ. ఇమ్మహానుభావుఁ డెవ్వఁడో యెఱుఁగంగఁ, బోల దధికతుహినజాలపిహిత
కమలసఖుఁడుపోలె గానంగ నయ్యెడు, నెదటినుండియొక్కొ యితనిరాక. 70
- చ. శిరమునఁ బూపచందురుఁడు చెన్ను వహింపని మేరుధన్వియో
యురమునఁ గొస్తుభంబు చెలు వ్రెందనియిందిరప్రాణనాథుఁడో
కరమున వైలభేది యగుకైదువ లేనిశచీకశత్రుఁడో
తిరముగ నీతఁ డంచు వినుతించిరి హంసకులావతంసమున్. 71

సీ. కాపట్యమును దీర్ఘకోపంబు గర్వంబు యతుల శ్రేణికి మహీపతులయెడల
నలఘువివేకశూన్యులు భూమిదివిజాలు విపరీతములు నీరివృత్తు లెల్ల
విశ్వసింపఁగ రాదు వీరి వెయ్యెన నత్యంతమాయావాదు లరసి చూడ
నుపకార మొనరించినపరమపుణ్యుల కపకార మొనరింతు రదను వేచి
బలిదనుజుఁ జేరి వామనబ్రహ్మచారి, మును పదత్రయమాత్రంబు భూమి వేడి
పిదప నాతని బంధించి పెంపు డించి, పూని త్రోయఁడె పాతాళభువనమునకు.

చ. అరయఁగఁ గళ్యపాదివసుధామరవర్గము జామదగ్న్యచే
ధరణితలంబు సర్వము నుదంచితలీలఁ బరిగ్రహించి యా
నిరుపమదానకల్పకము నీరధికోణమునందు నైన ను
స్థిరముగ నుండనీక నతిశీఘ్రముగఁ వెడలంగఁ ద్రోయరే.

92

ఉ. ఇన్నియు నేల కాశికమునీంద్రుఁడు తొల్లి వసిష్ఠునింట ని
ష్ఠాన్నములఁ భుజించి తుది నాతని కె గొనరించె బూని నేఁ
డిన్నరనాయకోత్తము సహీనవిత్తీర్ణనిధాను నిత్యస
త్యోన్నతుఁజాల లాఘవము నొందఁగఁ జేయుచు నున్నవాఁ డొగి.

93

తే. అనుచు బలుకుచు నుండఁగ నందులోన, సుక్కకొందఱు పాణిపయోరుహములు
కర్ణపుటములఁ జేర్చి దుఃఖము జనింప, విశ్వనాథునిఁ గాశికావిభునిఁ దలఁచి.

94

క. విత్తము గలదని నరనా, ధోత్తమ కామినులఁ గొనఁగ నుచితం బగునే
యొత్తిలి వారల నుడిగవుఁ, దొత్తులఁగా నేలఁ జాలుదురె మనబోటుల్.

95

క. మన మెక్కడ నివ్వసజా, నన యెక్కడ గర్వమున ధనం బిడి తెగువం
గొను టెక్కడ వరవుడుగాఁ, బనిఁగొను టెక్కడఁ దలంప భావ్యం బగునే.

96

ఉ. కోరి తలంప సింహమునకుఁ మఱి సింహమె కాక దండ పెం
పారఁగ జంబుకం బవునె యబ్ధిపరీతసమస్తధారుణీ
భారము పూని కీర్తిరమఁ బాయనియీతని కెందుఁ బ్రాపు కా
శీరమణుండు దేవగణసేవ్యుఁడు శంభుఁడు గాక మర్త్యుఁడే.

97

వ. అని యుగ్గడించుచు మన కిచ్చెలువ విలువం గర్తవ్యంబు కాదని పురజనంబులు నిజ
మందిరంబులకుం జని రంత.

98

సీ. గాధినందనునిచే బోధితుండై శనైశ్చరుఁ డటమున్న యప్పురికి నరిగి
వికృతమహీసురవేషంబు గైకొని కపటవృత్తిక్రియానిపుణుఁ డగుచు
గణన చేయఁ దరంబు గానిసమగ్రసంపద గల్గి యనుభవింపంగ లేక
పచ్చపైకంబైన వెచ్చంబు చేయుట స్వప్నంబునను గానిపావిగాఁగ

వ. అని యత్యంతదైన్యంబునం గులాంగ నావిక్రయంబు గావించునాచక్రవర్తింగనుంగొని
పారజనానీకంబులు శోకాతిరేకంబున. 80

చ. అకట వెడంగు గాఁడె ధర నారయ నీనరనాయకుండు కా
శికుకపటంపువాగురలఁ జిక్కి యొకింత యెటుంగ లేక క
ల్పకనిభదానవిస్ఫురణఁ బాయక సర్వమహీతలంబు నూ
రక యొసఁగంగ నేటికి విరక్తి జనింపఁగ వేగిరించుచున్. 81

క. అదియును గాక కులాంగన, సుదతీరత్నంబు నమ్మఁ జూపుచు నున్నాఁ
డిదె యాతనిఋణమునకై, వెదకిన ధరలోన నిట్టివేదలు గలఁడే. 82

తే. కొంతమాత్రపుటీవిగా కింతలేసి, దలము తప్పినయావులు తగునె యియ్య
నిచ్చి మఱికోలుకొన లేక యేపుదటిఁగి, పోవఁ దెగడరె జనులు దుర్బుద్ధి యనుచు.

క. దారసుతయుక్తముగ సం, సారం బంతయును విడిచి చరియించుమహా
వైరాగ్యనిధియె యీవసు, ధారమణుండు ధరణి యెల్లఁ దపసికి నొసఁగన్. 84

ఉ. ఇంకోక నాటిమేలునకు నిప్పటిసౌఖ్యముఁ బాసి యింతయుం
బొంకము తూలి యుండుటయు బుద్ధియొకో పరికించి చూచినన్
శంక యొకింత లేక యతిసాధ్య సరోరుహపత్రనేత్ర నే
ణాంకముఖిన్ నిలాసవతి నమ్మఁగఁ బూనె వివేకహీనతన్. 85

క. నాలుక యెట్లాడెనొ యీ, నీలాలక విక్రయింప నృపతికి మోహం
బేలీల నుడిగె ధైర్యం, బేలాగునఁ బాదుకొనియె హృదయములోనన్. 86

ఉ. ఈయెలదీఁగఁబోఁడిఁ గృప యించుక కల్గక విక్రయించు ట
న్యాయము మేదినీపతికి నారయ నక్కట యెంత కల్గినం
బాయక స్వాపతేయ మొకభంగి మహిం బడయంగ వచ్చుఁ గా
కేయెడ నైన నిట్టిశరదిందుముఖిం బడయంగ వచ్చునే. 87

వ. అని పలుకుచుండ వెండియుఁ గొందలు లోకో భిన్నురుచి యనువాక్యంబు నిక్కం
బుగా నిట్లనిరి. 88

ఉ. ఈరవివంశదీపకుని నేటికి నేరము లెన్న భూపతుల్
ధారుణిఁ దొల్లివిప్రులకు దానము లియ్యఁగా విత్తముల్ మహా
దారతతో నెడంబడఁగా దర్పమునం జలపట్టి యీగతిన్
స్థూరవిపత్పరంపరలఁ గుందఁగఁ జేయరు గాక క్రూరతన్. 89

క. కడుభక్తి మ్రొక్కఁ జనుచో, గుడి మీఁదం బడినయట్లు కువలయపతికిన్
బడిపడి దానము లియ్యఁగఁ, దొడిబడఁ గౌశికునిచేత దొసఁగులు దగిలెన్. 90

దూరదేశము పోయి చోరమార్గంబున బలిమిమైఁ దెచ్చినపరవధూటిఁ
గలుషంబునకుఁ దలంకక భార్యయని బొంకి విక్రయించుట మాకు విశద మయ్యె
నారెనులు చూచి రేని మహాప్రమాద, మీవిలాసిని విడిచి నీ వెచటి కయిన
వేగ నులుకుము కాదేని విశ్వసించి, పూని నాయుపదేశించుబుద్ధి వినుము. 107

ఉ. బానిసె గాఁగ నీవికచపద్మదళేక్షణ ధారపోసి స
న్మానముమీఱ నాకొసఁగుమా భవదీయకృతాపరాధముల్
పూనిక నేను గైకొని ప్రభుత్వము గానఁబడంగ నిల్చి యె
వ్వారికి లోఁగ కెంతతొర వచ్చిసఁ గాచెద నిన్నుఁ గూరిమిన్. 108

క. అని యీగతి బల్లఱపులు, గొనకొని యటవంగ విప్రకులజానితో న
మ్మనుజేంద్రుఁ డధికధైర్యం, బున నిట్లని పలికె శంకఁ బొందక తెలివిన్. 109

మ. అవివేకంబున విప్రలాపముల నేలా పల్కె దీలాగునన్
రవివంశుండఁ ద్రిశంకునందనుండ నే రాజ్యంబు పాలించుచో
భువిలో నెన్నఁడుఁ జోరశబ్దము వినన్ భూదేవ యిన్నాశ్శకున్
జెవి సోకెన్ మదిలో నసహ్యముగ నీచేతన్ మహాదోషముల్. 110

చ. అతిశయరోష సంయుతమహాహిభయంకరమండలాగ్రఖం
డితరిపుదంతికుంభతటనిర్మలమాక్తికరాజిఁ బూని యా
యతజయలక్ష్మీకిన్ బరిణయాంగముగాఁ దలఁబాలు పోయుపా
త్రత గలక్షత్రవంశజాకరంబులు హాలికవృత్తి కోర్చునే. 111

చ. భయమును బొంది దైన్యమునఁ బాలుఁడు వచ్చి మఱుంగుఁ జొచ్చినం
దయ దళుకొత్తఁగా నభయదాన మనూనముగాఁగ నిచ్చి ని
శ్చయమతితోడఁ బ్రోచు టది క్షత్రియధర్మము గాక నాకు ని
న్నియును బరిత్యజించి మహినిర్జరుచాటున నుండఁ బాడియే. 112

క. ఆలాగునఁ జరియించిన, నేలా ధరియింప విల్లు నిషువులపెల్లున్
వాలుఁ గరవాలు నసువుల, కీలు ఘనశ్రీలు విమలకీర్తులమేలున్. 113

క. చెట్ట దను మోవవచ్చిన, పట్టున ధైర్యంబు వదలి పలుమఱు మిగులన్
రట్టుపడి తమకి మదిలో, నట్టిట్టనె నేని నవ్వరా సరివారల్. 114

సీ. సర్వసర్వంసహాచక్రంబు గాధినందనునకు నేర్పడ ధారపోసి
యాజటిలోకబిడౌజాన కటమున్న యజ్ఞకారణము నెయ్యమున నియ్య
కొనినవి త్తమునకు వసజాయతేక్షణ విక్రయింపంగ నుపక్రమించి
నాఁడ హరిశ్చంద్రనామధేయాంకుండ నీలీల దుర్భాష లేల నీకు

వడ్డి కడువెక్కసంబుగా నెడ్డి పెక్కు, చోటుల ఋణంబు లిచ్చి నిష్ఠురతఁబూని
కాలకౌశికుఁ డనుపేరఁ జాలదీన, భావ మెల్లను దనయందుఁ బాదుకొనఁగ. 99

ఉ. ఈభువిఁ బాముకుం బలియు నీఁగకుఁ గాటును నీక యెంతయున్
లోభపరాయణాత్మకులలోనఁ బ్రసిద్ధుఁ డితం డనంగ ని
స్సౌభవవృత్తిఁ బూని కలుషంబున కోడక మానసంబునం
దా భయ మేది యుగ్రతరదానము లోలిఁ బరిగ్రహించుచున్. 100

తే. మెలఁగువాఁ డంగడికి వచ్చి మేదినీశు, మాట లాలించి మిగులసమ్మదముఁ బొంది
దమ్మఁ డిఁక నేఁడు నాచేతఁ దగులువడియెఁ, గౌశికునిఁబ్రీతినిఁబరిపఁగలిగెనాను.

సీ. ఎదురయ్యె నాడఁబోయినతీర్థ మద్భుత మావహిల్లంగ నీయవసరమునఁ
గపటకృత్యంబులు కల్పించి వెఱపించి బెదరిపోవంగఁ జేయుదు నృపాలుఁ
గాదేని మదిలోనఁ గరుణారసము పుట్టునుచితవాక్యంబుల నూఱడించి
వక్రించి కులకాంత విక్రయించుతలంపు సర్వంబు నుడుపుదుఁ జతురలీల
నంతలో నేఁడు నెల్లియునరిగెనేని, కడచుమితి బొంకుపొరయు భూకాంతునుడువు
ననుచుఁ గృతనిశ్చయుం డయి యాక్షణంబ, నృపశిఖామణిముందఱ నిల్చుటయును.

సీ. దేవురించుచు వాజెదేతెడుమొగమును బడఁ బాటుచుండెడిబడుగుటొడలుఁ
బాలుపేది మెదుకకంపును నీనుసిగయును బల్లనీసములును బిల్లికనులుఁ
జీంబోతుగడ్డంబుఁ జెడ్డచూపులుఁ జాలఁ జివికినకోలయుఁ జింపిగొడుగుఁ
బాఁతదోవతులును బంచాంగమును ఫాలతలమునఁ బట్టెవర్ధనముఁ గలిగి
ముష్టి యెత్తినధాన్యము ల్మడిచినట్టి, ముటికిబట్టలు మాఁపుపైఁ దఱచు వ్రేల
నేన మొనరించుమాయామహీసుపర్వుఁ, గాలకౌశికుఁ జూచె భూపాలకుండు. 103

వ. చూచి యతనియటుతం బెనంగొనియున్న యజ్ఞోపవీతంబులకతంబున మహీదేవునిం
గా నెఱింగి కరారవిందంబులు మొగిడ్చి వందనంబుఁజేసినమందహాసం బొనర్చి యా
రాజమందారునకు నతం డిట్లనియె. 104

తే. నీదువంశంబు నడకయు నిశ్చయముగఁ, దెలియునందాఁక నాశీర్వదింప రాదు
మాకు నెఱుంగంగఁ జెప్పమా నీకులంబు, వర్తనంబు నిజంబుగ కలయుఁ దెలియ.

క. ఎవ్వండ వీవు నీవా, రెవ్వరు నీనామధేయ మెయ్యది మిగులన్
నివ్వటిలుచులుకఁదనమున, నివ్వనితన్ విక్రయించె దేయక్కఱున్. 106

సీ. వివరింప బందికాఁడవువలె నున్నాఁడ వవయవస్ఫురణచే నదలుగల్గి
కూలిపనులు చేయ హాలికవృత్తికి నోపుదు వీకృత్య ముచిత మగునె

బంతము తూలె నంచు మఱి పల్కక మిన్నక యున్న నిన్ను భూ
కాంత వధింపఁ గాఁ జనునె కాశికమానికి నింత యేటికిన్.

124

వ. అనుటయు దరహాసితవదనుండై హరిశ్చంద్రుం డద్ధరిత్రీదేవునిం జూచి నీవంటిలోభ
గుణవర్తనులకు నేతత్ప్రకారంబు లుపన్యసింపం దగుఁ గాక, మాకుఁ బొందువడునే
నీ వింక నేమియుం బలుకక తలంగి చను మనిన నక్కాలకాశికుం డమ్మహీపాలుని
నూన్యతాలాపప్రభావంబునకు మనంబుననత్యాశ్చర్యంబు నొంది యసమీకన్యపాలా
నీకు నీయపాయవిమోచనంబునకు నుపాయంబులుగఱపినంగోపించెదవనిమఱియును.

శా. భార్యం బోకడఁ బెట్టి నీవు మదిఁ దాపం బేమియున్ లేక గాం

భీర్యం బొందఁగ నున్న వాడ వఁట యోపృథ్వీశ మాకేటికిన్

ధైర్యం బెంతయు వీఁటిబుచ్చి వగవన్ దర్శించి నీమీఁదితా

త్పర్యస్ఫూర్తిని బుద్ధిఁ జెప్పిన విరుద్ధం బయ్యె నీ కింతయున్.

126

తే. అనుచు నడిగినవిత్తంబు నాక్షణంబు, యింద మని పైఁడిటంకంబు లెన్ని పంక

జాప్తవంశజానకు నిచ్చి యమ్మహీను, రాధముండు మానసమ్మునఁ గ్రోధ మెసఁగ.

క. ఆననపంకజసౌరభ, మానెడియలు లనఁగఁ బొల్చునాచంద్రమతీ

మానవతికురులు వేగ న, హీనగతిం బట్టి తిగిచె నెంతయు బలిమిన్.

128

తే. కొంతద వ్వట్లు తిగుచుచు ఘోరభంగిఁ, బుండరీకంబు ధేనువుఁ బోలెఁ బోవ

దూడకైవడిఁ జని తల్లిఁ గూడముట్టి, యాఁగి వాపోవునుతు లోహితాస్యుఁ జూచి.

మ. ధరణీనాథుండు దుఃఖితాత్ముఁ డగుచుం దైన్యంబుతో గద్గద

స్వగవాక్యంబులఁ గాలకాశికుని దుష్టస్వాంతునిం బల్కె భూ

సుర గోవుం గొని క్రేపుఁ బాపుదురె మత్సానుం గొనుం డిచ్చెదన్

శరదిందుప్రతిమానసుందరతనూసాభాగ్యసంపన్నునిన్.

130

తే. జట్టి వీనికి హేమనిష్కములు కోటి, తెచ్చి యిమ్మనుటయు ధరిత్రీసురుండు

భానుకులమణిఁ జూచి భూపాల నీదు, పల్కు నిక్కంబ యింకొక్కపాటివినుము.

క. ధేనువుఁ గొనుచోఁ క్రేపును, ధేనువుతోలివిలువలోనిదియ కాక మహిన్

ధేనువునకుఁ క్రేపునకును, త్మోనాయక వేలువేలుజట్లుం గలవే.

132

వ. అనుటయుఁ గాలకాశికునకు నమ్మహీపాలుం డిట్లనియె.

133

తే. ఇంక నోవిప్ర దుర్భాష లెల్ల నుడిగి, నాదువేడినవిత్త మంతయును నిచ్చి

సుతసమేతంబుగా నీప్రనూనగంధిఁ, దోడుకొని పొమ్ము కాదేనిఁ దొలఁగు మీవు.

వ. అని యివ్విధంబున నమ్మహీసురుండును నమ్మానవేశ్వరుండును గలహింప నక్షత్రకుండు

నిరీక్షించి యోవసుంధరాధ్యక్ష మీ కిరువురకుఁ బరస్పరాక్షేపంబులఁ గోపంబు లేమి

- మిన్నకుండుము కాకున్న మెలతఁ గొనఁగఁ, జాలితివయేని హేమనిష్కములుకోటి
జట్టిగా నిచ్చి మన్మనస్తాప మెల్లఁ, బాపి కొనిపొమ్ము విప్ర యీపద్మముఖిని. 115
- ఉ. నావుడు బ్రాహ్మణుండు సరనాథున కిట్లనుఁ గొంతసత్యవా
చావిభవంబు గానఁబడె జయ్యన నియ్యెడ మాకుఁ గర్ణసౌ
ఖ్యావహ మయ్యె నీవచన మారయ నీకు నభీష్టసిద్ధియా
భూవర యింతదైన్యమును బొందఁగ నేటికెఁ జక్రవర్తికె. 116
- చ. విను మిఁక నొక్కబుద్ధి పృథివీతలనాయక నాదువాక్యముల్
మనమున వేఱె యొందుగఁ దలంపకు పౌరులు గేలి నేయ నం
గనఁ గొనరయ్య యంచు నధికం బగుదీనత వాడవాడలక
గొనకొని పల్కుచుండు టిది కూశతనంబు తలంచి మాచినక. 117
- క. రేయును బగలును నయమునఁ, బాయక నడియాసఁ జూపి బ్రమయించుచుఁ దా
నేయెడల నప్పదీర్పకఁ, ద్రోయుటయే జాణతనము తుదిఁ బరికింపక. 118
- క. గాసిలి యప్పులవారలు, తీసినకొఱ్ఱులును గలవె ధృతిఁ బరికింపక
వేసరి పలుమఱు నడిగి ప్ర, యాసమునకు నోడి తారె యరుగుదు రెందుక. 119
- క. నేర్పున నప్పులు గొని తుదిఁ, దీర్పక దక్కించుకొనెడితెరువులు నే నీ
కేర్పడఁ జెప్పెదను విను మ, హర్పతికులతిలక మిగుల ననువుపడంగక. 120
- సీ. తనభూమి వదలక ధనవంతు లగువారియిండ్లకు నెడతాఁకు చెల్లప్రాద్దుఁ
జేరి మిథ్యానమస్కారము లేచెయచుఁ బ్రియములు నయములుఁ బెక్కు చూపి
విశ్వాస మొదవించి వృద్ధికి జడియక తఱుచు పూటలును బత్రములుఁ బెట్టి
యధికవిత్తముఁ గొని యరిగినపిదపఁ గొన్నాళ్ళకుఁ దనవర్తనములు తెలిసి
యంగడికిఁ దెచ్చి కోపించి యాన వైడిచి, యడ్డపెట్టినఁ దలఁకక యాసమిఁద
నిలిచి మాసంబు సిగ్గును నెఱయవిడిచి, యుఱకమిసిమింతుఁడును గాక యుండవలయు.
- శా. ఈరీతిక దల తాయి చేసికొని వా రేమన్న మార్కాటకుక
నో రొక్కింతయు నెత్తకున్నఁ గని మందుం డీతఁడీకష్టునిక
జేరెక విత్తము పోయెఁగాక మరలం జేకూరునే యింక నే
లా రోతల్ వల దంచుఁ బోదురు నృపాలా తారె కొన్నాళ్ళకుక. 122
- క. ఇమ్మహి నసత్యవాక్యం, బమ్మై తాఁకెడినె వలవ దణుమాత్రంబుక
నెమ్మనమున శంకింపఁగఁ, బొమ్మి సతి నమ్మ చలదు బొంకినఁ జాలుక. 123
- ఉ. ఎంత పెనంగినక గృహిణి యిప్పటి కమ్ముడు పోదు నా కుపా
యాంతర మేమియుం బొడమ దర్థము కూడదు కల్ల లాడిలిక

క. క్షీతినాథ యతోధర్మ, స్తోజయ యతిన్న పలుకు సకలపురాణ
స్మృతులు దెలుపంగ విందుము, సతతము సుకృతంబు నిలుపు సదమలబుద్ధిన్.

మ. మకరగ్రస్తుని హస్తరాజు ననుకంపాబుద్ధితోమున్ను బా
యకరక్షించినలీల నోధరణిపాలాగ్రేసరా నిన్నుఁ గౌ
శికమానీశ్వరపీడితున్ గుణనిధిన్ జేపట్టి రక్షించు న
బ్ధిసుమారీగమణుండు చక్రధరుఁ డెంతే వత్సలత్వంబునన్. 145

శా. శ్రీకంఠుండు పినాకపాణి గిరిపుత్రీవల్లభుం డార్తర
క్షాకేళీనిపుణుండు బాలశశిలేఖామాళి వేదాద్రినీ
మాకంఠీరవమూర్తి శంకరుండు నేమంబార సంప్రీతితో
నీకాశీపురవిశ్వనాథుండును నీ కిచ్చున్ మనోభీష్టముల్. 146

మ. విను నా నోముఫలంబునన్ మగుడ నీవిశ్వంభరామండలం
బనివార్యస్థిరకీర్తివైభవుఁడవై యాచంద్రతారార్క మిం
పునఁ బాలించెడు మానిసూనుఁ డిపు డీభూదేవుపక్షంబు లా
డె నటించుం బరితాప మందకుము నీడెందంబునం దేమియున్. 147

క. నీరజబాంధవుఁ బొదివిన, ధాగాధరతతులయట్ల ధరణీధవ నిం
డారంగ నిన్నుఁ బొదివిన, భూరివిపత్సముదయములు పొరిఁబొరిఁ బాయున్. 148

తే. మమ్ము మఱపుము సత్యంబు మఱవ కెపుడు, నిను మృషావాదిఁ జేయుదునని చలమున
గాధినందనుఁ డొసరించుకపటకృత్య, ములకుఁ జలనంబు నొందక నిలువు మధిప.
వ అని వెండియుఁ బ్రాణేశ్వరుచరణారవిందంబులకు వందనం పొనరింప నన్నీలవేణిం
గని కాలకౌశికుం డత్యంతరోషావేశంబున. 150

తే. కపటములుపన్ని యిపుడు నన్లన్న మొఱఁగి, సురుఁగఁజూచెన వేమఱఁజుమ్ము నిన్నుఁ
గనికరము మానసంబునఁ గదియనీక, దాసిఁగాఁ జేసి యేలుదు వాసి యుడిపి.
వ. అని యక్కాలకౌశికుండు. 152

తే. తిరిగి యింటింట ముష్టియె త్తినయ నేక, ధాన్యములమూట లన్నియుఁ దనదుమూఁపు
మీఁద నున్నవి తొలఁగించి మిగులబరువు, గాఁగ నాలేమతల మోపు గట్టి పెట్టి.

తే. వేగ మింటికిఁ బదపద జాగుమాని, నీటునేయక నడువుము నెలఁత యనుచుఁ
గుంభినీసురుఁ డదలింపఁ గొడుకుచెట్టఁ, బట్టుకొని చాలదురవస్థ తొట్టుకొనఁగ. 153

చ. బడిబడిఁ గన్నులం దొరఁగుబాష్పజలంబులచే నురోజముల్
దడియఁగ గండపాలికల దట్టపుఘృకణంబు లుబ్బ నె

టికి మదీయనాక్యంబులు ప్రియంబు లగునేని మీ కిరువురకు మనంబు లైక్యంబుఁ
బొందునట్లుగా నేను మధ్యస్థుండనై యథావిధిఁ దగవుఁ గావించెద వినుం డని
యమ్మహీపాలకుం జూచి. 135

సీ. ఈచంద్రబింబాస్య నీభూసురేంద్రున కీవు మొదల విక్రయించు వేళ
నీవిల్వలోనివాఁ డీనందనుఁడు గాఁడు వేతె పుత్రునికిని విలువ వలయు
నని తేటతెల్లఁగా నప్పుడు వివరించి పల్కకఁ దొడిఁబడఁ బడఁతి నతని
కమ్మితి వటుగాన నాత్మజసహితంబు కాలకౌశికున కీకాంత దక్క
నింక నీ వేమిపల్కిన నృపవరేణ్య, పనికి రాదు గతోదకబంధనంబు
వలవ దింక నని యద్ధరావరునితోడ, వడుగు చెప్పినపాడికిఁ గడఁకఁ బొదలి. 136

వ. కాలకౌశికుం డత్యంతకుతూహలావేశంబున సత్కుత్రకునిఁ గదియఁ దిగిచి యుప
గూహనాదిసంభావనంబుల నాదరించినం గనుంగొని యారాజపురందరుండు తన
డెందంబున. 137

తే. తగవు ధర్మంబు విడిచి సత్యంబు వదలి, యితఁడు పిలువనిపేరంట మేగుదెంచి
సాడిఁ జెప్పెద ననుచు దబ్బటలు పలికె, గాలకౌశికునకు నిచ్చకంబుగాఁగ. 138

తే. కరుణ వర్జించి మృగశాబకంబుఁ గ్రోలు, పులికి నిచ్చినయట్లు యీపువ్వుఁబోడి
విక్రయింపంగ వలసెఁ బృథ్వీసురునకు, దరమె యేరికిఁ గడవంగ దైవఘటన. 139

మ. అని చింతించుచు నున్న భూరమణుడీనాకార మీక్షించి య
వ్వనితారత్నము ధైర్య మెంతయు నిజస్వాంతంబులో నిల్పి నం
దనుడుం దానును వచ్చి పాదములమీఁదన్ వ్రాలి శోకంబు నె
క్కినఁ బల్కెన్ ఘనబాష్పబిందువులు దృక్కోణంబులం జూటఁగన్. 140

శా. ఓప్రాణేశ్వర యోగభీరజలధీ యోధైర్య హేమాచలా
యోప్రాలేయమరీచిరూపవిభవా యోరాజమాడామణీ
యోప్రత్యర్థిమదేభపాటనహరీ యోనిత్యసత్యవ్రతా
యోప్రాభాతదినేశ తేజ నిను నేయోజం బెడంబాయుదున్. 141

శా. దీపింపంగ నొనర్తు వెల్లపుడు నర్థిన్ మస్మనోమోదముల్
కోపం బింతయుఁ జూప నోడుదువు వెక్కుల్ నేరముల్ గల్గినన్
నాపూర్వం బగుకర్మ మెట్టిదియొ సంతాపంబు పాలంబడన్
బాపెం దైవము నేటితోడ నను నీపాదాంబుజద్వంద్వమున్. 142

క. కౌశికసంయమిమాయా, పాశంబులచేతఁ గట్టుపడితిమి మదిలో
లేశము ధైర్యము వదలకు, మీ శాశ్వతశ్రీ సత్యమే యొనఁగూర్చున్. 143

ఉ. ఓతరలాక్షి ధర్మగుణయుక్తచరిత్రవు గాన నీమనః
ప్రీతిగ నీదురాత్తుని నపేతవివేకునిఁ గ్రూరభౌషణున్
బాతకలోకవర్తనుని బాధ యొనర్పక సత్కృపారసా
న్వీతులమై భయం బుడిపి నేటికిఁ గాచితి మీవు వేడఁగన్. 164

తే. అనుచు బ్రాహ్మణబాలకు లరుగుటయును, గొంతభయమేని విప్రుడయ్యింతఁజూచి
యెట్టికేలకు నొయ్యన నీరెలుఁగునఁ, బలికె నవివేకపరుషభౌషలు చెలంగ. 165

ఉ. కొంచక నన్నుఁ బట్టుకొని క్రూరత నూరక యీసురేఁగి బా
ధించుచునున్న యావడుగుఁదిమ్మకులం బురియారెకుల్ విమ
ర్శించి మహాగ్రతం బొదివి శీఘ్రమ యందఱ నేపు దూల దం
డించక యుండ నీకుఁ దగునే యిటు వాండ్రఁ దొలంగఁ బంపఁగన్. 166

వ. అని కినిసి పలుకుచు మెల్లమెల్లనఁ జనిగృహప్రవేశంబుసేయు నెడఁ బురోభాగంబున.

సీ. పల్లచింపితితల ఫాలంబునుడియును ముడిబొమ్మలును జప్పిముక్కు దొప్ప
చెవులుఁ బిల్లికనులుఁ జెక్కిటిపులిపిరి గొగ్గిపండ్లును ముదికొఁలిముఖము
కొంగమెడయు నిడుగూనివీఁపు నొలుగుపోయినరొండియు బొక్కిఱొమ్ము
నింకుడుఁజన్నులు వంకచేతులుఁ గడువలమైనగానుగవంటినడుము
దొడ్డికాళ్ళును నల్లనిచెడ్డయొడలుఁ, గలిగి యత్యంతనీరసాకార యైన
కలహకంటికి నవ్విప్రుకాంతఁ జూచి, భయము జనియింప ధారుణీపాలుదేవి. 168

వ. బిడాలంబుం గనుంగొనినకీరకిశోరంబునుంబోలఁ దల్లడిల్లుచున్న నప్పల్లవాధరం గ
నుంగొని యిది యెక్కడిమిటారిం గొనితెచ్చితి వని తుటారంపుమాట లాడుచు
మగండునుం దానును గచాకచిం గడంగి. 169

చ. పారిఁబారి నిష్ఠురశ్రీయలఁ బూని పెనంగుచునున్న ధారుణీ
సురమిథునంబుఁ జూచి ధృతి సొంపు దలిర్పఁ బరివ్రతాగుణ
స్ఫురణము గానుపింపఁగ వచోనిపుణత్వము మీఱఁ బల్కె నం
బరమణివంశభూషణునిపట్టపుదేవి వివేక మేర్పడన్. 170

చ. కలరె ధరిత్రి నాలును మగండును నీక్రియ దారుణోద్ధతిన్
గలహ మొనర్చువార లది కల్మషకృత్యము గాదె చూచినన్
గెలనికి మెచ్చుగాదు పరికింపఁగ సి గ్గొకలేశమాత్రముం
దలఁపరు వాడలోపలిజనంబులు సారెకు నవ్వచుండఁగన్. 171

తే. మగఁడు దనుమొత్తఁ దానును మాటుమొత్త, రాజముఖి గ్రామసూకరమైజనించు
భర్తకొప్పించి మఱియెన్ని పల్కె నేని, వలదుప్రతిభౌషణంబులు వనజముఖికి. 172

న్నడు మసియాడఁ గొంతుచు మనంబున నార్తజనైకరక్షణున్
మృదునిఁ దలంచుచుం జనెడిమీనవిలొచనఁ జేరి చూచుచున్. 155

వ. కాశికాపురవీధులం దొలంగక సందడిఁగొనుపురంద్రీజనంబులు డెందంబుల వగలం
బొంది తమలో నిట్లనిరి. 156

చ. కలితశరీషపుష్పమునకంటె మృదుత్వము గల్గి యున్న దీ
లలనశరీర మిట్టిశశలాంఛనబింబనిభౌస్య నక్కటా
తలపయి మోపు మోవ నిటు తామరచూలి యొనర్చె నాత్మ ను
మృలికము లేక యీబరువు మాసవతీమణి యెట్లు పూనెడిన్. 157

క. సంపూర్ణపూర్ణమాశశి, సొంపు దలంపింపఁజాలు సుకుమారతనూ
సంపద గలయీబిడ్డఁడు, కంపింపక యెట్లు నేర్చు గమనింపంగన్. 158

క. ఈవిప్రాధముఁ డతికలు, పావహవ ర్తనుఁడు ధూర్త హరహర వీరిన్
దా విలిచి నిర్దయుండై, కావించుచు నున్నవాఁడు ఘనతరబాధల్. 159

ఉ. ఈతని విప్రుఁగాఁగ విధి యెట్లు సృజించెనొ లేశమాత్రమున్
భూతదయావిశేషమును భూసుర తేజము శాంతభావమున్
బూతచరిత్రమున్ సుకృతబుద్ధియు లేదు తలంచిచూచినన్
వీతవివేకు లోభగుణు వృక్షచరాభకురూపు నెంతయున్. 160

వ. అని యీలాగునఁ జొగవిలాసవతీజనంబులు తన్ను నుపలంభింప నక్కుంభినీను
రుండు కోపించి నిజకరావలంబితయష్టిదండంబునఁ బ్రచండంబుగా నప్పండరీకలో
చనలం గదిసి వ్రేసినం గలకలం బెసంగఁ గలంగి తొలంగి చనుచుండి రప్పడు
ధూర్తవిప్రాంగనాప్రేరితులై బ్రహ్మచారిజనంబు లక్కాలకౌశికుం బొదివి. 161

నీ. కరయష్టిదండ మొక్కఁడు తీసి పోవైచె నంజ కొక్కఁడు సిగ గుంజి యడిచె
నొడిసి గడ్డముపట్టి యొక్కఁ డుయ్యల లూఁగఁ జెడరక దోవతిఁ జించె నొక్కఁడు
తవిలి యొక్కఁడు జన్నిదంబు లన్నియుఁ ద్రుంచె వెసనాతపత్రంబువితీచెనొక్కఁడు
కినిసి యొక్కఁడు పుచ్చుకొనియెఁ బంచాంగంబువెలికిలఁబడఁద్రోచెనలుకనొక్కఁడు
ఓలిఁ గుక్కల నుసికొల్పె నొక్కరుండు, పెనఁగి యొక్కఁడు పట్టెవర్ధనమునాఁకె
లుమిసెఁ దుప్పన మొగముపై నొక్కరుండు, బెట్టునవ్వుచు దొడలఁగొట్టెనుకఁడు.

వ. ఇట్లు బహువిధంబులం బిలువీఁకులు సేయుబ్రహ్మచారిజనంబులకుఁ బ్రియంబున వం
దనం బొనర్చి నాకుం ప్రియంబుగా నీభూదేవునిం బ్రోవం దగు నని పలుకుచంద్రమ
తిం గనుంగొని తదీయగంభీరభౌషణంబులకు నక్కుంభినీసురకుమారు లనురాగసం
భరితాంతరంగులై. 162

వ. అట హరిశ్చంద్రనరేంద్రుండు పురంద్రీరత్నంబు విక్రయంబు గావించినవిత్తంబు
సమస్తంబును సమర్పించుటయుఁ గైకొని యమ్మునికుమారుం డత్యంతసన్నుదంబున
నాసౌర్వభౌము నాశీర్వదించి. 182

తే. కాశికునియాజ్ఞ నీవెంటఁ గడుఁబ్రయాస, మునఁ జరించినవాసరంబులకు నెల్ల
బత్తెనెల్ల వయ్యె ధారుణీపాల యిపుడు, నీవు నాకిచ్చినధనంబు నేటితుదకు. 183

చ. ఇనకులవర్య కాశికమునీంద్రుఋణంబును వేగఁ దీర్చి మ
మ్మనిచి సమగ్రనూనృతమహాత్త్వముఁ జెందుము నీవు నావుడున్
జనపతి నవ్వి యిట్లనియఁ జయ్యన నయ్యనుఁ జూచి పల్మఱున్
దనతల యూఁచుచున్ మిగుల దైవముచేతకు నాత్మ దూఱుచున్. 184

తే. నిన్ను నామీఁదఁ దరువుకానిఁగ నొనర్చి, యనుపుచో నీకు బత్తె మిమ్మునుచుగాధి
తనయుఁ డేమియు నాతోడ ననఁగలేదు, పాడియే నీకు నను నేడు బత్తె మడుగ.

క. సారం బ్రైవివేకవి, చారం బింతయును లేక సారెకు నాపై
నూరక మిథ్యావాదము, లీరీతిం బలుక భావ్యమే మునితనయా. 185

క. నావుడు నక్షత్రకుఁ డో, భూవర నీవెంట నన్నుఁ బుత్తెంచుతటిన్
భావించి నన్ను డగ్గఱ, రావించి రహస్యవాక్యరచన చెలంగన్. 186

క. దినమును నీచే బత్తెముఁ, గొను మని కాశికుఁడు చెప్పఁ గోపం బేలా
మనుజేశ యేను మిన్నక, పనివడి నీవెంటఁ దిరుగ బంటనె చెపుమా. 187

ఉ. ఆతపశీతవాతముల కంజక నే నినుఁ గూడి పర్వత
వ్రాతము లెక్క వాహిను లవారణ దాఁటి మహాటవీస్థలుల్
భీతి తొఱంగి చొచ్చి కడుబేలతనంబున డస్సితిన్ ధరి
త్రీతలనాధ నాకు వలదే దినబత్తెముమాత్ర మియ్యఁగన్. 188

ఉ. సంతతవేదపాఠమును సంధ్యయు వ్రేల్చియు నుజ్జగించి నే
నెంతయు మూఢవృత్తి ధరణీశ్వర పాపముఁ గట్టుకొంటి నీ
చెంత వసించి కాశికునిశిష్యులలోపల నేటిదాఁక ని
శ్చింతమతిన్ యథావిధిగఁ జేయుదుఁ దప్పక నిత్యకృత్యముల్. 189

సీ. విను నృపాలక యూళ్లవెంబడి దేవరగుళ్లపంచలఁ జేరి కుతిలఁ గూడిచి
యడిగి తెచ్చిననీరసాన్నముల్ భుజియించి బడలితి నెంతయుఁ బదను తివిసి
యెంచంగ నేటి కామంచితనం బీవ యెఱిఁగెద వని యుంటి నిచ్చులోన
నే నొందినప్రయాస మెఱుంగంగ లేవైతి వించు కంతయును నిం కేమి యనఁగఁ

- చ. కలశభవాత్రిగౌతములకాంతలు భర్తృపదాబ్జసేవ ని
 ర్మలతరభక్తిఁ జేయుచు సమస్తజనంబులుఁ బ్రస్తుతింపఁగా
 వెలసిరి గాన భామలకు వేడ్కఁ బతిప్రియహేతుకృత్యముల్
 సలుపుచు నుండఁగా వలయు సంతతముం గడుఁ బ్రేమతోడుతన్. 173
- సీ. కుసుమకోమలులకు గుఱ్ఱమామిడిపండు ప్రాణనాయకుపాదపద్మసేవ
 శాశోదరుల కఱచేతిమాణిక్యంబు ప్రాణనాయకు పాదపద్మసేవ
 కీరవాణులకు ముంగిటిపెన్ని ధానంబు ప్రాణనాయకుపాదపద్మసేవ
 కుటిలకుంతలులకుఁ గొంగుబంగారంబు ప్రాణనాయకుపాదపద్మసేవ
 వలవ దేనోములును నోమ వనరుహాక్షు, లకు మనోహరుపదకమలంబు లెపుడు
 ముదముతోడ భజించిన నదియె చాలు, దలచి చూచిన నభిమతార్థంబు లొసఁగ.
- తే. అనుచుఁ బెక్కువిధంబుల మనుజవిభుని, వనిత పల్కు సతీధర్మవాక్యములకుఁ
 గసలి మోమున నరుణిమ గ్రవ్వు విప్రు, నెలఁత భీషణగార్దభనిస్వనమున. 175
- ఉ. మించినకాలకౌకికునిమీఁదిమహాగ్రహ మెల్ల భూమిభృ
 చ్చంచలనేత్రపై నిలిపి చాలఁగ నిష్ఠురభాషణంబులన్
 గొంచక పల్కెఁ గన్గొనలఁ గోపహుతాశనకీల లుబ్ధ న
 క్తంచరిపోలెఁ జూపఱకు దారుణలీల భయంబుఁ జూపుచున్. 176
- తే. తగవుఁ జెప్పంగ నిన్నుఁ బ్రార్థన యొనర్చి, యెవ్వ రిచటికిఁ దెచ్చి రోచివ్వలాఁడి
 నీవు చెప్పకయుండిన నే మెఱుంగ మెపుడమివర్తించుమగనాలినడత లెల్ల. 177
- చ. పతిహితచర్య లీకరణఁ బాయక నీ వుపదేశ మియ్యఁగా
 సతతము నింక నీ నెడువుచందమున నివహించుదాన నే
 యితరులయట్ల నైపు మొకయించుకనేపు సమస్తకార్యసం
 గతులును లెస్స చేసెదను గ్రక్కున నేటికి వేగిరింపఁగన్. 178
- తే. నన్నుఁ జెప్పంగ నెఱుంగవు మున్న నీవు, మృత్యు వైనను వెఱచు నాయెదురనిల్వ
 నిరుగుపొరుగులవారికి నెల్లఁ జాక్క, యెదురు నాయిల్లు వేయును నేల యింక.
- చ. ననుఁ గనుఁగొన్న యప్పుడ ఘనం బగుభీతి వడంకుచుండనా
 పెనిమిటికిన్ భయంబుడిపి బీరము నెక్కిన మాటుమొత్త నొ
 య్యన సమకట్టి తెచ్చి కలహంబునకుం బురికొల్పి తంచు భూ
 జననుత పుణ్యశీల యగు చంద్రమతిం దలపట్టి యీడ్చుచున్. 180
- క. వ్రేసి పదతాడనంబుల, వాసిం దొలగించి నొంచి వదలక మఱియున్
 గాసిం బెట్టుచు నుడిగవు, దాసింగా నేలుచుండె దయ లేక నృపా. 18

క. ఏపగిదిఁ దీర్తు నిఁక నేఁ, దాపసవరుముణము నిజము తప్పక యుండె
నాపలికి నమితిదినముల, లోపలనె సమస్తజనములుం గొనియాడె. 201

వ. అని చింతాక్రాంతుడై యున్న యమ్మహీకాంతునిం గనుంగొని కపటక్రియానిపు
ణుం డగునక్షత్రకుం డీట్లనియె. 202

క. ఊరకం చింతించుచు నీ, వీరీతిం గదల కున్న నృప మాచి త్తం
బేరీతి వచ్చు వేగమ, రా రమ్ము ధనమ్ము దెమ్ము రసికత వెలయె. 203

సీ. అనిస నిట్లని పల్కె- నవనీకశత్రుండు నక్షత్రకునియాననంబుఁ జూచి
మునిపుత్ర యే సెనర్చినయపరాధముల్ పెక్కులు గల వేల పేర్కొనంగ
నరవిందలోచన నమ్మినవిత్తంబు తొడిబడె సర్వంబు దొరకె నీకు
మునియుణం బిఁకఁ దీర్చుకొనఁ దగుస్వాపతేయంబున కొండుపాయంబు లేదు
కాన వేగంబ నన్నుఁ గింకరునిఁగాఁగ, వీటిలో నెవ్వరికి నైన విక్రయించి
నిరవశేషంబుగా నప్పు నేటితోడ, నంతయును దీలునంతద్రవ్యంబుఁ గొనుము.

వ. అనుటయు నట్ల కాక యని సమ్మతించి నక్షత్రకుం డవ్వసుంధరాధ్యక్షుని దక్షిణహ
స్తంబు నిజపు స్తకసూత్రంబున బంధించి. 205

తే. రమ్మ నీవని కొంపోయి నెమ్మనమున, శంక యేమియు లేక యాసార్వభౌముఁ
బట్టణములోన విక్రయింపంగఁ దొడఁగె, జౌరజనహారవంబులు ప్రబలుచుండ. 206

సీ. త్మాచక్రమెల్ల విశ్వామిత్రమునిశిఖామణికి నర్పించినమంచిదాన
నేడుదీవులను విజృంభించి బహుజయస్తంభముల్ నిల్పినశౌర్యశాలి
బేతాళుఁ డను పేరిభూతంబుఁ దెగటార్చి మునులభయంబు మాన్పినమహాత్ము
నిత్యసత్యవ్రతస్తుత్యుడై కీర్తివిస్ఫూర్తిచే వెలసినపుణ్యమూర్తి
నర్కకులవార్ధిపూర్ణేందుఁ డగుత్రిశంకు, కూర్మిపట్టి హరిశ్చంద్రకువలయేళు
విక్రయించెద నడిగినవిత్త మొసఁగి, గరిమఁ గొన రండు పౌరలోకంబులార. 207

వ. అని యిప్పగిది నప్పట్టణవిపణిమార్గంబుల నమ్ముసమయంబున నటమున్న నిజతప
స్సామర్థ్యంబున విశ్వామిత్రుండు మణికర్ణికానికటంబునం నొక్కపితృవనంబు ని
ర్మించి సమవర్తిం దలంచిన. 208

ఉ. దండము కేలఁ బూని జలదప్రతిమానతనుప్రభౌవళుల్
మెండుకొనంగఁ గింకరులు మిక్కిలి భక్తి భజింపఁగాఁ గృతాం
తుం డరుదెంచి తత్పరత ధూర్జటిసన్నిభుఁ డైనమౌనిమా
గాండున కెంతయుకొ దృఢతరం బగుభక్తి నమస్కరించినె. 209

దాల్చి దిగనాడి యలుకమై తరువుకాని, చేత లన్నియుఁ బలుమాటుఁ జేసి నీదు
వాసి యుడుపక మొగమోటవలనికూర్చి, నూర కుండిన సపరాధ మొదవె నాకు.

ఉ. నావుడు భూమిపాలుఁడు మనంబునఁ గోపము సంభవింపఁగా
నావటుధూర్తుఁ జూచి వసుధామర యీగతి నిష్ఠురోక్తు లే
లా వచియింపఁ నీకు మొదలకొ దినబత్తెము నే నొడంబడక
నీవు గురుప్రయోజనము నెమ్మి నొనర్పఁగ వచ్చి తిమ్మియింక. 192

క. ఎల్లెడఁ బరదేసులకును, గుట్లం బంచలును రచ్చకొట్టంబులు నం
గట్లను గాక తలంపఁగ, జల్లనిసున్నంపుమల్లసాలలు గలవే. 198

ఉ. నీ కిటు నన్ను దూఱఁ జనునే పలుచోటుల నీరసాన్నముల్
గాక సుఖప్రకారమునఁ గల్గఁగ నేర్పు నె పాయసాన్నముల్
చేకొని యిండ్లవెంట నిరసింపఁగ బిచ్చము లెత్తువారి క
య్యో కరుణింపఁగా వలదె యోపిక గల్గి మనంబులోపలక. 194

క. అమృతము ద్రావిననోరనె, దమకంబునఁ గినిసి విషముఁ ద్రావిసరీతికొ
మమత మును మేలు గావిం, చి మతేమిటి కిప్పు డెగ్గు చేసెద వనఘా. 194

సీ. పరుషభౌషణములు పలుమాటు పలుకక యెల్లియు నేఁడు సహింపు మాతృ
నరసి నే నేయుపాయంబున నైనను మితిలోనఁ జెల్లింతు మీధనంబు
నిప్పు డిచ్చినవిత్త మప్పులోపలిదియకాఁగఁ గైకొనుము నిష్కపటబుద్ధి
ననఘ నీచిత్తంబు హర్షించునట్లుగా బత్తెంబు నిత్తు నేపాటి యైనఁ
దొలుతఁ గౌశికసంయమింద్రునిబుణంబు, మొదలు ముట్టంగఁదీర్చియోమునికుమార
క్షీర్తి బొందెద ననుఁ గటాక్షింపవయ్య, కరుణ యుల్లంబులోపల నిరవుకొనఁగ.

వ. అనిన మందహాసంబు చేసి యమ్మునినందనుండు నృపసంక్రందనుం జూచి. 197

క. భూపాల యిపుడు రొక్కము, చేపడినధనంబు విడిచి సీమాంతరముల్
నీపజ్జఁ దిరుగుచుండఁగ, నాపాపమె యింత యేల నలి నెట్టంగక. 198

తే. ఊతితలేశ్వర నన్ను నీచేతిహేలి, బూని వధియించి మఱి కొనిషామ్ము ధనముఁ
బచ్చపైకంబు నిందులో వెచ్చపలుప, నెన్ని చెప్పిన మాట లింకేటి కనిన. 199

ఉ. ఓపరమేశ్వరా యని పయోరుహబాంధవవంశవర్ధనుం
డాపరుషోక్తికిం గడురయంబున వీనులు మూసి యాత్మ సం
తాపము నొంది యివ్వడుగు దా నతిపాతకుఁ డిట్టికట్టిడిం
జేపడె మున్ను గా ధనము చేరునె క్రమ్మట నాకు నేమియుక. 200

క. ఏనెక్కడ నీ వెక్కడ, మానికుమారునకు నిష్టమతి కడుఁబొదలం
గా నొసఁగెడుధన మెక్కడ, హీనకులుఁడ తొలఁగు మనిన నిట్లను వాఁడున్.

సీ. దండహస్తుండైనై తప్పు లారసి మనుష్యుల నెల్ల శిక్షింతు వలసినట్ల
యవిమిషులకు నైనఁ గినియంగ రాదు నామెడ నీకు నిట్లేల హేయపడఁగఁ
జండాలుఁ డని సారెసారెకు నన్ను నీ వీసడించుట పాటియే తలంప
ధర నుతి గన్న మితంఁడివంశమునకు నాదువంశమునకు భేద మెద్ది
మునిశిఖామణియుణమెల్ల మొదలుముట్ట, నేన తీర్చెద నెవ్వఁడ నైన నేమి
దురభిమానంబు మాని యీదొసఁగు వెడలఁ, గోరి నాచేత విత్తంబు గొనుము వేగ.

క. ఇంతదొరనరుసవాడవు, పంతంబున నుండ కేల ప్రాభవ మెడలన్
వంతం బొందుచు నోభూ, కాంతా యివ్వడుగుచేత గాసిం బడఁగన్. 222

క. పలుమలు నీతో నాకున్, గలహింపఁగ నేల ధనము గలవారికి దా
సులు లేరె యరసి విలిచినఁ, దొలఁగుము చెప్పకుము నీదుదొడ్డతనంబుల్. 223

వ. అని హరిశ్చంద్రస్మృతుండును నాచండాలుండునుం బట్టియాడ నట్టియెడం గదిసి
నక్షత్రకుండు. 224

మ. మును నాతోడుత నీవు పల్కినక్రమంబుం గాదె భూపాల యె
వ్వని కైనన్ నను విక్రయింపు మని గర్వస్ఫూర్తి వర్జించి నీ
వనవే యీగతి నేటికిన్ దిరుగ సత్యప్రాధిఁ బోనాడి యీ
తని హీనుం డని మాటిమాటికిని నింద ల్పల్కు నీ కేటికిన్. 225

క. ఇతఁడెవ్వఁడైన నేమగు, క్షీతి నాయక ధనము మాకుఁ జెల్లించినవాఁ
డ తగినమాన్యుఁడు తలఁపఁగ, నతివేగమ విత్తమునకు హరు విఁకఁ జెపుమా. 226

కా. ఈచండాలునిచేత మాధనము నేఁ డిప్పించెదో కాక నీ
వాచాడంబర మెల్ల మాని యనృతవ్యాపారశీలుండవై
యాచంద్రార్కము ధాత్రిపై నిలుచుసత్యస్ఫూర్తి వర్జించెదో
ధీచాతుర్యము మీఱ నిం దొకటి సర్ధిం బూనుమా చెచ్చెరన్. 227

మ. వినుమీ నాదుప్రతిజ్ఞ యింకొకటి యీవిత్తంబుకున్ రెట్టి యి
చ్చిన నుండొక్కని కమ్మ నీతనికె నిన్ శీఘ్రంబ నే నమ్ముదున్
బెనఁగొన్నట్టిచలంబుతోడ ననుచున్ బృథ్వీశ్వరుం బల్కుఁగా
విని చండాలుఁడు సంతసిల్లి పలికెన్ విప్రోత్తమున్ జూచుచున్. 228

తే. అవుర మెచ్చితి నోబాఁసనయ్య నిన్నుఁ, దిరుగ కీమాట నీమదిఁ దిరము నేయు
హీనకులుఁ డని యితఁడు నన్నే వగించి, పలికె నాయాత్మ కదియంపములికి యయ్యె.

క. కాశికముని వైవస్వతు, నాశీర్వాదం బొనర్చి యాదరమోదా
వేశం బొదవఁగ నిట్లను, వైశారద్యానవద్యవాచాగరిమన్.

210

సీ. మార్తాండనందన మన్మథఃప్రీతిగా నీవు మహాద్భుతం బావహిల్ల
మాయాశ్వపచవేషివై యతివేగ నీపురిపరేతనికేతమునకు నాధి
పత్యంబు గైకొని నిత్యసత్యమునకై నా కొడంబడినధనంబు లేమి
నమ్ముడు వోయెడునాదిత్యకులవార్ధిచంద్రు హరిశ్చంద్రసార్వభౌము
విలిచి హంకార మెల్లను వీటిఁ బుచ్చి, కింకరునిఁ గాఁగఁ నేలి నిశ్శంకలీల
ననుదినంబును హేయంబు లైనపనులు, చేయ నియమింపు ధైర్యంబు చెదర నందు.

వ. అనిన నట్లకాక యని యాక్షణంబ.

212

సీ. నడునెత్తి గొప్పఁ గర్ణములఁ గీలించినతెల్లనిముడునుఁ జెందిరపుబొట్టు
మొలఁగానెఁ బోసినముటికెఱపాతయు నందు నడుము బిగించిననరపవాలుఁ
దల నిట్టునట్టుగా నలసి మొల్లమిగాఁగఁ బెనఁచిచుట్టినకావిప్రేలికయును
బైఁదిప్పి కప్పినప్రాఁదోలుపాయయుఁ జే నున్న నీలయష్ట్రయును గలిగి
కోరి పసరపుసంజాటిగుడియుఁ గల్లు, బుంగయును బూని తనమేనిపాలుసుకంపు
లలముకొన వీరబాహనునాహ్వాయమునఁ, గపటచండాలవేషసంకలితుఁ డగుచు.

మ. మదిరాపానవికారచేష్టలఁ గడున్ మత్తిలి గక్తాక్షుండై

యెదురుం దన్ను నెఱుంగలేక మిగులన్ హేయంబు వాటిల్లఁగాఁ

బదముల్ తొట్రుపడంగఁ జొక్కుచు మతిభ్రాంతిన్ బడం బాటుచున్

గుడి గొంచున్ వెడపాటఁ బాడుచు దురుక్తుల్ ప్రేలుచున్ సోలుచున్.

214

తే. మొగముపైఁ జిచ్చచీకటి ముడినడంగ, మాటిమాటికి మీసాలు దీటుకొనుచుఁ
జనియె సంబళి సంబళి యనుచుఁ బంక, జాప్తకులపుంగవుఁడు వచ్చునంగడికిని.

వ. ఇట్లు చని యయ్యంత్యజుం డత్యంత హేయంబుగా మొగంబునఁ గల్లుకంపు పెల్లు
బ్బి తబ్బిబ్బి లగుపల్కుల నిట్లనియె.

216

తే. ఓరియోరంతప్రాద్దునాయొద్దఁగదల, కుండియుడిగంపుఁబనులు సేయుచుఁబ్రియంబు
చెలఁగ మెలఁగెదవేని యీచిఱుతబాఁపఁ, డడిగినంతధనంబు నేఁ దడయకిత్తు.

217

వ. అనుటయుఁ గోపారుణితలోచనుండై భూపాలుం డాచండాలుం జూచి.

218

కా. ఓరీ మాల దురాత్మ నీమనములో నెక్కింతయున్ శంక లే

కీరీతిన్ దుఃసాంకృతిన్ బలుక నొరెట్లాడెగా నీకు నా

హారాజీవసఖాన్వయున్ విలువ నీ వర్తుండవే పొమ్ము నన్

జేరన్ రాకుము మద్యపానకృతదుష్టప్రావికారంబునన్.

219

యుదు మఱిసేయ కుండిన మహాగ్రత నాదుశిరంబుఁ ద్రుంచి నీ
పదములమీఁద నిల్పెదను బాలసుధాకరమాళి సాక్షిగఁ.

239

వ. అని యమ్మహీపతి యతులప్రతిజ్ఞావచనంబులు పలుకుటయు విశ్వసించి వీరబాహుం
డు నిజానుచరవ్యూహంబుచేత నగణితం బగు ధనంబు దెప్పించి యమ్మనికుమారు
సమ్ముఖంబున.

240

ఆ. కొండపాడవుగాఁగఁ గొనకొని ప్రోగు వో, యించి ప్రియ మెలర్ప నిచ్చి వినతుఁ
డగుచు నరుగుఁడనిన నగుఁగాక యనుచుఁగై, కొనిమునీంద్రసుతుఁడుకుతుక మొదవ.

వ. సంకల్పసిద్ధి యగుంగాక యని ప్రియపూర్వకంబుగా నాశీర్వదించి చనియె సనినఁ
గొంతేయాగ్రజుం డటమీఁది వృత్తాంతం బెఱింగింపు మనుటయు.

242

శా. సాధుస్తుత్యచరిత్ర బంధుజనతాస్వరూఢజ గాంభీర్యవా
జ్ఞాధుర్యాధరితామృతాంబునిధి నైర్మల్యోర్మి సంఘాత ది
క్సాధ వ్రాతసుధా సుతోజ్జ్వలయశస్సాభాగ్య యోగ్యక్రియా
బోధానందమయాంతరంగ పురజిత్పూజా కళాకుంభజా.

243

క. వ్రతయతిజనసంరక్షా, చతుగమనీషావిశేష సాగరతనయా
సతతావాసికృతద్భు, కృతపత్ర యమిత్రజైత్ర శౌర్యాటోపా.

244

వనమయూరవృత్తము. ఉల్లసితకీర్తిమహిమోన్నత దివౌక

స్తలజమహావిభవ ధర్మగుణభాషా

వల్లభ సుధామధురవాక్చతుర యీదూ

రెల్లన నృపాలసచివేంద్ర రుచిచంద్రా.

245

గద్యము. ఇది శ్రీమదాపస్తంబనూత్రపవిత్ర కాండిన్యమునిచక్రవర్తిగోత్ర సకల

సుకవిజనానీకమిత్ర దేచనామాత్యకుమార వినయవివేకవిచార్యులం

కార శంకరకవినామధేయప్రణీతం బయినహరిశ్చంద్రో

పాఖ్యానం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ

జ తు ర్థా శ్వా స ము.

ఉ. నీబుణ మెల్లఁ దీర్చి యవనీపతిఁ గింకరుఁగాఁగ నేలుదున్
 గోరుము నీదుచి త్తమునకున్ మితి యెయ్యది యన్న సమ్మదం
 బారఁగఁ బల్కె మానిసుతుఁ డంత్యజుఁ గన్గొని యింతవట్టు నీ
 పేరుగఁ జేసి నామదికిఁ బ్రీతి యొనర్చుచు నీవు చాతవై. 280

తే. జనుఁడు దంతావళము నెక్కి చాల నిక్కి, గగనతలమునకై రత్న మెగ్గిరి పోవ
 వైచినంతయుఁబొడవు ద్రవ్యంబుఁ దెచ్చి, రాశిగాఁ బోసి మా కిమ్ము రాజుఁగొనుము.

క. నావుడు సంత్యజుఁ డిట్లను, నీ వడిగిసవిత్త మెల్ల నేనీకిత్తున్
 వేవేగ యడుగు తిరుగక, యోవడుగ జనించె శంక యొక్కటి నాకున్. 282

క. తనదేశం బెడఁబాయక, జను లెఱుఁగఁగ నాలు బిడ్డ సంసారము గ
 ల్గినవానిఁ గాక యొంటిరి, ననుమానము లేక సమ్మ నగునే నాకున్. 283

చ. పగలును రేయుఁ దత్పరతఁ బాయక నా కుడిగంబు నేయుచున్
 దగవరి యై మదాజ్ఞ గుటి చాటక నుండఁగఁ బూట యెద్ది నె
 వ్వగఁ బొరలంగ నొప నొకవంక కితండు తొలంగి పోయిసన్
 మిగులఁ బ్రమాద మాఁ బిదప మిన్న క యేగతి విశ్వసింపుదున్. 284

వ. అనినఁదాపసకుమారుం డమ్మహీపాలుం గనుంగొని నీ విమ్మాతంగునకు సమ్మతంబగు
 నట్లుగా నమ్మఁ బలికి మాధనంబు సమ స్తంబును ద్వరితంబ తెప్పించి యిప్పింపవలయు
 నని బహువిధంబుల మనంబు నెవ్వం బలికి నెవ్వగం బెట్టు నవ్వడుగునిఘరకృత్యం
 బులకుం గలంగి హరిశ్చంద్రుం డెవ్విధంబుననైనఁ బూని యీతనివి త్తంబొక్కచిన్నం
 బునుం గడమ కాక యుండ సనుర్పించి నేటితోడన కాశికుని మాయాపయోరాశి
 యు త్తరింతు నని చిత్తంబున నిశ్చయించి వీరబాహుం జూచి యిట్లనియె. 285

క. నామీఁద సవిశ్వాసం, బేమిటి కనుమాన ముడుగు మే నూనృతవా
 చామహిమ నిల్పఁ గోరి ధ, రామయసకు దక్కినాఁడ నమ్ముడు పోవన్. 286

క. జననీజనకులు సత్యం, బును సుజ్ఞానంబు వినయమును ధైర్యంబున్
 దనయుఁడు మిత్రుండును నా, కనుజుఁడు సుకృతంబు శాంతి గూలుదలంపన్. 287

ఉ. వాసరవల్లభాన్వయుఁడ వర్జితదోషుఁడ సార్వభౌముఁడన్
 భాసురసూనృతప్రతిభఁ బాయఁగఁ జాలక చెరి నీకు నే
 దాసుఁడ నయ్యెదన్ వినుము తప్పనిమాటయ నాకు బూట యీ
 భూసురబాలకాగ్రణికిఁ బొందుగ నిమ్ము ధనమ్ము సర్వమున్. 288

చ. హృదయములోపలన్ గపట మించుక యేనియు నిల్ప కెంతయున్
 సదమలభక్తియు క్తి ననిశంబును బాయక నీదుసేవ నే

మక్షికాచ్ఛాదితమాంసతోరణరాజి చత్వరాస్తరణార్ద్రచర్మపటలి
ప్రబలవిట్చరఘ్నురధ్వానపూర్ణంబు సవిధక్షమాభాగసంభృతాస్థి
వారుణీపానకృత్యదుర్వారజనిత, మదభరాలసచండాలమండలేత
రేతరానర్థకలహసంజాతరవము, గనియె మాతంగవాటము మనుజవిభుఁడు. 8

౪. కనుఁగొని చొచ్చి ధైర్యగుణగౌరవము లెచ్చదరంగ నీక నె
మ్మనమున నేవగింపకఁగ్రమంబున నంత్యజా నింటి కేగి వాఁ
డనుదినము న్మదోద్ధతిఁ నహంకృతిఁ జెప్పెడు నప్తకప్తపుం
బను లొడఁగూడఁ జేయుచును బార్థివసత్తముఁ డుండె భృత్యుడై. 9

౫. వీరబాహుండును బ్రతిదినంబును గృతాపరాధంబు లెన్నుచు నెక్కయుపాయం
బుం గాంచి నూన్పతజ్ఞానంబు వదల వీని ప్రతిజ్ఞాభంగంబు గావించి గాధిసందను
నకు మనస్సంతోషం బొనర్తు నని నిశ్చయించి యొక్కనాఁటినిశాసమయంబున న
ద్ధారుణీపతి యూరుపీఠంబునఁ జరణంబులు చేర్చిన నతం డంతఃకరణంబున భక్తి.
నివ్వటిల్లఁ బదంబు లొత్తుచున్న ముదంబునం గనుంగొని. 10

తే. ఓరి నీమీఁద విశ్వాస మొదవె నాకు, నే నునర్చుప్రయోజనం బీవు చేయు
నేఁడుమొదలుగ నాయాజ్ఞవాఁడ వగుచు, వినుము చెప్పెద నీకుఁ దద్విధముఁ దెలియ.
క. ఈవీటిపరేతక్షీతి, నావశమై యుండుఁ గొన్ని నాశుగఁ బ్రీతికొ
నీ వచటియాధిపత్యము, లేవం గైకొనుము సంఘటితకార్యుడవై. 12

గీ. వినుము నీనామధేయంబు వీరదాసు, వదల కేదాల్పు నీముద్రగుదియఁ బూను
మనుచుఁ దనచేతి కిచ్చిన నాదరమునఁ, బుచ్చుకొని వేడ్క రంజిల్లవచ్చి యెదుర.
వ. అత్యంతభయంకరం బగుపరేతనికేతనంబు విలోకించి కించిన్మాత్రంబును జిత్తంబున
భీతిల్లకఁబ్రవేశించి యమ్మహీవల్లభుం డహీనధైర్యంబున నిజకృపాణప్రభావిభాసమా
నుండై నానాభూతవ్రాతంబులం గూత లిడం బట్టి కొట్టి యిట్లనియె. 14

సీ. అనుదినంబును మీర లత్యంతసంభ్రమంబున నేగి వీరబాహునిగృహమునఁ
బగ లెల్ల నుడిగవుఁబనులు చేయుచు రాత్రి గడఁక నీభవభూమిఁ గాచుచుండుఁ
డస్మదీయం బైనయాజ్ఞ నుల్లంఘించి నడచితి రేని దండన మొనర్తు
నిన్నాశ్శవలెను గా దింతటనుండియు మీకు విచ్చలవిడి మెలఁగ రాదు
హీనకుటుం డని యనక మదీశ్వరునకు, నాయురారోగ్యపుత్రపౌత్రాభివృద్ధి
మించునట్టుగ నాశీర్వదించి రండు, మోదమున బ్రహ్మరాక్షసముఖ్యులార. 15

వ. అని యితైఱంగున భూతసంచయంబుల నియమించి సమీపవర్తియు సమున్నతమా
ర్తియు నగునొక్కజేతాశునిం బిలిచి నీ వింక మదీయకింకరుండవై యచ్చొట

హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము.

పంచమాశ్వాసము.

- క. శ్రీరూపధృతివిత్తిర్ని, స్తూరితవారిరుహనాభశంబరవిద్వి
జ్ఞేరునిశావల్లభ యీ, డూరెల్లామాత్య బుధపయోజాదిత్యా. 1
- వ. ఆకర్ణింపు మప్పాండవాగ్రజానకు మార్కండేయుం డిట్లనియె న స్త్రీశీర్వదించి నక్ష
త్రకుం డమ్మహీకళత్రునిం జూచి. 2
- తే. ఇనకులాధీశ నీవు మా కియ్యకొనిన, విత్త మంతయు నేడు ప్రవేశ మయ్యె
శంకరుండు విశ్వనాథుండు సాక్షిగాఁగ, నిలుపుకొంటివి సత్యంబు నిత్యముగను. 3
- క. అని హస్తాహస్తంబో, పున చేసె మహీతు వీరబాహునకుఁ దనూ
జనితాతి హేయకాగణ, ఘనదుర్గంధా త్తమక్షికావ్యాహునకున్. 4
- సీ. ఆసమయంబునం దాకాశపథమున వసియించి సర్వగీర్వాణవరులు
కరుణాకటాక్షవీక్షణములఁ జూచుచు నత్యంతవాత్సల్య మంకురింపఁ
జండాలగృహమున నుండునన్నాళ్ళకు నాఁకలి డప్పులు లేక యుండ
శీఘ్రంబ చండాలసేవానివృత్తిగా వరము లిచ్చిరి మహీవల్లభునకు
సంత నిజమందిరమ్మున కరుగఁ దలఁచి, వీరబాహుండు కడుసహంకారలీల
మదము కన్నుల నిండారఁ బొదువుకొనఁగ, ఊత్రకులపుంగవుండని శంక లేక. 5
- క. తనచేతిమాంసభారం, బును మదిరాపూర్ణకలశమును జతనమునం
గొని రమ్మని యదలించుచుఁ, గనుఁగొని ధరణీకళత్రుకరమున కిచ్చెన్. 6
- వ. ఇచ్చినం బుచ్చుకొని పారపోచ్చెంబు లేనిమచ్చికం దరణికులపుంగవుం డంతరంగం
బున నొక్కింత హేయతం బొందక లజ్జింపక వానిపజ్జన తదీయపూర్వకింకరులం
గూడి చని చని ముందట. 7
- సీ. బహువిధపశుక శేబరసమాక్షిర్లంబు దుర్గంధలహరికానగ్గళంబు
పలలభక్షణకుతూహలసారమేయంబు కాకగృధ్రానీకకలకలంబు

నిమిషార్థ మైనను నినుఁ బాసి మదిలోనఁ దాలిమి నిలుపంగఁ జాల నేను
వనమునఁ కేగతిఁ బనుపుదుఁ గౌశికుమాయ నిన్నిం కేమి చేయఁ గలదో
యరయ నిది యెంతపనియైన నయ్యెఁగాని, యోసరిలవచ్చు నే మన కొడయఁడైన
బ్రాహ్మణుఁడు కోరి చెప్పినపనుల కెల్లఁ, బూని వేగంబ యరుగక మానరాదు. 22

వ. అని యత్యంతచింతాభరంబును జెంది యప్పురంధ్రీరత్నం బతిప్రయత్నంబున సకల
దేవతాప్రార్థనంబుం జేసి వియచ్చరనిశాటపన్నగభూతదుష్టమృగపక్షివ్రాతంబులవల
నం గుమారునకుఁ బ్రాణభయం బొదవ కుండునట్టుగా నాశీర్వదించి యభిమంత్రించి
దక్షిణకరంబున మెక్కరక్షాబంధనం బొసర్చి యనుపుటయుఁ గాననంబునకు నమ్మా
నవతీసూనుం డరుగ నుద్యోగించు సమయంబున. 23

సీ. చలము కోపము మానసంబులో దళముగా గాధినందనుఁ డహంకారలీలఁ
దనమంత్రసామర్థ్యమునఁ దక్షకాఖ్యపన్నగరాజు నాకర్షణంబు చేసి
దక్షతమై నీవు తక్షక మా కొక్కహితకార్య మొనరింపు మతిశయముగ
సాగ్వభాముఁడు హరిశ్చంద్రుఁ డరుంధతీపతిపూన్కి యీడేర్ప మతిఁ దలంచి
విదితసత్యంబు నిర్వహించెద నటించుఁ బ్రతిస తాఁబూనియున్నాఁడు ధృతి దలిర్ప
నతని నన్యతంబు లాడింప ననువు పడక, వెరవు వెదకుచు నున్నాఁడ వినుము నేను.

చ. బహువిధమాయ లెల్లెడలఁ బన్ని యనూసవిపత్పరంపరా
సహితునిఁ జేసి ధైర్యగుణసాహసము ల్తొలఁగంగఁ జేసి యా
మిహిరకులేంద్రవాక్యములు మిథ్యలు చేయఁగఁ బూనినాఁడ నో
యహివర నాకు నిప్పుడు సహాయము గావలయుం బ్రియంబునన్. 25

క. భవదీయవిషాగ్నులచే , నవనీధ్రము లైనఁ బగులు నారసి చూడన్
భువిలోపలఁ దక్కినమా, నవులకు నిలువంగ వశమె నాగకులేంద్రా. 26

ఉ. కావున నామనఃప్రియముగా నతివేగమ నీవు పోయి త
దూభవరపుత్రుని నివసినభూమికిఁబోయిసలోహితాస్యనిన్
జీవము పోవునట్లుగ నశేషవిషాసలభూతకృతిస్ఫుటా
రావమహోగ్రతం గఱచి రమ్మని పంచినఁ దక్షకాహియున్. 27

సీ. పనిపూని యప్పుడ చని యల్లపితృవనసీమాసమీపంబుచెలుపుపొంత
వటుమహీరుహమున వల్మీకరంధ్రంబు శీఘ్రంబ తాఁ బ్రవేశించియుండఁ
దదనుకూలముగాఁగఁ దనశిష్యవితతుల బోధించి పలికె నగ్గాధిసుతుఁడు
వటుశిఖామణులార వారక మీ రేగి నృపకుమారునిఁ గూడి వివినభూమిఁ

మొక్కమంచె పెట్టించు మనుటయు నట్లకాక యని కృతనమస్కారుండై యతం
డరిగి యతిత్వరితంబున సముత్తుంగమృణ్మయవేదికాబంధురంబును ఘనశిలాస్తంభసం
భృతంబునుం గామంచె గల్పించి విచ్ఛేయుం డని విన్నవింప నప్పంచజనాగ్రగణ్యం
డమృతంచెపై నిలిచి విపక్షహరణదక్షుం బగునిజభుజాకౌక్షేయకంబు సహాయంబుగా
మహాశౌర్యంబునఁ గావలి యుండె నంత నక్కడ.

16

సీ. అతిధైర్యమతి యగునాచంద్రమతియును సర్వంసహాసుధాశనునియింట
హంసనారి యనెడునభిధానము వహించి దాసియై తొంటివిలాస మెడలి
చెందినవగ నుదాసీనకృత్యంబుల నత్యంతదీనత యావహిల్లి
తనలోనఁ బలుమాటు దైవంబు దూఱుచుఁ గొడుకును దానును నిడుమ బడలి
పొడము నాఁకలిడప్పల కడచిపడక, కలహకంటికి మనసురా మెలఁగుచుండ
నరిగె ద్వాదశమాసంబు లంత నొక్క, నాఁడు విప్రుండు రాజనందనునిఁ జూచి.

సీ. ఓరోరిలోహిత యారీతి రేయును బగలును బానిసఁ బాసి రాక
యేపని చేయక యిట్లుండెదవు నిన్నుఁ గనుఁగొన్నఁ గోపంబు గదుర కున్నె
యని చిన్నకూఁకటిఁ బెనఁచినజడ పట్టి గుంజి యీడిచి చెంపఁ గొట్టి తిట్టి
నేఁడు మొదలుగాఁగ నీవింక నిత్యంబు నీయీడువడుగుల నెమ్మిఁ గూడి
యర్కుఁ డుదయించుతటి నరణ్యమున కరిగి, కుశసమిత్పల్లభలములు గొంచు రమ్మ
కడుఁబ్రయత్నముతో నని నుడువుటయును, దైన్యమునుబొందియేడ్చుచుఁదల్లిఁగదిసి.

చ. కనుఁగవ బాష్పబిందువులు గ్రమ్మఁ బదంబులమీఁద వ్రాలుచుం
దనుఁ గినుక నృహీసురుఁ డదల్చిననిష్ఠురభాష లెల్లఁ జె
ప్పిన విని యాత్మలోనఁ గడుభీతి వహించుచు నార్తనాదయై
తనయుని జంకఁ బెట్టుకొని తామరసాసన చింత నొందుచున్.

19

చ. అక టకటా విహీనదయ నర్భకు నిన్నును జూచి కాలకౌ
శికులకు రోషభంగిఁ బని చెప్పఁగ నేగతి జిహ్వా యాడఁ గా
నకు నిపు డీవు పోయిన మనంబున ధైర్యము నిల్ప నేర్తువే
విక చపయోజతుల్యముఖవిభ్రమ భానుసమప్రభానిధి.

20

క. జనపాలతనయు లెంతయు, వినయంబునఁ జేరి కొల్వ విహరించెడునీ
కనయము నొకవిప్రాధము, కినుకకు లోఁబడఁగ వలనఁ గింకరవృత్తిన్.

21

సీ. అనపాయభాగ్యరేఖాన్విత యైనట్టిరాజముఖీశిరోరత్నమునకుఁ
బుట్టక ప్రాతరంభోజబాంధవతేజ పట్టి నా కేటికిఁబుట్టి తయ్య.

కజనయనాకిరోమణియుఁ గల్మషమూరయు నై ధరిత్రిపై
సుజనతఁ గన్న తజ్జనవిశుద్ధపవిత్రచరిత్ర మెట్టిదో.

36

వ. ఇవ్విధంబున మూర్ఛిల్లినమహీవల్లభుతనయునిం గమంగొని యక్కుమారులు మహా
దృభతంబును బొంది.

37

ఉ. ఈవస్సుధేశసందనుఁ డహీంద్రమహావిషవహ్ని కీలలన్
జీవములం దొఱంగక విచిత్రగతి న్గరళంబు మ్రింగి మూ
ర్ఛావశుఁ డైనహేమగిరిచాపునిరూపున నున్నవాఁడు మై
చేవయు మోముకాంతియును జెన్నతీయుండ వొ కించు కేనియున్.

38

తే. గాజు వాఱదు చరణపంకజయుగంబు, హస్తతలములకెంజాయ లడఁగి పోవు
కాదు వేటొక్కరూపంబుకన్న దోయి, యొడలిలోఁ బ్రాణములు దాఁగియుండఁబోలు.

తే. కొడుకువలకేల నెంతయుఁ గుశలనియతి, యమర నీరక్ష గల్పెడు సమయమునను
దెలివి నేమని యాశీర్వదించినదియొ, తల్లి లోకైకవినుతకాంతామతల్లి.

40

వ. అని యతిత్వరితంబునం బురంబునకుం జని మిథ్యా ర్తరవంబున నవ్వార్త మార్తాండ
కులచక్రవర్తిదేవికిం దెలియ నెఱింగించుటయు సమైఘుంగుంబోడి కాదంబినీ
గజ్జాననాదంబు విన్న మరాళియు నిషాదకోదండమార్వీనాదంబు వినిససారంగియు
దాశరథిశాపాక్షరరవంబు వినినపికాంగనయు బిడాలరవంబు వినినబాలశుకియుఁ
గంఠీరవంబుకంతశబ్దంబు వినినకరిణియునుం బోలె నుల్లంబునఁ దల్లడిల్లి హా కు
మార యని ఖండితకదళీతరుకాండంబుచందంబున మహీతలంబునకు వ్రాలి మూ
ర్ఛిల్లి కొండొకసేపు చేష్టావిహీనయై యుండి యెట్టికేలకుం దెలిసి బెట్టువగం
బొంది బాష్పజలధారాపూరంబులఁ బాలిండ్లు తొప్పఁదోఁగ నేడ్చుచుఁ దనలో
నిట్లనియె.

41

తే. అక్కటా లోహితాస్య బాలార్కతేజ, ఘోరశోకంబుచే నన్నుఁ గుండఁజేసి
తేమిచేయుదు నాకు ది క్కెవ్వ రింక, నెట్లు నినుఁ బాపె విధి కృప యింతలేక.

42

క. పతిఁ బాసియు నీకతమున, మతిలో దుఃఖంబులెల్ల మాని చరింతున్

ధృతి యాత్మ నిలిపి యింక నే, గతిఁ గడతున్ శోకవాఙ్మి కడముట్టంగన్.

43

క. భీకరపూత్కారంబున, నాకాకోదరము గవియునప్పుడు మదిలో

నేకరణిఁ దల్లడిల్లితొ, గాకానీహారకిరణరమ్యశరీరా.

44

వ. అని శోకించునమ్మహీకాంతుకాంతపయిం గినిసి విప్రవనిత యిట్లనియె.

45

తే. తొలుతఁ బుత్రుని నెచటికో తొలఁగఁబెట్టి

యడవిలోఁ బాము మూర్ఖున్నదంచు మొఱగి

గలయఁ జరియించి వాని నేకరణినైనఁ, బూని ప్రేరేచి తోడ్కొనిపోయి తక్ష

కాహివల్లభుక్రూరవిషాగ్ని శిఖల,పాలుగా ద్రోచిరండని పనుచుటయును. 28

వ. అత్యంతరయంబునం జని లోహితాస్యనిం గనుంగొని. 29

ఉ. ఓన్మపపుత్ర మద్దురునియోగమునం జని యేము నిత్యముం

గాననభూముల న్వలయుకాయలు పండ్లును దర్భ లిద్ధముల్

మానుగఁ గోసి తెత్తుము క్రమంబున నీవును మమ్ముఁ గూడి ర

మ్మా నిఖిలంబు చూపెదము మక్కువతోడుత వానియిక్కువల్. 30

వ. అని యొడంబటిచి యమ్మహీవరకుమారునిం దోడ్కొని చని కాశనమార్గంబులు దటి

సి తత్ప్రదేశంబులఁ గొంతనేపు మనోహరవిహారంబులు సలిపి వివిధమధురఫలంబు

లు దర్భలు నిధ్మంబులుతృణంబులునుంగోసిమోపుకట్టికిరంబునంబెట్టిచనుమనుటయు.

చ. పాడవగుడప్పిచే మిగులఁ బొల్పటి క్షత్తుక యెందుచుండఁ బె

ల్లుడుగక ఘర్మబిందుతతు లొక్కట మోమున నంకురింపఁగా

వడఁకుచుఁ జిన్నిచుంచుచెలువం బెడలంగఁ బదాంబుజాతము

ల్లడఁబడ దేహ మంతయుఁ గళంకము నొందుచు ధూళి బ్రుంగఁగన్. 32

సీ. నడచి బిట్టలసి పన్నగ మున్నయామట్టిమొదల నొయ్యన తలమోపుఁ జేర్చి

డప్పికి నచటితటాకతోయంబులు గ్రోలి రాకొనురుండు కొంతదడవు

తద్వటచ్చాయ నిద్రాముద్రితాక్షుడై పవళించి సహచరబ్రహ్మచారు

లెఱిగింప మేల్కొని యిందాఁక మఱచితి ననుచు నాకులు గోయుననువు వెదకి

యొక్కపాదంబు పుట్టిపై నునిచి యొండు, పాద మవనీరుహంబుపై నూఁదిత్రొక్కి

క్రిందికొమ్మకు మెల్లన కేలు చాచి, యందికొని కోయఁ బూనునయ్యవసరమున. 33

మ. ప్రళయారంభకృతాంతభీకరక రాజ్జన్మాలపాశంబుతోఁ

దులఁదూఁగం గలయాకృతిం బొదివి వాతూలాశనస్వామి నా

ల్కలు పెల్లార్చుచుఁ బుట్టిలో వెడలి యుగస్ఫూర్తిమైఁ గోప మ

గ్ధలమై పర్వఁగ రాసుతుం గటిచె పూత్కారంబు తోరంబుగన్. 34

ఉ. భూతలనాథనందనుఁడు భూరివిషానలకీల లుబ్ధ సం

జాతశరీరవేదనకుఁ జాలక ధారుణిమీఁద వ్రాలి లా

లాతతి నోరఁ గ్రమ్మ మిగుల స్తరణాతతమూర్ఖు నెందె హా

మాత యటంచుఁ దత్క్షణమ మట్టియు రూపతయై నయంబునన్. 35

చ. నిజవిషవహ్నిచేత నవనీధ్రము లైనను నీటు సేయునా

భుజగవిభుండు భూరమణుపుత్రుని జంపఁగ నోపఁ డయ్యెఁ బం

జెమటచే నవయవములు చెమ్మగిలఁగఁ, దఱుచు దుస్స్వప్నముల మతి దడఁబడఁగఁ
గలవరించుచు నొడఁ లెఱుంగక సెలవుల, జొల్లు కాఱంగ బ్రాహ్మణీసుప్తిఁ బొందె.

వ. అప్పు డప్పల్లవాధర చరణంబులు చప్పుడు గాకయుండఁ గదలి సదనంబు వెలువడి
నిజహృదయాభ్యంతరంబునం బొదలుకోక ధ్వాంతంబునకుఁ నోడు బాహ్యాతిమిరం
బసహ్యంబై పొదివికొన బ్రహ్మచారులు చెప్పినచొప్పునఁ బతిభక్తియే తనకు సహా
యంబుగా మహాధైర్యంబునం జని వటిభస్మపుంజంబునకై చరణంబులు వల్మీకంబు
నకై శిరంబునుం గా వసుంధరం బడి కించిదున్నీలిత నయనుండై విచారదూరమాన
సుండై యూరక మున్ను నిద్రించువిధంబున నున్న గారాబుకుమారు లోహితాస్త్వం
గనుంగొని.

56

తే. తరుణి యోర్వంగఁ జాలక తత్త్వణంబ, ధరణివై బడి మూర్ఛిల్లి ధైర్య మూఁది
కొంతవడి కింత దెలిసి నిజాంతరంగ, భరితతోకాగ్ని కీలలు ప్రజ్వరిల్ల.

57

ఉ. హాసుకుమార హావరగుణాకర హాచిరపుణ్యశీల హా
నాసరవల్లభప్రకటవంశమనోహరశుక్తిమాక్తికా
పతిసదసీరుహారిసదృశాంగవిభాసిత లోహితాస్య నిఁ
బాసి చరింప నోప ననుఁ బాయఁగఁ బాడియె నీకు నక్కటా.

58

సీ. మొలకనవ్వుల నునుముద్దులనీమోము గూర్మి రెట్టింపఁ గన్గొనక యున్న
నమృతంబు చిలుకునీవిమలవాక్యంబులు వీనులు చల్లఁగా వినక యున్న
సంపూర్ణపూర్ణిమాశశి బోలునీమేను చెలువారఁ గౌఁగిటఁ జేర్చు కున్న
నిరుపమానము లైననీచిన్ని చెక్కులు ప్రేమతోఁ గదిసి చుంబింప కున్న
నిమిషమాత్రంబు ప్రాణము ల్నిలుపఁజాల, నేనుఁ జనుదెంతు నెటఁబోయి తే తనూజ
చేరి నాతోడ నొకమాట చెప్పవయ్య, పలుమఱును నిన్నుఁ బిలువంగఁ బలుక వేల 59

క. రాహుగ్రహముఖకబళిత, నీహారమరీచికరణి నీవదనము క్రూ
రాహీంద్రవిషానలకీ, లాహతిచేఁ జెలువు దటిగె ననుఁగుఁగుమారా.

60

ఉ. బాలిక లూఁచుచుం గదిసి పాడఁగ మేడలలోన రత్నతో
భాలలితంపు టుయ్యెలలపై సుఖ ముండెడునీవు నేఁడు తా
నేల నరణ్యమధ్యమున నిర్భరలీలల నిద్రఁ బోయె చా
భీలస్పగాలరావములు పెల్లుగ నెల్లెడ నుప్పతిల్లఁగన్.

61

వ. అని తనూభవునిం బాయం జాలక మోహపరవశత్వంబున నక్కునం జేర్చి పేర్చు
తోకోద్రేకంబునం గఱచిన కాకోదరంబుం దలంచి.

కల్లయేడుపు లేడ్చుచుఁ గపటవృత్తి

వెదకుసండున సురుంగఁ జూచెదవు నీవు.

46

క. నాముందట నెటి కరిగెద, వీమాయలు మాకుఁ దెలియు నిన్నియు నిను నే

నేమలుదునె నీకంటెను, నే మించినజాణఁ జాము నెలఁతలలోనక.

47

తే. కొడుకుఁ బలుమాటుఁ దలఁచుచునుడుగకిట్లు, మిగులశోకంబుఁబొందుచుమిన్న కున్న

నీవు గావించుపను లెల్ల నెవ్వ రింకఁ, జేయువారలు రా రమ్మ శీఘ్రముగను.

48

వ. అని యితైఱంగునం బరుసంబు లగు దురాలాపంబులు పలుకు నక్కాలకౌశికుని

యాలిం గనుంగొని యాలీలావతి యాటనిదుఃఖంబు లోలో నడంచుచు.

49

సీ. అమ్మ యీవేళ నన్నుకంపఁ జూడంగఁ దగుఁ జిత్తమున నెందుతలఁపు మాని

నాకుమారుడు కాననంబులో విష మెక్కి యేరీతి నున్నాఁడొ యెఱుంగ రాదు

తెప్పించి యౌషధం బిప్పించి పుత్రదానము నేయ వలయుఁ బుణ్యంబు మీకు

నని వేడికొనుచు దైన్యంబున నడుగులపై వ్రాలి లేవకఁబలువరింపఁ

గొంతకనికర మాత్మ నంకురము నెందఁ, గలహకంటికి యిలఁతునికలువకంటి

తలపదంబున నొక్కింత దొలంగఁ ద్రోచి, పలికె గర్జకతోరసంభాషణముల.

50

ఉ. బాలురయేడ్చు మాన్చుటకుఁ బండులు దెమ్మని పంచిన న్మహా

భీలభుజంగసంఘములు పెల్లుగ నుండెడుపుట్ట లెక్కఁగా

నేల భవత్తనూజునకు నే మొనరించినయట్టి దేమి యా

పాశము దప్పఁ గ్రొవ్వి నయభాగ్యుల కూరక యేడ్వ వచ్చునే.

51

తే. ఒడ లెఱుంగక తిని మసరుటికి వాఁడు, కావరము పట్టి యున్నాఁడు గాక పుట్ట

లెక్కఁ బోవంగ నేటికి నింతలోన, నట్ల కాదగు వానికి నడల నేల.

52

తే. కాననంబులఁ బుట్టలలోనఁ దిరుగు, పన్నగంబుల కెల్ల వాగ్బంధనమ్మ

చేయఁ దగు మాకు నిది మేముచేసినట్టి, తప్ప లోఁగొమ్మ మాయమ్మదయ దలిర్ప.

53

చ. పలుమలు నేమి పల్కు లికఁ బల్కక మిన్నక యేగుదెంచి నీ

వలవడఁ జేయునట్టిపను లన్నియునుం గొఱ గాక యుండ ని

శ్చలమతితోడఁ జేసి మఱి సత్తుగ నీసుతువార్త యంతయుం

దెలియుము పోయి నావుడు సతీతిలకం బతిశోకచిత్తయై.

54

సీ. మఱి యేమియును మాటుమాటలు పల్కంగ లేక ధీరత నట్లకాక యనుచు

బాములఁ బడి సందెజాము పోయినఁదాక వరపుడుపనులు సర్వంబుఁ దీర్చి

యలసియు విసువక యరుదెంచి భక్తిమై నొయ్యన చరణంబు లొత్తుచుండ

బెట్టుగఁ బలుమాటు నిట్టూర్పు లిచ్చుచు భీకరంబుగ గుఱు పెట్టుకొనుచుఁ

చాననంబునుంబోలె నారాజపంచాననం బామంచెప్పెనుండి వసుంధర కవతరించి
మెల్లన చనుదెంచి. 70

సీ. నిబిడశోకాగుణనేత్రకోణంబులఁ బలుమాటు దొరఁగెడుబాష్పములను
జెక్కపైఁ జేర్చినచిగురుకెంఁగేలును వట్టిపోయినయట్టివాతెఱయును
వేడిమైఁ బలుమాటు వెడలునిట్టూర్పులు గొదకొని వెక్కిడుకుత్తుకయును
గడుఁ జిక్కుచీటుగా విడినక్రొమ్ముడియును నవనీరజోలిప్త మైనమేనుఁ
దొలఁగి పోయినచనుకప్పు మలినపటము, మిగుల వాడినమోముఁదమ్మియును గలిగి
దీనదశ నున్నచంద్రమతీ పురంద్రి, కట్టెదుర నిల్చె సత్యంతకరుణ పొదల. 71

చ. నిలిచిన భీతియు న్వడఁకు నివ్వెఱపాటును భూరిలజ్జయుం
గళవళము జ్ఞనింప నధికం బగుశోకముఁ బొంది కుందుచుం
దొలఁగినపయ్యెద న్వలుదతోరపుఁజన్నులు కప్పుచున్నయా
నలినదళాక్షిఁ జూచి నరనాయకవంశలలాముఁ డిట్లునున్. 72

సీ. ఈనట్టనడురేయి యీరుద్రభూమిలో నీపెనుచీకటి నేవిధమున
నొక్కింత శంకింప నున్న సాహసురాల వేటికి వెఱపు నీ కితైఱఁగున
నేకారణమున నీ కిట్టిదుర్దశ వచ్చె నెఱిఁగింప వలయు మా కివ్విధంబు
నీభర్త యెవ్వఁడు నీనామ మెయ్యది యెచ్చోట వసియింతు వెపుడు నీవు
బాలుఁ డేటికి మృతిఁబొందె వాలుగంటి, యనిన వదనాంబుజము వంచి యశ్రుధార
లాలుక గద్గదకంఠమై పలికె ధరణి, కాంతుమానసమున కనుకంప వ్రెడమ. 73

ఉ. ఓనరలోకవంద్య విను ముజ్జ్వలభూరికృపావిధేయ నే
నీనగరంబులో నొకమహీసురపుంగవుమందిరంబునన్
బానిసనై వసింతు నను భర్త ఋణంబునకై ధనార్థయై
మానితసత్యవాఙ్మియతి మానక పోకడ వ్రేటై దాలిమిన్. 74

తే. నాదునామంబు విను మంసనారి మత్కు, మారుఁ డీతండుభూమిబృందారకుండు
కోరి పుత్రైరఁగా సమిత్కుశఫలార్థ, మడవి కేతెంచి ఫణిదష్టుఁ డగుచు నీలై. 75

క. మీరెవ్వ రనఁగు సత్కృప, నారనినాదుఁఖ మెల్ల సడఁపఁగ మదిలోఁ
గోరి ప్రియంబు జనింపఁగఁ, జేరం జనుదెంచినట్టిసిద్ధాగ్రణిన్. 76

తే. కాక బహుభూతనివహము ల్కదిసి కొలువ, భీతిఁ బుట్టించు నేతత్పరేతభూమిఁ
బ్రీతి విహరించుచుండెడిభూతపతిన్, యాన తియ్యంగ వలయు దయానిధాన. 77

చ. త్వరితమ మత్కుమారున కవార్యకృప నిష్పవైద్య మిచ్చి యో
చిరతరపుణ్య క్రమ్మఱ సజీవునిఁ జేసి మదీయమానసాం

ఆ. వక్రగతిన యెపుడు వర్తించు రంధ్రముల్, వెదకుచుండు మిగుల విషము గురియు
 నోర పడగఁ బెట్టు నోయన్న యేమందుఁ, జిట్టు బుస్సు మనెడిచెడుగుఁబురుగు. 63
 క. ఏమందు నిన్ను లోహిత, యేమందుల మాను నందు నిక నెవ్వరితో
 నేమందు నిన్నుఁ గఱచిన, పామందే కూడి యుండెఁ బాపపువిధియున్. 64

వ. అని యక్కుంభీనసంబు నుపలంబించి యారంభోరువుహృదయాంభోరుహ్లాంబుం దన
 కుం దాన యూఱడించుకొని ధైర్యవివేకంబుల నలవరించి యింక వీనికిం బుణ్య
 లోకప్రాప్తి యగునట్లుగా నుచితసంస్కారంబు లొనర్చి కలహకంటకి మేల్కొ
 నకమున్న రయంబునం జని సముచితకృత్యంబు లొనర్పం దగు నిచ్చోట నాలస్యం
 బు గర్హ్యంబు గాదని పట్టిం దనమూఁపునం బెట్టుకొని కొంతదవ్వు చని పరేతని
 కేతనంబుం బ్రవేశించి యందు భూతప్రేత పిశాచశాకినీధాకినీబేతాళ కలకలస్వరం
 బుల నతిభయకరం బైనయారుద్రభూమిం దనపాతివ్రత్యధైర్యంబులు సహాయం
 బులుగాఁ బుత్రుని డించి దందవ్యామానంబు లైన శుష్కకాష్ఠంబులు కొన్ని గూర్చి
 పుత్రు నందు నిడి యింగలంబు తగుల్పం బూని పూనలేక శోకావేశంబున నిట్లనియె.

సీ. మాతామహుండును మాతామహియుఁ జేయుగారాము గైకొనఁ గాన వైతి
 వానందమున నెత్తి యర్మిలి ముద్దాడుమేనమామలమేలు గాన వైతి
 గరిమ నక్కునఁ జేర్చి శిరము మూర్కొనుతండ్రి కాఁగిట మెలఁగంగఁ గాన వైతి
 వృత్సంగమున మించి వాత్సల్యమున దాదిగైసేయుమోహంబు గాన వైతి
 పరిజనంబులు సఖులును బ్రమద మెసఁగఁ, బూని యొనరించుప్రియములు గాన వైతి
 చుట్టముల కెల్ల వెలివడి రట్టుపడిన, నాకు జనియించి యిట్లైతివే కుమార. 66

తే. ఇవ్వసుంధరలోపల నెన్నఁదగిన, భాగ్యసౌభాగ్యవతు లైనపడఁతు లుండ
 సకలదుర్లక్షణములకు సదన మైన, నాకు నేటికిఁ బుట్టి తయో కుమార. 67

వ. అని యిట్లెఱంగున. 68

ఉ. పంచమనాదయుక్తిఁ బికభామిని కూయుతెఱంగు దోఁప నా
 చంచల సేత్ర హస్తజలజంబులు మోమునఁ జేర్చి యేడ్చె నే
 త్రాంచలబాష్పబిందునివహంబుల దోఁగునురోజకుంభము
 ల్మంచునఁ దోఁగుపద్మముకుళంబులతోడుతఁ జెల్మి సేయఁగన్. 69

వ. అయ్యార్థరవంబు విని హరిశ్చంద్రుండు మహాశ్చర్యంబునం బొంది యాయర్థరాత్రం
 బిచ్చట నేకతంబు శోకించు వనితానిస్వనంబు వినంబడియె నిస్సందేహంబుగాఁ గ
 నుంగొన వలయు నని ముద్రగుదియ భుజంబునం బూని కరఖడ్గంబు కటిబద్ధాంబ
 రంబునఁ గీలించి కులకుధరశిఖరంబుననుండి మహిమండలంబునకు లంఘించుపం

చ. కుదురు మెలుంగునిబ్బరపుగుబ్బలపై నయనాంబుపూరముల్
చెదరంగ నేలయేడ్చెదవు చెల్వ దురంతవిషాదవేదనా
విదళితమానసంబునను వేమలు నాయువు శాశ్వతంబై సం
పదలు స్థిరంబులే విధివిపాకము దాటఁ దరంబై యేరికిన్.

87

వ. అనినఁ జంద్రమతి యిట్లనియె.

88

ఆ. సుజనవినుత గోరుచుట్టుపై రోకటి, పోటు దాకినట్టి పో తలంప
మొదల శోకజలధి మునుంగంగ నందుపై, నీవు పల్కినట్టినిష్ఠురోక్తి.

89

మత్తకోకిల. ఓమహాత్మక మిమ్ము దూఱంగ యుక్తమే వివరింప మీ
రేమి చేయుదు రయ్య మాటికి హెచ్చి కాశికమానిమా
యామయం బయి వెంటవెంట నహర్నిశంబులుఁ బాయ కు
ద్దామశక్తిని నాదుకర్మము దాయకైవడి నుండఁగాన్.

90

వ. అనుటయు నవ్వాక్యంబు లాకన్ఠించి హరిశ్చంద్రనృపపుంగవుం డంతరంగంబునం
గలంగి యిక్కురంగనయన మదీయభార్య యగునని యంతలోనం దనమనంబు మగు
డ్డొద్దిగించికొని నిశ్చయంబుగా నెలుంగ కితైఱంగునం దలం పేల పుట్టెనొకో యని
పశ్చాత్తాపంబును బొంది యమ్మందగమనం గనుంగొని మఱియును.

91

చ. హరపదపూజకుం దొలఁగి యంత్యజాఁ గొల్చి కులాభిమానముల్
సరగున వెచ్చ పెట్టి హరిచందనకీర్తలు వీటిఁబుచ్చి దు
ష్కర మగువల్లకాటి కధికారము వచ్చినదుష్టబుద్ధికిం
గరుణ దలంప నెక్కడిది గంధగజేంద్రసమాన గామినీ.

92

చ. అలికులవేణి వీడు చతురబ్ధిపరీతమహీతలేకుండై
యలరున్మపాలశేఖరునియాత్మజాఁ డంటివి మున్ను నీవు త
త్కులసతి వింతదైన్యమునకుం బనిలే దొకమాడమాత్రముం
గలుగదె నీకు నిట్లు పలుకం దగునే విపరీతవాక్యముల్.

93

క. మాడకు మిక్కిలి యడుగము, చేడియ మత్స్వమి మున్ను చేసినమేరల్
జూడగ నడపఁగఁ దగు మొగ, మోడంగారాదు మాకు మొగి నెవ్వరికిన్.

94

తే. నీకు మఱియొండుపాయంబు లేకయున్న, నెలఁత మాకిచ్చుమాడకు నెలవుగాఁగ
నెమ్మిఁ గైకొనియెద నిమ్ము నీదుకంత, సూత్రమున నున్నమిను కైన శోక ముడిగి.

చ. సరసిజనేత్ర జీవితము సత్యము గాదు శరీరధారికిన్

మరణము నిశ్చయంబు పలుమాఱుఁ గుమారునిఁ జూచి యెడ్చిన

బురుహము సమ్మదస్ఫురణఁ బొందఁగఁ జేయు మహానుభావ త

త్పరమతిఁ బుత్రదానసుకృతంబు సమస్తము నీకుఁ గల్గెడిన్.

78

వ. అనుటయు నమ్మందగమన ప్రియవచోవిశేషంబులవలనఁ దనకులాంగన యగుట నిక్కంబుగా మనంబునం దెలియక సందేహంబున నారాజపురందరుండు వెండియుం జంద్రమతిం జూచి.

79

తే. పంకజానన నే భూతపతిని గాను, దురితహరుఁ డైనయట్టిసిద్ధుండఁ గాను

దగినవిషవైద్యమంత్రతంత్రముల నెఱుఁగ, బాలుప్రాణంబు మగిడింపఁ జాల నేను. 80

సీ. వనజాక్షి యిప్పు రేతనికేతనక్షోణి తనగుత్తగాఁ జేసికొని వసించు

చండాలకులపాలకుండు నాయేలిక వీరబాహుం డను పేరివాఁడు

సదయుఁడై యీముద్రగుదియ నాచేతికి నిచ్చి యాతఁడు నన్ను నిచట నుండఁ

బనిచిన నుండుదు భక్తి మీఱఁగఁ దదాజ్ఞాయత్తచిత్తుండ నగుచు నెపుడ

వినుము నానామధేయంబు వీరదాసు, నే నెఱుంగక యుండఁగ నీకు నీవ

నట్టినదురేయి వచ్చి యీపట్టిఁ దెచ్చి, యిచట నునుపంగఁ బాడియే యిగురుబోడి.

పీ. ఆడుదానవు గాన ననుకంప జనియింపఁ బరుషోక్తులను నేమి పలుక నోడి

యూరక యుంటిఁ దక్కిరుని నెవ్వని నైన శిరము ఖండింతుఁ గౌత్యేకమున

సాద పేర్పఁ దగునంతచోటికి నొకమాడ తెచ్చి నా కిత్తురు మచ్చెకంటి

యీచొప్పు దప్పక యియ్యంగ వలయును దొరకక యుండినఁ దొలఁగి పొమ్ము

మాట లింకేల యిచ్చోట మసలి తేని, యంత్యజాగ్రణి మత్స్వమి యైనవీర

బాహుపదములయాన యోభామ యనిన, మిగులశోకంబు నిగుడ నమ్మగువ పలికె.

చ. పరహితమార్గవర్తన శుభంకర న న్నొకకొంత నీదయా

సరణిఁ గనుంగొన న్వలయు సంపద గల్గినదానిఁబోలె ని

ఘరగతి మాడ వేఁడెదవు చూడఁగ నే నిరుపేదరాల నె

వ్వరు మఱి దిక్కు లేరు తగవా నను శోకపయోధి ముంపఁగన్.

88

క. శ్రీలున్ దైవాఱ జలధి, వేలావలయితధరిత్రి విమలయశుండై

యేలున్పపనూతి యడుగెడు, నేలకుఁ బాత్రుండు గాఁడె నీ కిటు తగునే.

84

వ. అని మఱియును.

85

మ. అకటా చేరెడు నేలకుం దగఁడె సప్తాంభోధివేష్టీభవ

త్సకలద్యౌపకలాపభూపమకుటాంచత్పద్మరాగోజ్జ్వల

ప్రకటానర్గళనిర్గళత్కిరణకుంభత్పాదుఁ డైనట్టిరా

జకుమారుం డని యేడ్చెఁ గన్నుఁగవ సక్ర ల్కల్పలై పాఱఁగన్.

86

వ. అని బహుప్రకారంబుల శోకించునాతలిరాకుబోడిం గనుంగొని యమ్మహీకాం
తుండు మూర్ఖాగతుండై కొండొక నేపునకుం దెలిసి ధైర్యంబు తూలఁ బుత్రశోకం
బునం గుంది కుమారుని యశేషవయోరూపగుణవిశేషంబు లంకించుచున్న జీవి తేజ్వ
రునిం జూచి నివేకంబు మీఱ నూటడించి చంద్రమతి యిట్లనియె. 104

చ. ఇనకులసార్వభౌమ మన మిద్దఱము స్థృతి దూలి యీగతికై
ఘనతరశోకేవహ్నిఁ బడి క్రాఁగుచు నుండుట బుద్ధిగాదు నె
మ్మనమునఁ దాల్చి నిల్పుఁ డింక మానుఁడు దుఃఖము వేకు వయ్యెఁ బ్ర
ద్దును బసలేదు కుక్కుటతతు ల్వెసఁ గూయఁగఁ జొచ్చె నెల్లడక. 105

తే. ఇచటఁ దడయంగ రాదు నా కినుఁడు పూర్వ, గిరికి నేతేకమున్న సత్వరమ యరిగి
సమయసముచితకృత్యముల్సులుపకున్న, నలుగు నామీఁద మిగులబ్రాహ్మణునిగృహిణి.

తే. తనయువై బర్వమోహలతావితాన, మాతృసుజ్ఞానమయనిశితాసిఁ గోసి
యానతిం డింక నేమిసేయంగ నుచిత, మనిన నూహించి తగవరియగుచు నృపుఁడు.

సీ. ఆకాంతతోడ నిట్లనియె నారాకేందుముఖి స్వామికార్యంబు ముఖ్య మరయ
నేలిక మనమున కెడసి సత్యము దప్పి యిప్పని కొడఁబడ నెట్లు వచ్చు
నిడ వొండు మాని నిన్నే లినయట్టిధాత్రీదేవు నడిగి యేరీతి నైన
మాడ యొక్కటి దెమ్ము మసలక వేగంబ తగవు నొచిత్యంబు దలఁపు మనినఁ
బ్రాణవల్లభుసత్యప్రభౌవమునకు, మిగుల నచ్చెరు వంది యమ్మీననయన
యాత్మజాని భర్తకడ నిడి యప్పగించి, యధికభక్తిప్రణామంబు లాచరించి. 108

తే. మఱలి పురవీధి నేగడుతటి నెటింగి, కపటకృత్యధురీణుండు గాధిసుతుఁడు
సృపవధూటిని వధియింప నుపమ యొకటి, యాత్మలోపల యోచించె నదృభతముగ.

ఆ. తత్తుణంబ యొక్కతస్కరుఁ గల్పించి, యార్యవినుతశీల యైనయట్టి
జనవరేణ్యుడేవి సమయింపఁ దగునుపా, యంబు గఱపి యరుగు మనిన వాఁడు.

క. మొల నీలి కాసెయును బద, ముల నోరచ్చులు ధరించి ముదము దలిర్పక
సెలగోలయు ములుబంతియు, బలపముఁ గత్తియును బూని పటుసాహసియై. 111

సీ. ఆవారణాసిపురాధీశునగరిలో భీకరంబుగఁ గన్న పెట్టి చొచ్చి
భర్మహర్త్యాంతగనిర్జితమణిమయడోలాగ్రమున సుఖలీల దాది
ప్రక్క- నిద్రితుఁ డైనగాకొమరునిఁ జేరి బిగియారఁ గుత్తుక పిసికి కెడపి
దత్కర్ణకంఠహస్తవ్యస్తమణిమయాభరణము లైకొని భయము లేక
వెడలి చని చంద్రమతి కడువేగ వచ్చు, పథమునకు నడ్డమై నిల్చి ప్రాభవంబు
గర్వమునుఘ్రింపఁబల్కెఁదస్కరుఁడు కపట, మృదులగంభీరవాచాసమేతుఁడగుచు.

నృరలునె వీనిప్రాణములు మంగళసూత్రసువర్ణ మిచ్చి నీ
వరసుతునిం దసించు మగువా యన మూర్ఛిలి శోకమగ్నయై.

96

వ. తెప్పిరిలి యప్పులుకుల కులికిపడి యమ్మత్తకాళిని చిత్తంబున మత్పతివ్రత్యవిశేషం
బునం జేసి మదీయగళంబున నున్న మంగళసూత్రంబుమిన్ను పగపురుషుల కెన్నఁడు
ను లోచనగోచరంబు గాదు గావున నిమ్మహానుభావుండు హంసకులావతంసం బగు
హరిశ్చంద్రనరేంద్రుండు సందేహంబును బొందవల దని యారాజపురందరుం డున్న
దురవస్థకుం దనయంతరంగంబునం గలంగి యక్కురంగనయన తన్నుఁ దా నెఱుంగక
మహీతలంబునకు వ్రాలి యొక్కించుక ధైర్యంబున నెట్టికేలకుం దెలివి నొంది. 97

శే. ఓహరిశ్చంద్ర నీపుత్రు లోహితాస్యఁ, జేరి చూడుము మున్ను నీయూగుపీఠ
నిద్రఁ జెందిన్నకెవడి నేఁడు దీర్ఘ, నిద్ర వోవుచు నున్న నిర్ణిద్ర తేజు.

98

వ. అనిపలికిప్రాణేశ్వరు చరణకమలంబులకు నమస్కరించి కరంబు శోకంబుననిట్లనియె.

సీ. పృథుఁలొస్తంభ సంభృత మైనయీమంచె నవరత్న సింహాసనంబె నీకు
నగళిగళకఠినబంధుగకపాలంబులు మంగళాచారకుంభములె నీకు
శూలొగ్రమానవస్థూలకేశంబులు గమణీయ మగుచామగములె నీకు
భూతబేతాళజంబుకనినాదంబులు కవిగాయకప్రసంగములె నీకు
నురుగరిత్ర మహాస్మశానోపకంఠ, శాకినీలోకభయదస్మశానభూమి
సకలగాజ్యగమానివాసంబె నీకు, సత్యగుణసంపదభిరామ సార్వభౌమ.

100

సీ. గుమిగూడి యున్న యీకొఱవిదయ్యంబులు పంజులవారలె పృథివేంద్ర
నారుణఘోరవధ్విని కంచుకవ్రాతసాంద్రహుంకారమే సార్వభౌమ
ప్రీతిఁ జేరిభుజించుబేతాళనివహంబు మంత్రిసంగోహమే మనుజనాథ
సందడి చేయుపిశాచులు నుడిగంపు టితివలె భానుకులావతంస
రుద్రభూమి యగ్రోధ్యయే భద్రమూర్తి, మంచె సింహాసనమె జగన్మాన్యవీర్య
తోడరివైవంబు నేమని నూలుదాసఁ, గట్కటా గోహరిశ్చంద్ర కాంతిచంద్ర. 101

కా. ఆభాగ్యోన్నతి యాసమగ్రవిభవం బాగాబసం బాతనూ

శోభాడంబర మాభుజాబలకళాస్తోమంబు లాప్రాధవం

బోభూమిశ్వర యెందుఁ బోయె నిదిదానోహో మహాశ్వర్య మిం

కేభంగిం దరియింతు వెల్లిగొని పెల్లెతెంచుశోకాంబుధిన్.

102

క. వైదికకరనఖముఖరిత, వీణానాదములువేడ్క వినియెడు నీవో

ప్రాణేశ యెట్లు వినె ద, క్షీణశివాగవము చెవులు చిందఱు వోవన్.

103

- చ. అని ధరణీశ్వరుండు హృదయంబున శోకము పొంగ భీషణుం
గనుంగొని దీనిఁ జూచిన నఘం బొదవుం గడువేగ బాలఘా
తిని దలఁ ద్రెవ్వ నేయు మని తెంపునఁ జెప్పము వీరబాహుతోఁ
గనికర మింతయు న్నిలుపఁగా వల దియ్యెడ వేయు నేటికిన్. 128
- తే. ఇంకఁ బ్రత్యుత్తరంబు నీ వెద్దియైనఁ, బూని చెప్పితి వేని నాయాస నీకు
నిదియ ముమ్మాటికిని నెల వేగు మనిన, నట్లకా కని భీషణుం డనుమతించె. 124
- తే. అపుడు చంద్రమతీదేవి యాత్మలోన, లేశమాత్రంబు చలనంబు లేకదైవ
మెల్లవగపులు సాయంగ నిచ్చెవరము, తగదు చింతింప నింక డెందమున ననుచు.
- చ. తెలివి ఘటిల్ల నెంతయును ధీరతతోఁ దల వంచి యేమియుం
బలుకక మై వడంకఁగను బల్మలు మిన్నక నేల వ్రాయుచున్
నిలిచి కృతాపరాధకరణి స్థరణీపతిమోల నుండె హృ
జ్జలజమునం ద్రిలోకనుతు సత్యధనుం బ్రియునిం దలంచుచున్. 126
- వ. అంతటఁ బ్రభాతసమయం బగుటయు. 127
- శా. సత్యశ్రీనిధి నేడు క్రమ్మట హరిశ్చంద్రక్షమానాయకుం
డత్యంతస్థిరరాజ్యపీఠము ముదం బందంగ నీరీతి నా
చిత్వం బొప్పుఁగ నెక్కు నన్నగతి నక్షీణప్రభాస్ఫూర్తి నా
దిత్యుం డయ్యుదయాద్రి నెక్క ధరణీదేవోత్తము ల్మృక్కఁగన్. 128
- వ. అంతట నాభీషణుం డత్యంతరోషంబునఁ గాంతాశిరోమణి యగు చంద్రమతిం
దోడ్కొని పోవం గదిసి రాజవీధిం జొరకాంతాజనంబులు గనుంగొని. 129
- తే. కటకటా చిన్ని నెత్తురుగందు రాచ, పట్టి చక్కనిపాపనిఁబట్టిచంప
నేటి మృత్యుస్వరూపయై యెచటనుండి, వచ్చె నీపడుచులతిండి యిచ్చటికిని.
- క. పొదిగిల్లలోన బిడ్డల, ముదమున నిడి యాద మఱచి ముందటిరీతిం
గొదకొని నిద్రింపఁగ రా, దిది మిగులఁ బ్రమాద మయ్యె నిక నివ్వీటన్. 181
- క. ధర మీఁద నాడుదొంగలు, పరికింపఁగ లేరు తొల్లిపన్నిదమునకుం
గర మాశ్చర్యముగా నీ, పురిలోనం గలిగి రిట్టిబూమెలు గలవే. 182
- చ. కలుషము బాలఘాతకము గాదని యాత్మ నొకించుకేనియుం
దలఁకక యిట్టిసాహసము దారుణలీల నెనర్చె నింక నీ
యిల నిటువంటివారలకు నెల్ల భయంబుగ దీని నిర్దయన్
వలయు వధింప దోషము లవంబును జెందదు భూమిభర్తకున్. 188
- వ. అని పలికిన వెండియుఁ గొందఱు దమలో నిట్లనిరి. 184

- క. ఎటు కేగెద వీపెనుచీ, కటి నొంటిమెయి న్లతాంగి కలతెఱఁ గల్గెం
దటుకునఁ జెప్పము నావుడు, గుటిలాలక వానిఁ జూచి గురుతరభీతిక. 118
- తే. వంతఁ బొందుచుఁ దనదువృత్తాంత మెల్ల, నెఱుంగఁజెప్పటయును మృసాకృపదలిర్ప
నాసహోదరివీవుకాంతాలలామ, యేడ్వఁగా నేమిటికి నీకు నివ్విధమున. 114
- సీ. అని పల్కి తనచేతిమనుజేంద్రసుతుసొమ్ము లన్నియు ముడిగట్టి యంది. యిచ్చె
నాసమయమున భయంకరాకారులు యమకింకరులమించునట్టివార
లవ్వీటితలవరు లత్యుగ్రకరవాలహస్తులై పద పదం డనుచు నిగిడి
చేదివియలు పూని చెచ్చెర నేతేర వారికంటెను మున్ను చోరకుండు
దొంగఁ బట్టితి రండని సంగతిగను, దలవరులలోనఁ గలసి యత్తలిరుఁబోడి
బట్టికొని భూరితరముష్టిఘట్టనముల, పాలు వలుచుచు నత్యంతభయదభంగి. 115
- క. కొని చని వేగమ భీషణుఁ, డనుతలవరి మ్రోలఁ బెట్టి యద్భుత మడరం
గనుఁగొనుఁ డని తొడవులు దర్శనముగ నిడి దొంగ చనియ సాహసలీలక. 116
- ఉ. అంతట భీషణుండు హృదయంబున రోషకృశానులీల ల
త్యంతసమగ్రమై పెరుఁగ నత్తులఁ గెంపు జనింప మేదిన్
కాంతునిరాణివాసము నకల్పసాహసశీలఁ జూచి గొ
యింతి నృపాత్మజా న్నిశువు నెట్లు వధించితి సాహసంబునక. 117
- తే. కాంత యిటువంటిబిడ్డలఁ గన్నకడుపు, నాదె నీకు మెకింతయుఁ గరుణలేక
యిట్టిపాతకమున కొడిగట్టి తేల, చిత్ర మయ్యెను మాప నీచేతఁ దలఁప. 118
- వ. అని పలుకుచు నమ్మహీకాంతునిసమ్ముఖంబునం బెట్టిన నతండు. 119
- చ. కలుషవిహీనఁ జంద్రమలిఁ గన్గొని యిట్లని పల్కె నక్కటా
నెలఁత మహాదురాత్మకుఁడు నిర్దయుఁ డెవ్వఁడు నిన్నుఁ బంపె ని
ట్లుకను బాలుఁ జంపు మని యాభరణంబులవాంఛ నీమదిం
గలిగిన నిత్తు నిందు కయి గాదిలిపుత్రు వధింప నేటికక. 120
- ఉ. పున్నమచందమామ సరిపోలెనుచక్కనిపట్టిఁ బట్టి సం
పన్నమహోగ్రసాహసము పర్వఁగఁ జంపఁగఁ జేతు లాడెనే
యెన్నఁడు నిట్టిపాతకము లెచ్చట నేము ధరిత్రి మున్ను గ
న్గెన్నది లేదు నీకతనఁ గ్రొత్తలు పుట్టె మహోగ్రకర్తమున్. 121
- క. పురుషులకంటెను సాహస, మిరుమాఁడుగుణంబు లరయ నెక్కుడు బింబా
ధరలకు ననియెడువాక్యము, తరుణి వివరింప నేడు తథ్యం బయ్యుక. 122

క. ఈహరిణనయనఁ గెడపిన, స్త్రీహత్యయుఁ గెడప కున్నఁ జెచ్చెర స్వామి
ద్రోహంబును బాటిల్లెడు, నూహించిన నాకు నెద్ది యుచితము చేయఁ. 143

వ. అని బాష్పపూరితనేత్రుండై మొగంబు వంచి యున్నయన్నరెంద్రునకుం జంద్ర
మతి యిట్లనియె. 144

క. ఓవసుధాధిపశేఖర, యీ వెలుఁగనిధర్మమార్గ మెందును గలదే
భావింప ధైర్య మెడలక, గావింపఁగ వలయు స్వామికార్యం బెపుడుఁ. 145

క. ఊహించి చూడ స్వామి, ద్రోహ మమితభార మనుచుఁ దొల్లి గరుత్త
ద్వాహనునితోడ నిస్సం, దేహంబునఁ బలికె ధరణిదేవి ప్రియేశా. 146

చ. అదియును గాక నాకొమరు నర్భకుఁ జంపె మహాదురాత్తురా
లిది యనునింకఁ బొందితి నరేశ్వర కావున నింక న న్వధిం
పఁ దగుఁ దలంచి చూడ సణుమాత్రము నొండుతలంపు మానుఁడీ
హృదయములోపలం గరుణ యేటికి నిల్పెద రిట్టిపట్టునఁ. 147

తే. మానవులు దేవతలును విస్తయము లొదవ, నిచట నచటను బొగడ మహీతలేశ
శంకఁ బొందక మిగుల నిశ్చలత నిలిచి, తెంపు మీఱఁగఁ దెంపు మదీయశిరము.

వ. అని యమందధైర్యంబునం జంద్రమతి ప్రాణేశ్వరుపదంబుల కెఱఁగి ముదంబునఁ
గృతప్రదక్షిణయై కరకమలంబులు మొగిడ్చి దరహాసవికాసంబులు వదనంబునం
బ్రకాశింప నిరంతరరక్తపంకసంసిక్తంబై చూపట్టు వధ్యశిలోపరిభాగంబునం బద్మా
సనంబునం గూర్చుండి మార్తాండమండలంబుపైఁ జూడ్కి నిలిపి. 149

తే. నిఖిలలోకైకవంద్య యోనీరజాప్త, నాకుఁ గృపతోడ జన్మజన్మములయందు
సత్యసంశీలుఁ డగుహరిశ్చంద్రస్థపతిఁ, బ్రాణనాయకుగా సునర్పంగవలయు. 150

వ. అని యత్యంతతాత్పర్యంబున నాదిత్యుం బ్రార్థించి ప్రాణవల్లభు నుల్లంబునం జేర్చి
యుండుటయు నవ్వాలుగంటిం గనుంగొని మహీపాలుండు తదీయధైర్యవివేకంబు
లకు మనంబున విస్మయంబును బొంది సకల జగదాశ్చర్యంబుగా నిశ్చలత్వంబునం
గదిసి సింధువేలావలయితవసుంధరాభారభరణసామర్థ్యంబున సుష్పవామేతర భు
జాదండంబునఁ బ్రచండరిపుశిరఃఖండనోగ్రం బగుమండలాగ్రం బమర్చి చంద్రమతి
కంతభాగంబునం గదియించి యున్న సమయంబున. 151

తే. భానుబింబసముజ్జ్వలప్రభలు పర్వఁ, గదిసి గ్రక్కున నెడఁ జొచ్చి గాధిపట్టి
చేతిఖడ్గంబు పట్టి ధాత్రీతలేశుఁ, బలికె రోషాతిరేకసంభాషణముల. 152

ఉ. చాలుఁ బురే నరేశ్వర ప్రచండతరం బగునిట్టిసాహసం
బేల యొనర్చె దీవు నిను నీక్షణ సేయఁగఁ బాతకంబు చం

క. ఎంతయపరాధ మొదవిన, నింతిం జంపంగఁ బాడియే పరికింపం

గొంతదయ చూపఁ దగు భూ, కాంతునకు వివేకబుద్ధి కలిమి దలిర్పన్. 135

క. సో మైకచో నుండఁగ నప, నమ్మిక యొకచోట నుండు నరులకు నెపుడు

.. న్నెమ్మదిఁ బరికించి వివే, కమ్మునఁ దెలియంగ వలయుఁ గల్గయు నిజమున్. 136

మ. జలజాతాక్షికి శక్యమే మనమునం జర్చింప నిర్భీతిఁ గో

టలు లంఘించి కవాటము లైఱచి చండన్నార్తిమై నుండుకు

క్కల వా కట్టి నృపావరోధగృహభాగంబు ల్పైవేకించి ని

శ్చలత స్సాహసనీల రాకొమరు నాశ్చర్యంబుగాఁ జంపఁగన్. 137

సీ. కపటమార్గమునఁ దస్కరుఁ డెవ్వఁడో దోషకారి యొక్కఁడు తెంపు గానిపింప

శిశువుఁ జంపి తదీయచిత్రభూషణరాజిఁ గొనిసోవఁ దలవరు ల్గూడఁ దలుమఁ

బొదివిన భయమున ముదితపై మచ్చంబుగాఁగ నాతొడవులు కట్టివైచి

చొప్పు దప్పక వాఁడు సురిఁగిన నపరాధ మెల్లను దాన వహించి యాత్మ

సిగ్గుపడి రాజసభల భాషింప నోడి, లేనిదొంగతనంబు వాఁ బూని యాత్మ

లోన నొక్కింతయును శంక నూన నీక, బోవుచున్నది కాఁబోలుఁ బువ్వుబోడి.

వ. అని యనేకు లనేకప్రకారంబులం బలుక సక్కిరవాణి వీరబాహుపాలికిం గొనిపో

యి మహీనాయకుం డానతిచ్చినవిధంబు తెలియం జెప్పి యప్పడఁటి నొప్పనంబు

చేసి భీషణుండు తలవరులుం దానును నిజగృహంబున కరిగె నిట వీరబాహుండును

నిజాధీశ్వరు నాస్థోల్లంఘనంబు చేయం దలంకి రయంబున నత్యంతక్రూరవృత్తులును

భయంకరకరవాల్మహస్తులు నగునిజకింకరులం గనుంగొని మీగ లిందఱుం గూడి

మందగమన నమందగమనంబునం బరేతనికేతనంబునను గొని చని యచ్చటంగదల

కున్న వీరదాసునిచేతి కిమ్మచ్చకంటి నిచ్చి చంపింపుం డనుటయు వారునుం బని

పూని చంద్రమతిం దోడ్కొని పోయి వీరదాసునిముందఱం బెట్టి 139

క. క్షీతివరునానతియును దమ, పతి యగునవ్వీరబాహుపంపును గడుస

ద్భుతముగఁ జెప్పిన నది విని, ధృతి దూలి కలంగి యులిక దీనాననుఁడై. 140

క. మిగుల వెఱఁ గంది హోహా, జగమున నెవ్వార లింక శక్తులు పధిచే

త గడవ ధైర్యము నిలుపఁగఁ, దగు నుల్లములోన వగవఁ దని దించుకయున్.

చ. అరసి రణాంగణంబునఁ దృణాంకురసంగతవక్త్రుల నభయః

కరమతుల న్ని రాయుధుల గర్వము సర్వము నుజ్జగించుచున్

శరణము వేడువైరులను సారకృపామతిఁ బ్రోచు నేను ని

ష్కరుణఁ గృపాణధారఁ గులకాంత వధింపఁగ నెట్లు పూనుదున్. 142

- మృతి భయ మేది మీ కెదిరి మాటలుకంగఁ దగంబు గాదు దు
ష్కృతనిబిడాంధకారసరసీరుహబాంధవ నాకు శక్యమే. 163
- క. అనఘాత్మ మీరు మును నుడి, వినబుద్ధులె కాక నేఁడు వింతలు వివరిం
చిన నిందులోన లే వికఁ, జనుఁ డేమియుఁ బలుక. వలదు సారెకు నన్నుక. 164
- తే. పలుమఱును మీకు నిన్ని చెప్పంగ నేల, చేతిఖడ్గంబు విడువు కౌశికమునీంద్ర
యిట్టితఱి నుండఁ జనదు మీ కిచట నిట్లు, వేగ విచ్చేయుఁ డిది నాదువిన్నపంబు.
- వ. అనుటయు నాహరిశ్చంద్రనరేంద్రునినిత్యసత్యప్రభావంబునకు నత్యాశ్చర్యంబును
బొంది మృషావాదిం జేయుదు ననుతలంపు ముద్రించి విశ్వామిత్రుండు తపోవనంబు
నకుం జనియె నప్ప డంబరంబునం బ్రమోదంబునం జెలంగి నిజాంగనాసమేతభేచర
వ్రాతంబు లసమానంబు లగు విమానంబు లెక్కి క్రిక్కిఱిసి విస్మయంబు పొదువం
గనుంగొనుచుండ నఖండసాహసంబున సమ్మహిమండలేశ్వరుం డాఖండలకరవజ్ర
ప్రచండం బగుకరవాలంబున నాకోలంబవేణి కంఠనాళంబు వ్రేయుటయు నవ్వేటు
ప్రసూనదామకంబుగతి నభిరామం బగుచుఁ బురంద్రీశిరోమణిగళంబునం గీలు
కొనిన శిరఃకంపంబు జేసి మహివల్లభుండు. 166
- క. కలహంసగమన త్రైవ్యని, గళము నిరీక్షించి వివిధగర్వితరిపుభూ
తలపతులమెడలు దునుమం, గలకరఖడ్గంబు చూచి కడువిస్మితుఁడై. 167
- తే. దారి తప్పెనొ గెంటి యీతమ్మికంటి, శీల మెట్టిదొ కాక కౌశికమునీంద్రు
జాలమో మద్భుజాశక్తి దూలి చనెనొ, పొంగి యింకొక్కమాటు వ్రేయంగవలయు.
- క. అసిపోవఁగ వచ్చునె నా, యసిపోవక యంచు మిగుల నాగ్రహలీలం
గొసరక మఱియును హుమ్మని, యసమగతిం బూని వ్రేయునాసమయమునక.
- శా. పక్షింద్రధ్వజపద్మజప్రముఖు లాబ్ధిర్ముఖు ల్గొల్వఁగా
నుత్పాదీశ్వరు నెక్కి శైలతనయాయు క్తంబుగా భక్తసం
రక్షాదక్షుఁడు విశ్వనాథుఁడు సువర్ణగ్రావకోదండి దా
సాక్షాత్కారముఁ బొందె సత్కృప హరిశ్చంద్రక్షమాభర్తకుక. 170
- సీ. ఆకాశగంగతో నమృతాంశురేఖతోఁ బల్లవారుణజటాభరముతోడ
ఫాలలోచనముతోఁ ఫణికుండలములతోఁ గాలకూటవినీలగళముతోడ
హరిణాడింభంబుతో నజగవధనువుతో డమరుశాత్రుశూలములతోడ
నజశిరోమాలికాగజచర్మములతోడ భసితాంగరాగవిభ్రమముతోడ
సౌరభోజ్జ్వలపుష్పవర్షంబుతోడ, దివిజసందోహరణితవాదిత్రశబ్ద
సహిత నారదవల్లకీస్వసముతోడ, శివుఁడు గిరిగాజకన్యకాధవుఁడు పాలించె. 171

- డాలున కైనఁ గొంత కరుణారస ముబ్బు మనంబులోన నీ
బాలికఁ జూచినం గినిసి పాయకఁజంపుతలంపు పుట్టునే. 153
- క. దానవుడవు గా కరయగ, మానవుడవె నీవు నిన్ను మగువలఁ జంపం
గా నియమించెనె మీగురు, వైనవసిష్ఠుండు గడుదురాత్తుడ వేందున్. 154
- క. బలవద్దర్శితవైరుల, గళములు దునుమంగ శక్తి గలనీఖడ్గం
బెలతీగబోడులను బి, ట్టులుక వధింపంగఁ దొడఁగె నో యిటుఁదగునే. 155
- తే. సరవి ధర్మార్థకామమోక్షములు నాల్గు, నీకు సెసఁగంగఁ జాలువర్జితచరిత్ర
నీపురంద్రీశిరోమణి నెట్లు చంపఁ, బూనినాడవు నీబుద్ధిపోడి మిదియ. 156
- ఉ. పావనమై నుతింపఁ దగుభానుకులంబున నుద్భవించి ధా
త్రీవరవర్తనం బుడిగి దీనగతిన్ వెలివాడవానికిన్
సేవ యొనర్చి ప్రేతవనసీమ వసించుట నీకు ధర్మమే
భావములోఁ దలంచిన నపాత్రము నీదుచరిత్ర మెంతయున్. 157
- చ. కులసతిఁ గ్రూరఖడ్గహతిఁ గూలిచి పొందెడుసౌఖ్య మెల్ల ని
ష్ఫలము దలంచిచూడ నరపాలక భార్యకునై మహాగ్రతం
దోలఁగక దక్షునిం గినుకతో వధియించినశూలపాణికిన్
వెలయఁగ నీకుఁ గల్గినవివేకము బుద్ధియు లేకయుండెనే. 158
- ఉ. కావున నిట్టియుగతరకర్మము సాహసవృత్తిఁ జేయ ధా
త్రీవర నీతి గాదు భవదీయవివేకవిశేష మిట్టిదే
భూవలయంబులోన నినుఁ బుణ్యచరిత్రుడ వంచుఁ బూని నా
నావనినాథపుంగవసభాంతరసూరిజను ల్ను తింపఁగన్. 159
- మత్తకోకిల. నాకుమారికలం ద్రిలోకజనస్తుతోజ్జ్వలరూపరే
ఖాకళానిధు లైనయంత్యజకన్యల న్వరియించినన్
నీకుమారునిప్రాణము ల్మఱి నీసముజ్జ్వలరాజ్యము
నీ కులాంగనతోడిపొందును నీకు నిప్పుడ కల్గెడిన్. 160
- వ. అని బహువిధంబులం బోధించు నగ్గాధినందనుం గనుంగొని యమ్మానవాధీశ్వరుండు
దరహాసితాననుండె. 161
- క. ఓబుషి నాయక యీసం, సారపయోరాశితీరసంప్రాప్తునిగాఁ
జేరిచి యీకాశీపురి, గౌరీపతి నన్నుఁ బ్రోవఁ గరుణఁ దలంచెన్. 162
- చ. ఇతరునిఁ బోలెఁ బల్మఱు మునీశ్వర న న్భ్రమింప నేల యీ
గతి బహుభంగులం గమలగర్భన కైనను బూని నిల్చి స

పద యెల్లం దెలియంగఁ గోరి చలముం బంతంబు రెట్టింప ని
ట్టిదశం గుండఁగఁ జేసె మాని తనకొట్టిల్యంబు పొట్టిల్లఁగన్.

180

నీ. ఇది ప్రేతభూమి గా దినకులేశ్వర పావనం బగుయజ్ఞవాటంబు గాని
యస్థిప్రోవులును గా వమితనూనృతవచస్సౌభాగ్యబహుసమిత్సమితి గాని
ఘనకప్పాలఘులు గా వనవద్యసాహసవిమలోపకరణపాత్రములు గాని
రక్తపూరము గాదు రాజన్యలోకైకనాథ హయ్యంగవీనంబు గాని
కడిదికొట్టులు గావు సంగరజయాంక, పాదుకొల్పినభూరియూపములు గాని
చికురజాలంబు గాదు శిక్షితసమస్త, విమతనరపాల నవకుశవితతి గాని.

181

క. ఓలి నిను భృత్యునిం గా, నేలినయవ్వీరబాహుఁ డిలలోపలఁ జం
డాలుఁడు గాఁడు కృతాంతుఁడు, నాళీకహితాన్వయాబ్ధినక్షత్రేశా.

182

క. నీసతిఁ బిలిచి తలంకక, దాసిం గా నేలునతఁడు తర్కింపం గా
భూసురుఁడు గాఁడు మాయా, వేసపుఁగలిరాజు గాని విమలచరిత్రా.

183

తే. నీకుడెందంబులోన సందేహ మేల, చేరి విశ్వాస మొదవ వీక్షింపు మనుచు
శుద్ధమతి దివ్యదృష్టి యిచ్చుటయు సగ్వ, మునుఁగనుంగొని వెఱఁగందిమనుజవిభుఁడు.

వ. ఆసందకందళితహృదయారవిందుండై చంద్రమతియునుం దాను నస్తుంచాకినీమాళికిఁ
బునఃప్రణామం బాచరించి వినయవినమితో త్తమాంగుండై.

185

ఉ. శ్రీనగజేశ మికరుణఁజేసి మదీయము లైనయట్టియ
జ్ఞానమహాంధకారములు సర్వము నాకుఁ దొలంగి పోయె ను
జ్ఞానదివాకలోదయము చాలఁగ సొంపు వహించె నీభవాం
భోనిధి నేటితోడ ననుఁ బూని తరింపఁగఁ జేయుఁడీ దయన్.

186

క. మీపదపంకజసేవా, నైపుణమానసునిఁ జేసి నను సత్కరుణం
జేపట్టి ప్రోవు భూధర, చాప జగద్భరితరూప చంద్రకలాపా.

187

తే. నిన్ను హృదయాంబుజంబున నిండువేడ్క, గొఱల సద్భక్తి నిల్పఁగల్గుటయెదక్క
వరము లొం డెవ్వయును నెల్ల వరమునీంద్ర, సముదయార్చిత నీదుపాదములయాన.

వ. అని పలుక నప్పు డమ్మహాదేవువామాంగంబున నున్న సర్వమంగళ చంద్రమతిం గనుం
గొని.

189

ఉ. ఓపికవాణి నీకుఁ గలయోపిక వాణికి లేదు వార్ధివే
లాపరివేష్టితక్షితితలంబున నీసరి లేరు భామినుల్
నీపతిభక్తియుక్తియును నీమతిశుద్ధియు నీవివేకవా
జ్ఞేపుణము న్భజంగకులనాధున కైన నుతింప శక్యమే.

190

వ. ఇవిధంబునఁ జంద్రశేఖరుండు ప్రత్యక్షం బగుటయు నవ్వసుంధరాధ్యక్షుం
డత్యంతభక్తితాత్పర్యంబును సంభ్రమంబును బ్రయంబును భయంబును విన
యంబును విస్మయంబును నయంబును నుల్లంబున నెక్క-మొగిం బిక్కటిల్ల దేహం
బునం బులకాంకురసమూహంబు లసమానంబులై జనియింప నానందబాష్పబిందు
బృందంబులు నయనారవిదంబులం దొరుంగ సాష్టాంగదండప్రణామం బాచరించి
లేచి నిలిచి ముకుళితకరకమలుండె.

172

సీ. జయ పార్వతీమనోజలజాతమార్తాండ జయ రసాతలవిభూషణకరండ
జయ గజాసురగర్వజలదజగత్ప్రణ జయ భక్తలోకరత్నాధురీణ
జయ ఫాలలోచనజ్వలనజితాసంగ జయ పాణిసంభృతోజ్వలసురంగ
జయ వియద్వాహినీశశికళాకోటీర జయ కుందచందనసమశరీర
జయ రమాధీశభారతీప్రియపురంద, రాదిగీర్వాణమకుటవిన్యస్తరత్న
పటలశోభావిభాసితపాదపద్మ, జయ మనోహరకలధౌతశైలసదన.

173

క. అని బహువిధముల భక్తిని, వినుతించుచు నున్న భూమివిభుఁ జూచి కృపా
వనరాశి భక్తజనశో, భనదాయి మహానురాగభరితాత్ముండె.

174

ఉ. భూపకులగ్రగణ్య నినుఁ బోలునృపాలురు లేరు చూడఁగా
నీపదునాల్గులోకముల నెంతయు మేలు నితాంతనూన్యతా
లాపవిశేషధైర్యగుణలక్షణసాహసవైభవక్రియా
దీపిత మయ్యె నీనడత దివ్యమునీశ్వరవర్ణనీయమై.

175

క. అచ్చముగ మూఁడు మెచ్చులు, మెచ్చితఁ జిత్తమునఁ గరుణ మిస్కట మయ్యెన్
నిచ్చలముగ నడుగుము నీ, కిచ్చెద వలసివరంబు లెయ్యవి యైనన్.

176

తే. అనుచు డాయంగ గమ్మని యాదరించి, మృదులకరపంకజంబున మేను నిమిరి
గౌరవం బొప్ప దాపలికంటిచూపు, పరఁగ నిగిడించుటయు మహిపాలవరుఁడు.

177

వ. లజ్జావనతవదనుండై యేమియుం బలుక నేర కూరకున్నం దదీయమనోభావం బెఱింగి
యబ్బావజారాతి నెలవిఁ బాఱఁగ నవ్వి యిట్లనియె.

178

చ. దలముగ మేన నెల్ల భసితం బెసలాగ నలంది చర్మ మి
మ్ముల మొలఁ గట్టి భూతగణము ల్భజియింపఁగ నిప్పరేతభూ
ముల వసియించినట్టిననుఁ బోలినవాడవు నీవు నీకు నా
నలినహితాన్వయాభగణ నాన వహింపఁగ నేటి కిమ్మొయిన్.

179

మ. ఇది గాధేయుమహేంద్రజాలము ధరిత్రీశా సమస్తంబు స
మ్మద మొప్ప నివినిపించెద నివసుము యుష్మత్సూన్యతాలాపసం

- క. మిగులఁబ్రయాసము నొందితి , వగణితనూన్మతవచస్సమంచిత నీధై
ర్యగుణప్రాగల్భ్యంబులు , జగదాశ్చర్యంబు లార్యసంస్తుత్యంబుల్. 201
- తే. నిత్యమైయొప్పుభవదీయసత్యమహిమఁ, దెలియఁ గోరి మనంబునఁ దలఁక కేను
వితతకపటక్రియావృత్తి సతిని నిన్ను, బాధ నొందించి కడు నపరాధి నైతి. 202
- క. క్షమియింపుము నాయపరా, ధము లన్నియు దయ దలిర్పఁ దావకసామ్రా
జ్యము గైకొని యేలుము పూ, జ్యముగా నికఁ బ్రోవు భూప్రజల సిరి దొలఁకన్. 203
- చ. అన విని నవ్వి యీకరణి నానతి యియ్యఁగ నీకుఁ బాడియే
మునికులచంద్ర మీరు జగముల్గానియాడఁగ నుండువారు మీ
కును నపరాధము ల్లవె కోరిక లీరిక లెత్త మీకతం
బునఁ గడు మించె నాయుశము పొందుగ నెల్లెడ నేటితోడుతన్. 204
- క. నామనవి యొకటి విను మిఁక, నోమునికులశీలక మఱచియును రాజ్యము న
న్నే మఱి మగుడఁగఁగొను మని, యేమియుఁ బలుకకుడు నాకునింతియఁచాలున్. 205
- ఆ. హీనమతి స్వదత్త మైనను బరదత్త, మైన ముల్లు మోపునంతమేర
భూమి యపహరించి పోవంగఁ ద్రోచిన, యతఁడు నరకగామి యంద్రు బుధులు. 206
- కా. నీశ్వుం డగుపార్థివేశ్వరునిచే నిత్యప్రసన్నుండవై
యేకచ్ఛత్రముగాఁగ నీక్షితితలం బేలించి పాలింపు మ
స్తోకప్రాభవలీల నేలుము జయక్షోణీతలేళుం డరి
క్షౌకాంతధ్వజనీవనీచయమహాదావానలస్ఫూర్తివై. 207
- ఉ. నావుడు లెస్స యయ్యె నరనాథశిరోమణి యట్ల చేయుదున్
నీవె మదిష్టభూపతివి నిన్నుఁ బ్రియంబున నిల్పెద ధరి
త్రీవలయంబు సర్వమును దేజము పర్వఁగ నేలుచుండుమీ
నావచనం బమోఘము మనంబున సంశయ మింక నేటికిన్. 208
- తే. ఇందు కొడఁబడ కుంటివే నృపవరేణ్య, పూని బొంకితి నని పొమ్ము పోవ కున్న
నరసి నే నెట్లు చెప్పితి నట్లచేసి, కీర్తి బొందుము సత్యచిన్ఫూర్తి మెఱయ. 209
- క. మును దేవసభామధ్యం, బున నాచేసినప్రతిష్ఠ భూవర తప్పం
జనునె ప్రతిజ్ఞాభంగం, బునకంటెను దురిత మెద్ది బుద్ధిఁ దలంపన్. 210
- చ. నలినసుహృత్కులీన పదునాల్గుమహాయుగము ల్వసుంధరా
స్థలికి నధీశుఁ గా నిను ముదంబున నిల్పెద నంచుఁ బూని నే
బలికినవాడ నాప్రతిని ప్రాధి వహింపఁగ నంతకాలమున్
జలధిపరీతభూతలము సర్వము నేలు ప్రజానురాగివై. 211

క. గళమున నొప్పెడునీమం, గళనూత్రముపెంపు గాదె గణుతింపఁగఁ బె
క్కులు భయదోపద్రవములు, దొలఁగించె భవత్ప్రియునకుఁ దోయజగంధి. 191

మ. చిరకాలంబు సమగ్రరాజ్యవిభవశ్రీఁ జెంది వర్ధిల్లి యీ
ధరణీమండల మేలు నీదుప్రియభర్తం గూడి యేతెంచి నుం
దరి మాయొద్దనె యుండు మంతయుఁ గృతార్థత్వంబుమై నిష్ప డే
వర మైనం దగవేడు మిచ్చెదఁ గడు న్వాత్సల్య ముప్పొంగఁగన్. 192

వ. అనుటయుం జంద్రమతి యగ్నిరీంద్రనందనచరణారవిందంబులకుం బ్రణమిల్లి యోతల్లి
యిప్పుటభేదనం బేలుమహీవల్లభుకుమారుని సజీవునిం జేసి నాకుం బ్రాపించిననింద
తొలంగం జేయు మనిన నమందసంతోషితస్వాంతయై యమ్మహీపాలబాలకుం డిం
తకుమున్న బ్రతుకు భవత్తనూజాప్రాణంబు లిచ్చితఁ బరమహర్షంబునం బొందు మను
సమయంబున. 193

చ. పాలుపుగ నిద్రమేల్కొనిసపోలిక సల్లన లేచి వచ్చెఁ గో
మలపదపద్మసంఘటితమంజులనూపురకింకిణీరవం
బులు గడుఁ బర్వ లేనగవు ముద్దుల చెక్కులఁ దొంగలింప ను
జ్వలమతి లోహితాస్యఁడు నిశాకరతుల్యఁడు సంభ్రమంబునన్. 194

తే. ఇట్లు వచ్చిననందను నెలమి దొలఁకఁ, జంద్రమతి చూచి యానందజనితబాష్ప
కణము లుప్పొంగ నక్కునఁ గదియ నొత్తి, యమరఁగొఁగిటఁజేర్చిముద్దాడుచుండె.

క. ఆవేశఁ గొలికుండు ల, జ్ఞావనతశిరస్కుఁ డగుచు నాగ్రహ మెల్లం
బోవంగ విడిచి యతిదై, న్యావహముగఁ జింత నొంది యద్భుత మడరన్. 196

క. చిరకాలార్జిత మగుచు, త్వరమతపోధనము గంటి వడి కడుఁదటిగన్
దురహంకృతి నేఁ బలికిన, నిరుపమ ఘోరప్రతిజ్ఞ నెపమున నకటా. 197

ఉ. పాకవిరోధి యేమిటికిఁ బ్రశ్న మొనర్చె సమస్తతాపసా
నీకము నూరకుండ సతినిర్భరగర్వము పూని బేల్చె
హోహోని యవ్వసిష్ఠమునితోడుత నేటికి నాగ్రహించితిన్
నాకు వివేకహీనత మనంబున నేటికిఁబుట్టె నయ్యెడన్. 198

ఆ. కమలభవునితోడ గర్వించి ప్రతిస్పృష్టి, జేయఁ జాలినట్టి నాయశేష
మతివిశేష మెల్ల మందీభవింపంగ, వట్టిజగడ మేల పెట్టుకొంటి. 199

వ. అని పశ్చాత్తాపంబును బొందుచు నమ్మహీపతింగదిసి నిల్చియమ్మనివల్లభుండు కృత
నమస్కారం డగుమహీరమణుం గనుంగొని రారమ్మని యాలింగనాదిసంభావనంబుల
మనం బలరించి యిట్లనియె. 200

మాల్యాదివస్తుసామగ్రిచే నెంతయు శ్రీలు మీఱఁగ నలంకృతు లొనర్చి
చంద్రకాంతశిలావిశాలవితర్దితోపరిభాగమునఁ జాలఁ బ్రభుత మీఱ
మేరుశిఖగంబుతోడుత మేల మాడు , భద్రసింహాసనంబునఁ బరఁగ నునిచి
యగ్రజచ్ఛుల నుచితదానాదివిధులఁ , బ్రీతచిత్తులఁ గావించి ప్రియము వెలయ. 228

వ. ఇందు శేఖరుకృపావిశేషంబున నవ్విశ్వంభరామండలంబు సమస్తంబును మోదంబున
నేలు మేనీ సమగ్రవైభవంబునఁ బట్టంబు గట్టె నాసమయంబునం గమలాసనాది
గీర్వాణులు వసిష్ఠ విశ్వామిత్రాదీసంయమిజనంబులు ననేకప్రకారంబుల నాశీర్వ
దించి మంత్రాక్షతంబు లిడి రప్పడు. 224

సీ. దివి నాదితేయవాదిత్రము ల్ఘోషించెఁ గురిసెను గుప్పగా విరులవాస
గంధర్వకామినీగానము ల్వలసిల్లె నప్పరస్త్రిలనాట్యములు చెలఁగె
నత్యంతసౌరభశైత్యమాంద్యంబుల మలయానిలము వీచెఁ గలయ దిశల
దహనుఁ డొప్పారెఁ బ్రదక్షిణార్చులచేత నినచంద్రదీధితు లేపు చూపె
భుజగవంశాధినాథదిగ్గజవరాహ , కూర్మకులపర్వతంబులు కుతలభార
మెడల విశ్రాంతి వహియించె నెలమి దొలఁక, సకలజీవులు పొదలిరి సమృద్ధముల.

వ. తదనంతరంబ. 226

తే. చంద్రశేఖరుఁ డాహరిశ్చంద్రుఁ జూచి, యీవు సాకేతపురమున కేగు మనుచు
హరినిరించిపురందరాద్యమరవరులు, గొలువ వేంచేసెఁ గైలాసకుధరమునకు. 227

క. అంతటఁ దద్వృత్తాంతం, బంతయు నారదునివలన నమరఁగ విని య
త్యంతప్రమోదభరిత, స్వాంతుండై సత్యకీర్తి సంభ్రమ మొప్పన్. 228

క. ష్మోకాంతమాళిఁత్నము, రాక పురిం జాటఁ బంచె రయమునఁ దద్వా
ర్తాకర్ణనసంజనితమ, హాకాతుకములఁ జెలంగి యప్పుడ పారుల్. 229

వ. బహుప్రకారంబుల నత్యంతరమ్యంబుగాఁ బురం బలంకరించి రాసమయంబున
నపరిమితకరిహయరథపదాతిసమేతుండై మంగళతూర్యరచంబులు చెలంగ నుప్పొం
గి సమగ్రవైభవంబున. 230

ఉ. పున్నమనాటిరేయిపరిపూర్ణసుధాకరురాకఁ గాంచి సం
పన్నకుతూహలస్ఫురణ పర్వఁగ నంబుధిరాజు డా నెదు
కొన్నవిధంబున న్నృపశిరోమణిరాకకు సత్యకీర్తి య
త్యున్నతభక్తియుక్తి చెలు వొంద నెదుర్కొనినం బ్రియంబునన్. 231

తే. ఎదురుకొని సంభ్రమంబున నినకులేశు, నంఘ్రిపంకజములకు సాష్టాంగ మొఱంగి
కేలుఁదఱ్ఱులు శిరసుపైఁ గీలుకొలిపి, పలికె నిట్లని వినయసంభాషణముల. 232

- క. మరి మీఁదఁ బాకకాసను, సరిగద్దెయ నెగిఁ జతుర్దశమహామన్వం
తరములు నిల్చిపెద ననుచుం, దిరముగ నేఁ బల్కినాఁడఁ ద్రిదశులు వినఁగన్. 212
- క. అందాఁక నుండు మధికా, నందంబును బొంది నీవు నాకంబున సం
క్రందనుమాటగద్దెయ, నిందుకళాధరునియాన యింక నేమనినన్. 213
- ఆ. అనిన నెందు పలుక నాత్మలో శంకించి, యినకులాధినాథుఁ డేమి యనఁగ
నేమి యగునొ యనుచు నెంతయుఁ జింతించు, చున్నయంత శిష్యు లోలిఁగొలుక.
- ఉ. తోయజగర్భసన్నిభుఁడు దుష్కృతపర్వతవజ్రపాణి యా
మ్నాయరహస్యవేది యసమానతపోవిభవప్రభావధౌ
రేయుఁడు శైవమార్గసుచరిత్రుఁడు పాత్రుఁ డరుంధతీసతీ
నాయకుఁ డవ్యసిష్ఠమునినాథుఁడు వేడుక వచ్చెఁ జెచ్చెరన్. 215
- గీ. వచ్చి రాజీవబాంధవవంశతిలకు, నెదుర నిలుచుటయును జూచి హృదయ మలర
మ్రొక్కి యిట్లని పలికె నోమునివరేణ్య, మిగులఁ బుణ్యుండైనైతి నే మీకతమున.
- చ. పరుసముఁదోడ మోపి సులభంబుగ లోహముఁ గాంచనంబుగాఁ
బరువడిఁ జేసినట్లు నిరపాయతపోమహిమానుభావబం
ధుఁడు డగుగాధినందనునితోడుత న న్నొఱయించి సత్యసు
స్థిరతరకీర్తిమంతునిఁగ జేసితి రెంతయు సత్కృపారతిన్. 217
- క. భూతలనాథులలోపల, నాతత మగుకీర్తి శ్లేఁ గృతార్థుఁడ నైతిన్
మితలఁ పానతి యిం డింక, నేతెఱఁగున నడతు నుచిత మెయ్యది యనినన్. 218
- ఉ. శ్రీకరసత్యవైభవవశీకృతచంద్రకళావతంస యి
ష్టాకులకీర్తి నీకతన వన్నియ మించె ధరిత్రిమీఁద ను
శ్లోకుఁడ వీవు నీకుఁ గలసూన్యతక్షార్యవివేక దానరే
ఖాకలితప్రతాపములు గన్గొన మెవ్వరియందు నెచ్చటన్. 219
- క. అనఘాత్మ నాపురోహితుఁ, డని యెంతయు నాదరించి యరుదుగ నాచే
సినప్రతి న దప్పకుండఁగ, నను గెలిపించితివి త్రిభువనంబు లెఱుంగన్. 220
- క. ఈకాశికమునిపుంగవుఁ, డేకరణి న్మెలఁగు మనియె నేపారం గా
నాకరణిన మెలఁగం దగు, నాకాధిపసదృశ యిదియ నాదుతలంపున్. 221
- క. నావుడు గురువాక్యంబులు, ద్రోవక గాధేయునాజ్ఞ తోరపుభక్తిన్
గావింప ననుమతించె మ, హీవల్లభుఁ డంత నిర్జరేంద్రుఁడు కడఁకన్. 222
- సీ. మదనారిపనుపున మణికుంభముల వియన్నదివారిఁ దెప్పించి నరవరేణ్యు
జామొంద మంగళస్నానంబు చేయించి వరవస్త్రబహువిధాభరణగంధ

క. మునిపతిమాగ్గండేయుం, డనఘుండు యుధిష్ఠిరునకు ననురాగమునన్

వినిపించె హరిశ్చంద్రుడా, వనినాథుకథాక్రమం బవార్యప్రౌఢిన్.

241

శా. వాగ్భోగీంద్రసుపర్వసింధురశరద్వార్వాహతారాసుధా

యగ్భర్మాచలచాపగోపగరుడత్రోటిచ్చటామల్లికా

స్రగ్భావ్మిభమశుభ్రకీర్తిరుచిహారశ్రేణికావిస్ఫుర

ద్దిగ్భామాకుచమండలాగ్ర వివిధాద్ధివాతచింతామణి.

242

క. అలఘుప్రతాపకుతుబన, మలకేంద్రకృపాసమగ్రమహిమాన్విత ణో

ర్కొలనిగ్రామనికేతన, జలసీమారక్షణైకచాతుర్యనిధి.

243

ఉత్సాహ. రాట్నభాంతరాశధీధురంధరప్రశస్త ప్రా

వృట్నమాగమాంబుభృన్నవీనదాన గర్విత

ద్విట్నమాజదంతిసింహా ధీరతామరాచలా

షట్నహస్రవంశదుగ్ధసాగరక్షపాధిపా.

244

గద్యము. ఇది శ్రీమదాపస్తంబనూత్రపవిత్ర కాండిన్యమునిచక్రవర్తిగోత్ర సకల

సుకవిజనానీకమిత్ర దేచనామాత్యకుమార వినయవివేకవిచార్యులం

కార శంకరకవినామధేయప్రణీతం బయినహరిశ్చంద్రో

పాఖ్యానం బనుమహాప్రబంధంబునందు

సర్వంబును పంచమాశ్వాసము.

—o—o—o—

26/1/21
మొ. 2/1/21

ఉ. సాంద్రయశోరమావిభవ సత్యనచోమణిహార యోహరి

శ్చంద్రనరేంద్ర వంశవనచైత్ర యమిత్రజయప్రతాపని

స్తంద్ర పురందరాదివిబుధవ్రజరంజితపట్టభద్ర భో

గీంద్రున కైన శక్య మగునే నుతియింప భవత్ప్రభావముల్.

283

మ. అనఘుం దైనవసిస్థుతో నొఱసి లోకాశ్చర్యధుగ్యంబుగాఁ

దనయక్షీణతపోవిశేషగరిమ న్దర్పించి బ్రహ్మర్షియై

వినుతిం బొందినవేదమూర్తి త్రిజగద్విఖ్యాతుఁ డగ్గాధినం

దనుఁ డెంతే వెఱుగంద నిల్పితివి నిత్యం బైనసత్యం బిలఁ.

284

తే. మహిమతో నింకఁ బూజ్యసామ్రాజ్యలక్ష్మీ, వెలయఁ గైకొని భూప్రజావితతిఁబ్రోవ

వేగ విచ్చేయుఁ డని విన్నవించుటయును, హర్ష మొదవంగ దగహసితాన్యుఁడగుచు.

చ. సముచితవాగ్విశేషముల సంతస మొందఁగ సత్యకీర్తి ను

త్తమసచివాగ్రణి న్నిజహితస్థిరకార్యరహస్యవేది దు

ర్విమతసమూహసంహరణవిక్రమునిం దగ నాదరించి ర

త్నమయవినూత్న కాంచనరథంబు ముదంబున నెక్కె నున్నతిఁ.

286

సీ. అమలంబు లగుచతురంగబలంబులు గరిమ దీపించి నల్లడలఁ గొలువ

హృద్యంబులై బహువాద్యరవంబులు మ్రోయు మాగధగానములు చెలంగ

వందిబృందములు కైవారము ల్లావింపఁ జేరి పుణ్యస్త్రీలు సేస లిడఁగఁ

గంకణఝణఝణత్కారము ల్పెలరేగ రమణులు వింజామరములు వీవఁ

గలికికన్నులవారకాంతలు పసిండి, పల్లెరంబుల రత్నదీపములు నించి

నిండువేడ్క నివాళింప నిజపురంబు, మంచిశుభలగ్నమునఁ బ్రవేశించె నృపతి. 287

వ. ఇవ్విధంబునం బుగంబుం బ్రవేశించి రాజమార్గంబునం జనుదెంచునప్పుడు. 288

సీ. అరవిందనాభుఁ డీయవనీతలేశ్వరుఁ డిందిర యీశరదిందువదన

పాకశాసనుఁ డీదివాక రాన్వయభర్త పౌలోమి యీపురంద్రీలలామ

నీహారకిరణుఁ డీనిత్యసత్యధనుండు తోహిణి యీపంకరుహదళాక్షి

ప్రసవకోదండుఁ డీరాజదేవేంద్రుండు రతిదేవి యీలోకనుతచరిత్ర

యని హరిశ్చంద్రసార్వభౌమాగ్రగణ్యుఁ, జంద్రమతిఁ జూచి యానందజలధిఁ దేలి

పౌరజనబృందములు సుధాసారమధుర, చిత్రవాగ్వైఖరులఁ బ్రశంసించి రెలమి.

వ. ఇవ్విధంబునం పౌరజననికాయసంస్తూయమానుండై హరిశ్చంద్రుండు మహానందంబు

ను బొంది నిజమందిరంబుం దటిసి సముచితవర్తనంబునంబ్రవర్తించుచు నయమార్గం

బునం బ్రజాపరిసాలనశీలుండై పూజ్యం బగురాజ్యంబు నేయుచుండె నని. 289